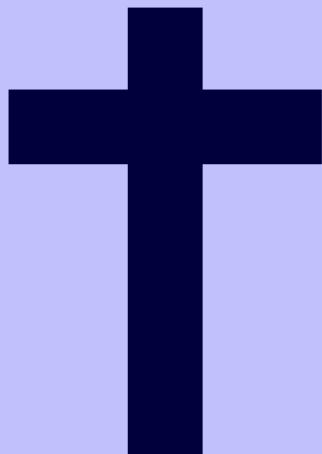

Morokodo

Portions of the Holy Bible in the Morokodo language of South
Sudan

Morokodo

Portions of the Holy Bible in the Morokodo language of South Sudan

copyright © 2010 Pioneer Bible Translators

Language: Morokodo

Translation by: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
b81b7ca7-810b-5cb2-913f-b28f08d9c01d

Contents

Matayo	1
Marako	45
Yowani	74
L̄c̄ 'ba vo L̄ituwē . .	108
Yemisi	151
Yowani	156

Kö'du Yöyö Laka 'ba Yësu ma Matayo ayörü

Zutu 'ba Yësu

¹ Nenyé zutu 'ba Yësu Ko-risito kozo 'ba Dawidi, kozo 'ba Abarayama.

² Abarayama ra o'jo Yisika,

Yisika ra o'jo Yakoba,

Yakoba ra o'jo Yuda, öndu nü ëti.

³ Yuda ra o'jo Pereze Zera aba,
ma zë ra Tamara,

Pereze ra o'jo Ezerona,

Ezerona ra o'jo Rama,

⁴ Rama ra o'jo Aminadaba,

Aminadaba ra o'jo Nasona,

Nasona ra o'jo Salamono,

⁵ Salamono ra o'jo Bowoza,

ma mo ra Raba.

Bawoza ra o'jo Obede,

ma mo ra Ruta.

Obede ra o'jo Jese.

⁶ Jese ra o'jo Dawidi vo damöku.

Dawidi ra o'jo Solomono
ma mo ra lu'bë pëti Uriya.

⁷ Solomono ra o'jo Rebama,
Rebama ra o'jo Abiya,

Abiya ra o'jo Asa.

⁸ Asa ra o'jo Yesopata,

Yesopata ra o'jo Yorama,

Yorama ra o'jo Uziya.

⁹ Uziya ra o'jo Yotama,

Yotama ra o'jo Aza,

Aza ra o'jo Ezikiya.

¹⁰ Ezikiya ra o'jo Manase,

Manase ra o'jo Amona,

Amona ra o'jo Yosiya.

¹¹ Yosiya ra o'jo Yekoniya zë 'dö
önü nü ëti kadra 'ba kiri vidi ti'bë
Babalöni.

¹² Tapëti kiri vidi ti'bë Babalöni
ne.

Yekoniya ra o'jo Salatele,

Salatele ra o'jo Zerobabele,

¹³ Zerobabele ra o'jo Abiyuda,

Abiyuda ra o'jo Elikima,

Elikima ra o'jo Azora,

¹⁴ Azora ra o'jo Zadoka,

Zadoka ra o'jo Akimo,

Akimo ra o'jo Eliyuda,

¹⁵ Eliyuda ra o'jo Elizara,

Elizara ra o'jo Matana,

Matana ra o'jo Yakoba,

¹⁶ Yakoba ra o'jo Yosepa

kora 'ba Mariya ma 'ba

Yësu maako'jo Korisito ne.

¹⁷ Here kozo èdi kazi
Abarayama zi Dawidi 'butë
dòmosowò, èdi kazi Dawidi
ma i'bënni mì Babalöni 'butë
dòmosowò le mì ko'jo 'ba Korisito.

Ko'jo Yësu

¹⁸ Nenyé hala kö'du ko'jo 'ba
Yësu Korisito. Alivò ma mo zi
koze zi Yosepa, mora gba adro'bo

rë nnü dë mo ayolo rë nnü mo
ɔmo ku kyigo 'ba Lawo Kölö Laka
aba. ¹⁹ Mora kora bòmo Yosepa
vo kö'du laka ko'do mo ombo

dë zi gburu mo komo vidi kayo.

Mo asosu gbo zi kinga mo liwo.
²⁰ Mora mati mo èdi kö'du ne sösü

mo here ne, malayika 'ba Yere
ayada rë nü zi mo témii wiri, iya
henye, "Yosepa Kozo 'ba Dawidi,
ere dë ta bi Mariya kiri zi yi na
mbara 'beyi, ga kö'du wisi mì
mo ne Lawo Kölö Laka ra i'di
mo ɔmo. ²¹ Mo ako'jo na wisi
kora akako'jo ru mo Yësu ga kö'du
mo ra akakonyi vidi 'bëni 'e témii
kö'du kyénye 'bëzë."

²² Kö'du ne biya o'do rë nü zi tèdi
kaa Wiri i'di me'do mo ku kyere
zi nèbì, iya henye, ²³ Wu'jë maako
gba na wu'jë ngulu ako'jo wisi
kora akako'jo ru mo Imanowele,
mì me'do ne iya henye, "Wiri èdi
ze aba."

²⁴ Mora Yosepa ongo here oze
Mariya gbo kaa malayika 'ba Wiri
iya zi mo. ²⁵ Mati gba zë iri dë nnü
dë Mariya aba mo o'jo wisi èni ne
na kora, mora mo i'di ru mo gbo
Yësu.

2*Tayi 'ba vo yolo me'do'e*

¹ O'jo Yēsu ku Beteleme mī dakanjo 'ba Yudiya mī kadra 'ba Heroda vo damōku. Mora vo me'do yolo maako'e ayinni ta humirē ɔkɔnni Yerusalem. ² Zē ako'jonnī henye, "Wisi ma o'jo kinye na yere 'ba Yuda'e ne, mo ēdī kila? Dongó kyēlu omo ma ayi ta humirē ne dayi ze zi mo yeto." ³ Mati Heroda owo kö'du ne here, mī mo ēnyi umbē gbo mora vidi 'ba Yerusalem maako'e mī zē umbē kpa. ⁴ Mora mo ako'jo vo da karasa'e 'dö vo komoyandi 'ba kö'du kida'e gbo ti'de mayinni zi nī, mora mo ako'jo hē zē, mo iya henye, "Kōdō here, Korisito ne ako'jo kila?"

⁵ Zē aya'banni da me'do iyanni henye, "Ako'jo Korisito ne mī Beteleme mī dakanjo 'ba Yudiya, ga kö'du nēbi maako ayörü kö'du ne ku kyere iya henye,

⁶ 'Mī, Beteleme, mī dakanjo 'ba Yudiya, anza dē tisiwa aba mī yere'e 'ba Yuda ne.

Vidi ma kyedre atasi ndö tēmī 'e mora mo akagaga vidi 'bama 'ba Yiserele.'"

⁷ Mora Heroda ako'jo vo kö'du yolo ne'e gbo liwo tayinni zi nī mo ako'jo kadra 'ba tasi 'ba kyēlu nani kazi zē. ⁸ Mora mo utu zē gbo Beteleme kö'du kira neny'e aba, "I'bē oma'e bi liya na laka kö'du wisi ne, ezē i'ja'e mo ku ayi iya'e kö'du mo zi ma, ti'bē kpa mo yeto."

⁹ Mati zē owonni me'do kiya 'ba Heroda ne ku zē ēnyinni gbo ti'bē. Zē ongɔnni te kyēlu ma zē ongɔnni ta humirē ne. Kyēlu ne alaga nduwē dagba zi zē le i'bē orō ga bi ma wisi Yēsu ēdī dō mo ne.

¹⁰ Mati zē ongɔnni ku here ne, zē gbo mī kyēyi kyedre aba.

¹¹ Zē ödunnī gbo i'bē i'jannī wisi ne ēdī loko ani 'dö ma mo aba.

Mora zē alimannī gbo akanjo zi mo yeto. Zē upōnni ha aŋboro 'benni i'dinni waki'di 'benni gbo zi Yēsu. Waki'di mora dahabo, wa kyēzi ngutru, owo teme maako ako'jonnī ru mo "murē."

¹² Wirī ayada zi zē tēmī wiri, ma'banni dekpe hulēhu ta da Heroda. Mora zē a'ba i'benni gbo dakanjo 'benni ta gēri mēnzenzē maako.

Taho mī Ezipeto

¹³ Mati zē i'benni ku, malayika 'ba Yere alaya zi mo tēmī wiri iya henye, "Heroda om̄ba zi wisi ne kofo. ēnyi oba wisi ne 'dö ma mo aba aho i'bē Ezipeto. Alima ani le ma kiya zi yi a'ba."

¹⁴ Yosepa ēnyi gbo mī yondō nani, oba wisi ne ma mo aba aho gbo mī Ezipeto. ¹⁵ Zē i'bē alimannī Ezipeto ani le mī kadra 'ba koli 'ba Heroda.

Lima 'bēzē ani ne ēdī ku kaa kö'du 'ba Wiri iya zi nēbi iya henye, "Ma ko'jo wisi ama ku ta Ezipeto."

Kofo 'ba gisi kora mī Beteleme

¹⁶ Mati Heroda ayclo ku vo kö'du yolo ne'e andēndēnni, nī ku, mī mo ēnyi ata gbo. Mo utu vo kanya 'benniye gbo ti'benni mī dakanjo ti'de 'ba Beteleme gisi kora kofo a'ba ti'de vo halinjō aba. Zē ma ɔkɔnni dē gba koo riyyō, ga kö'du kadra ma vo kö'du yolo ne'e ayadannī zi mo. ¹⁷ Kö'du ne o'dō rē nī tīnyō kaa nēbi Yeremaya iya henye,

¹⁸ "Kporo kudu ēdī mī Rama, kporo 'ba kudu 'e 'dō kuyē aba, Rayile ra ēdī kudu ga kö'du gisi ēnyiye.

Zē olinni ku ti'de mo om̄ba dē zi vidi maako yata nī ta bi kudu."

Ta'ba mī Ezipeto

¹⁹ Tapēti koli 'ba Heroda, malayika 'ba Yere alaya tēmī wiri zi Yosepa mī Ezipeto iya zi mo

henye,²⁰ “Ënyi, oba wisi ne ma mo aba, i'bë hulëhu mii dakaño 'ba Yiserele, ga kö'du zë ma i'di rë nnii zi wisi ne kofo, olinni ku.”

²¹ Here Yosepa ënyi oba wisi ne ma mo aba i'bë gbo hulëhu mii Yiserele. ²² Mora here, mati Yosepa owo Arakerosi iri pëti 'bu ni Heroda ku na yere 'ba Yudiya, mo na tere zi ti'bë ani. Ayandi mo tëmi wiri, here mo mi'bë gbo mi dakaño 'ba Galilaya. ²³ Mora o'do liñjë ëni gbo mi gawo 'ba Nazereta. Here kö'du ma nébiye iyanni ne ayi ku tñyö. “Akako'jo mo vidi 'ba Nazereta.”

3

Yowani Bapatisi

¹ Mi kadra nani 'e Yowani Bapatisi ayi da lipi 'ba Yudiya. Ayeto kö'du yëti,² iya henye, “Oto'e de 'e tëmi kö'du kyenyë ko'do 'be'e ga kö'du damökü 'ba Wiri edii ku kara.”³ Yowani ra Yisaya nébi 'ba Wiri iya me'do ku kyere, ga kö'du mo iya henye,

“Here vidi maako edii mbere mi da lipi
iya henye, ako'jo 'e gëri zi Yere.
Ador'e gëri mbiyi zi mo.”

⁴ Bongo 'ba Yowani o'do tëmi yövu 'ba jemele. Mo ida ko'di wana ra götö ni na gasi. Wakonyo bomo ra wömi yazi 'ba wɔrɔ aba. ⁵ Vidi olo i'benni zi mo mi Yerusalem, tëmi dalijø 'ba Yudiya ti'de kpa tëmi liñj ma kara kara ha ranga 'ba Yeredene ne. ⁶ Zë odro hë nnii ga kö'du kyenyë 'benni mo a bapatisi zë gbo mi ranga 'ba Yeredene.

⁷ Mati Yowani ongo vidi ma ako'jo ru zë Farasiye ne, 'dö Sadeke ma kayo ne éti tayinni zi ni zë bapatisi, mo iya zi zë henye, “E gisi 'ba wiri ne'e, éyi ra o'ba 'e zi taho kazi riti ma edii tayi de 'e ne?” ⁸ O'do'e wa ma akayada oto'e de 'e ku tëmi kö'du kyenyë 'be'e. ⁹ Asosu 'e dë henye, ataho'e

kazi riti ma Wiri ombo kutu ne kiya mo aba henye, Abarayama ne zutu 'be'e ra. Mayada zi ye Wiri aküri yitö nenye'e a ko'do na kozo zi Abarayama. ¹⁰ Lögö edii ku nzö zi kaga ma ana lögö dë ne kiga mo akaño ku'du mo mi wa'do.”

¹¹ “Mëdi 'bama bapatisi ko'do nje de 'e toto wini aba zi yada oto'e de 'e ku. Vidi ma atayi ta pëti ma ne, akabapatisi 'e Lawo Kölö Laka wa'do aba. Mo mbiri kyedre ta da ma mëdi le kamoka 'ba ndi mo mo'bo dë kinjë. Mo aki'di bapatisi de 'e Lawo Kölö Laka 'dö wa'do aba. ¹² Mo edii sëri ëni aba zi kahi nyenyo. Mo akakyito körü ma laka mora aki'di nyenyo ëni gbo mi lɔ'bi, mo ako'bɔ turu mo yaga mi wa'do ma kazi tölu ne.”

Bapatisi 'ba Yesu

¹³ Yesu ayi tëmi Galilaya oko ha ranga 'ba Yeredene zi Yowani ni bapatisi. ¹⁴ Yowani ombo yata mo iya henye, “Ayi zi ma kaa ma ra ma ti'bë zi yi ko'do bapatisi da ma?”¹⁵ Yesu aya'ba do mo iya henye, “Tdë mëdi tiko here, ga kö'du zi rë ni ko'do kaa komba 'ba Wiri ma laka here.” Mora Yowani élézé gbo go mo. ¹⁶ Mati i'di bapatisi ku da Yesu, mo edii ku tasi yaga tëmi wini, komoriyë ayëhu rë ni zi mo. Mo ongo Lawo Kölö Laka 'ba Wiri edii tayi akaño dë ni ta komoriyë kaa atu'bu here. ¹⁷ Kporo aa ta komoriyë iya henye, “Yi ra na Wisi 'bama mowu yi ku pe. Ma mi kyeyi kyedre aba ga kö'du 'beyi.”

4

Yonzɔ 'ba Yesu

¹ Mora Lawo Kölö Laka ika Yesu gbo mökü da lipi zi Satani mo yonzɔ. ² Mati mo oro hë ni ku kadra 'butësowɔ 'dö yondɔ aba kazi wakonyo maako, mo edii ku na o'bo. ³ Mora Satani ayi gbo zi mo iya henye, “Ézë edii na wisi 'ba

Wiri ame'do zi ri'di ne'e mofo re
nni zi yi na mangolo'b'o."

⁴ Yësu aya'ba do mo iya henye,
"Ayöru ku mi buku 'ba Wiri
iya henye, vi'di alima de nje ra,
wakonyo toto ko'du ma edü tasi ta
ha Wiri."

⁵ Mora Satani ika Yësu le ti'bë
mi Yerusalem gawo laka, ényi
i'di mo ku le da toló yékélu 'ba
Wiri. ⁶ Mo iya zi mo henye,
"Ézé edü na Wisi 'ba Wiri umé re
yi akanjo ga ko'du ayöru ku mi
buku 'ba Wiri iya henye, mo aki'di
me'do zi malayika éniye ga ko'du
'beyi zi zé kako yi kazi otra ndi
yi ra ri'di." ⁷ Yësu aya'ba do mo
iya henye, "Ayöru ku iya henye,
ayonzo Yere Wiri 'beyi de."

⁸ Mora Satani ika mo lóhu da
döku ma konda riyé mora ayada
damöku 'dö teme mo aba ti'de
zi mo, ⁹ iya henye, "Wa ne ti'de
maki'di zi yi ézé alodro ku akanjo
ma yeto." ¹⁰ Yësu aya'ba do
mo zi mo iya henye, "Ehe yaga
tara ma Satani. Ga ko'du ayöru
iya henye, 'Nje Yere Wiri 'beyi
amötü.'" ¹¹ Satani ila mo gbo
mora malayika ayinni akonyinni
mo gbo.

Loo ko'do 'ba Yësu

¹² Mati Yësu owo i'di Yowani
ku mi kamba, mo ényi i'bë gbo
Galilaya. ¹³ Mo alima de Nazereta
ényi i'bë mi Kaparanamo, gawo
ha föfö 'ba Galilaya mi dakajo 'ba
Zebolona 'dö Napatali aba. ¹⁴ O'do
re ni ku kaa Yisaya nébi 'ba Wiri
iya ne here. Mo iya henye,

¹⁵ "Tu'dé maako'e mi dakajo 'ba
Zebolona 'dö Napatali aba,
'dö vi'di ma ha géri 'ba föfö kyedre
kayo ha

ranga 'ba Yeredene vi'di 'ba
Galilaya dakajo 'ba vo
leze'e,

¹⁶ zé vi'di ma edü alimannii mi
mandölu 'ba koli ne."

¹⁷ Mi kadra nani, Yësu ayeto ko'du
kise 'bënii yëti zi vi'di, iya henye,

"Oto'e de 'e témii kö'du kyénye
'be'e ga kö'du damöku 'ba Wiri edü
ku kara."

Yësu ako'jo kora vo kyenze kiriye sowɔ

¹⁸ Mati Yësu edü alasi ta da göti
'ba föfö 'ba Galilaya, mo i'ja öndu
vo kyenze kiriye riyö Simona ma
ako'jo Petero öndu ni Anderiya
aba. Édinni kyenze kiri témii föfö
öndu aba. ¹⁹ Yësu iya zi zé henye,
"Ayiye zi ma, ma kayandiye zi vi'di
kika mo zi Wiri." ²⁰ Here kandi
ila öndu 'benni ne, i'benni gbo mo
aba.

²¹ Mo i'bë nduwë dagba i'ja
öndu ma kyamo'e riyö, Yemisi
ni Yowani aba gisi 'ba Zebedeyo
zé édinni mi tönbö énni 'bu nnü
Zebedeyo eti öndu énni ko'jo mo
nzo. Yësu ako'jo zé. ²² Mora kandi
zé ilannü tönbö ne 'bu nnü aba,
ényi i'benni gbo mo aba.

Yësu ayandi kö'du vi'di ko'jo aba

²³ Yësu ényi alasi biya témii
Galilaya, kö'du yandi aba mi bi
'ba mötu'e yöyö yöyö laka 'ba
damöku 'ba Wiri aba, zi vi'di
ma edünni dakyiné 'ba koo ma
beri'beri rakoo ko'jo aba. ²⁴ Kö'du
yöyö ga ko'du mo apere re ni biya
témii dakajo 'ba Siriya, mora here,
vi'di ikanni zi mo zé ma na rakoo
riti aba témii kyiné 'ba dakoo ne'e
biya, vi'di maako'e ndi keneje aba
Yësu ako'jo zé biya. ²⁵ Vi'di kayo
alö'bönni ga ndi mo témii Galilaya
'ba Gawo 'Butë, témii Yerusalem,
Yudiya dakajo kapa 'ba Yeredene
ma aga mo.

5

Kö'du kise 'ba Yësu da döku

Vo rakyenyiye ra

¹ Mati Yësu ongo vi'di kayo ne'e,
mo ényi i'bë ékyi da döku mora
alima gbo akanjo. Vo lö'bö 'bomo'e
atoto re nnü kpo ro mo, ² mo ayeto
gbo zé yandi iya henye,

³ Vo rakyenyiye ra vidi wiri lumë
aba,
ga kô'du damöku 'ba Wiri 'bëzë
ra.

⁴ Vo rakyenyiye ra vidi ma kudu
aba,
ga kô'du akayëyi zë.

⁵ Vo rakyenyiye ra vidi ma
dakumbë aba,
ga kô'du akirinni drivu 'ba
dakaño.

⁶ Vo rakyenyiye ra vidi ma na o'bo
a'ba kôdro aba tñyö,
ga kô'du zë atovonnii.

⁷ Vo rakyenyiye ra vidi ma
mikyëyi aba,
ga kô'du zë aki'jannii mikyëyi.

⁸ Vo rakyenyiye ra vidi ma di'di zë
njala,
ga kô'du zë akongonni Wiri.

⁹ Vo rakyenyiye ra vidi ma vo
wayata, ga kô'du akako'jo
zë na gisi 'ba Wiri.

¹⁰ Vo rakyenyiye ra vidi ma ayaza
zë ga kô'du tñyö 'bëzë,
ga kô'du damöku 'ba Wiri 'bëzë
ra.

¹¹ Vo rakyenyiye ra vidi ma
alidiye, ayaza'e, o'do'e na kyenyë
dakyinë kô'du 'ba Satani yada mo
na ndondö ru'e aba ga kô'du 'e vo
ga ndi ma. ¹² Èdiye rakyenyi aba
ga kô'du biriti kyedre èdi na sesi
asesi zi biye komoriyë. Nenye èdi
hala nëbi ma alimanni dagba kazi
komo'e ayaza zë.

Yô'do bikanyi aba

¹³ 'E kaa yô'do zi vidi köndu
'ba dakaño ne biya. Mora èzë
yô'do ayanja yôko nü ku, ata'ba
akayoko hala? Anza kpe na laka,
here aku'du yaga möku mora vidi
akutunni dö mo ta bi lasi. ¹⁴ 'E
kaa bikanyi 'ba damöku ne biya.
Gawo ma uyö da lutu oho rë nü dë.
¹⁵ Vidi maako owi lamba dë mora
ki'di mo hu sikö, ta go mo mo i'di
da wa tɔrɔ 'ba lamba, i'di bikanyi
gbo zi vidi 'ba mî loko ne biya.
¹⁶ Tëmë gëri kólö ne, bikanyi 'be'e
ma yanyi ga bi dagba komo vidi,

here ne zi zë kongo kô'du laka ma
o'do 'e zi yeto 'bu komoriyë.

Kö'du yandi 'ba kô'du ki'di

¹⁷ Asösü 'e dë henye ere, mayi
ne zi kô'du ki'di 'ba Mosa ne
koba mo 'de, a'ba kô'du yandi 'ba
nëbiye. Mayi dë zi zë koba mo
'de, mayi zi kô'du yandi 'bëzë ne
kinde mo. ¹⁸ Miya kô'du tñyö ra
ze'e, dakaño komoriyë aba alaya
dekpe, mora gbi le nje i'jö kô'du
ki'di ma tisi wa aba ölu dë. Kô'du
ki'di akinde rë nü. ¹⁹ Here èzë vidi
ma owo gbi dë le nje kô'du ma
tisi wa ne a'ba okanni 'e yandi mo
zi ko'do kpa here, atëdë nje tisiwa
aba mî damöku 'ba Wiri. Ta gëri
ma kyamo, vidi ma owo kô'du
ki'di a'ba ayandi oka 'e zi ko'do
mo kpa here, akatëdë na kyedre
mî damöku 'ba Wiri. ²⁰ Mayada
zi ye, henye ere, akato'bç 'e tödu
damöku 'ba Wiri nje èzë èdi 'e
koma aba kyo ta da vo kô'du ki'di
'ba vo komoyandiye nnî Farasi èti
tëmë wa ma Wiri ombla zi ko'do
tëmë.

Kö'du yandi ga kô'du 'ba kamo

²¹ Owo 'e henye, ayada zi vidi
kyere naniye, "Ofo vidi dë. Èzë
vidi ma ofo vidi ku, aki'ja riti."

²² Mora yaanya aba mayada zi
ye, vidi ma na kamo öndu nü
aba akika mo bi 'ba riti. Mo
ma ako'jo öndu nü iya henye, "Yi
wayawa ra," akika mo komo vurë
ma kyedre 'ba Yuda'e. Mo ma
iya zi öndu nü, "Yi vo lökyi,"
aku'du mo mî wa'do 'ba gehena
ma ölu dë. ²³ Here èzë ombla ku
zi waki'di 'bëyi ki'di zi Wiri da
karasa asösü öndu yi èdi kô'du
aba rë yi, ²⁴ ila waki'di 'bëyi ne
ani komo bi 'ba wakumu, i'bë inde
kô'du ne yaga tëmë kutë'e öndu yi
aba, mora a'ba 'da waki'di 'bëyi
ne ki'di mo zi Wiri. ²⁵ Èzë vidi
maako asusu yi mî gëri 'ba kô'du
ki'di, oba yi bi 'ba vurë, inde 'e
kô'du ne mo aba èzë ndi kadra
gba kazi tɔkɔ bi 'ba vurë. Èzë èdi

'e ku ani, mo aki'di yi zi vo vurë kikye mora mo akidra yi zi turu da köndu mora aki'di yi gbɔ mi kamba.²⁶ Mayada zi yi akalima ani le ëzë opi ndundu kohi 'ba kö'du lítë 'beyi ne ku.

Kö'du yada ga kö'du 'ba ndoro

²⁷ Owo 'e ku iya henye, "O'do ndoro dë."²⁸ Mora yaanya aba ne mayada zi ye, bi 'ba wakumu zi Wiri, vidi ma ongo bi da mbara maako ombo mo zi tedi zi ni, o'do ndoro ku mo aba mi di'di ni.²⁹ Mora here, ëzë komo yi ma tiri o'do yi zi kö'du kyenyé ko'do, oba yaga u'du möku. Ëdi na laka zi, kya 'ba rë yi koba 'de yaga ta da yi ku'du biya ida rë yi aba mi gehena.³⁰ Ëzë kala yi ma tiri o'do yi zi kö'du kyenyé ko'do ikye u'du möku. Ëdi na laka zi kya 'ba rë yi ma kölö koba mo 'de ta da ida rë yi biya zi ti'bë mi gehena ma ölu dë.

³¹ Iya kpa henye, "Vidi mati ayëyi mbara 'bëni mi'di zi mo waraga 'ba rakinga."³² Yaanya aba ne mayada zi ye henye, ëzë kora ma inga mbara 'bëni ga kö'du ma 'beri anza ndoro dë, ëzë mbara ne i'bë oze kora maako, mo o'do ndoro ku. Kora ma oze mo ne o'do ndoro kpa ku.

Kö'du yandi ga kö'du 'ba lömu

³³ Owo 'e kpa henye ayada zi vidi ma alagannü kyere ne'e henye, apere mi lömu 'beyi dë, o'do wa ma o'do lömu mo ne zi Yere zi ko'do.³⁴ Mora mayada zi ye o'do 'e lömu maako dë komoriyé aba ga kö'du bi lima 'ba Wiri.³⁵ Alömu rë yi dë dakajo aba, ga kö'du bi ndi kutu 'bomo ra. Alömu rë yi dë Yerusalemaba ga kö'du gawo kyedre 'ba Wiri ra.³⁶ Alömu dë dë yi aba ga kö'du o'bɔ dë zi yëvu ma kölö ko'do na kanyi mandere na köndu.³⁷ Iya nje henye, "Oo mandere e'e. Wa ma iya 'e 'beri ne ayi kazi Satani."

Kö'du yandi ga kö'du 'ba dasolo

³⁸ Owo'e ku iya henye, komo, komo aba, yingɔ ha, yingɔ ha aba.

³⁹ Yaanya aba miya zi ye henye, "Aya'ba da kö'du kyenyé dë zi vidi ma o'do kö'du kyenyé zi yi.⁴⁰ Ëzë vidi maako isa lɔ'bɔ yi ma datiri, mo misa lɔ'bɔ yi ma da gali kpa."⁴¹ Ëzë vidi maako iiri yi na wehe zi wa 'bëni kumbë, wiri kölö, inje wiri riyyö.⁴² Ëzë vidi maako ako'jo wa kazi yi, i'di zi mo. Ëzë vidi maako ombo wa koba kazi yi dero, i'di zi mo.

O'do lɔvɔ vo wehe oka yiye

⁴³ Owo 'e iya henye, "O'do lɔvɔ oka yi 'e biya. Mora oyi vo wehe 'beyi 'e."⁴⁴ Yaanya aba mayada zi ye, o'do lɔvɔ vo wehe 'beyiye amötu ga kö'du zë ma o'dönni yi na kyenyé.⁴⁵ Zi yada 'e tedi na gisi 'ba 'bu ma komoriyé, ga kö'du mo i'di kadra eni zi bi yanyi da vidi kyenyé'e 'dö ma laka eti, i'di mirezi zë ma o'dönni kö'du laka kpa zi zë ma o'dönni kö'du kyenyé.⁴⁶ Hala Wiri aki'di biriti zi yi ëzë o'do nje lɔvɔ vidi ma o'do nnü lɔvɔ yi? Vidi 'ba 'be'bele kö'du 'e o'dönni kpa here.⁴⁷ Ëzë ame'do nje zi aboka yiye, here ne o'do ku ndra ta da vidi ma ayclo Wiri dë ne.⁴⁸ Ëdi na laka ta ga kadra biya kaa 'bu yi 'ba komoriyé.

6

Waki'di zi vo leri

¹ Andiye re 'e laka o'do'e kö'du laka 'be'e dë komo vidi zi kongɔ mo, ëzë o'do'e ku here, i'ja'e wa ma kölö maako dë kazi 'bu'e ma komoriyé.² Ëzë yi maako edi ki'di wa zi vo leri, iya kö'du mo dë zi vidi maako kaa vo komo kandiye edinni kö'do mo mi bi 'ba mötu'e, a'ba da géri zi vidi koronnü. Na laka miya zi ye biriti 'bëzë ku nje here.³ Ëzë edi waki'di zi vo leri, i'di vidi ma kara rë yi ne ma yolo

dë. ⁴ İ'di toto liwo. Ëzë 'bu Wiri i'ja wa ma o'do ku liwo ne mo aki'di biriti mo zi yi.

Mötü ko'dɔ

⁵ Ëzë édiye amötü anza'e dë kaa vo komo kandiye, kö'du zë o'dönni lovo tɔrɔ mötu ko'dɔ aba mi bi 'ba mötu'e ta da géri zi vidi nnii kongo. Mayada zi ye, tnyö biriti 'bëzë go mo ra ku nje ne.

⁶ Ëzë omba mötu ödu kutu yi aba loko 'bëyi isi haloko gë yi a mötu zi 'Bu yi, zi Wiri mati ongo rɔ mo dë ne. Wa mati o'do'e ku liwo ne, 'Bu'e aki'di biriti mo zi ye. ⁷ Ëzë édiye ku amötü adele'e mi me'do dë kaa vidi ma ayolo Wiri dë, ga kö'du zë asosu 'bënni henye akowonni ga kö'du mötu konda 'bënni ne. ⁸ Anza'e dë kaa zë, ga kö'du 'bu'e ayolo wa ma, omba'e ne ku kyere gba kazi ako'jo 'e dë. ⁹ Nenye édi hala aka mötu'e.

'Bu ze ma komoriyë nani,
ru yi mëdi na koro.

¹⁰ İ'di damöku 'bëyi mayi,
kö'du 'bëyi 'ba dakanjo kinye
mo'do rë ni kpa kaa 'ba
komoriyë ne here.

¹¹ İ'di wakonyo 'ba kadra ma
ndenyne ne zi ze.

¹² Ila ze ga kö'du yanja 'beze kaa
dëdi kila oka ze 'e
ga kö'du yanja zë o'dönni zi ze ne
here.

¹³ Ika ze dë mi wayonzɔ, asesi ze
laka kazi Satani.

¹⁴ Ëzë ila'e vidi ga kö'du ma
zë ayanjanni zi ye ne, 'bu'e ma
komoriyë ne akila 'e kpa ga kö'du
yanja 'be'e. ¹⁵ Ëzë ila'e vidi dë ga
kö'du kyenyë, 'bu'e ma komoriyë
ne ila 'e kpa dë ga kö'du kyenyë
'be'e.

Hakoro

¹⁶ Ëzë édiye he 'e koro, ayanja'e
da komo'e dë kaa vo komo
kandiye édinni aks'o. Zë afufu
rë nnii vonyö vonyö zi yolo mo
nëdinni hë nnii koro. Tnyö miya

zi ye biriti i'di ku nzɔ ndɔ zi
zë. ¹⁷ Ëzë édi he 'e koro, akaka'e
komo'e osa'e yëni re 'e, ¹⁸ kazi vidi
maako'e ayɔlɔnni édiye he 'e koro,
nje 'bu'e ma ongo rɔ mo dë ne, mo
ra nje ma yolo wa ma o'do'e na
liwo ne mo aki'di biriti mo zi ye.

Watɔɔ rë yi

¹⁹ Ulu ha wa dë zi ye dakanjo
kinye, bi ma malödö édi yanja wa
ti'de zi mo ne, wa ma édi lëndré
ne, mora vo logo édinni logo wa
ta do mo ne. ²⁰ Wa ma laka ulu ku
zi ye komoriyë, ga bi ma malödö
ayanja wa dë ta dɔ mo, wa lëndré,
vo logo alogo wa dë ta dɔ mo ne.
²¹ Ga kö'du, bi ma ulu ha wa ku
dɔ mo ne di'di yi atëdï ñburu dɔ
mo.

²² Komo yi ra, na lamba 'ba rë
yi. Ëzë komo yi édi na laka ida
rë yi ti'de akatédi ndɔ mi bikanyi
kyedre. ²³ Ëzë komo yi na kyenyë
rë yi ti'de atëdi ga bi köndu. Ëzë
bikanyi anza dë mi yi di'di yi ndɔ
na bi köndu.

Wiri 'dɔ kɔhi aba

²⁴ Vidi maako o'bo dë zi lütu zi
yere riyyö, mo atɔwɔ nje ma kölö,
mo akyoi ma kölö. O'bɔ dë zi lütu
zi Wiri kpa zi damöku? ²⁵ Mi
kadra ko'do kölö ne mëdi kiya
zi ye alima'e dë kö'du sösü aba
ga kö'du 'ba wakonyo, wa kuwë,
bɔngɔ ga kö'du lawo oo ndra ta
da wakonyo. Mora kö'du ida ra
oo ndra ta da bɔngɔ. ²⁶ Ongo'e
aliye te, zë isi nnii wa dë, zë
umunni wa dë kï'di mo mi lo'bi.
'Bu 'ba komoriyë ne édi zë kulu.
Here anza'e dë kyedre ta da aliye?
Asosu 'be'e 'e ra dë kyedre ta da
aliye? ²⁷ Vidi maako tëmi 'e atɔ'bɔ
lima tisi konda, kö'du sösü aba
kö'du mo?

²⁸ Kö'du a'di édiye alima kö'du
sösü aba ga kö'du bɔngɔ? Ongo'e
döru 'ba möku te zë urunni bɔngɔ
dë, o'dönni loo dë zi nnii. ²⁹ Tnyö
miya zi ye, Solomono édi le wa
dakayo aba usu bɔngɔ ma teme

alaga dörü 'ba möku dë. ³⁰ Èzë Wirië èdë kusu bongô ra dörü ma èdë alç'bô ato'bô'e dë bongô kusu re 'e, vîdî ma kö'du koma aba ne. ³¹ Miya zi ye alima'e dë kö'du sôsu aba kiya mo henye, "Ma konyo wa ndenyé ta kila? Ma kuwë wa ndenyé ta kila? Ma ki'ja bongo ta kila?" ³² Vîdî ma ayôlo Wirië dë ne èdë nje taho ga wa 'ba dakanjo ne. 'Bu 'e ma komorîyë nani mo ayôlo, wa ma omba'e ne, mo aki'di zi ye. ³³ Oma mî damöku 'ba Wirië dagba 'dö tinyô 'bomo aba, wa ma omba ne mo aki'di zi yi. ³⁴ Asösü kö'du wa 'ba mîndö aba dë, ga kö'du mîndö èdë kö'du sôsu 'bënî aba kutu, kadra 'ba mîndö èdë kpa kö'du 'bënî aba kutu.

7

Vurë ko'do nje

¹ O'do vurë 'ba vîdî maako dë na mbérë. Èzë o'do ku, aco'do vurë 'beyî kpa here. ² Gérî ma èdë ko'do vurë 'ba vîdî mo aba ne, aco'do vurë 'beyî kpa mo aba. Ndî me'do ma èdî yeri mo ra vîdî ne akayeri 'beyî kpa here. ³ Kö'du a'di ongo bi da wa mati komo öndu yi, kazi bi kongo da kulugbu kyedre ma komo yi ne. ⁴ Hala akiya zi öndu yi, "I'dî ma yago ngayo nenyé yaga ta komo yi," mora èdî 'beyî gbî kulugbu aba komo yi? ⁵ Yi vo komo kandi nenyé, ayago kulugbu ne dero dagba yaga ta komo yi, zi bi kongo na laka zi yago ngayo yaga ta komo öndu yi. ⁶ I'dî wa 'ba Wirië dë zi wîhiye. U'du wa ma teme 'beyî dë da komo wa'do e' akalasinni ta dô mo, akizanni mî yi sisisi yaga.

Oma aki'ja

⁷ Ako'jo aki'di zi yi, oma aki'ja, akökö, akayêhu haloko zi yi. ⁸ Zé ma ti'de aco'jonnî aki'di zi zé. Zé ma ti'de omannî, aki'jannî. Zé ma akökönnî akayêhu. ⁹ Èyi ra èzë wisi 'bomo aco'jo mangolo'bô, mo

ènyî iři yitö i'di zi mo? ¹⁰ Èzë wisi maako aco'jo kyenze ma mo akirî wiri kî'di zi mo. ¹¹ Vo kö'du kyényë ko'do'e, èzé i'di 'e waki'di 'be'e zi gisi 'be'e. Bu 'ba komorîyë aki'di wa ma laka ndra kyo zi ye. ¹² Wa ma omba oka yi 'e ko'do mo zi yi ne o'do kpa zi zé, nenyé kö'du kise 'ba kö'du kî'di 'dö nêbi kö'du èti. ¹³ Ödu 'e ta ha resi ma tisi ne, ha resi ma kyedre ne i'bë bi 'ba koli. Gérî ma kyedre ne, vîdî ma èdî tî'bënni ta gó mo ne zé na kayo. ¹⁴ Ha loko ma èdî tî'bë bi 'ba dîdî ma njburu njburu ne nje tisiwa. Vîdî ma i'janni ne, toto tisiwa.

¹⁵ I'dî 'e komo'e mandi laka, kazi nêbi kö'du 'ba Wirië mambérë ne'e, ga kö'du usunni bongô ma o'do témî yêvu 'ba tímélë ne ta rë nnî yaga, mora mî d'i di zé na tuku wöliwöli ma kyényë. ¹⁶ Akayôlo'e zé témî wa ma zé èdinnî ko'do mo. Kaga kono ana oha dë, ana kyêlu dë. ¹⁷ Mora kpa here, kaga laka ana gbî lögö laka. Mora kaga ma kyényë ana gbî lögö kyényë. ¹⁸ Kaga laka ana lögö kyényë dë. Kaga kyényë ana lögö laka dë. ¹⁹ Kaga ma ti'de ana lögö ma laka dë ne akiga akanjoaku'du mî wa'do. ²⁰ Akayôlo zé nje tara lögö 'bëzé ma ana ne.

²¹ Anza vîdî biya ma èdinnî ko'jo ma, "Yere Yere," ne akatödunni mî damöku 'ba Wirië, nje zé ma o'donnî wa ma 'Bu ma komorîyë omba zé zi ko'do. ²² Mî kadra 'ba vurë nani, vîdî ma kayo akiyanni zi ma henye, Yere, Yere, ze ra dëdî kumë kö'du dakikyî kore aba yaga tara vîdî mî ru yi? ²³ Ma kaya'ba, ma kiya zi zé henye, "Ma yolo 'e dë. I'bë'e yaga tara ma, 'e vo kö'du kyényë ko'du ne'e."

Vo loko ko'ba'e rîyö

²⁴ Èzë vîdî ma owo kö'du yandi 'bama ku koro mo aba, atëdî kaa vo kö'du yôlo ma o'ba loko ènî da ri'di. ²⁵ Èzë mîrë a'di wini

oso le, ëzë buluku aluku le akyëti
rë nï le ra loko nani alöru dë,
ga kö'du o'ba hu mo ku da ri'di.

²⁶ Ëzë vidi ma owo kö'du yandi
'bama ne dë koro mo aba, atëdi
kaa vo lumë ma o'ba loko éni da
yayi. ²⁷ Mire a'di wini oso, buluku
aluku ra loko nani alöru ku na
löru kyénye. ²⁸ Mati Yësu inde
kö'du yëti ku zi vidi kayo nani
'e zë ku na rakaga ga kö'du wa
yandi 'bomo ne. ²⁹ Ga kö'du mo
ëdë kala konda aba. Anza dë kaa
vo komoyandi 'ba vo kö'du kida'e.

8

Yësu akoj'o vo mönyu

¹ Mati Yësu asi akaajo ta da döku
ne, vidi kayo alö'bönni g̃o mo. ² Vo
mönyu maako ayi alodr̃o, akaajo
komo Yësu, iya henye, "Yere, ëzë
omba ku akoj'o ma ñbala." ³ Yësu
iza kala nï gbo ise ra vere nani, iya
henye, "Momba dō mo ku." Mo iya
henye, "Ëdī na ñbala." Akoj'o yi
ku, mora rakoo ila vere nani gbo
kandi. ⁴ Yësu ise g̃o mo zi mo, iya
henye, "I'bë iya me'do nenyé dë zi
vidi maako, i'bë zi vo karasa 'e ma
nyelinni rë yi, i'di wakumu 'ba wa
ko'jo ma Mosa i'di kö'du mo ne, zi
yada yi zi vidiye ti'de akoj'o yi ku."

Kyedre 'ba da vo kanya

⁵ Yësu ödu mï Kaparanamo kye-
dre 'ba vo da kanya maako 'ba
Roma vo da wehe lamikölö ayi
akoj'o ha Yësu ga kö'du wa konyi.
⁶ Iya henye, "Yere, vo kalima
'bama ëdë rakoo aba liñj na keje
na rití." ⁷ Yësu iya henye, "Ma ti'bë
liñj 'beyi zi mo ko'jo."

⁸ Kyedre 'ba vo da kanya nani
iya henye, "Yere, o'b̃o dë zi yi tayi
liñj 'bama. Iya nje hë yi akakoj'o
vo kalima 'bama ne, ⁹ ga kö'du
mayolo kala konda 'beyi ëdë gbi
kaa 'bama, mëdi kala konda 'dō vo
kanya eti hu ma. Ëzë ma me'do
zi ma kólö, miya henye, 'I'bë,' mo
i'bë gbi. Ëzë ma me'do zi maako,

miya henye, 'Ayi,' mo ayi gbi. Ëzë
ma me'do zi vo kalima 'bama, o'do
wa nenyé mo o'do gbi."

¹⁰ Mati Yësu owo me'do 'ba vere
ne ku, aga gbo r̃o mo. Mo iya zi
vo gënkiye iya henye, "Tinyö miya
zi ye, mi'ja vidi maako dë 'de tém̃i
vidi 'ba Yiserele, ma ëdë kö'du
koma aba, kaa vere ne. ¹¹ Ëdī
na laka mëdi kiya zi ye, ma kayo
mo atayinni tém̃i dakanjo kapa 'ba
humirë 'dō da lërë aba zi dr̃oko rë
nni a Abarayama, Yisika, Yakoba
ëti mì damöku 'ba Wiri. ¹² Gisi
'ba Yiserele ma kayo, ma akoj'o
damöku ga kö'du zë aku'du zë mì
bi köndu 'ba kudu ha konyo aba."

¹³ Yësu aya'ba dō mo iya zi vo da
kanya nani, iya henye i'bë liñj
ako'do rë nï kaa wa ma oma ne.
Mora vo kalima 'ba da vo kanya
ne akoj'o gbo mì kadra nani.

¹⁴ Yësu i'bë ödu loko 'ba Petero
i'ja wese 'ba Petero zöyi aba o'ba
rë nï ku da sora. ¹⁵ Mo ise kala mo,
zöyi ila mo gbo. Here mo ényi gbo
litu zi mo. ¹⁶ Mì da hutaga nani
aba, ikanni vidi kayo maakowe
ëdinni nökyi aba zi mo. Mo ore
dakyikyi yaga ta rë zë me'do aba.
Mo akoj'o vidi ma rakoo aba ne'e
ti'de. ¹⁷ Mo o'do here zi tedi kaa
ma Yesaya nëbï vo me'do 'ba Wiri
iya ne. Mo iya henye, "Ma gogo
makinjë rakoo yaga."

¹⁸ Yësu ongo vidi kayo ëdinni
ku kpo ta rë nï mo ame'do zi
vo lõ'bö gënkiye zi zë kumu kafo
föfö ma agamo. Mo ame'do gbo
zi vo lõ'bö gën'i 'e zi zë kumu
t'i'bë kafo ranga ma agamo. ¹⁹ Vo
komoyandi maako ayi zi mo iya
henye, vo komoyandi. Bi ma i'bë
zi mo. Ma kusu geyi. ²⁰ Yësu
aya'ba dō mo, iya henye, "Uh-
wawödö 'e ëdinni ogo énni aba,
ali 'e ëdinni loko énni aba. Wisi
'ba Vidi anza dë liñj aba na bi
'ba ralawo." ²¹ Vere maako na vo
lõ'bö g̃o mo iya henye, "Kyedre
'bama, i'di ma 'ba dero 'bu ma
kusu." ²² Yësu iya zi mo henye,

9

“Usu ga ma, ila yöku 'e musunni
yöku ènni.”

²³ Yësu ékyi gbo mì töjbö 'dö vo lò'bö gënii étii ²⁴ tisi yaa buluku ényi gbo aluku da föfö nani. Buluku alima ku töjbö koho zi liko kango. Yësu édi ako'do. ²⁵ Zé i'bënni alironni mo, iyanni henye, “Yere, akonyi ze, dëdi ku kara zi koli.” ²⁶ Mo iya zi zé henye, “Édiye atere ga a'dii? Édiye koma tisi aba.” Mo ényi amo da buluku wini kagba aba, mati oronni ne, bi gbo liwo. ²⁷ Zé ti'de na rakaga iyanni henye, “Vere ne, éyi ra? Buluku 'e wini kagba aba owonni dö mo.”

Vo nökyi nnii wa'do étii

²⁸ Mati Yësu umu da föfö i'bë mì dakanjo 'ba Gadora ne, vidi riyö maako'e zé dakyikyi aba andosi dë nnii mo aba. Vidi ne'e ényinni na nganga. Vidi maako o'bö dë zi laga ta ga bi nani, dakyikyi ne'e ayaza rë nnii zi Yësu. ²⁹ Zé apinni na kyembe, iyanni henye, “Yi Wisi 'ba Wiri nenye, a'di ra omaba kazi ze aysi ku de ze kinde gba kazi kadra mo tokoo?”

³⁰ Wa'do kayo 'ba linjö édinni wakonyo kara ra linjö da lutu. ³¹ Dakyikyiye ayaza rë nnii zi Yësu, iyanni henye, “Ézé omaba ku kore ze, utu ze zi wa'do nani 'e.” ³² Mo iya zi zé, henye, “I'bëe.” Zé i'bënni ödunnii mì wa'do kayo naniye, mora wa'do naniye ényinni gbo ti'de ataho bi lunyi 'ba föfö mora aluyinni gbo ti'de mì wini. ³³ Vo yako wa'do nani 'e aho iyanni mì gawo. Ayadannii kö'du ma o'dö rë nì nani ti'de, kö'du mati o'do rë nì zi kora dakyikyi ne'e. ³⁴ Vidi 'ba mì gawo nani 'e olonni gbo ti'de tayi Yësu kongo. Zé ijanni mo ako'jonnii ho mo zi mo tényi ti'bë yaga témii dakanjo ènni.

*Yësu akɔ'jɔ kora vo keje maako
(Mk. 2:1-12; Lk. 5:17-26)*

¹ Here Yësu ékyi mì töjbö i'bë huléhu kyëti 'ba föfö mì gawo bëni. ² Ani kya 'ba vidi maako'e ikannii zi mo kora vo keje akaño ne édi ako'do da sora. Mati Yësu ongo hala kö'du koma 'bëzë édi, mo iya zi kora keje ne henye, “Akyigö rë yü, wisi ama, kö'du kyényë 'bëyi ila ku.” ³ Mora here, kya 'ba vo komoyandi 'ba vo kö'du kida'e, ame'donni na bi dë nnii, iyanni henye, “Kora nenye, édi me'do 'dasi ra kiya.” ⁴ Mora here, Yësu ayo kö'du sösu 'bëzë, ne a'ba iya henye, “Kö'du a'di édi 'e kö'du kyényë mahere ne sösu mo? ⁵ Mavala ra zi kiya, ila yü ku ga kö'du kodo kyényë 'bëyi, kodo zi kiya henye, “Ényi riyë alasi?” ⁶ Mako'do tñyö zi ye yolo, Wisi a Vidi édi kyigo aba dakanjo zi kö'du kyényë kila.” Mora here, mo iya zi kora keje ne henye, “Ényi riyë, injë sora 'bëyi ne, i'bë linjö!” ⁷ Kora ne ényi riyë i'bë gbo linjö. ⁸ Mati vidi kayo ongonni ne, zé na tere Wiri yeto aba ga kö'du kyigo kaa mahere ne ki'di mo zi vidi.

*Yësu akɔ'jɔ Matayo
(Mk. 2:13-17; Lk. 5:27-32)*

⁹ Here Yësu ila bi nani, ma mo i'bë dagba, mo ongo kora vo 'be'bele kö'du ru mo Matayo, édi alima bi 'ba 'be'bele kö'du, mo iya zi mo henye, “Alö'bö ga ma.” Matayo ényi alö'bö gbo go mo. ¹⁰ Mati Yësu édi wakonyo mì linjö a Matayo, vo 'be'bele kö'du kyo, a'ba kya 'ba vo kö'du kyényë ko'do'e aysi onyonnni wa Yësu aba a'ba, vo lò'bö 'bomo'e étii da tarabiza kólö. ¹¹ Kya 'ba Farasiye ongonni kö'du ne here, ako'jonnii ha vo lò'bö 'bomo'e, “Kö'du a'di vo komoyandi 'be'e édinni wakonyo vidi mahere ne étii? ¹² Yësu owo kö'du 'bëzë ne, aya'ba dö mo iya henye, vidi

ma rē zē na laka kazi kōo, ī'bēnni dē zi vo ɔwɔ, nje zē ma na rakōo. 13 ī'bē oma'e mī kō'du ya'ba ma kō'du yōru iya ne." ādī kō'du laka ma momba, ra anza ngōtu kumu. Mayi dē kō'du vidi laka'e, mayi ga kō'du vidi 'ba kō'du kyēnyē'e.

*Kō'du kō'jō kō'du 'ba hakoro
(Mk. 2:18-22; Lk. 5:33-39)*

14 Here vo lō'bō 'ba Yowani Bapatisi ayinni zi Yēsu, ako'jonnī kō'du iyannī henye, "Kō'du a'di ze Farasi étī, dēdī he ze koro mora vo lō'bō 'bēyyē, oro hē nnī dē go mo?" 15 Yēsu aya'ba dō mo iya henye, om̄ba 'be'e yingo ma ēdinnī mī kyērē 'ba oze, zi tēdī na rasōsu ēzē 'biyēsī ādī zē étī? Anza here dē. Here kadra mo akatōko, ēzē om̄ba ku 'biyēsī koba 'de kazi zē mora atehennī 'da hē nnī koro. 16 "Vidi maako uru bōngō ma kyiyī dē zi kō'jō bōngō ma kōo, ga kō'du bōngō ma kyiyī ako'dō wogo kyedre mī bōngō ne. 17 Vidi maako ope a'ji ma kyiyī dē mī lōsō wana makōo, ga kō'du lōsō wana akiha a'ji akalödī yaga, mora lōsō wana ne akayaña rē nī. Here a'ji makyiyī mope gbi mī lōsō wana makyiyī a'ba 'dō riyō atēdinnī na laka."

*Wu'jē 'ba kyedre 'ba Yuda'e nnī mbara ma ise ra bōngō 'ba Yēsu
(Mk. 5:21-43; Lk. 8:40-56)*

18 Mati Yēsu ādī kō'du nenyē kiya, vidi mī turu 'ba Yuda'e ayi zi mo alōmwo akaño komo mo iya henye, "Wu'jē 'bama oli ku yaanya ayi ī'di kala yī dō mo zi mo tēdī na dīdī." 19 Yēsu enyī riyē alō'bō gbo go mo mora vo lō'bō 'bōmo'e ī'bēnnī gbo mo aba. 20 Mbara maako ādī na ritī, kō'du yama ādī taho ta rō mo kōo 'butē dōmoriyō, ayi ta kafo Yēsu ise da ha bōngō 'bōmo gbo. 21 Mo iya na bi dēni henye, "Ēzē mise gbi le nje ra 'bōngō ɔmo, akako'jō ma." 22 Yēsu opi rē nī ongo mo, iya henye,

"ādī na kyigo wu'jē ama! Koma 'bēyi akō'jō yī ku." Tēmī kadra ne mbara ne akō'jō rē nī gbo na laka. 23 Mati Yēsu ödu mī loko 'ba turu kyedre ne, mo ī'ja vidi kayo ēdinnī kyēzu 'ba da koli kome. 24 Mo iya zi zē henye, "Vidi biya asiye yaga. Wu'jē tisi ne oli dē mo ādī nje ako'do!" Here zē biya ogonni mo gbo. 25 Kandi ma ti ore vidi ne'e ku yaga, Yēsu ī'bē mī loko ma yōku wu'jē dō mo ne, īri kala mo mo enyī gbo riyē. 26 Kō'du yōyō ne apere rē nī biya tēmī dakano nani.

Yēsu akō'jō vo komoköndu riyō

27 Yēsu ila bi nani ādī ku atī'bē, vo komoköndu riyō ayetonnī lō'bō ga ndī mo. Zē agbōgbōnnī hē nnī, iyannī henye, ī'di miyī mēyī re ze, "Asōsu kō'du ze, Wisi 'ba Dawidī!" 28 Mati Yēsu ödu loko, vo komoköndu riyō ne ayinnī zi mo, mo ako'jo hē zē iya henye, "Oma'e ku zi matō'bo 'e kō'jō?" Zē aya'banni da me'do, iyannī henye, "O Yere." 29 Yēsu ise komo zē, iya henye, "Mo'do rē nī kaa ma oma'e" 30 komo zē ayēhu rē nī gbo. Yēsu ise gō mo zi zē iya henye, "Ayada'e kō'du nenyē dē zi vidi maako!" 31 Mora zē ī'bē a yēlēnnī kō'du ne ta ga bi nani ti'de.

Yēsu akō'jō kora ma ɔ'bō dē zi me'do

32 Mati vidi kora ne'e ēdinnī atī'bē, kya, vidi maako'e ikanni kora maako zi Yēsu, mo ɔ'bō dē zi me'do ga kō'du mo ādī dakyikyi aba. 33 Mora kandi ma ti ore dakyikyi ku yaga, kora ne ayeto me'do mora vidi biya na rakaga. Zē iyannī henye "Gba dongō kō'du ma hee ne dē mī Yiserele." 34 Mora Farasiye iyannī henye, "Ne yere 'ba dakyikyiye ra ī'di kyigo ne zi Yēsu zi dakyikyiye kore yaga."

Yēsu asōsu rē nī ga kō'du vidi

35 Yēsu enyī ī'bē biya lasi aba tēmī gawo dalinjō aba. Mo ayandi

kö'du mü bi 'ba mötu'e, kö'du yöyö laka 'ba damöku 'ba Wiri yëti' aba, mora ako'jo vidi kayo dakyinë 'ba koo aba. ³⁶ Mati mo ongo vidi kayo, di'di mo oso kyo kö'du sösü aba ga kö'du zë na kö'du sösü, wakonyi kpaanza dë kaa tímélë kazi vo yako. ³⁷ Here mo iya zi vo lö'bö 'benniye henye, "Wa mü yaka édi kyo, mora vo loo ko'de' ayonni dë. ³⁸ Amötu zi vo kyeti yaka nenye, mo mutu yaga vo loo'e zi wa 'bomo toto mo ta yaka."

10

Vo Litu 'butë dəmoriyö
(Mk. 3:13-19; Lk. 6:12-16)

¹ Yësu ako'jo vo lö'bö 'butë dəmoriyö 'benniye bi kölö i'di kyigo zi zë kore dakyikyi yaga, zi koo' koo rakoo' aba biya.
² Neny'e ru 'ba vo litu, butë dəmoriyö ne'e ma dagba Simona (ma ako'jo Petero) öndu mo: Anderiya, Yemisi öndu ni Yowani aba, gisi 'ba Zebedeyo. ³ Pilipo, Baratolomoya, Toma, Matayo, vo 'be'bele kö'du, Yemisi wisi 'ba Alipayo Tadöyösu, ⁴ Simona vo dakanjo 'ba Kanana zë Yudasi Sikereeto ma asösü Yësu aba.

Loo' ba vo lö'bö 'butë dəmoriyö
(Mk. 6:7-13; Lk. 9:1-6)

⁵ Vidi kora 'butë dəmoriyö ne'e, Yësu utu zë kö'du kira nenye aba. 'I'bë'e dë mü dakanjo 'ba vo leze'e mandere mü gawo 'ba Samarona'e. ⁶ Ombo zi ye ti'bë zi tímélë 'ba Yiserele ma ölu. ⁷ I'bë'e ayëtiye, 'Damöku 'ba Wiri édi ku kara.' ⁸ Ako'jo'e vo koo, ayomo'e yöku löhü na didi, ako'jo'e zë ma na riti koo mönyu aba, ore'e dakyikyi yaga. I'ja'e kazi ma na mbiya, here i'diye kpa zi zë na mbiya. ⁹ İnjë'e dahabo ako dë, kohi mandere meñe kohi mü bong'o re'e. ¹⁰ İnjë'e anjboro 'ba wa lenze dë ta bi ti'bë 'be'e, oba'e nje bong'o kamoka ma

ëdiye akusu ne. Oba'e mövo 'ba lasi dë, vo loo'e aki'di zi zë wa ma zë ombanni."

¹¹ "Ézë aiyie mü gawo, i'bë'e bi koma kö'du vidi ma akiriye kala kyedre aba, alima'e mo aba le zi ye bi nani kila. ¹² Ézë i'bë'e mü linjo iya'e henye, 'Rakyeyi mëdi eti.' ¹³ Ézë vidi mü linjo nani iriye kala kyedre aba, i'diye wa mëtë 'be'e 'ba rakyeyi malima, ézë zë irinni e dë kiri kala kyedre aba, oba'e wa mëtë'e huléhu. ¹⁴ Ézë kya 'ba linjo mandere gawo ombo dë bi 'e kiri kala kyedre aba mandere kö'du 'be'e kowo, ila'e bi nani akyit'e turufu 'de ta ndiye zi mo na lömu rë zë. ¹⁵ Mayada zi ye tinyö, mü kadra 'ba vurë aba atëdi na kyényë ndra kö'du gawo nani ta da gawo 'ba Sodomo, Gomora aba."

Yësu ame'do kö'du 'ba riti
(Mk. 13:9-13; Lk. 21:12-17)

¹⁶ "Owo'e te, mëdi 'e kutu yaga kaa tímélë mü kutë wöliwöli. Here édiye njala kaa wiriye. Mora édiye kpa kaa atu'bu o'dönni kö'du kyényë dë. ¹⁷ Ong'o re 'e laka, ga kö'du vidi maako atëdinni ani zë akiri ni 'e akika bi 'ba vurë mora zë aku'bönni 'e mü bi 'ba mötu'e. ¹⁸ Kö'du ma, akika 'e bi 'ba vurë komo vo dakanjo yere eti, zi kö'du yöyö laka ne yada zi zë zi vo leze'e. ¹⁹ Ézë ikanni 'e bi 'ba vurë, asösü'e dë a'di ra ati'bë'e zi kiya, mandere hala akonyo'e. Mü kadra nani mo oko ku, aki'di zi ye a'di akiya'e. ²⁰ Ga kö'du me'do ma akame'do 'e atanza dë 'be'e, zë atayinni kazi Lawo Kölö Laka 'ba 'bu'e akame'do kpuru kazi 'e."

²¹ "Öndu'e atënyinni akpa da öndu'e zë ki'di zi kofo. 'Bu'e atënyinni akpa da gisisi 'benniye zë ki'di zi kofo. Gisisiye ako'dönni wehe akpa vo ko'jo zë aba akutu zë zi kofo. ²² Vidi biya akiyiye ga kö'du ma. Mora vidi ma nduwë na kyigo le mü ndundu mo, akayomo mo. ²³ Ézë o'do'e

na kyényë mii gawo maako, aho'e mii gawo ma agamo. Ma yada zi ye ttinyö, inde'e lœc ne'e mii gawo biya 'ba Yiserele ne dë, gba kazi Wisi a Vidi tokö. ²⁴ Vo kö'du ko'jo anza kyedre ta da vo komoyandi 'bënii. Vo yasa anza kyedre ta da vo kyedre 'bënii. ²⁵ Here vo kö'du ko'jo mo'bœzi tœdii kaa vo komoyandi 'bënii, vo lö'bö kaa vo kyedre 'bënii. Ezë vo da dakota aki'jo Belezobulu, vo dakota 'ba linjœ'e aki'jo ru kyényë aba."

*Atere éyi
(Lk. 12:2-7)*

²⁶ "Here ere'e vidi dë. Yaanya aba, wa ma ayofu dœ mo, akayéhu, kö'du koho biya aki'dœ na yolo. ²⁷ Wa mati mœdi ayada zi ye mii mandölu, akayada'e mii bikanyi kyedre, wayawaya 'be'e akame'dœ ta da tœlœ 'ba loko. ²⁸ Ere'e dë kazi vidi ma edinni ida ra kofo, ofonnii lawo dë. Ere'e Wirii ma akatœ'bœ yaşa 'dœ ida ra lawo aba mii wa'do gehena. ²⁹ Nje tarifa kœlœ akatœ'bœ silo kogo riyö. Here silo ma kœlœ alœpi dë akanjo kazi da kö'du komba 'ba 'bu'e. ³⁰ Ga kö'du yëvu biya ma de 'e ne, edë akiti. ³¹ Here ere'e dë ediyé na laka ndra ta da silœ kayo."

Kö'du kyényë yasi Yësu komba dë aba

(Lk. 12:8-9)

³² "Here kö'du zë ma iyanni mii vidi kayo zë 'bama, mako'dœ kpa here komo 'bu ma komoriyë. ³³ Mora here, ezë vidi maako ombo ma dë ta komo vidi kayo, ma komba mo kpa dë ta komo 'bu ma komoriyë."

Anza rakyëyi ra dë wa ne kulu ra

(Lk. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ "Asosu'e dë henye ere, mayi zi rakyëyi ra kika mii damökü. 'E'e, mayi dë zi rakyëyi ra kika, kulu ra. ³⁵ Mayi zi gisi kora'e ténynni wehe aba da 'bu nnii, gisi

münzö'e ténynni wehe aba da ma nnii, mbara koze aténynni wehe aba da wese nnii. ³⁶ Vo wehe kyényë 'be'e, atëdi akpa vidi 'ba dakota 'be'e.

³⁷ "Zë ma o'dönni lœvœ 'bu nnii, mandere ma nnii ndra ta da ma, o'bœnni dë zi tœdii na vo lö'bö 'bama. Zë ma o'dönni lœvœ gisi kora 'bœnni, mandere wisi wu'jë o'bœnni dë zi tœdii na vo lö'bö 'bama. ³⁸ Zë ma injenni taka 'bœnni dë riyë zi lö'bö ga ndi ma, o'bœnni dë zi tœdii na vo lö'bö 'bama. ³⁹ Zë ma o'dönni lœvœ didinni ndra ta da lœvœ ma, akayölunnii. Zë ma ayölunnii didinni ga kö'du ma, aki'jannii didi löhü."

*Biriti
(Mk. 9:41)*

⁴⁰ "Vidi ma iriye kala kyedre aba iri ne ma ra, mora vidi ma iri ma kala kyedre aba, iri ne vidi ma utu ma ne. ⁴¹ Vidi ma iri nœbi kala kyedre aba ga kö'du mo nœbi, aki'ja mii wakinye 'ba biriti 'ba nœbi. Vidi ma iri vidi ma laka kala kyedre aba ga kö'du mo na laka, aki'ja mii wa yanya 'ba biriti 'ba vidi laka. ⁴² Ezë vidi ma i'di gbi le nje siko 'ba wini kyëyi, zi vidi ma kœlœ 'ba ga ndi ma, vidi nani aki'ja biriti re nii."

11

*Vo litu'e kazi Yowani Bapatisi
(Lk. 7:18-35)*

¹ Mati Yësu inde kö'du nenye'e yada mo zi vo lö'bö 'bœni 'butë dœmoriyö ne'e, mo ila bi nani i'bœ kö'du yandi yëti aba mii gawo 'ba Galilaya'e. ² Mati Yowani Bapatisi owo mii kamba, kö'du Korisito edë aki'dœ ne, mo utu kya 'ba vo lö'bö 'bœniye zi mo. ³ Zë aki'jonnii ha Yësu iyanni henye, "Ayada zi ze, yi ra kora ma ombo tayi kœdo dida ze bi vidi maako?" ⁴ Yësu aya'ba da me'do iya henye, "I'bœ'e a'ba'e hulëhu ayada'e zi Yowani kö'du ma edë akowo'e kongo mo

aba. ⁵ Vo komoköndu atɔ'bɔ bi kongo, vo keñe atɔ'bɔ lasi, zé ma édinni na riti kazi koo mönyu o'dɔ zé ñbala, vo mbilikisi owo kö'du, yóku vidi ényinni lóhu na didi, kö'du yóyó laka édi yëti mo zi vo leriyé. ⁶ Rakyenyi édi zi zé ma anza nnü dë dajijí aba ga kö'du ma."

⁷ Mati vo ló'bó a Yowani édi ati'bënni, Yésu ame'do kö'du mo zi vidi kayo: "Mati i'bë'e yaga zi Yowani mi da lipi, a'di ra omba'e zi kongo? Rakidé 'ba mbili loma mi buluku? ⁸ A'di ra i'bë'e yaga zi kongo? Vidi kora usu rë ni mi bongo laka? Vidi ma usu rë nnü kaa mahere ne alimanni mi loko kyedre a yere. ⁹ Ayada'e zi ma a'di ra i'bë'e yaga zi kongo? Nébi ra? Oo ongo'e ndra ta da nébi. ¹⁰ Here kö'du yoru ra iya kö'du ga kö'du mo, 'Ma kutu vo ló'bó ama dagba komo yi zi géri yéhu zi bi yi.' ¹¹ Ma yada zi ye tñyö, Yowani Bapatisi édi kyedre ta da vidi maako, mo maako ma tisiwa mi damöku 'ba Wiri kyedre ta da Yowani. ¹² Mi kadra ma Yowani Bapatisi ayëti kö'du 'bëni le mi ko'do nenyé damöku 'ba Wiri édi tövu kyedre kyigo aba. Kora vo wehe ko'do'e i'di rë nnü zi kuru mo na gbörökötö. ¹³ Here le mi kadra 'ba Yowani nébiye biya kö'du k'i'di 'ba Mosa ame'do kö'du 'ba damöku. ¹⁴ Ezé omba'e zi koma mi kö'du kise 'bëzë, Yowani mo Eliya, ma kö'du tayi 'bomo ayëti. ¹⁵ Owo'e kö'du ne ezé édiye mbili aba!"

¹⁶ "Yaanya aba, kaa a'di ma kiya ga kö'du vidi ma édinni mi ko'do ma ndenyé ne? Zé kaa gisisi ma édinni alima mi bi 'ba wakogo. Gbongo ma kólö akagbögö hë nnü zi maako'e akiya.

¹⁷ 'Henye, dolo kudi 'ba rakoze zi ye,
mora ñlo'e dë.
Daya'bi ze ngala 'ba dakoli,
mora udu'e dë.'

¹⁸ Mati Yowani ayi, mo oro hë ni uwë a'ji dë vidi biya iyanni henye, 'Mo édi dakyikyi aba.' ¹⁹ Mati Wisi a Vidi ayi, mo onyo wa, uwë a'ji. Mora vidi iyanni henye, ongo'e bi te da kora ne. Mo onyo wa takanyi. Uwë a'ji kpa takanyi mo aboka 'ba vo 'be'bele kö'du'e vo kö'du kyényë ko'do'e eti. Mora kö'du yolo a Wiri édi na yada zi tedi tñyö témii wa ma o'do rë ni."

*Vidi 'ba gawo naniye ownoni
kö'du dé
(Lk. 10:13-15)*

²⁰ Vidi ma mi gawo ma Yésu o'do kö'du ko'do kyedre eni mi zé ne, 'de oto dë nnü dë témii kö'du kyényë 'bënni, here mo iya zé na kyényë. ²¹ "Atëdi zi ye kyényë Korozini! Atëdi zi ye kyényë Beteseyida! Ezé kö'du ko'do ma o'do mi ye ne o'do mi Tiyere, Sidoni aba kani vidi nani usunni bongo 'ba lubë ku rë nnü zi yada henye ere zé otomni dë nnü ku témii kö'du kyényë 'bënni. ²² Ma yada zi ye henye, mi ko'do 'ba vurë aba, Wiri akila vidi 'ba Tiyere, Sidoni aba tada'e. ²³ Yi Kaparanamo! Ombo'e zi re 'e kinjë komoriyë? Aku'du'e akaño mi wa'do 'ba gehena. Ezé kö'du ko'do ma o'do mi ye ne mo'do mi Sodomo, atëdi zo kadra ndenyé aba. ²⁴ Akato'bó yolo'e henye, mi ko'do 'ba vurë aba Wiri rasosu ndra kö'du Sodomo tada'e!"

*Ayiye zi ma zi lawo
(Lk. 10:21-22)*

²⁵ Mi kadra nani Yésu iya henye, "Bu Yere 'ba komoriyë dakano aba! Mo'do ówö'di zi yi ga kö'du zi vo kazi kö'du yolo'e, wa ma oho kazi vo kö'du yolo'e vo yandi eti ayada ku zi gisisiye. ²⁶ Oo, 'bu, nenyé hala wa ma ombo kani zi rë ni ko'do. ²⁷ 'Bu ma i'di wa ku biya zi ma. Vidi maako ayolo Wisi dë nje 'Bu. Vidi maako ayolo 'bu

dë nje Wisi, zë ma Wisi inzi zi nnü yada.”

²⁸ “Ayiye zi ma 'e biya ma na riti kazi wayeto künjé maki'diye alawo. ²⁹ O'do 'e lōo 'bama, ayandi 'e kazi ma, ga kö'du ma vo watowō raya'ba aba. Here aki'ja'e ralawo. ³⁰ Lōo 'bama ayeto dë. Künjé mo na pélē.”

12

Kö'du ko'jo ga kö'du ko'do 'ba ralawo

(Mk. 2:23-28; Lk. 6:1-5)

¹ Anza na kwo ta go mo, Yësu edë gbo t'i'bë kpuru témii yaka 'ba nyenyo mi ko'do 'ba ralawo aba. Vo lō'bö 'bomo'e gbo na o'bo, here ayetonni da mbili nyenyo kowe i'jö mo konyo. ² Mati Farasi ongonnni kö'du ne here, zë iyannii zi Yësu henye, “Ongó te, anza na laka mi kö'du ki'di 'beze zi vo lō'bö 'beyiye kö'du mahere ne, ko'do mi ko'do 'ba ralawo!” ³ Yësu aya'ba da me'do iya henye, “Ako'jo'e kö'du ma Dawidi o'do mi kadra nani ma mo vidi bënni étii na o'bo ne dë? ⁴ Mo i'bë ödu mi loko 'ba Wiri, mo nnü vidi bënni étii onyonnni mangolo'bó koro ma i'di zi Wiri, edë le mi kö'du ki'di anza dë zi zë konyo mo, nje vo karasa ra akila zi konyo mo. ⁵ Kodo aka'jo'e dë mi kö'du ki'di 'ba Mosa iya henye, témii ko'do 'ba ralawo biya vo kö'du yéti mi yékélu 'ba Wiri zë oronnni ko'do 'ba ralawo dë, here zë anza nnü dë na líté? ⁶ Ma yada zi ye henye, wa maako edë kinye kyedre ta da yékélu. ⁷ Ködu yörü iya henye, momba ngötü kumu dë, momba 'e zi tedi na mïkuku. Ezë ayolo'e mi kö'du nenye ku, o'bó'e dë zi vurë kikye ra vidi ma o'donnii kö'du kyényë ako dë. ⁸ Wisi a Vidi Yere 'ba ko'do 'ba ralawo ra.”

Kora vo kala keje
(Mk. 3:1-6; Lk. 6:6-11)

⁹ Yësu ila bi nani ényi i'bë bi 'ba mötu. ¹⁰ Kora maako edë ani na vo kala keje. Kya 'ba vidi maako'e edinni ani ombanni zi Yësu susu ga kö'du kyényë ko'do aka'joni ho mo iyanni henye, “Edë na kyényë mi kö'du ki'di 'beze zi vidi kö'jo mi ko'do 'ba ralawo?” ¹¹ Yësu aya'ba da me'do iya henye, “A'di, ezë vidi ma kólö témii 'e edë tímélë aba alépi mi wogo yönü mi ko'do 'ba ralawo, akasösü kö'du mo dë zi koto mo yaga? ¹² Vidi köndu ra laka ndra ta da tímélë! Here ne, kö'du ki'di 'beze ila ze zi vidi maako konyi mi ko'do 'ba ralawo aba.” ¹³ Here mo iya zi kora 'ba kala keje ne henye, “Iza ga kala yi yaga.” Mo iza go mo yaga, gbo na laka löhü kaa agamo ne. ¹⁴ Here Farasiye i'bënni o'donnii mala zi Yësu kofo.

Vo lítu kinzi a Wiri ra Yësu?

¹⁵ Mati Yësu owo kö'du mala rë ni ne, mo i'bë 'de ta bi nani, mora vidi kayo alö'bönni gbo ga ndü mo aba. Mo aka'jo vidi ma zë na rakoo ne'e biya, ¹⁶ mo ise go mo zi zë iya henye, mayadanni kö'du nü dë zi vidi maako'e. ¹⁷ Mo o'do here zi rë ni ko'do kaa kö'du ma nëbi Yisaya ayi ku tñyö.

¹⁸ “Kinye edë vo lō'bö ama ma minzi.

Mo ma mo'do lóvó mo.

Kö'du mo, ma na rakyenyi.

Ma kutu Lawo Kölö Laka ama dö mo,

mo akayöyö kö'du vurë ama zi vidi.

¹⁹ Mo awasa mandere ha gbögbö dë
mandere me'do na gu ñberere da géri.

²⁰ Mo owe loma ma idë rë nü ku ne dë,
mandere yolu lamba ma omaba ku kara toro kazi lëru.

Mo atëdi nduwë, le mo aka'do vurë ma laka 'ba kpilirë.

²¹ Tu'dë biya aki'di kö'du sösü 'bënni mi mo.”

Yēsu Belezobulu aba
(Mk. 3:20-30; Lk. 11:14-23)

²² Here kya 'ba vidi maako'e ikannü kora vo komoköndu maako zi Yēsu, o'bō dē zi me'do ga kö'du mo édi dakyikyi aba. Yēsu ako'jo kora ne, here mo o'bō zi me'do bi kongo aba. ²³ Vidi biya na rakaga tēmi kö'du ma Yēsu o'dō ne. Zé aко'jonní kö'du iyanni henye, "Mo atëdī Wisi 'ba Dawidi ra?"

²⁴ Mati Farasiye owonni kö'du ne, aya'banni do mo iyanni henye, "Mo ore dakyikyi ne'e yaga, ga kö'du vo dē zé Belezobulu ra, i'di kyigo ne zi mo zi ko'do here." ²⁵ Yēsu ayɔ̄lɔ kö'du ma zé édinni asosu, mo iya zi zé henye, "Dakanjo ma inye rē n̄i na gbɔ̄ngɔ̄ gbɔ̄ngɔ̄ wehe ko'do oka anि aba, alima na konda dē. Gawo maako, mandere dakota ma inye rē n̄i na gbɔ̄ngɔ̄ gbɔ̄ngɔ̄ wehe ko'do oka maako aba akalépi. ²⁶ Here ézé gbɔ̄ngɔ̄ ma kólö édi wehe ko'do oka n̄i vere aba m̄i damöku a Satani, nenye kö'du ya'ba aba henye, inye rē n̄i ku nz̄o na gbɔ̄ngɔ̄ gbɔ̄ngɔ̄ kandi apere rē n̄i. ²⁷ Iya'e henye, mo ore dakyikyi yaga kyigo 'ba Belezobulu aba, mora éyi ra i'di zi vo ga ndi yiye kyigo ne zi zé kore yaga? Zé atëdī na vo vuré 'bē 'e. ²⁸ Ézé mora dakyikyi kyigo 'ba Lawo 'ba Wiri, here damöku a Wiri ayi ku de 'e."

²⁹ "Vidi maako o'bō dē tödu m̄i loko 'ba kora ma na kyigo zi wasisi omo koba, nje ézé mo ida kora kyigo ne dagba atehe 'da loko omo kolo."

³⁰ "Vidi ma anza dē 'bama, mo édi tñyö kö'du aba ra ma. Vidi ma akonyi ma dē zi toto, édi tñyö pere mo. ³¹ Ma yada zi ye henye, ats'bō vidi kila ga kö'du kyénye mati o'dønni, kö'du kyénye kiya aba, mora vidi mati iya kö'du kyénye ra Lawo Kólö Laka, ila mo dē. ³² Vidi mati iya kö'du kyénye ra Wisi a Vidi akila mo, vidi mati iya kö'du kyénye ra

Lawo Kólö Laka ila mo dē yaanya aba ñburu."

Kaga löḡo ni aba
(Lk. 6:43-45)

³³ "Zi tēdī löḡo laka aba édi kaga ma laka aba. Èzé édi kaga ma kyénye aba atëdī löḡo ma kyénye aba. Kaga akayɔ̄lɔ tara dakyiné 'ba löḡo ma ana. ³⁴ 'E wiri ne'e, hala akiya'e kö'du ma laka, mora 'e Satani? Ha akiya wa ma édi. Ndō m̄i didi mo aba. ³⁵ Vidi ma laka akɔ̄dɔ gbi wa ma laka ga kö'du laka én̄i, vidi ma kyénye akɔ̄dɔ gbi kö'du kyénye ga kö'du kyénye én̄i. ³⁶ Ayɔ̄lɔ'e henye kadra 'ba vuré aba, vidi biya na kólö kólö akayëti kö'du kyénye ma mo iya. ³⁷ Me'do hë yí ra, akpa aко'do vuré mo aba rē yí, zi yɔ̄lɔ yí vo kö'du laka kɔ̄dɔ vo kö'du kyénye."

Kö'du ko'jo ga kö'du ko'do
(Mk. 8:11-12; Lk. 11:29-32)

³⁸ Here kya 'ba vo komoyandi 'ba kö'du ki'di maako'e, kya 'ba Farasi maako'e étì, ame'donní riyyé iyanni henye, "Vo komoyandi, domba zi yí kongo ta bi kö'du ko'do ko'do." ³⁹ Mo aya'ba dō mo zi zé iya henye, "Hala vidi kyénye 'ba kazi wiri édinni kadra ndenyne aba. Ako'jo'e ha ma ga kö'du ko'do? 'E'e! Kö'du ko'do ma akayada zi ye atëdī nje kö'du ko'do 'ba nëbì Yona. ⁴⁰ Tēmi géri kólö ne Yona o'do kadra wota yɔ̄ndo aba m̄i kyenze, here Wisi a Vidi aко'do kadra wota yɔ̄ndo aba m̄i hu kaño yönüne. ⁴¹ M̄i ko'do 'ba vuré aba, vidi 'ba Nñinewé atenyinni riyyé akasusunni 'e ga kö'du zé otønni dē nn̄i ku tēmi kö'du kyénye 'benni, ma owonni kö'du yëti 'ba Yona ne. Ma yada zi ye, wa kyedre maako édi kinye ta da Yona. ⁴² M̄i ko'do 'ba vuré aba yere mbara 'ba dalinjɔ̄ 'ba Seba atenyi riyyé 'e susu ga kö'du mo i'bē tēmi géri ne biya tēmi kaño 'benni kö'du me'do yandi 'ba

yere Solomono kowo. Miya zi ye henye, wa édi kinye kyedre ta da Solomono!"

Ta'ba 'ba dakyikyi
(Lk. 11: 24-26)

⁴³ "Ézé dakyikyi asi ku yaga tara vidi, i'bé lasi aba dakanjo maako bi lawo koma. Ézé i'ja dë, ⁴⁴ akiya na bi dënii henye, 'Ma ta'ba huléhu liñç ama ma mila ne.' Here i'bé huléhu i'ja loko na mbiya, ñbala na laka. ⁴⁵ Here ényi i'bé yaga ika aboka niye madəmoriyö dakyikyi maako'e na kyényë ta da nü, zë ayinni alimanni gbo ani. Ézé inde ré nü ku, vidi nani édi mi riti kyényë ta da ma dagba. Nenye édi kö'du ma ako'do ré nü zi vidi ma kyényë e mi ko'do nenye."

Ma 'ba Yésu öndu mo étü
(Mk. 3:31-35; Lk. 8:19-21)

⁴⁶ Mati Yésu édi gba ame'do zi vidi kayo, ma mo öndu mo étü okonnii gbo. Zé oronnii yaga kö'du ko'jo zi me'donnii zi mo. ⁴⁷ Here vidi maako témii vidi naniye iya zi mo henye, "Ongo te ma yi, öndu yi étü édinni atoro yaga, ombanni zi me'do zi yi." ⁴⁸ Yésu aya'ba da me'do iya henye, "Éyi 'benni ma ma? Éyiye ra öndu ma'e?" ⁴⁹ Mo ényi ayada bi da vo lö'bö 'benniye, iya henye, "Ongo te! Kinye ma ma öndu ma étü. ⁵⁰ Vidi ma o'do wa ma 'bu ma komoriyë ombo mo zi ko'do mo ne, mo ra na öndu ma, émi ma ma ma."

13

Mala 'ba vo kofo kili
(Mk. 4:1-9; Lk. 8:4-8)

¹ Mi ko'do kólö, Yésu ila liñç ényi i'bé da göti 'ba föfö alima gbo akano. ² Vidi kayo ma atoto ré nnii kpo ta ro mo gbo kyo, mo ékyi mi tönbö alima gbo mi mo, vidi kayo oró 'benni yaga da göti. ³ Mo alima kö'du yëti zi zë kyo témii mala. Yésu iya henye, "Kadra maako aba kora maako

i'bé kofo kili. ⁴ Mati mo ili kofo mi yaka, kya mo alepi da géri, ali ayi onyonni 'de. ⁵ Kya mo alepi mi kano ma ri'di, kano ma laka nje tisiwa aba, kandi kofo ne ötu ga kö'du kano ne alo dë. ⁶ Mati kadra ese o'bó wevo ma luru ne'e, ga kö'du ngara'da ödu dë gbo na laka, kandi wevo ne'e akyitu gbo. ⁷ Kya 'ba kofo alepi mi kutë kono, övu mora ofo wevo mo. ⁸ Kya 'ba kofo alepi mi kano ma laka wevo mo ana i'jö, kya mo lamikölö, aga mo'e 'butëmodaka, mora aga mo'e 'butëwota." ⁹ Yésu inde kö'du 'benni iya henye, "Owo'e kö'du ne, ézé édi 'e mbiliye aba!"

Mi i'jö 'ba mala ne
(Mk. 4:10-12, Lk. 8:9-10)

¹⁰ Vo lö'bö'e ayinni zi Yésu ako'jonnii ho mo iya henye, "Kö'du a'di édi 'beyi ame'do zi vidi témii mala?" ¹¹ Yésu ényi aya'ba do mo iya henye, "Kö'du koho 'ba damöku 'ba Wiri i'di ku zi ye, anza dë zi zë. ¹² Mora here, vidi ma wa aba aki'di zi mo ndra, here mo atëdi mo aba kyo ta da ma édi. Mora vidi mati anza wa aba dë, akoba 'de kazi mo gbi le ma tisi ma mo édi mo aba ne. ¹³ Mi kö'du ma mëdi ame'do zi zë témii mala édi henye,

'Zé ongönni bi mora i'janni dë, zë o'je mbili nnii.

Mora owonni mandere ayclooni dë.'

¹⁴ Kö'du kumë 'ba Yisaya ga kö'du 'bëzë ne henye,

'Vidi nenye'e akowonni nje na kowo

mora ödu dë, dë zë.

Zé akongonni bi akongo

mora 'de i'janni dë.

¹⁵ Didi vidi nenye'e na kyigo.

Mbili vidi nenye'e yaanya aba na kisi.

Zé ombanni dë zi kö'du tïnyö kongo.

Ézé mbili zé anza dë na kisi, zé akongonni komo nnii aba,

akayɔlɔnni dë nnii aba mora akoto
dë nnii zi ma huléhu,
mora akako'jo zë.'

¹⁶ "Mora kö'du'e ne laka ga
kö'du komo'e i'ja ku, mora mbiliye
owo kpa ku. ¹⁷ Ëdii na laka miya
zi ye nëbi kayo mora vidi kayo a
Wiri ombanni zi ki'ja wa ma i'ja
'e ne, mora 'de i'janni dë, mora zë
ombanni zi kowo wa ma owo'e ne,
mora 'de owonni dë.

*Yësu ayada mì mala 'ba vo kofo
kili*

(Mk. 4:13-20; Lk. 8:11-15)

¹⁸ "Owo'e ayandiye mì kö'du
'ba vo kofo kili ne. ¹⁹ Zë mati
owonni kö'du kise 'ba damöku ne,
mora ayołɔnni dë èdinni kaa kofo
mati alépi da ga gëri. Satani ayi
iři me'do ne yaga témii di'di zë.
²⁰ Kofo mati alépi dakanjo ma ri'di
aba, èdii zë ma owonni kö'du ne
rakyenyi aba, kandi ma owonni.
²¹ De ödu dë gbo mì di'di zë, mora
ehinni dë na konda. Here mati
kö'du kyényé maako ayi ga kö'du
kise ne, akilanni 'de kandi. ²² Kofo
ma alépi mì kono ne, ga kö'du zë
ma owonni kö'du kise ne, kö'du
sösü ga kö'du wa 'ba dakanjo, lvo
wa kyɔ ila kö'du kise ne dë tödu
mì di'di zë, du ananni lögö dë.
²³ Kofo ma ilii mì kanjo ma laka, èdii
kö'du zë ma owonni kö'du kise ne,
iřinni gó zë ra ananni lögö, kya mo
lamikölö, agamo'e 'butëmodaka
mora agamo'e 'butëwota."

Mala kö'du 'ba nyangölu

²⁴ Yësu ayada mala ma kya mo
zi zë. "Damöku 'ba Wiri èdii kaa
henye. Kora maako ilii kofo ma
laka mì yaka éni. ²⁵ Yondo kólö
maako aba, mati vidi o'donnii ku
biya vo wehe ayi ilii kofo nyangölu
mì kuté wana, mora i'bë wëni 'de.
²⁶ Mati wevo mo övu, mbili mo
omba ku zi rë ni kí'di. Nyangölu
alaya gbo. ²⁷ Vo kalima a kora
ne ayi zi mo iya henye, 'Kyedre,
kofo laka ra ilii mì yaka 'beyi
ne. Nyangölu ne ayi 'bëni ta

kila?' ²⁸ Mo aya'ba da me'do zi
mo, iya henye, 'Ne vo wehe maako
ra o'do kö'du ne.' Zë ako'jonnii
ho mo iyannii henye, 'Omبا zi
ze ti'bë nyangölu ne koto mo 'de
yaga?' ²⁹ Mo aya'ba da me'do, iya
henye, 'E'e, ga kö'du èzë atoto'e
nyangölu ne akoto'e kya wana 'dö
zë eti. ³⁰ Ila'e wana 'dö nyangölu
aba mövunni bi kólö le kadra 'ba
wakumu ta yaka aba. Ma kayada
zi vo loo'e, zi nyangölu koto dagba,
ho mo kida na kulu zë ko'bo, mora
da wana toto zi ki'di mo mì lo'bi.'

Mala 'ba kofo masatada

(Mk. 4:30-32; Lk. 13:18-19)

³¹ Yësu ayada mala ma aga mo
zi zë, "Damöku 'ba Wiri èdii henye:
Kora maako oba kofo masatada iyi
mì yaka éni. ³² Kofo matisiwa aba
ta da kofo biya, mati övu riyë, gbo
na kyedre ta da wevo biya, övu na
kaga, ali ayinni uvö loko énni mì
ngora mo."

Mala kö'du 'ba langa

(Lk. 13:20-21)

³³ Yësu nduwë mala maako
yada mo zi zë iya henye, "Damöku
'ba Wiri èdii henye: Mbara maako
oba langa asusë mì tele 'butësowö
'ba lunzu i'di gbo tö'bu." ³⁴ Yësu
ayada kö'du nenyee zi vidi kayo
témii mala. Mo iya kö'du aka dë
zi zë kazi mala. ³⁵ Mo o'do kö'du
ne here zi kö'du kiya 'ba nëbi
tayı tinyö: "Ma ko'do mala èzë
ma me'do zi zë. Ma kayada zi
zë wa mati ayołɔnni dë kyere ma
damöku i'di rë ni ne."

Yësu ayada mì mala 'ba nyangölu

³⁶ Mati Yësu ila vidi kayo ödu
loko, vo lò'bö 'bomowe ayinni zi
mo, iyannii henye, "Ayada dero zi
ze mì mala 'ba nyangölu mì yaka
ne a'di?" ³⁷ Yësu aya'ba dö mo, iya
henye, "Kora ma ilii kofo ma laka
ne Wisi a Vidi. ³⁸ Yaka damöku,
kofo ma laka ne, mora vidi ma
bënni 'ba damöku ne. Nyangölu

ra vidi ma 'benni 'ba Satani. ³⁹ Vo wehe ma ili kofo ne mo ra Satani. Wa kumu ta yaka mora ndundu 'ba dalinjo, mora vo kumumo'e zë ra malayika'e."

⁴⁰ "Here kaa ma nyangölu atoto dō mo o'bo mī wa'do, kö'du ne ako'dō rē nī here mī ndundu 'ba dalinjo aba. ⁴¹ Ëdī here, Wisi a Vidi akutu yaga malayika éniye, zi toto tēmi damöku éni yaga, vidi ma biya édinni vidi ki'di zi kö'du kyénye ko'do, biya agamo'e ma édinni kö'du kyénye ko'do. ⁴² Zë aku'dunnī zë mī wa'do, zë akudunnī hē nnī konyo aba. ⁴³ Vidi a Wiri atanyinni kaa kadra mī damöku a 'bu nnī, owo'e kö'du ne, ézë ëdī 'e mbili aba."

Mala kö'du 'ba wa koho

⁴⁴ "Damöku 'ba Wiri ëdī henye, kora maako i'ja wa na koho mī yaka. Mo ayöfū dō mo gbo löhü. Mo na rakyenyi, i'bë wogo wasisi mati mo ëdī mo aba yaga, i'bë hulëhu wogo yaka nani gbo.

Mala 'ba ateye

⁴⁵ "Damöku 'ba Wiri ëdī kpa kaa henye. Kora maako ëdī bi koma kö'du dahabo ma laka. ⁴⁶ Mati mo i'ja, mo i'bë wogo wasisi mati mo ëdī mo aba biya yaga, wogo dahabo nani gbo.

Mala 'ba kiri kyenze

⁴⁷ "Damöku 'ba Wiri ëdī kpa kaa henye, kya 'ba kora vo kyenze kiri u'du wa 'ba kyenze kiri énni yaga mī föfö, mora iri dakyiné 'ba kyenze biya. ⁴⁸ Mati wa 'ba kyenze kiri ëdī ku ndō, zë otönni yaga da göti alimanni gbo akanjo zi mī kyenze ne yanya, ma laka ne i'dinni mī baga énni, mati anza na laka u'dunnī zë 'de möku. ⁴⁹ Atëdī mī ndundu 'ba dalinjo aba kaa nenye. Malayika ati'benni yaga akako'dönni vidi ma kyénye'e tēmi ma laka ⁵⁰ Aku'du zë mī wa'do 'ba koli ani zë akudunnī hē nnī konyo aba."

Kö'du kyï ma koo aba

⁵¹ Yësu ako'jo hë zë, iya henye, "Ayol'e kö'du nenye'e ku?" Zë aya'banni do mo iyannī, "Oo."

⁵² Here mo aya'ba dō mo zi zë iya henye "Vo komoyandi 'ba kö'du kï'di ma ayandi zë kö'du 'ba Damöku 'ba Wiri, kaa vo kyeti 'ba loko mati oba wa ma kyï ma koo aba, yaga tēmi lobi éni."

omba Yësu dë mī Nazereta (Mk. 6:1-6; Lk. 4:16-30)

⁵³ Mati Yësu inde yada mala nenye'e ku, mo ila bi nani ⁵⁴ ényi i'bë hulëhu mī gawo 'bënì Nazereta. Mo ayëti kö'du mī bi 'ba mötu, mora zë ma owonni kö'du yëti 'bomo ne, zë rakaga aba. Zë ako'jonnī kö'du, iyanni henye, "Here mo i'ja kö'du yolë mahere ne ta kila? Mora kö'du ko'do 'bomo ne'e?" ⁵⁵ Mo ra dë wisi 'ba vo wakissé? Mariya ra dë ma mo, Yemisi, Yosepa, Simona, mora Yudasi, zë ra dë na öndu mo'e? ⁵⁶ Ëmì mo'e ra dë édinni alima kinye ne? Mo i'ja kö'du nenye biya ta kila?"

⁵⁷ Mora here, zë ombanni mo dë. Yësu iya zi zë henye, "Nëbi oro ta ga bi ne biya nje mī gawo 'bomo vo dakota 'bomo étii. ⁵⁸ Mo o'do kö'du ko'do dë ani, ga kö'du zë anza nnī dë kö'du koma aba."

14

Koli 'ba Yowani Bapatisi

(Mk. 6:14-29; Lk. 9:7-9)

¹ Mī kadra nani Heroda vo dakanjo owo kö'du Yësu mo ayada zi vo mī ² turu éniye henye, "Tïnyò Yowani Bapatisi ra ényi ku na didi." "Kö'du nere ra mo ëdī kyigo nenye aba, zi kö'du ko'do ne'e ko'do mo." ³ Kö'du Heroda ra kyere i'di kö'du zi Yowani kiri kida mo nyori aba ku'du mī kamba. Mo o'do kö'du ne ga kö'du Herodiya mbara 'ba öndu mo Pilipo. ⁴ Mī kadra maako aba, Yowani Bapatisi ayada zi Heroda, iya henye, "Anza na laka

zi yi Herodiya koze.”⁵ Here Heroda om̄ba zi mo kofo, mora ere kazi vidi 'ba Yuda'e ga kö'du z̄e asosu 'benni Yowani ne n̄ebi ra.⁶ Here mī kadra ko'jo 'ba Heroda aba wu'jē 'ba Herodiya olo komo vidi kayo. Heroda gbo rakyenyi aba⁷ alömu zi mo, iya henye, “Malömu ku zi ki'di zi yi wa ma ako'jo kö'du ga kö'du mo.”⁸ Here t̄emī kö'du s̄osu 'bama mo, mo ako'jo h̄o mo, iya henye, “i'di zi ma kinye yaanya aba da Yowani Bapatisi da gbenje ne.”⁹ Yere gbo kazi rakyenyi ga kö'du lömu ma mo o'do ta da komo yinḡ 'benni ne'e biya ne, mo i'di kö'du zi wu'jē ne, da kö'du wa ko'jo 'bomo om̄ba ku.¹⁰ Here mo i'di kö'du ikye da Yowani gbo mī kamba,¹¹ do mo ne ika mī gbenje mora i'di gbo zi wu'jē ne, mo oba ika gbo zi ma nī.¹² Vo lö'bō a Yowani ayi ijennī yöku mo usu, mora z̄e i'bē ayadann̄ kö'du mo gbo zi Yesu.

*Yēsu i'di wakonyo zi vidi kayo
(Mk. 6:30-44; Lk. 9:10-17; Yn. 6:1-14)*

¹³ Mati Yesu owo kö'du Yowani, mo oso ani mī tönbö, enyi i'bē ga bi mbiya na bi dën̄i. Here vidi owonn̄ kö'du mo enyi ilanni gawo 'bennī, i'bennī ga ndī mo aba ta akaño. ¹⁴ Yesu enyi asi yaga t̄emī tönbö, mati mo ongo vidi kayo ne'e, di'di mo oso gbo ndo na kö'du s̄osu ga kö'du z̄e, mo ako'jo z̄e ma na rakoo ne'e gbo.¹⁵ Hutaga nani aba, vo lö'bō 'bomo ayinn̄ zi mo iyannī henye, “Bi ku ra hutaga bi nenyi bi mbiya ra, utu vidi ne'e linjo mī'bennī wakonyo kogo zi nn̄i.”¹⁶ Yesu aya'ba da me'do zi z̄e iya henye, “Z̄e mī'bennī dē. 'E na bi de 'e, i'diye wakonyo zi z̄e konyo.”¹⁷ Z̄e aya'bannī da me'do, iyannī henye, “Wa biya ma dēdi mo aba kinye mangolo'bō muyī kyenze riyö.”¹⁸ Yesu iya zi z̄e henye, “Ika'e z̄e zi ma kinye.”

¹⁹ Mo i'di kö'du gbo zi vidi ne'e limannī akaño da loma, mo oba mangolo'bō muyī kyenze riyö ne aba, ongo bi riyë o'do öwö'di zi Wir̄i. Mo owe mī mangolo'bō ne'e i'di z̄e gbo zi vo lö'bō'e, vo lö'bō i'di z̄e gbo zi vidiye.²⁰ Vidi biya onyo ovonnī mora vo lö'bō obannī baga 'butë d̄omoriyö ndo na koso wa ma oso.²¹ Watiti 'ba vidi kora ma onyonnī wa ne, ed̄i kpulukumuyī vidi, mbara gisisi et̄i iti dē.

*Yēsu alasi ta da wini
(Mk. 6:45-52; Yn 6:15-21)*

²² Here Yesu i'di vo lö'bō'e tekynnī mī tönbö ti'bennī dagba kapa föfö mot̄o, mora mo iya vidi ne'e mī'bennī 'de.²³ Ta p̄eti utu vidi ne'e ku, mo i'bē da lutu riyē kutī nī aba amötu. Mati hutaga oko, Yesu ed̄i gbo ani kutī nī aba.²⁴ Mī kadra ne tönbö ed̄i ku na kow̄o mī kutē wini 'ba föfö re nī koh̄o kazi wini kagba, ga kö'du buluku ed̄i aluku zo ki'di zi mo.²⁵ T̄emī kutē kadra wota, modaka aba mī da mindö, Yesu ayi zi vo lö'bō'e lasi aba ta da wini.²⁶ Mati z̄e ongonnī mo ed̄i alasi ta da wini, z̄e na tere. Z̄e iyannī kudu aba na tere henye, “Ne gililö 'ba yöku ra.”²⁷ Yesu ame'do kandi zi z̄e iya henye, “Uku mī ye, ne ma ra, ere'e dē.”²⁸ Here Petero ame'do riyē iya henye, “Yere ez̄e ed̄i tñyö yī ra i'di kö'du zi ma ti'bē ta da wini zi yī ani.”²⁹ Yesu aya'ba da me'do iya henye, “Ayi.” Petero asi yaga t̄emī tönbö ayeto gbo ti'bē ta da wini zi Yesu.³⁰ Mati mo ongo buluku kyigo ne, mo na tere ayeto zi lëndi akaño mī wini. Mo udu “Ayomo ma Yere.”³¹ Kandi Yesu akako Petero kala nī aba, iya zi mo henye, “Ed̄i kö'du koma aba tisiwa. Kö'du a'di dē yi jijiji go mo?”³² Here z̄e 'dö riyö ékyin̄nī mī tönbö, buluku oro gbo.³³ Here z̄e ma mī tönbö ne'e ayetonn̄

Yēsu, iyanni henye, “Tinyö yi Wisi 'ba Wiri ra.”

*Yēsu aко'jo vo rakоo mи Genesereta
(Mk. 6:53-56)*

³⁴ Zé umunní kyëti 'ba föfö ayinní gawo 'ba Genesereta, ³⁵ ani vidi ayolonní Yēsu gbo, zé utunni kö'du zi vidi 'ba rakоo'e biya kpo tara gawo nani, ikanní zé gbo zi Yēsu. ³⁶ Zé alenzenní mo zi kila zé mati koo aba ne, gbi nje zi ha bongo omo kisa, zé biya ma isenní ne, aко'jo zé gbo ḷbala.

15

*Kö'du yandi 'ba wa ḷbala ti'da aba
(Mk. 7:1-13)*

¹ Kya 'ba Farasiye nní vo komoyandi 'ba kö'du ki'dü eti, ayinní ta Yerusalemá zi Yēsu, aко'jonní ho mo, iyanni henye, ² “Kö'du a'di vo lö'bö 'beyiye ḷwɔnní kö'du ki'dü ma kyedre 'beze ilanní zi ze ne dë? Akaka kala nní dë témí géri ma laka gba kazi wakonyo.” ³ Yēsu aya'ba dō mo iya henye, “Mora kö'du a'di ḷwo'e kö'du a Wiri dë, iriye ga ndi kö'du yandi 'be'e?” ⁴ Kö'du Wiri iya henye, ‘‘Wo 'bu yi ma yi aba. Vidi ma aseené 'bu ni mandere ma ní akü'dü mo zi kofo.’’ ⁵ Mora ayandi 'e henye, ezé vidi maako edü wa aba, mo mo'do zi 'bu ni konyi mandere ma ní. Mora iya henye, nenye 'ba Wiri. ⁶ Mo omiba dë zi 'bu ni tɔwo. Témí géri ne ḷwo'e kö'du ki'dü a Wiri dë, ga kö'du zi ga ndi kö'du yandi 'be ra kiri. ⁷ E vo komokandi ne'e, kö'du 'ba Yisaya edü tinyö, kaa ma mo iya kö'du ga kö'du ko'do 'be'e.”

⁸ Wiri iya henye, “Vidi nenye'e ḷwɔnní ma me'do hë nní aba, di'di zé tinyö na kowó tara ma. ⁹ Here anza na laka zi zé ma yeto, ga kö'du edinní kö'du ki'dü 'ba vidi köndu ra yandi mo kaa kö'du ki'dü ama.”

*Wa mati edü vidi ko'do na ti'da
(Mk. 7:14-23)*

¹⁰ Yēsu aко'jo vidi kayo zi ní iya zi zé henye, “Owo'e, ayol'e. ¹¹ Anza dë wa ma i'bë ta ha vidi mì mo ra o'do mo na ti'da, wa ma asi yaga ta ho mo ra o'do mo na ti'da” ¹² Here vo lö'bö omo ayinní zi mo iyanni henye, “Ayol'e ku henye ere, Farasi anzanni dë na rakyenyi mì kö'du kiya 'beyi ne?” ¹³ Yēsu aya'ba da me'do iya henye, “Wevo mati 'bu komoriyé ra dë yi akoto 'de.” ¹⁴ “Asosu'e kö'du zé dë. Zé vo dagba 'ba vo komoköndu. Ezé kora vo komoköndu maako akoko vo komoköndu agamo, zé dö riyö akalépinní mì wogo.” ¹⁵ Petero enyi ame'do riyë iya henye, “Ayada mì i'jö me'do ne te zi ze.” ¹⁶ Yēsu iya zi zé henye, “Anza'e dë gba ndré na komokandi ta da oka'e. ¹⁷ Ayol'e dë? Wa ma i'bë ta ha vidi i'bë mì mo mora gbo yaga témí ida rø mo. ¹⁸ Mora wa ma asi yaga ta ha, ayi témí di'di, ne wa ma o'do vidi na ti'da ¹⁹ Témí di'di mo ayi kö'du sösü ma kyényë, ma aki'dü mo zi wa kofo, ndoro kö'do, kö'du kyényë maako'e kö'do mo aba, zi wakolo, ndondö, kö'du kyényë kiya ra oka'e. ²⁰ Nenye'e wa ma edinní vidi ko'do na ti'da, zi wakonyo kazi kala'e kaka, kaa ma zé iyanni ne, o'do vidi dë na ti'da.”

*Koma 'ba mbara témí Kanana
(Mk. 7:24-30)*

²¹ Yēsu ila bi nani enyi i'bë dakajo ma kara ra gawo kyedre 'ba Tiyere nní Sidoni aba. ²² Mbara 'ba Kanana maako ma alima bi nani ayi zi mo. Enyi udu riyë, iya henye, “Wisi 'ba Dawidi, akonyi ma kyedre. Wu'jë ama edü dakyikyi aba, mì rit'i kyedre.” ²³ Yēsu iya me'do aко dë zi mo. Vo lö'bö 'bomo ayinní zi mo alenzenní mo iyanni henye, “Ore mo 'de, mo edü ga ndi ze kiri kporo nenye ko'do aba.” ²⁴ Yēsu aya'ba

dō mo iya henye, "Utu ma nje zi vidi 'ba Yiserele'e ma ölunnii." ²⁵ Mati here ne, mbara ne ayi alépi ndi mo. Mo iya henye, "Akonyi ma Yere." ²⁶ Yésu aya'ba dō mo iya henye, "Anza dē na laka zi wakonyo a gisisiye ku'du mo zi wihiye." ²⁷ Mo aya'ba dō mo iya henye, "Ne tñyo Yere, wihi édinni kpa wakonyo ma oso alépi ta da tarabiza 'ba kyedre 'bëzë 'e ne konyo." ²⁸ Yésu aya'ba dō mo zi mo iya henye, "Yi mbara 'ba kö'du koma kyedre aba. Mi kadra tisi nani wu'jé ömoako'jo rë ni gbo."

Yésu akö'jo vidi kyo

²⁹ Yésu ila bi nani ényi i'bë na konda ta da kapa föfö 'ba Galilaya. Mo ékyi da lutu alima akaño. ³⁰ Vidi kayo ayinni zi mo, ikanni aba, vo keñe, vo komoköndu, vo ka'bo, vo ha ngulu vidi rakoo maako'e kyo ma i'dinni zë ndi Yésu, mo akö'jo zë gbo. ³¹ Vidi ne'e na rakaga ma ongonni vo ha ngulu édi ku ame'do, vo ka'bo ku na laka, ma keñe édi ku alasi, vo komoköndu édi ku bi kongo, ayetonni Wiri 'ba Yiserele gbo.

Yésu i'di wakonyo zi vidi kyedre kyo

(Mk. 8:1-10)

³² Yésu akö'jo vo lö'bö 'bëniye zi ni iya zi zë henye, "Ma rasosu aba ga kö'du vidi nenye'e, ga kö'du zë édinni ku ma aba, ko'do wota aba yaanya aba anzannii dë waako aba zi konyo. Momba dë zë kutu kazi wakonyo, ga kö'du atëdinni na riti ta da géri 'bëzë liñç." ³³ Here vo lö'bö 'bomo aka'jonnii ho mo iyanni henye, "Da ki'ja ze wakonyo kyo mi da lépi nenye zi ki'di zi vidi kayo nenye'e ta kila?" ³⁴ Yésu akö'jo hë zë iya henye, "Ediye mangolo'bö aba ndö?" Aya'banni do mo iyanni henye, "Mangolo'bö madomoriyö nzoyi, kyenze édi tisiwa."

³⁵ Yésu iya kö'du gbo zi vidi kayo ne zi limannii akaño dakano. ³⁶ Mo oba mangolo'bö madomoriyö kyenze ne aba o'do öwö'di zi Wiri, owe mi zë i'di zë zi vo lö'bö'e, vo lö'bö'e i'di zë zi vidi ne'e. ³⁷ Zé onyonni mora övoni. Here vo lö'bö obanni kori madomoriyö ndondo na nzoyi ma oso. ³⁸ Watiti 'ba vidi kora ma onyonni édi 4,000 vidi mbara gisisi eti iti dë. ³⁹ Mati Yésu utu vidi ne'e ku 'de, ékyi mi töjbö i'bë mi dakano 'ba Magadoni.

16

Kö'du ko'jo ga kö'du 'ba kö'du ko'do

(Mk. 8:11-13; Lk. 12:54-56)

¹ Kya 'ba Farasiye nnii Sadeke eti ayinni zi Yésu ombanni zi mo yonzo aka'jonnii ho mo kö'du ko'do ko'do mo zi zë, zi yada Wiri ra ombo da kö'du zi mo. ² Mora Yésu aya'ba dō mo iya henye, "Ezë kadra édi ku loso, iya 'e henye, 'Dëdi ku ti'bë zi komo bi laka ki'ja, ga komo bi édi na kahi.' ³ Nbo da mündö aba, iya 'e henye, 'Ombo ku zi ta'di, ga kö'du komo bi na kahi a'ba na köndu.' Aka me'do'e kö'du 'ba komo bi ne bi kongo aba komoriyë, mora o'bë'e me'do dë kö'du kyinë 'ba kadra ne'e. ⁴ Hala kö'du kyenyë vidi ma ndenyne ne kazi Wiri. Ako'jo 'e ha ma ga kö'du ko'do? 'E'e, kö'du ko'do ma aki'di zi ye nje kö'du ko'do 'ba Yona.' Here Yésu ila zë ényi i'bë wën'i 'de.

Langa 'ba Farasiye nnii Sadeke eti

(Mk. 8:14-21)

⁵ Mati vo lö'bö'e umu ni kyëti föfö maaga mo, kö'du mangolo'bö ölu ta dë zë zi kobanni aba. ⁶ Yésu iya zi zë henye, "Andire'e édi 'e bi kida aba kö'du langa 'ba Farasiye nnii Sadeke eti." ⁷ Zé ayetonni gbo me'do na ga rë nnii iyanni henye, "Mo iya kö'du ne ga kö'du doba

'e mangəlō'bō maako dē." ⁸ Yësu ayolō kö'du ma zë édinni kiya ne, here mo ako'jo hē zë iya henye, "Kö'du a'di édiye ame'do na ga re 'e kö'du mangəlō'bō ma anza dē? Hala édiye koma tisi aba. ⁹ Gba ayolō'e dē? Mangəlō'bō tuyi ma minye mī mo kö'du vidi kora kpulukumuyi ne dē? Kori ndö ma oso'e? ¹⁰ Mora édi hala kö'du mangəlō'bō madəmoriyö kö'du vidi kora kpulukusowö ne? Kori édi ndö ma oso'e? ¹¹ Hala ayolō'e dē manza dē ame'do zi ye kö'du 'ba mangəlō'bō? Ongo'e ga re 'e kazi langa 'ba Farasiye nnii Sadeke étü. ¹² Here vo lö'bö ayolönni mo anza dē kö'du ne kiya zi ga rē nnii kongö kazi mangəlō'bō ma o'do langa aba, wëni ga kö'du yandi 'ba Farasiye nnii Sadeke étü."

*Petero Iya Yësu ra Korisito
(Mk. 8:27-30; Lk. 9:18-21)*

¹³ Yësu ényi i'bë dalinjö ma kara ra gawo 'ba Kasariya Filipo, bi ma mo ako'jo ha vo lö'bö 'bëniye iya henye, "Eyï ra vidi édinni akiya mo Wisi a Vidi?" ¹⁴ Zë aya'banni do mo iyanni henye, "kyä vidi maako'e iyanni henye, Yowani Bapatisi ra." "Agamo'e iyanni Eliya ra, mora agamo'e iya 'bënni Yeremaya ra mandere kya 'ba nëbï maako." ¹⁵ Mo ako'jo hë zë iya henye, "Mora 'e 'be'e? Iya 'be'e ma éyï?" ¹⁶ Simona Petero ényi aya'ba do mo iya henye, "Yi Korisito ra, Wisi 'ba Wiri wiði." ¹⁷ Yësu ényi aya'ba do mo iya henye, "Laka, Simona wisi 'ba Yona ga kö'du, tñyö nenye ayi dë zi yi kazi vidi köndu maako. ï'di mbiyi zi yi kazi 'bu ma komoriyë. ¹⁸ Here mayada zi yi Petero, mako'ba kanisa a ma mora gbï le koli ɔ'bō dë zi do mo kohe. ¹⁹ Makï'di gbalaka 'ba Damöku 'ba Wiri zi yi, kö'du ma ida dakajo kinye, akida kpa komoriyë, kö'du ma inga dakajo kinye, akinga kpa

komoriyë." ²⁰ Here Yësu ise go mo zi vo lö'bö 'bëni ne'e mayadannü dë zi vidi kólö maako ni Korisito ra.

*Yësu ame'do kö'du riti 'bëni koli aba
(Mk. 8:31-9:1; Lk. 9:22-27)*

²¹ Mi kadra nani zo dagba Yësu ayeto kiya kö'du riti 'bëni koli aba zi vo lö'bö 'beniye kazi kohö, iya henye, "Makatï'bë mi Yerusalem mora matëdi riti aba kazi kyedre'e, vo da karasa'e vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'di étü. Akï'dinni ma zi kofo, mora ta pëti ko'do da wota aba, matenyi na didi." ²² Here Petero oba mo tisi dakapa ayeto gbö mo wasa iya henye, "Anza here Yere, kö'du ne mo'do rë ni dë zi yi." ²³ Yësu opi komo ni da Petero iya nenye, "Ényi 'de ta ra ma, Satani. Yi ra na wayata mi géri ama, ga kö'du sösü 'beyi ne ayi dë kazi Wiri, mora kazi kö'du ko'do 'ba vidi köndu." ²⁴ Mora here, Yësu iya zi vo lö'bö 'bënniye henye, "Ézë vidi maako ombo tayi zi ma, kö'du mo mölu ta do mo, münjë taká 'bëni malö'bö ga ma. ²⁵ Vidi ma ombo zi didi 'bëni yomö akayölu mora vidi ma ayölu didi ni kö'du ma aki'ja. ²⁶ Vidi atëdinni wa aba ézë zë irinni damöku ne biya mora ayölu didi nnii? Anza here dë. Waako anza ani dë zi ki'dinni zi didi nnii ya'ba mo aba. ²⁷ Kö'du Wisi 'ba Vidi ombo ku zi tayi mi bikanyi kyedre 'ba 'bu ni malayika éni étü, mora mo akï'di biriti zi vidi maako mi kö'du ko'do 'bomo. ²⁸ Miya zi ye henye, kya vidi maako'e édinni kinye akolinni dë, zë akongonni bi tayi 'ba Wisi 'ba Vidi mi damöku 'bëni."

17

Yësu ofo rë ni

(Mk. 9:2-13; Lk. 9:28-36)

¹ Tapëti ko'do modaka aba, Yësu oba Petero, Yemisi öndu ni Yowani aba, ényi i'bënni riyye da

döku konda na bi dë nnii.² Mati zë ödinni bi kongo rakofo ayi zi Yesu, komo mo edü alaka kaa kadra, bong'o 'bomo ofo rë nü na kanyi.³ Vo lö'bö wota ne'e, ongonni Mosa nnii Eliya aba, edü ame'donni Yesu eti.⁴ Petero ame'do riyë zi Yesu, iya henye "Yere, edü na laka ze kinye. Ezë ombo, ma kuvö gövö wota kinye. Kölö zi yi, kölö zi Mosa, mora kölö zi Eliya."⁵ Mati mo edü gba ame'do, foli laaka ayi oro riyë dë zë, gu aa tëmi foli iya henye, "Nenye gogo wisi ama ra, ma na rakyenyi mo aba. Owo'e do mo."⁶ Mati vo lö'bö owonni me'do ne, zë na tere umë rë nni na mi yöfu dakanjo.⁷ Yesu ényi ayi ise rë zë, iya henye, "Ényiye riyë, ere 'e dë."⁸ Here zë ongonni bi riyë i'janni vidi maako dë, du Yesu kuti ni aba.⁹ Mati zë edü tasinni akajo ta da döku, Yesu iya zi zë henye, "Ayada'e dë zi vidi maako kö'du mati ongo'e ne, le ezë Wisi a Vidi ényi ku tëmi koli."¹⁰ Vo lö'bö ako'jonnii ha Yesu iyanni henye, "Kö'du a'di vo komoyandi 'ba kö'du ki'diye, iyanni henye ere, Eliya ra atayi dagba?"¹¹ Yesu aya'ba da me'do zi zë iya henye, "Eliya ra edü tayi dagba, mo akakoj'o wasisi nzo.¹² Mayada zi ye henye, Eliya oko ku nzo, vidiye ra ayolnni mo dë o'donni mo kaa zë ombo nnii. Tëmi géri kölö ne zë ako'donni Wisi 'ba Vidi kpa here."¹³ Vo lö'bö ényi ayolnni mo edü ame'do zi nnii ne, kö'du 'ba Yowani Bapatisi.

Yesu ako'j'o wisi kora dakyikyi aba

(Mk. 9:14-29; Lk. 9:37-43a)

¹⁴ Mati zë a'bannii zi vidi kayo ne'e, kora maako ayi zi Yesu alodro da womo ni aba akajo komo Yesu,¹⁵ iya henye, "Yere, i'di müyi möyi ra wisi ama ne. Mo edü koo nökii aba na kyényë, edü mo kumë katra maako aba mi wa'do, mandere mi wini.¹⁶ Mika

mo zi vo lö'bö 'beyiye, o'bonné dë mo ko'jo."¹⁷ Yesu aya'ba do mo, iya henye, "E vidi kazi koma kö'du kyényë aba ne'e, ombo 'e zi ma tedi eti le ndala aba? Ombo 'e zi ma lima eti le ndala aba? Ika 'e wisi ne zi ma."¹⁸ Yesu i'di kö'du zi dakyikyi ne, ényi asi gbo yaga tara wisi ne, mi kadra nani ako'jo mo gbo.¹⁹ Vo lö'bö ayinni zi Yesu liya ako'jonnii ho mo, iyanni henye, "Kö'du a'di dore ze dakyikyi dë go mo yaga?"²⁰⁻²¹ Yesu aya'ba da me'do zi zë iya henye, "Miya zi ye henye, ezë edüye koma aba kaa kofo masatada ma tisi, akiya'e zi lutu nenye henye, 'I'bë ta kinye nani!'" ati'bë. Ako'do'e wa biya."

Yesu ame'do löhü ga kö'du koli bënii

(Mk. 9:30-32; Lk. 9:43b-45)

²² Mati vo lö'bö 'ba Yesu ayi atoto rë nnii ku biya mi Galilaya, Yesu iya zi zë henye, "Wisi 'ba Vidi ombo ku ki'di mo zi vidi²³ akofonni mo, ko'do da wota aba mo atenyi na didi tëmi koli." Vo lö'bö'e na rasösü ga kö'du mati Yesu iya akofo ni ne.

'Be'bele kopi mi yékëlu 'ba Wiri

²⁴ Mati Yesu vo lö'bö 'bënii eti ayinni mi Kaparanamo, vo 'be'bele kö'du 'ba yékëlu ayi zi Petero ako'jo ho mo iya henye, "Vo komoyandi 'be'e edü 'be'bele loko 'ba Wiri kopi?"²⁵ Petero aya'ba do mo, iya henye "Edü here." Mati Petero i'bë lijo, Yesu ame'do dagba, "Simona, kö'du sösu 'beyi a'di? Éyi ra edinni 'be'bele kopi zi yeree 'ba dakanjo nenye? Vo gisi 'ba dakanjo'e ra kodo tu'de maako'e?"²⁶ Petero aya'ba do mo iya laka, "Gisi 'ba dakanjo'e opinni dë."²⁷ Domba dë zi vo 'be'bele kö'du ne'e ko'do mo zi ténynnii na kamo. I'bë mi föfö kyenze kürü. Oto yaga dagba kyenze mati iři ku ne, ayéhu ho mo aki'ja kohi ḥbiriri

kyo kö'du 'be'bele 'bama 'ba loko 'ba Wiri 'beyi aba. Oba zë opa na 'be'bele 'bama 'be'e aba."

18

Ęyii ra kyedre ndra?
(Mk. 9:33-37; Lk. 9:46-48)

¹ Mi kadra nani vo lö'bö ayinni zi Yesu ako'jonnii hō mo, iyanni henye, "Ęyi ra 'bēnī na kyedre mi damöku 'ba Wiri?" ² Yesu ako'jo wisi i'di mo atorɔ komo zë, ³ Mora iya henye, "Miya zi ye tīnyō, ęzé ofɔ re 'e dë kaa gisisi mii di'diye, ödu'e dë mi damöku 'ba Wiri. ⁴ Vidi ma kyedre mi damöku 'ba Wiri ra mati aya'ba rë ni tisi kaa wisi nenye. ⁵ Ęzé vidi mati iři wisi kaa nenye kala kyedre aba mi ru ma, iři ma ku."

Kö'du yɔnzɔ zi kö'du kyényē ko'dɔ
(Mk. 9:42-48; Lk. 17:1-2)

⁶ "Ęzé vidi maako o'do wisi kölö tēmi gisisi nenye'e mo oma mi kö'du kyényē ko'do, édi na laka kö'du vidi nani zi yitö kyedre 'ba wakuhu kida gu mo, zi kuyi mo mi wulu ma yönü ne. ⁷ Atëdi na riti zi vidi 'ba damöku nenye, kö'du wa maako mati édi zi ko'do zë zi kö'du kyényē ko'do. Wa ne ako'do rë nnii 'duwii, atëdi na riti zi vidi mati i'di zë zi rë nnii ko'do ne. ⁸ Ęzé kala yi mandere ndi yi o'do yi zi kö'du kyényē ko'do, ikye u'du 'de yaga. Édi na laka zi yi tödu mi didi kazi kala, mandere ndi ta da sesi kala 'dö riyö, ndi kpa 'dö riyö zi ku'du mi wa'do kazi tölu. ⁹ Ęzé komo yi o'do yi zi kö'du kyényē ko'do, oto u'du 'de yaga. Édi na laka zi yi tödu mi didi komo aba nje kölö ta da sesi komo 'dö riyö zi ku'du mi wa'do 'ba gehena."

Mala kö'du tölu 'ba tīmēlē
(Lk. 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ "Komo'e mëdi re 'e, awasa'e dë gisisi. Miya zi ye henye, malayika 'bëzë édi 'duwii ńburu

komo 'Bu ma komoriyē. ¹² A'di ra asösü 'beyi ęzé vidi kora édi tīmēlē aba lamikölö, ma kölö ölu tēmi zë ako'do? Mo akila ma lamikölö 'butëmodomosowɔ dōmomodomosowɔ bi wakonyo dakapa lutu, ati'bë koma tīmēlē mati ölu ne dë ya? ¹³ Ęzé mo i'ja ku, mayada zi ye henye, mo atëdi rakyenyi aba ndra kö'du tīmēlē kölö ne ta da ma lamikölö 'butëmodomosowɔ dōmomodomosowɔ ma ölunni dë ne. ¹⁴ Tēmi géri kölö ne, 'Bu'e komoriyē ombo dë zi ma kölö tēmi zë zi tölu.

Öndu mandere émi ma o'do kö'du kyényē

¹⁵ "Ęzé öndu yi o'do kö'du kyényē zi yi, i'bë ayada kö'du kyényē 'bomo ne zi mo, o'do na liwo, nje tēmi kutë'e. Ęzé mo owo kö'du 'beyi ne ku, ayomɔ mo ku tēmi kö'du kyényē ko'do. ¹⁶ Ęzé mo owo kö'du 'beyi ne dë, obo kölö mandere riyö vidi kya mo'e yi aba, kö'du wa sösü ne zi vo hu kö'du dɔrɔ tēdinni riyö, mandere wota kaa mati ko'du yoru iya. ¹⁷ Ęzé mo owo dë zë dë, ayada kö'du ne biya zi vidi 'ba kanisa. Ndundu mo aba ęzé mo owo da vidi 'ba kanisa dë, o'do mo kaa yo leze mandere kaa vo 'be'bele kö'du.

Kö'du kida kö'du kinga aba

¹⁸ "Tīnyō mayada zi ye henye, kö'du mati ida ku mi dakanjo kinye, akida kpa komoriyē, kö'du mati inga ku dakanjo kinye, akinga kpa komoriyē. ¹⁹ Mayada kyo zi ye, ęzé vidi riyö tēmi 'e dakanjo nenye ombo da kö'du wa mati amötu'e kö'du mo, 'bu ma komoriyē ako'do zi ye. ²⁰ Ęzé vidi riyö mandere wota atoto rë nnii bi kölö mi ru ma, ma mëdi zë eti."

Mala 'ba yo kalima kazi kö'du kila zi oka ni

²¹ Petero ayi zi Yesu ako'jo hō mo iya henye, "Yere, ęzé öndu

19

ma édi nduwé kö'du kyényë ko'do ra ma makila mo da ndö? Modomoriyö?"²² "E'e," Yësu aya'ba dō mo iya henye, "Anza madomoriyö, 'butëmodomoriyö dömomodomoriyö,²³ ga kö'du damöku 'ba Wiri édi here. Kadra maako aba, yere maako ombo zi kö'du kohi 'ba vo kalima 'bëniye mati obanni kazi ni kongo.²⁴ Mati mo ayeto ku zi ko'do mo here, ma kólö témii zé ika 'bëni zi mo atiti go mo miliyonni pawono.²⁵ Vo kalima ne anza wa aba kyo dë, zi kohi omo ne kopi. Yere i'di kö'du zi mo kogo 'de kaa vo kalima, mbara 'bëmo, gisisi, biya wa mati mo édi mo aba kö'du zi yönü ne kopi mo aba.²⁶ Vo kalima ne alodro domo ni aba komo yere, ala'ba rë ni iya henye, 'Miyi mëyi ra ma, ma kopi wa 'bëyi ne biya zi yi.'²⁷ Yere gbo rasosu aba kö'du mo, ila mo témii yönü ne, ila mo i'bë gbo."

²⁸ "Kora ne ényi i'bë andosi dë nnü, vo kalima oka ni mati oba kohi tisiwa aba kazi mo ne, iiri mo ta gu mo nñürü, iya zi mo henye, 'Opi yönü ama gë yi ne.'²⁹ Vo kalima oka mo ne alodro akanjo ala'ba rë ni zi mo iya henye, 'Miyi mëyi ra ma, ma kopi zi yi.'³⁰ Mo ombo dë ényi u'du mo mi kamba le mo akopi yongu ne.³¹ Mati kya 'ba vo kalima maako'e ongonni kö'du mati o'do rë ni ne, zé rasosu aba, ényi i'bë ayadannü kö'du ne gbo biya zi yere.³² Yere ako'jo vo kalima ne loko iya zi mo henye, 'Yi vo kalima kyényë ra, mila yi kö'du wasisi mati oba kazi ma ne'e biya, nje ga kö'du ala'ba rë yi zi ma.³³ Here kaa atëdë mükyëyi aba ra oka yi ne kaa mati mo'do mükyëyi zi yi ne.'³⁴ Here yere gbo na kamo usu vo kalima ne mi kamba zi rit'i k'i'di zi mo le èzë mo opi yongu ne ku biya."³⁵ Yësu i'di dō mo gbo zi zé iya henye "Ne édi kö'du mati 'bu ma komoriyë ako'do zi ye, èzë ila'e ako'e dë témii di'diye."

*Yësu ayandi kö'du ga kö'du 'ba
mbara yëyi
(Mk. 10:1-12)*

¹ Mati Yësu inde me'do ne'e kiya ku, mo ila Galilaya ényi i'bë mi dakano 'ba Yudiya kapa ranga 'ba Yeredene. ² Vidi kayo alö'bönni ga ndi mo, mo ako'jo zé gbo ani.

³ Kya 'ba Farasi maako'e ayinni zi mo, ayonzonni zi mo kuyi kö'du ko'jo aba, iyanni henye, "Kö'du ki'di 'beze akila vidi kora zi mbara 'bëni yëyi na yawa kaa mo ombo?"

⁴ Yësu aya'ba dō mo iya henye, "Ako'jo'e kö'du yoru ne dë, mati iya henye, bi yeto aba Wiri i'di vidi kora mbara aba?⁵ Wiri iya henye, 'Ga kö'du ne, vidi kora akila 'bu ni, ma ni akadroko rë nnü mbara 'bëni aba, zé riyo ne atëdinni na wa kólö.'⁶ Here anzanni dë kpe riyo, atëdinni kólö. Vidi maako inye mi wa mati Wiri adrokó ku bi kólö ne dë."

⁷ Farasiye ako'jonnü hō mo iya henye, "Kö'du a'di Mosa i'di kö'du zi vidi kora waraga 'ba rayëyi yoru, ki'di zi mbara 'bëni mo kore 'de?"⁸ Yësu aya'ba dō mo iya henye, "Mosa i'di kö'du zi ye mbara 'be'e yëyi, ga kö'du de 'e na kyigo zi yandi. Anza dë here, témii kadra mati bi o'do rë ni.⁹ Mayada zi ye henye, èzë kora maako ayëyi mbara 'bëni 'beri ta da ndoro ko'do, mo o'do ndoro ku, èzë mo iiri mbara maako."

¹⁰ Vo lò'bë 'bëmo'e iyanni zi mo henye, "Èzë édi ne kö'du mati mi kutë kora mbara 'bëni aba, here, vidi moze mbara dekpe."¹¹ Yësu aya'ba da me'do zi zé iya henye, "Kö'du yandi nenye anza dë zi vidi biya, nje zi zé mati Wiri i'di here.¹² Vidi kora na limu kö'du o'jo zé here. Maako'e vidi ra o'do zé here, maako'e ombanni dë mbara koze ga kö'du 'ba damöku 'ba Wiri. Mo mati atobø da kö'du yandi nenye komba, mo'do here."

*Yēsu i'dī ya'da zi gisisiye
(Mk. 10:13-16; Lk. 18:15-17)*

¹³ Kya vidi maako'e ikanni gisisi zi Yēsu kala ni ki'dī dē zē zi mötu kö'du zē, vo lō'bō 'bōmo ayatanni vidi ne'e. ¹⁴ Yēsu iya zi zē henye, "Ila'e gisisi mayinni zi ma, ayata'e zē dē, ga kö'du damöku 'ba Wiri ra kaa neny'e." ¹⁵ Mo i'dī kala ni dē zē ila zē i'bē weni gbo.

*Wisi kora obi ma wa aba kyo
(Mk. 10:17-31; Lk. 18:18-30)*

¹⁶ Kadra maako aba, kora maako ayi zi Yēsu ako'jo ho mo iya henye, "Vo komoyandi, kö'du laka a'di ra ma ko'do zi ma didi ñburu ki'ja?" ¹⁷ Yēsu aya'ba dō mo iya henye, "Kö'du a'di ako'jo ha ma kö'du wa ma laka? Mo ma laka édi nje kölö. Iri ga ndi kö'du ki'di ne, ézé ombo zi tödu mi didi ma ñburu." ¹⁸ Mo ako'jo kö'du iya henye, "Kö'du ki'di a'di?" Yēsu ényi aya'ba dō mo zi mo iya henye, "Ofo vidi dē, o'do ndoro dē, alogo dē, asusu vidi maako dē na ndondō, ¹⁹ owo 'bu yi ma yi aba, o'do lovo vo halinj oka kaa mati o'do lovo yi." ²⁰ Kora ne aya'ba da me'do iya henye, "Mowö kö'du ki'di ne'e ku biya. A'di ra ombo gba zi ma ko'do?"

²¹ Yēsu iya zi mo henye, "Ézé ombo zi yi zi tedi ñbala, i'bē ogo wa mati édi mo aba ne biya yaga, i'di kohi mo zi vo leriyé, atedi wa aba kyo komoriyé, ta pëti mo ayi alö'bö ga ma." ²² Mati kora ne owo kö'du ne here, ényi i'bē na rasösü ga kö'du mo wa aba kyo.

²³ Yēsu iya zi vo lō'bō 'benniye henye, "Mayada zi ye, atedi na kyigzi vidi ma wa aba kyo zi tödu mi damöku 'ba Wiri. ²⁴ Miya löhü zi ye henye; édi na kyigzi ndra zi vidi ma wa aba kyo zi tödu mi damöku 'ba Wiri, ta da jemele tödu kpuru témí ogo 'ba ibira."

²⁵ Mati vo lō'bō owonni kö'du ne, zē biya na rakaga. Zē ako'jonnii kö'du iyannii henye,

"Mora here ne, éyi ra akayom?" ²⁶ Yēsu ongo bi mbiyi dē zē aya'ba dō mo iya henye, "Wa mahere ne, vidi o'bō dē ko'do. Wiri ra ato'bō ko'do mo biya." ²⁷ Petero ényi ame'do riyé, mo iya henye, "Ongote, dila wasisi ku biya kö'du lō'bō gē yi. A'di ra datedi ze mo aba?"

²⁸ Yēsu iya zi zē henye, "Mayada tñyö zi ye Wisi a Vidi alima ku da kyiti 'benni bikanyi laka 'bōmo mi dalinj kyi. Vo ga ndi ma 'butë dñmoriyö 'bama ne, akalima 'e kpa da kyiti 'ba tu'de gisi 'ba Yiserele 'butë dñmoriyö ne. ²⁹ Vidi mati ila loko, öndu'e, émiye, 'bu, ma, gisisi, yaka ga kö'du ma aki'ja lami da kyo aki'di didi ma ñburu ñburu zi mo. ³⁰ Yaanya aba zé mati kyo dagba ne atedinni huléhu, yaanya aba zé ma kyo huléhu ne, atedinni dagba."

20

Mala 'ba vo lō'ko dō'e mi yaka

¹ "Damöku 'ba komoriyé édi henye. Kora maako édi, mo ényi gbo da mündö aba ti'bë vidi vo lō'ko dō'e koma, zi lō'ko dō mi yaka éni. ² Mo ombo da kö'du zi kohi ñbirirji kopi mo zi zé mi ko'do kölö, utu zé gbo lō'ko dō mi yaka éni."

³ "Mo ényi i'bë löhü bi 'ba wakogo, kadra mamodñmosowä aba i'ja kya vidi kora maako edinni toro ani öjbö kazi loo. ⁴ Mo ayada zi zé iya henye, 'I'bë'e kpa lō'ko dō mi yaka ma kopi kohi zi ye na laka." ⁵ I'benni gbo. Kadra 'butë dñmoriyö kadra wota aba, mo o'do kpa kö'du kölö ne. ⁶ Édi kara zi kadra muyi mo ényi i'bë bi 'ba wakogo i'ja kya 'ba vidi maako'e edinni gba toro ani öjbö. Mo iya zi zé henye, 'Edi 'be'e atoro kadra loso de 'e kinye öjbö kazi lō'ga a'di?' ⁷ Zé aya'banni dō mo iyannii henye, 'Vidi maako i'di lō'

dë zi ze.' Mo iya henye, 'Laka i'bë'e lœ ko'do mï yaka ama.'

⁸ "Mati kadra øko ku na hutaga, vo kyeti yaka ayada zi vo da lœ ko'do'e iya zi mo henye, 'Ako'jo vo lœ ko'do ne'e opi kohi ëzë, ayeto zë mati ta da hulëhu ne, ndundu mo zë mati ma dagba.'⁹ Vidi kora mati ayetonni lœ kadra muyi aba ne, opi kohi ñbiriri zi ma kólö, kólö.¹⁰ Kora mati o'donnii lœ dagba ayinni zi kohi 'bënni kiri, asosunni na kírinni ndra, ma kólö opi kpa kohi ñbiriri kólö.¹¹ Zë ërinni kohi 'bënni ényinni agborø vo kyeti yaka aba.¹² Zë iyanni henye, 'Vidi kora neny'e mati o'donnii lœ ta da hulëhu nje kadra kólö, ze do'do lœ kadra ñbo da kadra kyëtu ne, here ne opi kpa zi zë kaa mati opi ze ne?'

¹³ "Vo kyeti yaka aya'ba do mo zi ma kólö témii zë iya henye, 'Owo te aboka ma mo'ba'e dë. 'E biya ombe'a da kö'du zi lœ ko'do, kadra kólö ñbo da kohi ñbiriri kólö.¹⁴ Yaanya aba oba kohi 'be'e ne, i'bë'e liñjø. Momba zi ki'di zi kora mati o'do lœ ta da hulëhu, kpa kyø kaa mati mi'di zi ye ne.¹⁵ Here ne, manza dë dangölö aba zi ko'do wa mati momba ko'do mo kohi 'bama aba? Kö'do 'e na mi kumbë ga kö'du ma na laka? "¹⁶ Yësu inde me'do 'bëni kiya mo aba henye, "Here zë mati hulëhu atëdinni dagba, mora zë mati dagba atëdinni hulëhu."

Yësu ame'do ma da wota mo kö'du koli 'bëni
(Mk. 10:2-34; Lk. 18:31-34)

¹⁷ Mati Yësu édi ati'bënni mi Yerusalem, mo oba vo lö'bö 'bëni 'butë dòmoriyö dakapa ni, ame'do zi zë na liwo. Mati zë édi ati'bënni, mo ayada zi zë iya henye,¹⁸ "Owo'e te, dëdi ze ti'bë le mi Yerusalem, ani Wisi a Vidi aki'di zi kyedre 'ba vo karasa'e nnii vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'di éti. Zë akikyenni vurë ro mo zi kofo.¹⁹ Zë aki'dinni mo zi

vo leze'e ako'donnii sawiya rœ mo, aku'bönni mo, akatötönni mo da taka. Mora ko'do da wota aba, mo atënyi lôhu na diidì."

Kö'du ko'jo 'ba ma Yemisi nnü Yowani aba
(Mk. 10:35-45)

²⁰ Here mbara 'ba Zebedeyo ayi gisi kora 'bëni aba rïyö zi Yësu, alôdrø komo mo ako'jo hœ mo ga kö'du ko'do laka.²¹ Yësu ako'jo hœ mo iya henye, "A'di ra ombe?" Mo aya'ba da me'do iya henye, "Korisitö zi ma gisi kora rïyö 'bama neny'e akalimannii da kala yi ma tiri ma gali aba mi damöku 'be."

²² Yësu aya'ba da me'do zi gisi kora ne'e, iya henye, "Ayolo'e wa mati édiye kö'du ko'jo gœ mo ne dë. Atobo'e kinjë riti mati momba zi kinjë ne?" Zë aya'banni da me'do iyanni henye, "Datobœ ze."²³ Yësu ayada zi zë iya henye, "Tinyö akinjë'e riti 'bama ama, mora m'bo dë kyigo aba zi kinzi vidi mati akalima da kala ma ma tiri ma gali aba. Bi neny'e kö'du vidi mati 'bu ma ako'jo zi zë."

²⁴ Mati kya 'ba vo lö'bö 'butë owonni kö'du ne, zë na kamo gisi öndu rïyö ne éti.²⁵ Yësu ako'jo zë biya bi kólö iya henye, "Ayolo'e ku henye, vo dalinjø 'ba vo leze ne'e édinni kalakonda aba dë zë, vo dagba'e édinni ndra kalakonda aba.²⁶ Here géri mahere ne, manza dë mi kutë'e. Ézë vidi maako témii 'e ombe zi tedi kydre, mo mëdi na vo lö'bö zi oka'e.²⁷ Ézë vidi maako témii 'e ombe zi tedi na vo dagba mo mëdi na vo kalima 'beyi.²⁸ Kaa Wisi 'ba Vidi ayi dë zi vidi maako'e lœ ko'do zi mo, ayi zi ko'do zi vidi maako'e, diidì ni ki'di zi vidi kayo yomœ."

Yësu akjø vo komoköndu rïyö
(Mk. 10:46-52; Lk. 18:35-43)

²⁹ Mati Yësu vo lö'bö 'bëni éti ényinni ku ti'bë 'de ta Yerikö, vidi kayo ényinni ga ndi mo aba.

³⁰ Here kora vo komoköndu rïyö

mati édi alimanni dakapa géri, ownoni Yësu édi alaga ta da kapa, ayetonní hë nní gbögbö, "Wisi 'ba Dawidi i'di miyi méyi re ze."

³¹ Here vidi kayo ne'e o'donní sawiya zi zé ayadanní zi zé iyanni henye, alima'e ti. Mora here, zé agbögbö hë nní ndra na kamo, iyanni henye, "Yere Wisi 'ba Dawidi, i'di miyi méyi re ze."

³² Yësu ɔro ako'jo zé, ako'jo hë zé iya henye, "A'di ra omba'e zi ma zi ko'do zi ye?" ³³ Zé aya'banni da me'do iyanni henye, "Yere, domba ze zi bi kongo." ³⁴ Yësu na rasosu kö'du zé, ise komo zé kandi ongonné bi, mora alö'bonné gbo ga ndi mo.

21

Tödu 'ba Yësu mii Yerusalem
(Mk. 11:1-11; Lk. 19:28-40; Yn. 12:12-19)

¹ Mati Yësu vo lò'bö 'bënii étii ökonné ku kara ra Yerusalem, zé ayinní Betehege da Döku 'ba Olivo ani Yësu utu vo lò'bö 'bënii riyö dagba. ² Kö'du kise nenye aba iya henye, "İ'bë'e zi dalijo mati dagba komo'e nani, kandi aki'ja'e mokakya na kida wisi éni aba dakapa nü, inga'e zé ika'e zé zi ma. ³ Ezé vidi maako iya kö'du maako, ayada'e zi mo 'Yere ra omba zé mo akila zé ti'bë kandi.'

⁴ Kö'du ne o'do ré nü, zi kö'du mati nébi iya ne tayi tinyö.

⁵ "Ayada zi gawo kyedre 'ba Ziyoñco, ongo'e vo damoku 'be'e édi tayi zi ye.

Mo umbë dënii dë, édi taho da mokakya, wisi mokakya édi zé aba."

⁶ Here vo lò'bö ne i'bë o'donní kö'du ne te kaa mati Yësu ayada zi zé zi ko'do mo. ⁷ Zé, ikanni mokakya ne wisi mo aba, o'banni bong'o 'bënii dë zé Yësu ékyi gbo do mo. ⁸ Vidi kayo o'ba bong'o 'bënii da géri, agamo'e ikyenní da ngora 'ba kaga o'banni zé da

géri. ⁹ Vidi kayo ne alaganni dagba komo Yësu, zé mati édi tayi 'bënii ta go mo, ayetonní hë nní gbögbö, iyanni henye,

"Wayeto zi wisi a Dawidi.

Wiri i'di ya'da zi mo mati ayi mii ru 'ba Yere, wayeto zi Wiri."

¹⁰ Mati Yësu ödu mii Yerusalem, da vidi kayo mii gawo kyedre ne biya na wiri wiri. Here vidi ako'jonní kö'du iyanni henye, "Mo 'bënii eyi ra?" ¹¹ Vidi kayo aya'banni da me'do iyanni henye, "Nenye nébi Yësu ra, tëmi Nazereta mii Galilaya."

Yësu i'bë ödu mii yékëlu 'ba Wiri
(Mk. 11:15-19; Lk. 19:45-48;
Yn. 2:13-22)

¹² Yësu i'bë ödu mii yékëlu, ore vidi mati édinní wakogo ne biya yaga. Mo adu'du da tarabiza 'ba vidi 'ba kohi kutrë, gba'da 'ba vidi mati édinní atu'bu kogo étii. ¹³ Mora iya zi zé henye, "Édi na yoru mii kö'du yoru, Wiri iya ku henye, 'Loko 'ba Wiri ama ne ako'jo na loko 'ba mötu, ofo'e ku na wôru 'ba rakoho 'ba vo logo'e."

¹⁴ Vo komoköndu vo ka'bo étii ayinní zi mo mii yékëlu 'ba Wiri mo ako'jo zé gbo. ¹⁵ Kyedre 'ba vo karasa vo komoyandi 'ba vo kö'du kï'di étii, ényinní na kamo mati zé ongonné kö'du ko'do mati Yësu édi ako'do ne, gisisi édi hë nní gbögbö mii yékëlu, iyanni henye, "Wayeto zi Wisi a Dawidi." ¹⁶ Zé ako'jo nü ha Yësu iyanni henye, "Owo kö'du mati édinní akiya ne ku?" Yësu aya'ba da me'do iya henye, "Oo, mowo ku. Gba ako'jo'e kö'du yoru nenye dë? 'Ayandiye gisisi, gisisi étii zi wayeto ma laka kï'di.'" ¹⁷ Yësu ila zé ényi i'bë yaga tëmi gawo kyedre ne ko'do mii Beteniya.

*Yēsu asēnē kyēlu
(Mk. 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Tabi ta'ba 'bomo hulēhu mī gawo kyedre njō da mīndō vere aba, Yēsu na o'bo. ¹⁹ Mo ongo kaga kyēlu dakapa gēri, i'bē rō mo i'ja waako dē dō mo du yēyu mo. Mo iya zi kaga ne henye, "Ana logo dekpe lōhu." Kandi kaga kyēlu ne akyitru gbo. ²⁰ Vo lō'bō 'bomo ongōnni kö'du ne iyanni henye, "Kaga kyēlu ne akyitru kandi ga a'di?" ²¹ Yēsu ényi aya'ba dō mo zi zē iya henye, "Mayada zi ye tīnyō, èzé oma'e awirī de 'e dē, atɔ'bɔ'e kö'do wa mati mo'dō zi kaga kyēlu ne. Anza nje ma ne dē, atɔ'bɔ'e kpa zi kiya zi lutu nenye, 'Ényi rīyē u'du rē yī mī ranga, ako'dō rē nī.' ²² Èzé oma'e, aki'ja'e wa mati ako'jō'e kö'du mo tēmī mötu."

*Kö'du ko'jo ga kö'du a Yēsu
(Mk. 11:27-33; Lk. 20:1-8)*

²³ Yēsu ayi hulēhu mī yēkēlu, mo ayandi kö'du, kyedre 'ba vo karasa'e nnī vīdī kyedre étü ayinni zi mo, ako'jonnī hō mo iyanni henye, "Ayada dero zi ze édi wa ne'e kö'dō kalakonda vala aba? Èyi ra i'dī kalakonda ne zi yī?"

²⁴ Yēsu aya'ba da me'do zi zē iya henye, "Ma kako'jo kö'du kōlō ta he 'e, èzé aya'ba'e dō mo ku zi ma makayada zi ye mēdī kö'du ne ko'dō kalakonda 'beyi aba? ²⁵ Kalakonda 'ba Yowani mati édi bapatisi kī'dī mo aba ne, ayi ta kila, kazi Wiri kōdō kazi vīdī?" Zē ayetonnni hē nnī wasa na ga rē nnī, iyanni henye, "Dakiya ze a'di?" Èzé daya'ba'e dō mo diya'e kazi Wiri, mo akiya zi ze henye, "Mora kö'du a'di oma'e dē mī Yowani?"

²⁶ Èzé diya'e henye, "Kazi vīdī, ze na tere, ga kö'du ze biya dasōsu Yowani ra nēbi." ²⁷ Here zē aya'bannī dō mo zi Yēsu, iya henye, "Dayolo ze dē." Mo aya'ba dō mo zi zē iya henye, "Mayada dē zi ye kalakonda 'ba

a'di ra mēdī kö'du nenye'e ko'dō mo aba."

Mala kö'du gisi kora rīyō

²⁸ "Yaanya aba asōsu'e kö'du a'di? Kadra maako aba kora édi gisi kora aba rīyō. Mo ényi i'bē zi ma kyedre ne iya zi mo henye, 'Wisi ama i'bē lōo kö'dō mī yaka ndenyē.' Wisi aya'ba da me'do iya henye, ²⁹ 'Momba dē tī'bē,' yaa, mo asōsu dē nī ényi i'bē gbo."

³⁰ "Bu ényi i'bē zi wisi agamo onyo kpa kö'du kōlō ne. Wisi ényi aya'ba da me'do iya henye, 'Oo, kyedre ma tī'bē,' lōo ne ko'dō mo, 'de i'bē dē. ³¹ Wisi ma vala tēmī gisi rīyō ne'e, o'dō wa mati 'bu mo om̄ba?' Zē aya'bannī da me'do iyanni henye, "Wisi ma kyedre." Yēsu iya zi zē henye, "Mayada zi ye, vo 'be'bele kö'du nnī, vo rōnyī étü, édi tī'bennī damōku 'ba Wiri dagba komo'e. ³² Yowani Bapatisi ayi zi yada zi ye gēri ma laka zi ye kīri, oma e dē mī mo. Vo 'be'bele kö'du vo rōnyī étü ra omannī mī mo. Mati ongo'e mo gbī le, kpa otō de 'e dē zi koma mī mo."

Mala kö'du vo lōo ko'dō'e mī yaka 'ba lu'ju

(Mk. 12:1-12; Lk. 20:9-19)

³³ Yēsu iya henye, "Owo'e mala vere ne, vo kyetti kanjo maako iyi lu'ju mī yaka, o'do resi kpo ta rō mo, ole wogo 'ba a'ji koto, uvō loko torō 'ba bi kongo. Mo ila yaka ne zi vo lōo'e, i'bē gbo bi yingo. ³⁴ Mati kadra 'ba wa toto ta yaka oko ku, mo utu vo kalima 'bēniye zi vo lōo'e ga kö'du zi mī 'bēni mati inye ne koba."

³⁵ "Vo lōo ne'e iři vo kalima ne'e, u'bōnnī ma kōlō, ofonnni agamo, u'dunnī vere ri'dī aba. ³⁶ Kora vo kyetti yaka ne utu vo kalima lōhu kyo ta da ma dagba, vo lōo ko'dō ne'e o'dōnni zē kpa kaa ma dagba. ³⁷ Ndundu mo aba mo utu wisi 'bēni zi zē. Mo iya henye, 'Tīnyō zē akoronnī wisi 'bama.' "

³⁸ “Mati vo loo ne'e ongɔnni wisi ne, iyanni henye, ‘Nenye wisi 'ba vo kyeti yaka ra. Ayi dofo'e mo, doba'e wa 'bomo.’”³⁹ Zé ïrinni mo u'dunnii mo yaga témii yaka, ofonni mo.”

⁴⁰ Yësu ako'jo hë zé iya henye, “Yaanya aba ézé vo kyeti yaka ne ayi, ako'do a'di zi vo loo ne'e?”

⁴¹ Zé aya'banni da me'do iyanni henye, “Mo akofo kora 'ba kö'du kyenyé ko'do ne'e, aki'di yaka ne zi vo loo ko'do maako'e, mati aki'dinni zi mo wa mì yaka mì kadra ma laka.”⁴² Yësu iya zi zé henye,

“Ako'jo'e kö'du mati kö'du yörü iya ne dë?

Yitö mati vo wa ko'ba ombanni dë,

ofo ku na yitö ma laka ndra.

Nenye Yere ra o'do.

Kongö mo atëdii na laka.”

⁴³ Yësu idra dō mo iya henye, “Mayada zi ye, damöku 'ba Wiri akoba 'de kazi 'e, aki'di zi vidi mati akatanannii lögö ma laka.

⁴⁴ Vidi mati alëpi da yitö nenye, akolowe. Ézé yitö ne alëpi da vidi akanzekpe vidi nani.”⁴⁵ Here kyedre 'ba vo karasa nnii Farasi étii ownoni mala a Yësu ne, ayoloni mo èdi ame'do kö'du nnii,⁴⁶ zé ayonzoni zi mo kiri. Mora zé erenni vidi kayo mati omanni mì Yësu mo nébi ra.

22

*Mala 'ba karama 'ba oze
(Lk. 14:15-24)*

¹ Yësu ame'do lóhu zi vidi témii mala iya henye,² “Damöku 'ba Wiri èdi henye. Yere maako ak'jö karama 'ba oze 'ba wisi éni.³ Mo utu vo lò'bö 'bénnye zi yada zi yingo mati omiba zé ne zi tayinni mì karama ne, zé ombanni dë zi tayi.”

⁴ “Mo utu kya vo lò'bö ne'e kö'du kise aba zi yingo ne'e, iya henye. ‘Karama ama ku nzö yaanya aba. Mofo isa ama ma

kyedre, matöö aba ku nzö zi konyo mo. Ayiye mì karama 'ba oze.’⁵ Yingö mati ako'jo zé ne ombanni dë, i'bënni ri mì loo énni maako'e. Ma kólö maako i'bënni yaka éni, ma vere i'bënni mì loko wakogo éni.⁶ Agamo'e ïrinni vo lò'bö ne'e u'bönni zé ofonni zé.⁷ Vo damöku ényi na kamo utu vo kanya 'bénnye ofonni vo wa kofo ne'e, o'bö gawo kyedre 'bëzé ne ti'de.”

⁸ “Mo ako'jo vo lò'bö 'bénnye iya zi zé henye, ‘Karama oze ama ku nzö. Vidi mati mako'jo zé ne anzanni dë na laka tayi.⁹ Yaanya aba i'bë'e da géri ma kyedre ako'jo'e vidi kayo mati i'ja'e zé mayinni mì karama.’¹⁰ Vo kalima ényi i'bënni yaga da géri atotonnii vidi mati zé i'janni biya, ma laka makyenyé mo aba, loko 'ba oze oso kyc vidi aba.”

¹¹ “Yere ényi i'bë loko yingö énye kongo, mo i'ja kora maako usu bongo 'ba oze dë. Yere ako'jo ho mo iya henye,¹² ‘Aboka ma ödu hala kinye kazi bongo 'ba oze?’ Kora ne 'de onyo kö'du ako dë.¹³ Yere ayada zi vo lò'bö 'bénnye, iya henye, ‘Ida'e kala mo ndi mo aba u'du'e mo yaga mì bi köndu. Ani mo akudu hë ni konyo aba.’¹⁴ Yësu i'di do mo iya henye, “Vidi kayo ma ako'jo ne, ma jeli mo ayo dë.”

*Kö'du ko'jo ga kö'du 'ba 'be'bele
kopi*

(Mk. 12:13-17; Lk. 20:20-26)

¹⁵ Farasi ényi i'bë o'dönni yere zi Yësu kuyi kö'du ko'jo aba.

¹⁶ Zé ényi utunni kya 'ba vo lò'bö 'bënni, kya 'ba vidi 'ba Heroda étii. Zé iyanni zi mo henye, “Vo komoyandi dayolo ku èdi kö'du tñyö ra yada. Èdi wa yandi tñyö a Wiri ra yandi zi vidi. Kazi tere kö'du kiya 'ba vidi kyedre maako'e dë.¹⁷ Ayada zi ze, a'di ra asösü? Èdi na laka zi ze 'be'bele

kopi zi yere 'ba Roma, kodo anza here dë?"

¹⁸ Yësu ayolo yere kyënyë 'bëzë ne, mo iya zi zë henye, "E vo komokandi ne'e, kö'du a'di édiye ma kuyi kö'du yonzço aba?

¹⁹ Ayada'e zi ma kohi 'ba 'be'bele mati édi kopi." Zë ikanni kohi ne zi mo. ²⁰ Mo ako'jo hë zë iya henye, ²¹ "Komo éyi ra ru mo aba nenyé?" Aya'banni da me'do iyannë henye, nenyé komo Siza ra ru mo aba. Yësu iya zi zë henye, "Laka opi zi Siza wa 'ba Siza, opi zi Wiri wa 'ba Wiri." ²² Mati zë owonni kö'du ne, zë na rakaga zë ilannë mo ényi i'bënni gbo.

Kö'du ko'jo ga kö'du 'ba tënyi tëmi koli

(Mk. 12:18-27; Lk. 20:27-40)

²³ Sadeke'e ma omanni vidi ényi dekpe tëmi koli, zë ayannë zi Yësu iyannë henye, ²⁴ "Vo komoyandi, Mosa iya henye ere, kora mati oze mbara oli 'de kazi gisisi ko'jo, öndu mo moba mbara lu'bë ne, zi zë gisisi ko'jo mü ru 'ba kora mati oli ne. ²⁵ Yaanya aba ne gisi öndu édinni madomoriyö kinye, wisi ma kyedre oze mbara oli 'de kazi gisisi ko'jo, mo ila mbara lu'bë ne zi öndu ni. ²⁶ Kö'du ne o'do rë nü kpa here zi öndu ma riyo ma wota ndundu mo zi zë madomoriyö ne biya. ²⁷ Ndundu mo aba, mbara ne oli gbo. ²⁸ Yaanya aba ne, mü ko'do mati yoku atënyinni na dëdi, mo atëdi mbara 'beyi? Zë biya ozenni mo."

²⁹ Yësu aya'ba dö mo zi zë iya henye, "Alitë'e ku, ga kö'du ayolo'e wayöru dë mandere kyigo a Wiri. ³⁰ Ezë yoku ényinni ku na dëdi, atëdinni kaa malayika'e komoriyë ozenni mbara dë.

³¹ Yaanya aba kaa kö'du tënyi 'ba yoku tëmi koli, ako'jo'e kö'du mati Wiri ayada zi ye ne dë? Mo iya henye, ³² Ma Wiri 'ba Abarayama, Wiri 'ba Yisika, Yakoba aba. Mo Wiri 'ba dëdi anza 'ba yoku."

³³ Mati vidi kayo ne'e owonni kö'du ne, zë na rakaga tëmi géri kö'du yandi 'bomo ne.

Kö'du kï'di ma kyedre
(Mk. 12:28-34; Lk. 10:25-28)

³⁴ Mati Farasiye owonni Yësu ayata Sadeke'e, zë ayi atoto rë nnü bi kölö. ³⁵ Ma kölö tëmi zë vo komoyandi 'ba vo kö'du kï'di, ako'jo ha Yësu tëmi kö'du yonzço iya henye, ³⁶ "Vo komoyandi, kö'du kï'di ma vala ra kyedre mü kö'du kï'di?" ³⁷ Yësu aya'ba dö mo iya henye, "O'do lovo Yere Wiri 'beyi di'di yi' aba biya, lawo yi' aba biya, kö'du yolo 'beyi aba biya.

³⁸ Nenyé kö'du kï'di ma dagba ma kyedre ndra 'ba kö'du kï'di ra.

³⁹ Kö'du kï'di ma riyo ma kyedre mo édi kaa mo. O'do lovo vo halinj oka kaa mati o'do lovo yi.

⁴⁰ Kö'du kï'di 'ba Mosa biya kö'du yandi 'ba nëbi etti oró da kö'du kï'di riyo ne'e."

Kö'du ko'jo ga kö'du 'ba Korisito

(Mk. 12:35-37; Lk. 20:41-44)

⁴¹ Mati kya 'ba Farasi maako'e atoto rë nnü ga bi kölö, Yësu ako'jo hë zë iya henye, ⁴² "A'di ra asösü'e kö'du 'ba Korisito? Mo tëmi kozo 'beyi?" Zë aya'banni dö mo iyannë henye, "Mo tëmi kozo a Dawidi."

⁴³ Yësu ako'jo hë zë iya henye, "Kö'du a'di ra Lawo Kölö Laka i'di Dawidi zi ko'jo mo na Yere? Mati Dawidi édi ame'do mo iya henye,

⁴⁴ "Yere iya zi Yere 'bama,

'Alima kinye da türri ma

le mi'di vo wehe 'beyiye ku midirii ndii yi."

⁴⁵ Ezë Dawidi ako'jo mo 'Yere,' hala Korisito atëdi tëmi kozo 'ba Dawidi?" ⁴⁶ Vidi maako aya'ba da kö'du ko'jo ne dë zi Yësu. Ta pëti ko'do nani, vidi maako ako'jo ha Yësu dekpe.

23

Kö'du kyényë 'ba Farasiye
(Mk. 12:38-39; Lk. 11:43, 20:45-46)

¹ Yësu ame'do zi vïdï kayo ne'e, vo lö'bö 'bënï étï iya henye, ² "Vo komoyandi 'ba vo kö'du kï'dï nnï Farasi étï, édïnnï kyigo aba zi yëti zi ye kö'du kï'dï 'ba Mosa. ³ Owo'e kö'du mati zë iyanni zi ye zi ko'do, kö'du ko'do 'bëzë anza dë na laka zi ye go mo kiri. Zë ayadanni kö'du wa zi ye ko'do mo, zë o'donnï dë. ⁴ Zë i'dïnnï wa yeto ma kyedre mati vïdï o'bö dë zi kinjë mo ne da vïdïye. Zë ombannï dë zi konyi zë zi kinjë le nje da gisi kala nnï aba."

⁵ "Zë o'donnï wa mati vïdï zi kongo. Zë idanni kô'di piri kondaga bongo 'bënni zi yada zë na laka. Zë i'dïnnï bongo kanyi kólökpö gënnï zi yada zë na vo mötu. ⁶ Zë o'donnï lovo bi ma laka ne, bi 'ba karama, bi lima mati na laka aba mii bi 'ba mötu. ⁷ Zë o'donnï lovo zi mëtënnï watowcaba mii bi 'ba wakogo. Zë o'donnï lovo zi ko'jo vo komoyandi."

⁸ "Akɔ'jɔ yi dë, 'Vo komoyandi, ga kö'du 'e biya ta dakota kólö, vo komoyandi nje kólö. ⁹ Akɔ'jɔ vïdï maako dë dakanjo kinye na 'bu,' ga kö'du édiye nje 'bu kólö aba komoriyë. ¹⁰ Ako'jo yi dë na 'vo komoyandi,' ga kö'du vo komoyandi kólö 'beyi ra Korisito. ¹¹ Ma kyedre kólö mii kuté'e mëdï na vo kalima. ¹² Mo mati o'do rë nü na kyedre, maya'ba rë nü hulëhu, mo mati o'do rë nü hulëhu, ako'do mo kyedre."

Yësu ayada kö'du kyényë ko'do 'ba vo komoyandiye

(Mk. 12:40; Lk. 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ "Hala atëdï na kyenyë zi ye, vo komoyandi 'ba vo kö'du kï'dï Farasi étï. 'E vïdï komokandi ne'e, isiye ha loko 'ba damöku 'ba Wiri kazi vïdï ödunnï, kpa ödu'e dë.

Ayata'e vïdï mati édi rë nnï kï'dï zi tödu ne kpa."

¹⁴⁻¹⁵ "Atëdï na kyenyë zi ye vo komoyandi 'ba kö'du kï'dï Farasi étï. 'E vo komokandi ra. Umu'e kyëti ranga kayo kpuru témï dakanjo kutu kutu biya lasi aba, zi vïdï maako ki'ja zi géri 'be'e ne kiri. Ezë i'ja'e vïdï ne ku, o'do'e mo ndra na kyenyë tada'e, zi ti'bë mi gehena kaa 'e."

¹⁶ "Riti atëdï na kyenyë zi ye, alaga'e dagba zi vïdï, mora 'e na vo komoköndu. Ayandiye iya 'e henye, ezë vïdï maako alömu ru yékëlu aba, mo anza dë na kida lömu 'bënï ne aba. Ezë mo alömu ru dahabo mati mii yékëlu ne aba, mo ku na kida. ¹⁷ 'E vo komoköndu lumë'e, vala ra na kyedre, dahabo kôdö yékëlu ra o'do, dahabo na laka? ¹⁸ Ayandiye kpa iya'e henye, 'Ezë vïdï maako alömu ru karasa aba, mo anza dë na kida lömu 'bënï ne aba. Ezë mo alömu rë nü ku wa ma i'di da karasa ne aba, mo ku na kida.'

¹⁹ 'E vo komoköndu ne'e, ma vala ra na kyedre waki'di kôdö karasa ra, o'do waki'di na koho? ²⁰ Ezë vïdï maako alömu ru karasa aba, mo édi lömu kpa wa mati biya i'di dö mo ne. ²¹ Ezë mo alömu ru yékëlu aba, mo édi lömu mo aba, ehe Wiri mati édi alima mii mo. ²² Ezë vïdï maako alömu komoriyë aba, mo édi lömu kyütì 'ba Wiri mati mo alima dö mo."

²³ "Atëdï na riti zi ye vo komoyandi 'ba vo kö'du kï'dï nnï Farasi étï. 'E vo komokandi ne'e, i'dïye zi Wiri 'butë, wokonyo tisiwa kaa kököwu. Mora o'do'e wa ma laka ndra 'ba ködu kï'dï dë, kaa tñyö, mïkyëyi, koma aba. ²⁴ O'do re 'e na vo dagba zi vïdï, mora 'e na vo komoköndu, oba'e kñjo tisi yaga témï wa kuwë 'be'e, ondro'e jemele."

²⁵ "Atëdï na riti zi ye vo komoyandi 'ba vo kö'du kï'dï Farasi étï. 'E vo komokandi ne'e,

akaka'e ra siko 'be'e gbenje aba ta rō mo yaga, mī zē ndō na wakoyi mī kumbē aba.²⁶ Farasi vo komoköndu, akyito wa mati èdī mī siko dagba, ma ta yaga akakyito kpa 'da."

²⁷ "Atëdī na riti zi ye vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'dī Farasi ëti. 'E vo komokandi ne'e, 'e kaa da wogo mati ako'jō rē zē na kanyi, lunzu ri'di kanyi aba, ongo na laka tarë zē yaga, mī zē ndō na yingo keñe yöku aba.²⁸ Tëmï gëri kölö ne, ta ra'e yaga na laka zi vidi biya, mī ye ndō na komokandi kö'du lítë aba."

*Yësu ame'do kö'du riti 'bëzë
(Lk. 11:47-51)*

²⁹ "Atëdī na riti zi ye vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'dī Farasi ëti. 'E vo komokandi ne'e, o'ba'e ogo na laka zi nëbiye, ayada'e towō zi wogo zi vidi mati alimannü kyere na lima ma laka.³⁰ Iya'e henye, èzé èdiye kyere mī kadra 'ba 'bu'e vu'e nani, o'dō'e kö'du mati zē o'donnü nëbi ne'e, kofo mo go mo ne dë.³¹ Omba'e do mo tñyö, 'e ra na kozo 'ba vidi ma ofonni nëbi ne'e.³² Ì'bë'e zo dagba wa mati 'bu'e vu'e ayetonnü ne kinde mo."

³³ "E wiri ne'e, 'e gisi 'ba wiri ne'e, hala asösue zi taho. Kazi vurë re 'e, ati'bë'e biya mī gehena.³⁴ Mayada zi ye makutu nëbi ne'e, kora vo kö'du yɔlɔ, vo komoyandi ëti, akofo'e kyamo'e, akatötö'e agamo'e akakpökyiye agamo'e mī bi 'ba mötu'e, akore'e zē tëmï gawo ta da gawo.³⁵ Riti biya kö'du vidi mbiya mati ofo'e ne akalépi de 'e tëmï kozo 'ba Abele zi kozo 'ba Zakariya wisi 'ba Berahiya mati ofo'e mī kutë yékélù karassa aba.³⁶ Mayada zi ye tñyö, riti biya 'ba wakofo ne akalépi da vidi 'ba ko'do nenye."

*Yësu o'dɔ lɔvɔ Yerusalema
(Lk. 13:34-35)*

³⁷ "Yerusalema, Yerusalema ofo'e nëbiye, u'du'e vo lö'bö mati Wiri utu zi ye ne ri'di aba. Da ndō momba zi kala ma kī'dī mo kpo ra vidi 'be'e biya, kaa ma yëru mati atoto gisisi ènì hu förö nì, ila'e ma dë.³⁸ Loko 'be'e ne akila na mī mbiya.³⁹ Tëmì ndenye dagba ani, mayada zi ye henye, ongo'e ma dekpe löhü le akiya'e henye, 'Wiri i'di ya'da zi mo mati ayi mī ru 'ba Yere.'"

24

*Yësu ame'do ga kö'du loko 'ba
Wiri yaya*

(Mk. 13:1-2; Lk. 21:5-6)

¹ Yësu ènyi ila bi nani èdī gbo ati'bë 'de tëmï yékélù, vo lö'bö 'bomo ayinnü zi yada zi mo kuvö 'ba loko 'ba Wiri ne. Mo ènyi alözé.² "O. Ong'o'e bi biya na laka da wa neny'e. Mayada zi ye henye, yïtö ma kölö kinye alima dë ga bi 'bënì zë biya aku'du akano."

Riti vidi yaza aba

(Mk. 13:3-13; Lk. 21:7-19)

³ Mati Yësu alima da Döku 'ba Olivo, vo lö'bö ayinnü na liwo zi mo, aco'jonnü hɔ mo iyannü henye, "Ayada zi ze kö'du biya neny'e atëdī ndala aba, a'di ra aco'do rë nì zi yada mo henye, 'Ku tayi 'beyi ndundu 'ba daliñɔ aba.'

⁴ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Èdiye komo kī'dī aba, ila'e vidi maako mo'ba 'e dë.⁵ Vidi kayo atayinnü me'do ru ma aba aco'banni vidi kayo akiyanni henye, 'Ma, Korisitɔ ra.'⁶ Akowo'e kpɔrɔ wehe kara dakapa, kö'du yöyö 'ba wehe aba na kɔwɔ, ere'e dë. Wa ne aco'do rë nì, anza dë zi kiya henye, ndundu mo okɔ ku.

⁷ Dakajo aco'do wehe oka maako aba, damoku akalépi wehe aba da ma kölö maako. Zöyi atëdī, kinzikinzi atëdī ta ga bi ne biya.

⁸ Wa ne atëdinnü biya kaa dagba tɔɔ 'ba wisi ko'jo."

⁹ “Akirïye, aki'dïye zi ko'do mo na kyënyë zi kofo. Vïdï biya akoyi 'e ga kö'du ma. ¹⁰ Mi kadra nani, vo kö'du komba'e akalépinni témï kö'du koma'bënni, zé akasusunni oka maako, akoyinni oka maako. ¹¹ Nébï vo ndöndö kayo'e akalayannï vïdï kayo ko'ba aba. ¹² Ne atëdi rapere 'ba kö'du kyënyë ko'do, zi vïdï kayo lovo 'bëzë ofo. ¹³ Vïdï mati òro nduwë na kyigo mi ndundu mo, akayomo mo. ¹⁴ Kö'du yöyö laka nenye ga kö'du 'ba damöku akayëti zi vïdï 'ba dakano ne biya kaa vo hu kö'du doro, ndundu mo atoko 'da.”

Wa kyënyë ma ndra
(Mk. 13:14-23; Lk. 21:20-24)

¹⁵ “Mati ongo 'e wa kyënyë ma ndra mi loko 'ba Wiri ma ayanja, ma nébï Daniyele ame'do kö'du mo. Atoro bi ma laka. Kö'du nenye zi vo ko'jo mo: ayolo laka mi kö'du nenye a'di. ¹⁶ Vïdï mati èdinni mi Yudiya atahonni da lutu. ¹⁷ Vïdï maako mati èdi da loko éni, i'ja kadra dekpe zi tasi akanzi wasisi 'bëni koba ta loko. ¹⁸ Vïdï maako mati èdi mi yaka a'ba dekpe huléhu zi bongó éni koba. ¹⁹ Atëdi na kyënyë mi ko'do naniye zi mbara mati òmònni 'e mbara mati èdinni gisiluru aba: ²⁰ Amötü'e zi Wiri kazi aho'e témï tona mandere mi ko'do kadra 'ba ralawo. ²¹ Ga kö'du riti mi kadra nani atëdi na kwo'ndra ta da riti, mati èdi témï biyeto 'ba damöku témï ko'do ma ndenyne ne. Ani, wa maako atanza dekpe kaa mo löhu. ²² Wiri aya'ba ra watiti 'ba ko'do naniye, mo mo'do dë here, vïdï maako òmo dë. Ga kö'du vïdï jeli 'bëniye Wiri akaya'ba mi kadra ko'do nani 'e 'da.”

²³ “Èzë vïdï maako iya zi yi henye, ‘Ong'o te, Korisito èdi kinye, mandere mo èdi nani,’ oma dë mi kö'du ne. ²⁴ Ga kö'du Korisito vo ndöndö 'e nnì nébï vo ndöndö eti akalayannï, zé ako'dönni kö'du

ko'do kyedre rakaga aba zi vïdï jeli a Wiri ko'ba èzë zë ato'bönni. ²⁵ Owo'e te, mayada kö'du nenye zi ye gba kazi kadra mo toko.”

²⁶ “Èzë vïdï maako ayada zi ye iya henye, ongo'e te, mo èdi yaga mi da lipi, i'bë'e dë ani, mandere èzë zë iyanni henye, ongo'e te, mo èdi ré ni koho kinye oma'e dë mi kö'du ne. ²⁷ Ga kö'du Wisi a Vïdï atayi kaa bikanyi mati alaka komoriyë ta humirë le da mire. ²⁸ Èzë yoku èdi, langa akatoto ré nnì.”

Tayi 'ba Wisi a Vïdï
(Mk. 13:24-27; Lk. 21:25-28)

²⁹ “Kandi ta pëtì riti 'ba ko'do naniye, kadra akuyi ré ni na mandolu, yehwe anyi dekpe, kyelu akalépinni ta komoriyë, wa ma komoriyë akakoho ré nnì. ³⁰ Kyinë wa mati akayada kö'du 'ba Wisi a Vïdï akalaya komoriyë, vïdï biya 'ba dakano akudunnï èzë ongonni Wisi a Vïdï èdi atayi témï foli 'ba komoriyë kyigo bikanyi kyedre 'bëni aba. ³¹ Kyedre torombeta akata'a, mo akutu malayika 'bëniye yaga mi bi golo'bô sowô 'ba dakano. Zë akatotonni vïdï jeli òmo'e témï ndundu 'ba dakano ne biya.”

Kaga kyelu
(Mk. 13:28-31; Lk. 21:29-33)

³² “Kaga kyelu ma yandi kö'du yolo zi ye. Èzë ngora mo inzi ku, akofo ré ni na luwë, mbili yeyu makyiyi akayeto gbo tövu, akayolo'e umu ku kara. ³³ Témï géri kólö ne, èzë ongo'e wa ne ku biya, akayolo'e kadra mo ku kara nzö zi ré ni yeto. ³⁴ Mayada tïnyö zi ye, wa ne biya ako'do ré ni dagba, kazi vïdï ma èdinni lima yaanya aba ne, oli dë gba biya. ³⁵ Komoriyë dakano aba akalagannï, me'do 'bama alaga dë.”

Vidī maako ayɔłɔ ko'do mo kadra aba dë
(Mk. 13:32-37; Lk. 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Vidī maako ayɔłɔ ko'do mo kadra aba dë. Kpa le malayika komoriyē mandere Wisi ayɔłonnii dë, nje 'bu ra akayolo. ³⁷ Tayi 'ba Wisi a Vidī ako'dɔ rē n̄i kaa m̄i kadra 'ba Nowa. ³⁸ M̄i ko'do gba ta komo wini koso, vidī edinnii wakonyo, wa kuwē, vidī kora rē nn̄i koze mbara ét̄i, le m̄i ko'do mati Nowa i'bē ödu m̄i tönbö, ³⁹ ayɔłonnii kö'du mati édi rē n̄i ko'do ne dë, le wini koso ayi akyito z̄e biya. Éz̄e Wisi a Vidī ayi akatédi here. ⁴⁰ M̄i kadra nani vidī kora riyyō atédiñni l̄oo ko'do m̄i yaka. Ma kölö akoba, agamo akila huléhu. ⁴¹ Vidī mbara riyyō atédiñni bi 'ba wakuhu, ma kölö akoba, agamo akila huléhu.”

⁴² “Édiye komo k̄i'di aba ga kö'du ayɔłɔ'e dë, m̄i ko'do vala ra Yere 'be'e atayi. ⁴³ Éz̄e vo kyeti liŋɔ ayɔłɔ kadra mati vo logo atayi, t̄inyō akayolo'e henye, mo akalima na ngō ila vo logo dë zi tödu m̄i loko éni. ⁴⁴ Here édi 'e kpa 'duw̄i nz̄o, ga kö'du Wisi a Vidī atayi m̄i kadra mati anza'e dë komo k̄i'di aba ḡo mo.”

Vo kalima koma vo kazi koma aba

(Lk. 12:41-48)

⁴⁵ “Éȳi ra vo lö'bö laka, kö'du yɔłɔ aba? Mo ra mati kyedre 'b̄omo i'di mo na ga vo lö'bö oka niye kongo wakonyo 'b̄ez̄e k̄i'di m̄i kadra ma laka. ⁴⁶ Rakyenyi atédi zi vo lö'bö ne hala, éz̄e kyedre 'b̄omo i'ja mo l̄oo ne ko'do, éz̄e mo a'ba liŋɔ. ⁴⁷ Mayada t̄inyō zi ye, kyedre ne aki'di vo lö'bö na vo da wasisi éni biya. ⁴⁸ Éz̄e mo na vo lö'bö ma kyényē, mo akayada na bi dëni henye, ‘Kyedre b̄en̄i ne ayi dekpe huléhu kandi,’ ⁴⁹ mo akayeto vo lö'bö okaniye ku'bö zi wakonyo wa kuwē aba

na kyényē. ⁵⁰ Kyedre 'ba vo lö'bö ne atayi ko'do maako aba, mati vo lö'bö ne anza dë komo k̄i'di aba ḡo mo, m̄i kadra mati mo ayɔłɔ dë. ⁵¹ Kyedre akasese mo kozokozo ba vo komokandi ne z̄e ét̄i, ani mo akudu h̄ē n̄i konyo aba.”

25

Mala kö'du münzö ngulu 'butē

¹ “M̄i kadra nani, damöku 'ba Wir̄i atédi henye. Münzö ngulu 'butē oba lamba énni ényi i'bënni yaga da 'biyësi kutr̄e. ² Muyi t̄em̄i z̄e na vo lumë, agamo'e tuyi na vo kö'du yɔłɔ. ³ Ma vo lumë ne oba lamba 'bënni obanni kya 'ba yëni wa'do dë nn̄i aba. ⁴ Ma vo kö'du yɔłɔ ne'e, obanni maranjiye ndo yëni aba m̄i mo. ⁵ 'Biyësi alikö dëni tisi ta bi tayi, münzö ne'e, ayetonni nano o'donni gbo.”

⁶ “Édi m̄i kutë yɔnd̄o kudu aa yaga iya henye, ‘Biyësi édi kinye, aysiye dɔ mo kutr̄e.’ ⁷ Münzö 'butē ne ényi alironni, akɔjɔ lamba énni gbo. ⁸ Münzö ma lumë ne iyanni zi ma vo kö'du yɔłɔ ne'e henye, ‘I'diye kya 'ba yëni 'be'e, tisi zi ze, ga kö'du 'beze inde rē n̄i ku.’ ⁹ Vo kö'du yɔłɔ ne aya'banni do mo iyanni henye, ‘E'e, anza dë kyo ga kö'du 'e ehe ze, i'bē'e bi 'ba wakogo kyamo kogo ga kö'du'e.’

¹⁰ Münzö ma lumë ne ényi i'bënni gbo kya 'ba yëni kogo. Mati édiñni t̄i'bē, 'biyësi ɔkɔ gbo ta ḡe z̄e. Z̄e mati nz̄o tuyi ne ényi i'bënni mo aba m̄i karama 'ba oze isinni ha loko gbo. ¹¹ Yaa, münzö agamo ne ɔkɔnni, ényinni kudu iyanni henye, ‘Kyedre, kyedre, ayéhu ha loko zi ze tödu.’ ¹² ‘Biyësi aya'ba do mo iya henye, ‘E'e, mayɔłɔ 'e dë.’ ¹³ Yësu i'di dɔ mo iya henye, ‘Édiye komo k̄i'di aba ga kö'du ayɔłɔ'e ko'do mo kadra mo aba dë.’

Mala kö'du vo kalima wota
(Lk. 19:11-27)

¹⁴ “Mī kadra nani aba, damōku 'ba Wiri atēdi henye. Kora maako ēdī om̄ba ku zi tī'bē bi yingo, mo ako'jo vo kalima 'bēni ne'e ise ga wasisi 'bēni zi zē zi tēdinni na vo go mo kongo. ¹⁵ Mo i'di zi ma kōlō wa mati mo akato'bō ko'dō mo. Zi ma kōlō, mo i'di kōhi dahabo ȱbiriri kpulukumuyi. Zi agamo, mo i'di kpulukuriyö, zi ma wota mo kpulukukōlō, ēnyi i'bē gbo bi yingo. ¹⁶ Vo kalima mati oba 'bēni kōhi ȱbiriri kpulukumuyi ne kandi i'bē o'dō lōo mo aba, i'ja dō mo kpa kpulukumuyi. ¹⁷ Tēmi gēri kōlō ne vo kalima mati oba kpulukuriyö ne, i'ja do mo kpa kpulukuriyö. ¹⁸ Vo kalima mati i'rī 'bēni kpulukukōlō ne, i'bē ole wogo mī kanjō oho kōhi 'ba kyedre 'bēni ne gbo mī mo.”

¹⁹ “Gō mo ēhī na konda, kyedre 'ba vo kalima ne'e ayi hulēhu alimanni ga kōhi ne kiti mo zē eti. ²⁰ Vo kalima mati i'rī kōhi 'bēni kpulukumuyi ne, ödu i'di kpulukumuyi agamo. Mo iya henye, i'di zi ma kōhi ȱbiriri kpulukumuyi, kyedre, ongo te, nenye aga kpulukumuyi vere mati mi'ja. ²¹ Kyedre 'bōmo iya zi mo henye, 'O'dō ku laka, yi vo kalima 'ba kō'du koma laka ra. Ēdī mī koma aba zi kōhi tisi ne ki'ja mo here, ma kī'di yi na vo da kōhi ma kyedre. Ayi loko ta, dayanyi mī rakyenyi ne yi aba.”

²² “Vo kalima mati i'di 'bōmo kpulukuriyö ne ayi loko iya henye, i'di zi ma kōhi kpulukuriyö, kyedre ongo te, kinye kya 'ba kpulukuriyö agamo mati mi'ja. ²³ Kyedre 'bōmo iya zi mo henye, 'O'dō ku laka yi vo kalima 'ba kō'du koma laka ra. Ēdī mī koma aba zi kōhi tisi ne ki'ja mo here, makī'di yi na vo da kōhi ma kyedre. Ayi loko ta, dayanyi mī rakyenyi ne yi aba.”

²⁴ “Vo kalima mati i'rī 'bēni kpulukukōlō ne, ayi ödu loko iya

henye, ‘Kyedre, mayōlo yi kora vo kala kyigo ra, ēdī wakumu kpa iyī dē, ēdī wa 'ba yaka toto kpa kazi kofo kili. ²⁵ Ma na tere, mī'bē moho kōhi 'bēyi ne mī kanjō ongo te, kinye wē yi ēdī.’ ²⁶ Kyedre 'bōmo iya zi mo henye, Yi vo kalima vo wēdi kyēnyē. Ayōlo dē mēdi wakumu kpa miyī dē, wa toto ta yaka kazi kofo kili? ²⁷ Laka, i'di kōhi ama ne kyere mī loko 'ba kōhi sesi, ma koba biya hulēhu dō mo mati i'ja ne aba ēzē ma'ba ku liŋo.’”

²⁸ “Yaanya aba oba'e kōhi ne 'de kazi mo i'diye zi ma kpuluku'butē aba ne. ²⁹ Ga kō'du vidi biya mati ēdī wa aba, le kyo aki'di, mo atēdi mo aba kyo. Ta da mati mo ēdī mo aba, gbi le nje ma tisi mati mo ēdī mo aba, akoba 'de kazi mo. ³⁰ Vo kalima lumē ne, u'du'e mo yaga mī bi köndu ani mo akudu hē nī konyo aba.”

Ndundi 'ba vure

³¹ “Mati Wisi a Vidi ayi mī bikanyi kyedre malayika eti, mo akalima da kyiti, ³² vidi 'ba damōku ne akatoto biya komo mo. Mo akinye mī zē mī gboko riyyö, kaa vo tūmēlē yako inye tūmēlē tara wanya here. ³³ Mo aki'di vidi ma laka 'e da kala nī ma tīrī, ma kyēnyē'e da kala nī ma gali.”

³⁴ “Yere akiya zi vidi ma da kala nī ma tīrī ne henye, ‘Ayiye, 'e mati 'bu ma i'di ya'da ku zi ye ne. Ayiye mī damōku mati ako'jo ku kyere zi ye, ko'do 'ba dakano aba. ³⁵ Ma na o'bo, i'diye wakonyo zi ma. Ma na kōdro, i'diye wini zi ma kuwē. Ma na vo leze, oba'e ma liŋo 'be'e. ³⁶ Ma na ga mbiro usu'e bōngō ra ma. Ma na rakoo, ongo'e ga ma. Ma mī kamba, ēdiye tī'bē ma kongo.’”

³⁷ “Vidi ma laka ne akaya'banni dō mo zi mo, akiyanni henye, ‘Ndala aba ya Yere, dongo yi na

o'bo, didi wakonyo zi yi, mandere kôdrô aba, didi wini zi yi kuwë? ³⁸ Ndala aba di'ja yi na tu'dë maako dîri ze yi linjô 'beze, mandere na ga mbirö dusu bongô rë yi? ³⁹ Ndala aba dongo yi na rakoo mandere mi kamba dëdi t'i'bë yi kongo? ⁴⁰ Yere akaya'ba zi zë akiya henye, 'Mayada zi ye, ézë o'do'e kö'du ne gbi le nje zi vidi ma tisi kaa ma nenye'e ne, o'do'e ku zi ma.'

⁴¹ "Mo akiya zi zë ma da galinü ne, ï'bë'e 'de tara ma karani 'e mati mi wa séné a Wiri. ï'bë'e 'de mi wa'do ma kazi ndundu, mati akijo ku zi Satani malayika 'bënii étii. ⁴² Ma na o'bo i'diye wakonyo dë zi ma. Ma na kôdrô i'diye wini dë zi ma kuwë. ⁴³ Ma na vo leze, iriye ma dë kala aba mi linjô 'be'e. Ma na ga mbirö usu'e bongô dë ra ma. Ma na rakoo mi kamba ongo'e ga ma dë."

⁴⁴ "Akaya'banni do mo zi mo, akiyanni henye, 'Ndala aba ya Yere, dongo yi na o'bo, na kôdrô, na vo leze, na ga mbirö, na rakoo, mi kamba, dakonyi yi dë?' ⁴⁵ Yere akaya'ba do mo akiya henye, 'Mayada zi ye, ézë ombo'e dë zi konyi gbi le nje vidi ma tisi nenye'e ne, ombo'e dë ne ma ra konyi.' ⁴⁶ Vidi kyenyé ne'e ati'benni mi wa'do ma ñburu ñburu riti aba, vidi ma laka akati'bë 'benni mi didi ma ñburu ñburu."

26

Yere ko'do ra Yësu

(Mk. 14:1-2; Lk. 22:1-2; Yn. 11:45-53)

¹ Mati Yësu inde kö'du ne'e yandi mo ku biya, mo iya zi vo lö'bö 'benniye henye, ² "Mi ko'do riyo' aba kaa ayolo'e atëdi karama 'ba laga 'ba koli, Wisi a Vidi aki'dii zi töö mo." ³ Kyedre 'ba vo karasa nnii vidi kyedre'e étii atoto rë nnii mi loko kyedre 'ba Kayafa vo da

vo da karasa'e. ⁴ O'donnii yere zi Yësu kiri zi kofo mo na liwo. ⁵ Zë iyanni henye, "Do'do'e dë mi kadra karama. Kazi vidi ényinni na wehe."

Ope yëni da Yësu mi Beteniya
(Mk. 14:3-9; Yn. 12:1-8)

⁶ Mati Yësu edë mi Beteniya linjô ba Simona, kora mati na riti koo mönyu aba ne. ⁷ Mati Yësu edë wakonyo, vidi mbara ayi zi mo yëni ogo kohi kyedre aba, mo ope gbo do mo. ⁸ Mati vo lö'bö 'bomo ongönni kö'du ne here, ényinni na kamo. Zë ako'joni kö'du iyanni henye, "Kö'du a'di ayanja wa ne biya here go mo?" ⁹ Yëni këzi ngutru nenye akogo yaga kohi kyedre aba, ki'dii zi vo leriye."

¹⁰ Yësu ayolo kö'du mati zë edinni kiya ne, iya zi zë henye, "Kö'du a'di édiye sawiya ko'do zi mbara ne? Kö'du teme laka ra mo o'do zi ma. ¹¹ Atëdiye 'duwi vo lere étii mi kutë'e, anza'e dë 'duwi ma aba. ¹² Kö'du mati mo o'do zi yëni këzi ngutru nenye kope ra ma, zi ko'jo ma nzo zi kusu. ¹³ Yaanya aba mayada zi ye, bi ma yoyo laka nenye ayëti zi mo mi dakanjo ne biya, wa mati mo o'do ne atëdi na kö'du sösu ga kö'du mo."

Yudasi ombo da kö'du zi Yësu susu.

(Mk. 14:10-11; Lk. 22:3-6)

¹⁴ Ma kôlô têmi vo lö'bö 'butë dömoriyö ne ru mo Yudasi Sikereto ï'bë zi vo da karasa'e ¹⁵ ako'jo ho mo iya henye, "Aki'diye a'di zi ma, ézë masusu Yësu zi ye?" Zë itinni kohi ñbirirî butewota ï'dinni gbo zi mo. ¹⁶ Ta go mo Yudasi edë gëri ma laka koma zi Yësu ki'dii zi zë.

Yësu onyo wakonyo 'ba karama 'ba laga 'ba koli

(Mk. 14:12-21; Lk. 22:7-13; 21-23; Yn. 13:21-30)

¹⁷ Mi dagba ko'do 'ba karama 'ba laga 'ba koli, vo lö'bö ayinni

zi Yēsu ako'jonnī ho mo iyannī henye, "Kila omba ze zi wakonyo 'ba karama 'ba laga 'ba koli ne, ko'jo mo nzō zi bi yi?"¹⁸ Mo iya zi zē henye, "İ'bē'e zi kora maako ayada'e zi mo henye, 'Vo komoyandi iya henye, kadra ama okō ku, ma vo lō'bō 'bama ēti dako'do karama 'ba laga 'ba koli liŋō bēyi.'"¹⁹ Vo lō'bō o'dōnnī kaa mati Yēsu ayada zi zē, ako'jonnī wakonyo 'ba laga 'ba koli gbo.

²⁰ Kosi kadra aba, Yēsu vo lō'bō 'butē dōmoriyō ne ētū, alimannī gbo akanjo wakonyo. ²¹ Mati ēdinnī wakonyo, Yēsu iya zi zē "Mayada zi ye, vidi ma kōlō tēmi 'e akasusu ma." ²² Vo litu'e na rasōsu ayetonnī ho mo ko'jo ma kōlō ta ga oka ni, "Tinyō, Yere, iya dē ma ra?" ²³ Yēsu ēnyi aya'ba dō mo zi zē iya henye, "Ma kōlō mati usu kala nī ma aba mī gbenje ne akasusu ma." ²⁴ Wisi a Vidi akoli kaa mati kö'du yōru iya mo akoli, atēdi na riti zi vidi mati asusu Wisi a Vidi zi kofo ne. Atēdi na laka zi vidi ne lima kazi ko'jo mo."

²⁵ Yudasi vo susu ēnyi ame'do riyē iya henye, "Tinyō vo komoyandi ayolo anza dē ma ra?" Yēsu aya'ba dō mo iya henye, "Kaa mati iya ne."

Wakonyo 'ba da hutaga 'ba Yere
(Mk. 14:22-26; Lk. 22:14-20, 1 Kr. 11:23-25)

²⁶ Mati zē ēdinnī wakonyo, Yēsu oba nzoyi mangolō'bō o'dō mötu 'ba öwō'dī, owe mī mo i'dī zi vo lō'bō bēniye. Mo iya zi zē henye, "Oba onyo'e, nenye ida ra ma ra." ²⁷ Mo oba köfö o'dō öwō'dī zi Wirī, i'dī zi zē, iya henye, "Uwē'e, 'e biya ta ge'e." ²⁸ Nenye yama ma mati na da kö'du ki'dī a Wirī, yama mati aliko yaga ko'du vidi kayo kila tēmi kö'du kyenyē. ²⁹ Mayada zi ye makuwē a'ji nenye dekpe lōhu le mī damōku a 'Bu ma."

³⁰ Aya'binnī ngala ēnyi i'bēnnī gbo da Dōku 'ba Olivo.

Yēsu ame'do kö'du ha kiga 'ba Petero
(Mk. 14:27-31, Lk. 22:31-34; Yn. 13:36-38)

³¹ Yēsu iya zi zē henye, "Yōndō nenye aba ataho'e biya akila'e ma kaa mati kö'du yōru iya henye, 'Wirī akofo vo tīmēlē yako, tīmēlē ne akapere rē nni.' ³² Ta pētī tēnyi 'bama tēmi koli, makatū'bē dagba komo'e mī Galilaya." ³³ Petero ēnyi ame'do riyē iya zi Yēsu henye, "Mila yi dē, ezē ma kayo ne'e, ilannī yi le." ³⁴ Yēsu iya zi Petero henye, "Mayada zi yi gba kazi zanga ayapa mī yōndō ne akiga hē yi, akiya da wota henye ere, ayolo ma dē." ³⁵ Petero ēnyi aya'ba dō mo iya henye, "EZē le zi ma koli kö'du yi, mila yi dē." Vo lō'bō agamo'e iyannī kpa kö'du kōlō ne.

Yēsu amōtu mī Getesemina
(Mk. 14:32-42; Lk. 22:39-46)

³⁶ Yēsu ēnyi i'bēnnī vo lō'bō 'bēniyi eti mī bi mati ako'jo Getesemina, mo iya zi zē henye, "Alima'e kinye mēdi dero tī'bē dagba amōtu." ³⁷ Mo oba nī aba Petero, gisi 'ba Zebedeyo riyō. Yēsu kö'du sōsu riti aba, ³⁸ mo iya zi zē henye, "Kö'du sōsu mī di'di ma ne ku na kyedre, omba ku kara zi ma kofo. Alima'e kinye bi kida ma aba." ³⁹ Mo ēnyi i'bē tisi dagba kōwō, umē rē nī na komokomo akanjo amōtu iya henye, "Bu ma, ezē ato'bō oba riti ne 'de ta da ma. Anza kö'du komba 'bama, kö'du komba 'beyi ra."

⁴⁰ Mo ēnyi a'ba zi vo lō'bō wota ne'e, i'ja zē ako'do, mo iya zi Petero henye, "Hala 'e wota ne c'bō'e dē zi bi kida ma aba gbi le nje kadra kōlō?" ⁴¹ Alima'e nzō bi kida mötu aba, kazi alépiye mī kö'du yōnzō. Di'di ra omba, ida ra kazi kyigo.

⁴² Yēsu ēnyi i'bē kpa lōhu mī da riyō a mötu, iya henye, "Bu ma, ézé kōfō 'ba riti nenyē oba dē, ma kī'ja riti mī da kō'du komba 'beyi." ⁴³ Mo a'ba i'ja vo lō'bō ne'e, kpa lōhu ako'do, zē o'bōnni dē zi lima na ngō. ⁴⁴ Yēsu ēnyi ila zē lōhu i'bē 'de amötu ma da wota mo iya kpa kō'du kōlō ne. ⁴⁵ Mo a'ba zi vo lō'bō'e iya henye, "Ēdiye gba a ko'do re 'e alawo? Ongō'e te, kadra 'ba zi Wisi a Vidi kī'dī, zi vidi kyēnyē'e okō ku. ⁴⁶ Ēnyi dī'bē'e. Ongō'e te, kora mati asusu ma ne ēdī nenyē."

Kiri 'ba Yēsu
(Mk. 14:43-50, Lk. 22:47-53; Yn. 18:3-12)

⁴⁷ Mati Yēsu ēdī gba ame'do, Yudasi mo kōlō tēmī vo lō'bō 'butē dōmoriyō ne'e, okō gbo. Mo aba vidi kayo ēdīnni kulu, mōvō aba kala nnī, kyedre 'ba vo karasa vidi kyedre étī ra utunnī zē. ⁴⁸ Yudasi o'do dakyinē kō'du maako zi vidi kayo ne'e zi yōlō, iya henye, "Kora mati munzu hō mo ne, mo ra om̄ba'e, iriye mo." ⁴⁹ Yudasi i'bē mbīyi zi Yēsu, iya henye, "Rakyēyi mēdī yī aba vo komoyandi," unzu hō mo gbo.

⁵⁰ Yēsu aya'ba dō mo iya henye, "Aboka ma, o'do kō'du mati ayi go mo kandi." Zē ayinni, iriñni Yēsu anda'banni mo gbo gö. ⁵¹ Ma kōlō tēmī vo lō'bō mati Yēsu aba ne, oto kulu 'bēnī tēmī sirkpa iga mbili vo lō'bō 'ba vo karasa, ikye yaga. ⁵² Yēsu iya zi mo henye, "Aya'ba kulu 'beyi ne hulēhu ga bi mo. Zē biya mati iriñni kulu ne, akofo zē kulu aba. ⁵³ Ayōlō'e dē makako'jo 'Bu ma kō'du wa konyi, kandi mo akutu kyo ta da malayika kpuluku'butē dōmoriyō 'ba vo wehe?" ⁵⁴ Kō'du ne ako'do rē nī zi tēdī kaa mati kō'du yōru iya mo'do rē nī."

⁵⁵ Yēsu ēnyi ame'do zi vidi kayo ne'e, iya henye, "Ayiye kulu mōvō aba kala'e, zi ma kīri mo kaa

ma vo kō'du kī'dī pere? 'Duwī ma lima akaño kō'du yandi mī yēkēlu, iriye ma dē. ⁵⁶ Kō'du nenyē biya o'dō rē nī zi wa mati nēbiye ayörunni, mī kō'du yōru zi tayi tīnyō." Vo lō'bō biya ilannī mo ahowēnnī.

Yēsu komo kyedre 'ba vurē'e
(Mk. 14:53-65; Lk. 22:54-55, 63-71; Yn. 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Zē mati iriñni Yēsu ne, obanni mo tī'bē mo aba lijō 'ba Kayafa kyedre 'ba vo karasa, bi mati vo komoyandi 'ba vo kō'du kī'diye nnī vidi kyedre étī atoto rē nnī ga bi kōlō. ⁵⁸ Petero usu go mo ta bi kōwō le bi 'ba vurē, lijō 'ba kyedre 'ba vo karasa. Mo i'bē ödu bi 'ba vurē alima gbo akaño vo kanya étī, kongō wa a'di ako'do zi Yēsu.

⁵⁹ Vo da vo karasa 'e vidi 'ba vurē'e kikye étī ayonzonni zi mbérē kiga ra Yēsu zi mo kofo, ⁶⁰ zē i'jannī kō'du kyēnyē maako dē, vidi kayo ayinni le ndondō kiga gumu. Ndundu mo aba vidi kora riyō ayinni, ⁶¹ iyannī henye, kora nenyē iya henye, "Ma kiha akaño yēkēlu 'ba Wiri ne, yaa ko'do da wota aba ko'ba mo lōhu."

⁶² Kyedre 'ba vo karasa ēnyi riyē iya zi Yēsu henye, "Anza da kō'du ya'ba aba dē, ga kō'du wasusu rē yī ne?" ⁶³ Yēsu alima ti. Löhu kyedre 'ba vo karasa ame'do zi mo, iya henye, "Mi ru 'ba Wiri dīdī yaanya aba mī'dī yī ku mī lōmu, ayada zi ze ézé yī Korisito, Wisi 'ba Wiri ra." ⁶⁴ Yēsu aya'ba dō mo zi mo iya henye, "Mo ra kaa iya ne. Miya zi ye henye, tēmī kadra ma dagba ani, akongo'e Wisi a Vidi ta bi lima da kala tīri 'ba Wiri kyigō tayi tēmī fōli 'ba komoriyē." ⁶⁵ Mati kyedre 'ba vo karasa owo kō'du ne here, ēnyi na kamo iza bōngō 'bomo iya henye, "Ne kō'du sawiya ra. Domba kya kō'du 'ba vo hu kō'du dō rō dekpe. Owo'e kō'du sawiya ne ku.

⁶⁶ Asösü'e a'di ra?" Zë aya'banni dō mo iyanni henye, "Mo o'do kö'du kyényë ku, mofo mo." ⁶⁷ Zë o'binni oro komo mo, u'bönni mo, zë maako'e isannii mo, ⁶⁸ iyanni henye, "Ayada zi ze Korisito, ëzë yi nëbï ra, ayada éyi ra isa yi."

*Ha kiga 'ba Petero ta ra Yësu
(Mk. 14:66-72; Lk. 22:56-62;
Yn. 18:15-18, 25-27)*

⁶⁹ Mati Petero édi lima yaga mi linjø 'ba Kalafa, vo lö'bö kólö témii mbara 'ba kyedre 'ba vo karasa ayi zi mo iya henye, "Yi kpa Yësu aba témii Galilaya." ⁷⁰ Mo iga hë ni ta da komo vidi kayo ne'e biya. Mo aya'ba dō mo iya henye, "Ma yolo kö'du ma édi ame'do go mo ne dë, ⁷¹ ényi asi wéni yaga ha loko bi 'ba vurë. Mbara vo lö'bö agamo ongø mo iya zi vidiye henye, mo Yësu 'ba Nazereta aba." ⁷² Löhu Petero iga hë ni aya'ba dō mo iya henye, "Malömu tñyö mayolo kora ne dë." ⁷³ Tisi yaa ta go mo vidi kora mati édinni toro ani ne, ayinni zi Petero iyanni henye, "Yi ma kólö témii zë, dayolo ze témii géri me'do 'beyi." ⁷⁴ Petero iya henye, "Ma lómu kö'du tñyö ra médi ayada, ëzë anza dë here, Wirí mi'di riti zi ma. Ma yolo kora ne dë." Zanga ényi ayapa, ⁷⁵ Petero asösü kö'du ma Yësu ayada zi ni iya henye, "Gba kazi yapa 'ba zanga, akiya da wota henye ere, ayolo ma dë." Mo ényi asi gbo yaga akudu na kyényë.

27

*Oba Yësu komo Pilato
(Mk. 15:1; Lk. 23:1-2; Yn.
18:28-32)*

¹ Kyere 'do da mündö aba njbo, kyedre 'ba vo karasa'e nnii vidi kyedre éti i'di kö'du 'benni ombanni ku zi Yësu kofo. ² Zë idannii mo nyori aba ikanni mo, i'dinni mo zi Pilato, vo daliño mi turu 'ba Roma.

*Koli 'ba Yudasi lɔɔ 'ba vo
lö'bö'e*

³ Mati Yudasi vo wasusu ayolo ombanni ku zi Yësu kofo, mo ayasi kö'du litë 'benni ne, ényi oba kohi njbiriri 'butewota ne kika mo huléhu zi kyedre 'ba vo karasa vidi kyedre éti. ⁴ Yudasi iya zi zë henye, "Mo'do kö'du kyényë ku zi ma kora vo kazi kö'du kyényë ko'do ne ki'di zi ye zi kofo." Zë aya'banni dō mo zi mo iyanni henye, "Anza kö'du 'beze ra dë, kö'du 'beyi ra." ⁵ Mati Yudasi owo kö'du ne here, odrø kohi ne komo zë ani mi yékèlu, mo ényi asi i'bë ove gu ni gbo.

⁶ Kyedre 'ba vo karasa akodu kohi ne iya henye, "Nenye kohi yama ra, mi kö'du ki'di 'beze anza dekpe zi ki'di mi kuté 'ba wa sesi mi loko 'ba Wiri." ⁷ Mati ombanni dō mo ku, ogonnii yaka gbo kohi ne aba na bi 'ba zi yoku tu'de maako'e kusu. ⁸ Kö'du nere ra, yaka ne ako'jo na yaka 'ba yama le ndenyne. ⁹ Kö'du mati nëbï Yeremaya iya ne, ayi ku tñyö. "Zë obanni kohi njbiriri 'butewota, mati vidi 'ba Yiserele ombanni dō mo zi kopi ga kö'du mo, ¹⁰ Kõhi mo ne zi yaka kogo mo aba kaa mati Yere i'di kö'du mo zi ma."

*Pilato ako'jo ha Yësu
(Mk. 15:2-5; Lk. 23:3-5; Yn.
18:33-38)*

¹¹ Yësu ɔrɔ komo vo daliño 'ba Roma, ako'jo ho mo iya henye, "Yi ra Yere vo damöku 'ba Yuda'e?" Yësu aya'ba dō mo iya henye, "Mo ra kaa iya ne." ¹² Mo ame'do dë na da kö'du ya'ba 'ba vo wa sösue'e, mati kyedre 'ba vo karasa'e nnii vidi kyedre nani éti. ¹³ Pilato iya zi mo henye, "Owo kö'du mati asusunni yi go mo nenye dë?" ¹⁴ Mati Yësu ombo dë zi da kö'du ma kólö ya'ba ne, o'do Pilato gbo na rakaga.

Ikye vurë ra Yësu zi kofo
(Mk. 15:6-15; Lk. 23:13-25; Yn. 18:39-19:16)

¹⁵ Mì kadra 'ba karama 'ba laga 'ba koli aba, vo daliŋɔ 'ba Roma èdï kö'du aba zi kinga yaga vidi mati vidiye ako'joni kö'du mo tèmì kamba. ¹⁶ Mì kadra nani, kora maako èdï mì kamba ru mo Barabasi, mo na yɔlo ga kö'du ko'do kyenyé. ¹⁷ Mati vidi kayo ne atoto rē nnì, Pilato ako'jo hë zë iya henye, "Ma vala ra omba'e zi ma kinga zi ye? Barabasi, kodo Yësu mati ako'jo Korisito?" ¹⁸ Mo ayolo na laka, vo kalakonda 'ba Yuda'e i'dinni Yësu zi ni ga kö'du zë na mì kumbë.

¹⁹ Mati Pilato èdï gba alima mì loko 'ba vurë, mbara 'bomo utu kö'du kise zi mo iya henye. "O'do kö'du ako dë zi kora vo kazi kö'du yaña ne, wiri ayaza ma mì yondo ne aba ga kö'du mo." ²⁰ Kyedre 'ba vo karasa nnì vidi kyedre eti alélunnì da vidi kayo ne'e zi ha Pilato ko'jo zi Barabasi kinga, Yësu zi kofo. ²¹ Pilato ako'jo ha vidi kayo ne'e, iya henye, "Ma vala ra tèmì vidi riyo nenye'e, omba'e ma zi kinga zi ye?" Zë aya'banni dɔ mo iyanni henye "Barabasi." ²² Pilato ako'jo hë zë iya henye, "Mo'do a'di zi Yësu mati ako'jo Korisito ne?" Zë biya aya'banni dɔ mo iyanni henye, "Matötö mo." ²³ Pilato ako'jo hë zë iya henye, "Kö'du kyenyé a'di mo o'dɔ?" Ayetonnì hë nnì gbögbo gu kyembe aba, "Matötö mo."

²⁴ Mati Pilato ongo kö'du ma zi ni ko'do anza kpe, kazi vidi ne ènyinni na kamo, mo oba wini akaka kala ni ta da komo vidi kayo ne'e, iya henye, "Manza dë mì koli 'ba kora nenye. Ne kö'du ko'do 'be' ra." ²⁵ Vidi kayo ne'e biya aya'banni dɔ mo, iyanni henye, "Yama koli 'bomo malépi gbo de ze gisi 'beze eti." ²⁶ Pilato inga

Barabasi zi zë, ta pëti mo, u'bö hu Yësu, i'di mo gbo zi töötö.

Vo wehe o'dönni sawiya ra Yësu
(Mk. 15:16-20; Yn. 19:2-3)

²⁷ Here vo kanya a Pilato obanni Yësu ti'benni mo mì loko 'ba vo kanya'e. Vo kanya kayo atoto rē nnì kpo ta da kapa mo. ²⁸ Zë otönni bongɔ 'bomo usunni bongɔ konda 'ba yere rō mo. ²⁹ Here zë o'dönni safo tèmì kono ayöfunni dɔ mo. I'dinni mɔvɔ 'ba yere kala mo ma tiri alödrönni da womo nnì aba komo mo sawiya ko'do rō mo, zë iyanni henye, "Lima konda zi yi vo damöku 'ba Yuda'e." ³⁰ Zë o'binni oro komo mo, obanni mɔvɔ u'bönni dɔ mo.

³¹ Mati zë indenni sawiya ko'do ku rō mo, zë otönni bongɔ konda ne 'de ta rō mo, usunni bongɔ ɔmo gbì löhu rō mo. Here zë obanni mo gbo kika mo yaga zi töötö mo.

Atötö Yësu
(Mk. 15:21-32; Lk. 23:26-43;
Yn. 19:17-27)

³² Mati zë èdï ti'benni yaga, zë andɔsi dë nnì kora maako aba tèmì Sirénë ru mo Simona, vo kanya'e o'dönni mo na kamo zi taka a Yësu kinjë. ³³ Zë ayinni bi mati ako'jo Gologota ne, mì kö'du ya'ba aba "Bi 'ba Kiriyingo da." ³⁴ Ani zë i'dinni a'ji zi Yësu na susë wa kata aba kuwé, mati anene ta pëti mo, mo omba dekpe kuwé. ³⁵ Mati zë atötönni mo ku, zë ayanyannì bongɔ 'bomo tèmì kutè nnì födö ku'du aba zi yɔlo akalépi zi eyi. ³⁶ Tapëti mo, alimannì ani mo kongo.

³⁷ Do mo riyo i'dinni wayörü 'ba wasusu iya henye, "Nenye Yësu, yere 'ba Yuda'e" ³⁸ Zë atötönni vo logo riyo dakapa Yësu, ma kölö da kala mo ma tiri ma agamo da kala mo ma gali. ³⁹ Vidi mati èdï lagannì ta da kapa ne, dë nnì njili Yësu lidi aba, iyanni henye, ⁴⁰ "Here omba ti'bë yékëlu ne kiha mo akanjo, kuvö mo löhu mì ko'do

da wota aba. Ayomō rē yī ëzé yī Wisi 'ba Wiri. Asi akaŋo ta da taka."

⁴¹ Tēmī gērī kōlō ne, kyedre 'ba vo karasa vo komoyandi 'ba vo kō'du kī'dī nnī vidi kyedre ētī alimannī sawiya ko'do ra Yēsu iyanni henye, ⁴² "Mo ayomō oka'e, ayomō rē nī dē. Anza mo ra dē yere 'ba Yiserele? Ëzé mo ayi ku akaŋo ta da taka yaanya aba dakoma 'da mī mo. ⁴³ Mo oma mī Wiri, iya henye, 'Nī Wisi 'ba Wiri ra.' Laka dong'o'e te, ëzé Wiri omba zi mo yomō yaanya aba." ⁴⁴ Vo logo mati atötö zē da kapa Yēsu ne, alidi mo kpa here.

Koli 'ba Yēsu
(Mk. 15:33-41; Lk. 23:44-49;
Yn. 19:28-30)

⁴⁵ Mi kutē kadra aba mandölu ayofü dakano ne biya, inde rē nī le ta pēti kadra wota aba. ⁴⁶ Gba kaa kadra wota aba, Yēsu ényi udu gu kyembe aba iya henye, "Elöyi Elöyi lema sabakatani?" Mi kō'du ya'ba aba iya henye, "Wiri ama, Wiri ama, ila ma ga a'di ya?" ⁴⁷ Kya vidi ma édi toronni ani ne, iyanni henye, "Mo édi Eliya ko'jo."

⁴⁸ Vidi ma kōlō tēmī zē aho kandi oba lifa usu mī a'ji i'dī da njili mōvō, mo yonzō zi kuwē. ⁴⁹ Kyamo'e iyanni henye, "Orō dong'o'e te, ëzé Eliya édi tayi zi mo yomō." ⁵⁰ Yēsu api riye lōhu na kyembe ila lawo gbo.

⁵¹ Bōngō mati ove mī yekēlu 'ba Wiri ne mī mo aliza riyo kō ta riye le akaŋo. Dakano akoho rē nī, lutu alihannī, ⁵² da wogo ayehu rē nnī biya, vidi kayo a Wiri mati olinnī ne, ényinnī gbo na didi tēmī koli. ⁵³ Zē ilannī da wogo, ta pēti tēnyi 'ba Yēsu tēmī koli, ényi i'bennī mī gawo laka ani vidi kayo ongɔnnī zē.

⁵⁴ Mati vo kyelü 'ba vo kanya'e mati nnī mo aba, édinnī ga Yēsu kongo ne, ongɔnnī kinzikinzi biya wasisi mati o'do rē nī ne, zē na

tere iyanni henye, "Mo tīnyō Wisi 'ba Wiri ra." ⁵⁵ Mbara kayo mati édinnī Yēsu konyi, usunnī gō mo ta Galilaya ne, édinnī atorō ani bi kongo ta bi kōwo. ⁵⁶ Mi kutē zē Mariya Magadala, Mariya ma 'ba Yemisi nnī Yosepa aba, mbara 'ba Zebedeyo.

Kusu 'ba Yēsu
(Mk. 15:42-47; Lk. 23:50-56;
Yn. 19:38-42)

⁵⁷ Mati édi ku na hutaga, kora vo wa dakayo maako tēmī Arimataya, ru mo Yosepa ɔko gbo, mo kpa vo lō'bō 'ba Yēsu ra. ⁵⁸ Mo ényi i'bē ako'jo ha Pilato kō'du yōku Yēsu. Pilato i'dī kō'du gbo kala konda aba zi yōku ne kī'dī zi Yosepa. ⁵⁹ Yosepa olo mī bōngō ma kyiyi, ⁶⁰ usu mī wogo éni mati mo ole mī rī'dī, kyigo ne. Mo alulu yitō kyedre ha wogo ne, isi i'bē wēni gbo. ⁶¹ Mariya Magadala nnī Mariya ma agamo ne aba, édi limannī ani bi kongo zo da wogo.

Vo kanya 'ba ga da wogo kongo'e

⁶² Mi ko'do 'ba ralawo aba, kyedre 'ba vo karasannī Farasi eti andosī dē nnī Pilato aba ⁶³ iyanni henye, "Kyedre dasosu ze, mati vo ndondō kyedre ne édi gba na widi, mo iya henye, 'Matenyi tēmī koli ko'do da wota aba.'" ⁶⁴ I'dī kō'du zi ga wogo 'bōmo ne kongo na laka le mī ko'do 'ba da wota ne, kazi vo lō'bō 'bōmo i'bē alagogoni yōku mo, akayadannī zi vidi henye, ere, mo ényi ku tēmī koli. Ndundu ndondō ma nenye atedī ndra na kyenyē ta da ma dagba."

⁶⁵ Pilato ayada zi zē iya henye, "Oba'e vo kanya'e zi ti'bennī ga wogo ne kongo tēmī gēri ma laka."

⁶⁶ Zē i'bennī da wogo a'ba'banni ga yitō ha wogo ne zi yada vidi maako ayehu dē. Ilannī vo kanya ani zi go mo kongo.

28

Tēnyi tēmi koli
(Mk. 16:1-10; Lk. 24:1-12; Yn. 20:1-10)

¹ Ta pëti ko'do 'ba ralawo aba, mii kano bi kezi da mündö ko'do 'ba ralawo aba, Mariya Magadala nnii Mariya vere aba ényi i'bënni bi kongo da wogo. ² Kandi mii kadra nani kinzikinzi kyigo akoho bi. Malayika 'ba Yere ayi akanjo ta komoriyé, alulu yitö ne 'de ta ha wogo alima gbo dö mo. ³ Kyinë mo na laka kaa bikanyi, bongö ro mo na kanyi kaa ri'di 'ba mire. ⁴ Vo kanya ma édinni ga wogo ne kongo ne, zë na tere tese aba, mora a'banni kaa vidi mati olinni ku.

⁵ Malayika ame'do zi mbara ne'e, mo iya henye, "Ere'e dë, mayolo ku édiye bi koma kö'du Yësu ma atötö ne. ⁶ Mo anza dë kinye, mo ényi ku, kaa mati mo iya. Ayiye kinye, ongo'e bi mati o'banni mo zi mo. ⁷ I'bë'e kandi yaanya aba, ayada'e zi vo lö'bö 'bomo'e 'Mo ényi ku tëmi koli. Yaanya aba mo édi ku ti'bë mi Galilaya dagba komo'e, ani aki'ja'e mo. Yaanya aba mayada ku zi ye."

⁸ Kandi ilannii da wogo tere aba, kpa na rakyenyi, ahonnii yada mo zi vo lö'bö 'bomo'e. ⁹ Kandi Yësu i'ja zë iya zi zë henye, "Rakyeyi mëdii etii." Zë ayinni zi mo irinni mo ta ndii mo amötunni mo gbo. ¹⁰ Yësu iya zi zë henye, "Ere'e dë, i'bë ayada'e zi öndu ma'e zi ti'bënni mi Galilaya aki'jannii ma ani."

Kö'du yëti 'ba vo kanya'e

¹¹ Mati mbara ne i'bënni zi kö'du ne yada mo zi vo lö'bö 'bomo'e, kya 'ba vo kanya mati édinni ga wogo ne kongo ne, ényi i'bënni huléhu mi gawo ayadannii kö'du mati o'do rë ni ne, biya zi kyedre 'ba karasa'e. ¹² Kyedre 'ba vo karasa'e adroko rë nnii vidi

kyedre etii, zë o'dönni yere 'bënni i'dinni kohi kyedre zi vo kanya ne'e. ¹³ Mora iyanni henye, "Iya'e henye, 'Vo lö'bö 'bomo ayinni yondö aba alogonni yoku mo mati édiye ako'do.' ¹⁴ Ezë vo daliñö owo kö'du ne, dakalélu ze dö mo dakiya henye, mo mii'di riti dë zi ye." ¹⁵ Vo kanya ne'e obanni kohi ne, o'dönni te kaa kö'du mati ayada zi zë zi ko'do mo ne. Mora here, kö'du ne apere rë ni biya mi kutë Yuda'e ko'do ndenye aba ne.

Yësu ayada rë ni zi vo lö'bö bëniye

(Mk. 16:14-18; Lk. 24:36-49; Yn. 20:19-23; Loo 1:6-8)

¹⁶ Vo lö'bö 'butë dömomkölö ne ényi i'bënni da lutu mi Galilaya bi mati Yësu ayada zi zë, zi ti'bënni dö mo. ¹⁷ Mati zë ongonni mo, zë ayetonnii mo. Mora here, kya 'ba vo lö'bö maako'e omannii dë. ¹⁸ Yësu ehe kara, mora iya zi zë henye, "Kalakonda biya 'ba komoriyé dakanjo aba, i'di ku zi ma. ¹⁹ I'bë'e zi vidi biya ta bi ne o'do'e zë na vo lö'bö ama. Abapatisiye zë mi ru 'ba 'Bu, Wisi, Lawo Kölö Laka aba, ²⁰ ayandiye zë zi koronni kö'du ki'di mati mii'di zi ye ne biya. Matëdi 'e etii 'duwi le mi ndundu 'ba daliñö aba."

Kö'du Yöyö Laka 'ba Yësu ma Marako ayörü

*Kö'du yëti 'ba Yowani Bapatisi
(Mt. 3:1-12; Lk3:1-18; Yn. 1:19-28)*

¹ Nenyé kö'du yöyö laka ga kö'du Yësu Korisito, Wisi 'ba Wiri.

² Ayeto rë nü kaa mati Nëbï Yisaya ayörü,

“Ma kutu vo litu ama dagba komo
yï

zi géri eyï kö'jo.

³ Vidi maako édi mbere mii da lipi,
Ako'jo'e géri nzö zi bi Yere.

O'do'e géri mbiyi zi mo zi lasi.”

⁴ Here Yowani alaya mii da lipi bapatisi ki'di ehe kö'du yëti. Mo ayada zi zë moto dë nnü temi kö'du kyényë zi zë bapatisi, ehe Wiri akila kö'du kyényë 'bëzë ne. ⁵ Vidi kayo temi dakano 'ba Yuda ehe gawo kyedre 'ba Yerusalem i'bënni kö'du 'ba Yowani ne kowo. Zë odro hë nnü temi kö'du kyényë 'bënni ne ehe mo abapatisi zë mii ranga 'ba Yeredene. ⁶ Yowani usu bëngö 'bëni o'do temi yëvu 'ba jemele, ida këdi wana gbö gë nü, ehe wakonyo 'bëmo wömi ehe yazi möku. ⁷ Mo ayöyö zi vidiye henye, “Kora mati mo atayi ta ga ma ne, atëdi kyedre ta da ma. Manza dë na laka zi ra ma kidë akajo zi kamoka 'bëmo kinga. ⁸ Ma bapatisi ye wini aba, mora mo akabapatisi ye Lawo Kölö Laka aba.”

*Bapatisi 'ba Yësu
(Mt. 3:13-4:11; Lk. 3:21-22, 4:1-13)*

⁹ Temi kadra nani, Yësu ayi temi Nazereta mii dakano 'ba Galilaya zi Yowani, zi nü bapatisi mii ranga 'ba Yeredene. ¹⁰ Kandi mati Yësu asi yaga temi wini, mo ongo komoriyë ayëhu rë nü, ehe Lawo

Kölö Laka ayi aloso do mo kaa atu'bu. ¹¹ Here gu ayi ta komoriyë iya henye, “Yi gogo wisi ama ra. Ma na rakyenyi yi'aba.” ¹² Kandi Lawo Kölö Laka o'do mo ti'bë mii da lipi, ¹³ ani ko'do 'butësowö mii wayonzo 'ba Satani. Ngötü 'ba möku édiñni kpa ani, mora malayika'e ayinni ehe akonyinni mo.

*Yësu ako'jo kora vo kyenze kiri
sowö
(Mt. 4:12-22; Lk. 4:14-15, 5:1-11)*

¹⁴ Tapëti i'di Yowani ku mii kamba, Yësu i'bë mii Galilaya ehe ayeto kö'du yöyö laka kazi Wiri ne yëti. ¹⁵ Mo iya henye, “Kadra ma laka oko ku ehe damöku 'ba Wiri ku kara. Oto de 'e temi kö'du kyényë 'be'e ne ehe oma'e mi kö'du yöyö laka ne.”

¹⁶ Mati Yësu i'bë ta da göti 'ba föfö 'ba Galilaya, mo i'ja kora vo kyenze kiriye riyo, Simona öndu ni Anderiya aba, édiñni kyenze kiri öndu aba. ¹⁷ Yësu iya zi zë henye, “Ayiye zi ma, makayandi ye zi vidi kika zi ma.” ¹⁸ Kandi ilanni öndu 'bënni ne, ehe i'bënni mo aba. ¹⁹ Mo i'bë tisi dagba ani, ehe i'ja öndu maako'e riyo Yemisi, Yowani aba, zë gisi 'ba Zebedeyo. Zë édiñni mi tönbö öndu énni kë'jo nzö. ²⁰ Here mati Yësu ongo zë, mo ako'jo zë ehe zë ila 'bu nnü Zebedeyo mii tönbö kora vo loo etü, ehe i'bënni Yësu aba.

*Kora wiri kyényë aba
(Lk. 4:31-37)*

²¹ Yësu vo lö'bö 'bëni etü ayinni mii gawo 'ba Kaparanamo, mii ko'do 'ba ralawo aba, Yësu i'bë mii bi 'ba mötu, ehe ayeto kö'du yëti. ²² Vidi mati owonni ne, zë na rakaga temi géri 'ba kö'du yëti 'bëmo ne, kö'du moanza dë kaa vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'diye, ga kö'du mo ayëti kö'du kalakonda aba. ²³ Here kora dakyikyi aba mii nü édi mii bi 'ba mötu, ehe udu

riyë, ²⁴ “Om̄ba a'di kazi ze, Yēsu 'ba Nazereta? Yī kinye ne zi yanja ze? Ma yolo ku yī éyī ra, yī vo lītu laka a Wīrī.” ²⁵ Yēsu ame'do na kamo zi dakyikyi ne, “Alima tiyi, ehe asi yaga ta ra kora ne.”

²⁶ Dakyikyi ne akɔ̄hɔ̄ kora ne na kyigo, udu na kamo, ehe asi yaga ta rɔ̄ mo. ²⁷ Vidi biya na rakaga ehe ayetonni me'do na ga rē nn̄i zi oka maako. “A'di ra here? Ne kya 'ba kö'du yandi kyiyi maako? Kora nenye édi kalakonda aba zi kö'du k̄'dī zi dakyikyiye, ehe zé owonni ho mo.” ²⁸ Here kö'du 'ba Yēsu apere rē n̄i kandi ta ga bi ne biya m̄i dakanjo 'ba Galilaya.

*Yēsu akɔ̄jɔ̄ vidi kayo
(Mt. 8:14-17; Lk. 4:38-41)*

²⁹ Yēsu, Yemisi, Yowani aba, ilann̄i bi 'ba mötu, ehe i'benn̄i mbiyi linjɔ̄ 'ba Simona ehe Anderiya. ³⁰ Wese 'ba Simona édi na rakoo m̄i sora rakyitu aba, ehe kandi mati Yēsu okɔ̄, iyanni kö'du mo zi mo. ³¹ Mo i'bē zi mo, iři kala mo ehe akɔ̄nyi mo riyë. Rakyitu ne ila mo, ehe mo ayeto gbo lītu zi zé.

³² Tapët̄i kadra aloso ku ehe hutaga okɔ̄ kpa ku, vidi ikann̄i zi Yēsu vo rakoo'e biya ehe zé mati dakyikyi aba. ³³ Vidi biya 'ba m̄i gawo ne atoto rē nn̄i ha loko. ³⁴ Yēsu akɔ̄jɔ̄ zé mati kyo na rakoo dakyiné aba biya, ehe ore dakyikyi lakyi yaga. Mo ila vo dakyikyiye dē zi kö'du maako kiya, ga ko'du zé ayɔ̄lɔnn̄i ku mo éyī ra.

*Yēsu ayët̄i kö'du m̄i Galilaya
(Lk. 4:42-44)*

³⁵ Mi da mündö maako gba kazi bikanyi 'ba kadra Yēsu ényi ila linjɔ̄ ehe i'bē yaga tém̄i gawo ga bi mbiya amöt̄u. ³⁶ Simona abokanii ét̄i, i'benn̄i mo, iyanni zi mo henye, “Vidi biya édinn̄i yī koma.” ³⁷ Mati zé i'janni mo, iyanni zi mo henye, “Vidi biya édinn̄i yī koma.” ³⁸ Mora Yēsu aya'ba da me'do zi zé henye, “Dí'i'bē' zo

dagba zi linjɔ̄ maako'e mati gbö kinye ne. Momba kpa zi kö'du yëti m̄i zé, kö'du nere ra mayi go mo.” ³⁹ Here mo i'bē m̄i Galilaya kö'du yëti aba biya m̄i bi 'ba mötu ehe dakyikyi kore aba yaga.

*Yēsu akɔ̄jɔ̄ kora vo mönyu
(Mt. 8:1-4; Lk. 5:12-16)*

⁴⁰ Kora maako édi na riti kazi kɔ̄ mönyu ayi zi Yēsu, alɔ̄mvɔ̄ akanjo ehe alenze mo kö'du wakonyi iya henye, “Ëzë om̄ba ku, ato'bō ma ko'dō ñbala.” ⁴¹ Yēsu kö'du sōsu aba, ehe iza kala n̄i yaga ehe ise rɔ̄ mo. Mo aya'ba da me'do henye, “Momba ku. Édi na ñbala.” ⁴² Kandi mönyu ila kora ne ehe rɔ̄ mo gbo ñbala. ⁴³ Here Yēsu ise go mo, ehe utu mo 'de kandi, ⁴⁴ iya henye, “Owo te, ayada kö'du ne dē zi vidi ma kólō maako. Mora i'bē zō mbiyi zi vo karasa mayɔ̄nzɔ̄ yī, zi yada zi vidiye mönyu 'beyi inde rē n̄i ku. I'dī wakumu kaa kö'du k̄'dī 'ba Mosa.” ⁴⁵ Mora kora ne i'bē ehe kö'du ne yada ta ga bi ne biya. Mo ame'do takanyi m̄i kö'du ne, here Yēsu o'bō dekpe zi ti'bē m̄i gawo na dangölö. Mora mo alima akpa yaga m̄i ga bi mbiya ne'e ehe vidi ayinn̄i zi mo tém̄i ga bi ne biya.

2

*Yēsu akɔ̄jɔ̄ kora keñe maako
(Mt. 9:1-8; Lk. 5:17-26)*

¹ Tapët̄i ko'do yaa, Yēsu ényi i'bē huléhu m̄i Kaparanamo ehe kö'du yöyö apere rē n̄i iya mo édi linjɔ̄. ² Vidi kayo ayinn̄i ga bi kólō, ani bi ako oso dē m̄i loko, gbi le yaga ha loko bi kpa anza dē. Yēsu édi kö'du yöyö ne yëti zi zé. ³ Vidi kora sowɔ̄ okɔ̄nn̄i, édinn̄i kora mati enje kyere akanjo ne künjë kika mo zi Yēsu. ⁴ Ga kö'du vidi kayo, zé o'bɔ̄nn̄i dē zi kora ne kika mo zi mo. Here zé itënn̄i bïngö ta komo lembe mbiyi bi mati Yēsu édi. Mati ayéhunni

bi ne ku, zë izannü kora ne akano, édi ako'do da lanjba. ⁵ Mati Yësu ongo hala édinni kö'du koma aba, iya zi kora keje ne henye, "Wisi ama, kö'du kyényë 'beyi ila ku."

⁶ Vo komoyandi 'ba kö'du kï'di maako'e mati édi alimanni ani ne, asösunni kö'du, ⁷ "Hala mo ame'do kaa nenye here?" Ne kö'du sawiya ra. Wiri ra nje kólö atö'bo kila kö'du kyényë.

⁸ Kandi Yësu ayolö kö'du mati zë édinni asösü ne, here mo iya zi zë, "Édiye kö'du mahere ne sösu ga a'di? ⁹ Ma vala ra anza na kyigo zi kiya zi vo keje ne, 'Ila yi ku témii kö'du kyényë 'beyi,' kóðo zi kiya henye, 'Ényi, injé lanjba 'beyi ne, i'bë?' ¹⁰ Here zi ye yolö laka Wisi a Vidi édi kalakonda 'ba dakanjo nenye aba zi vidi kila témii kö'du kyényë, miya zi vo keje ne, ¹¹ 'Médi kiya zi yi, ényi, injé lanjba 'beyi ne, i'bë linjö.' ¹² Here mo ényi ta da komo zë, ehe injé lanjba éni, i'bë gbo. Zë biya na rakaga, zë ayetonnii Wiri, iyanni henye, "Wa mahere ne, dongo dë gba kyere."

Yësu ako'jo Lëvi (Mt. 9:9-13; Lk. 5:27-32)

¹³ Yësu i'bë huléhu lóhu da göti föfö 'ba Galilaya, vidi kayo atö'to rë nnü zi mo ani, mo ayeto zë yandi. ¹⁴ Mati mo édi ti'bë lasi aba, mo i'ja vo 'be'bele kö'du ru mo Lëvi wisi 'ba Alipayo, édi alima mü bi 'ba 'be'bele kö'du. Yësu iya zi mo henye, "Alö'bö ga ma." Lëvi ényi, ehe alö'bö gbo go mo.

¹⁵ Mati Yësu édi wakonyo linjö a Lëvi, vo 'be'bele kö'du kayo ehe vo kö'du kyényë kayo ko'dö'e mati alö'bönni ga Yësu ne, ma kayo témii zë adrö'bo rë nnü mo aba, ehe vo lö'bö 'bomo éti wakonyo ga bi kólö. ¹⁶ Vo komoyandi 'ba vo kö'du kï'diye ru zë Farasi ne, ijanni Yësu édinni wakonyo ga bi kólö vo kö'du kyényë éti ehe vo 'be'bele kö'du'e. Here

zë ako'jonnii ha vo lö'bö 'bomo'e, "Kö'du a'di mo onyo wa vidi mahere ne éti?" ¹⁷ Yësu owo kö'du 'bëzë ne, aya'ba dö mo zi zë, iya henye, "Vidi mati rë zë na laka kazi koo, ombanni dakatörö dë, nje zë ma na rakoo. Mayi dë ga kö'du vidi laka'e, mayi ga kö'du vidi kyényë'e."

Kö'du 'ba hakoro (Mt. 9:14-17; Lk. 5:33-39)

¹⁸ Vo lö'bö 'ba Yowani Bapatisi ehe Farasiye édinni hë nnü koro. Vidi maako'e ayinni zi Yësu, ako'jonnii ho mo, "Kö'du a'di vo lö'bö 'ba Yowani Bapatisi ehe Farasiye édinni hë nnü koro, mora vo lö'bö 'bëyiyë oronni hë nnü dë go mo?" ¹⁹ Yësu aya'ba da me'do zi zë iya henye, "Omبا 'be'e yingo mati édinni bi 'ba oze ne, zi ti'bënni kazi wakonyo? Anza here dë. Ezë kora vo mbara édi gba zë aba, zë o'bönni dë zi ko'do here. ²⁰ Kadra mo atökö ezë oba kora vo mbara ku 'de kazi zë akoro hë nnü 'da."

²¹ "Vidi maako uru bongö ma kyiyi dë zi ko'jö bongö ma koo. Ezë o'do here, ma kyiyi ne aya'ba tisiwa aba, ehe akire bongö ma koo ne, ehe ako'do ogo kyedre. ²² Vidi maako odrö a'ji ma kyiyi dë gbi mü lösö wana ma koo. Ezë o'do here, a'ji ne akiha lösö wana, ehe a'ji 'dö lösö wana aba akayaña rë nnü. Mora laka zi kope a'ji ma kyiyi gbi mü lösö wana ma kyiyi."

Kö'du ko'do 'ba ralawo (Mt. 12:1-8; Lk. 6:1-5)

²³ Mü ko'do 'ba ralawo aba, Yësu édi ati'bë kpuru témii yaka 'ba nyenyo. Mati vo lö'bö 'bomo'e édi ati'bënni mo aba ne, ayetonnii da nyenyo ne kowe zi konyo. ²⁴ Farasiye iyanni zi Yësu henye, "Ongö te, kö'du a'di vo lö'bö 'bëyiyë édinni kö'du mati i'bë dë ga kö'du kï'di 'ba ko'do 'ba ralawo ne ko'do go mo?"

25 Yësu ënyi, aya'ba dō mo zi zé iya henye, "Ako'jo'e kö'du mati Dawidi o'dō mī kadra nani dē, mati mo ombo wa zi konyo mī kadra mati mo vidi 'bënì étì na o'bo ne?" 26 Here mo i'bë mī loko a Wiri ehe onyo mangolo'bō mati i'dì zi Wiri ne. Kö'du ne o'do rē nī mī kadra mati Abiyata ra na vo karasa ma kyedre. Édì mī kö'du kī'dì 'beze nje vo karasa'e ra akonyonni mangolo'bō ne, mora Dawidi onyo, ehe i'dì kpa zi vidi 'bënìye." 27 Yësu aya'ba gō mo zi zé iya henye, "O'dō ko'do 'ba ralawo ne kö'du vidi, o'dō vidi dē kö'du ko'do 'ba ralawo." 28 Here Wisi a Vidi édì gbī na Yere 'ba ko'do ralawo."

3

Kora vo kala keje

(Mt. 12:9-14; Lk. 6:6-11)

¹ Kadra maako aba Yësu i'bë bi 'ba mötu. Kora maako édì ani kala mo ene ku. ² Vidi maako'e édinni ani, zé ombannii zi Yësu susu ga kö'du lítë ko'do. Here zé alimannii mo kongo kara kodo mo akakoj'o kora ne ndö mī ko'do 'ba ralawo. ³ Yësu ame'do zi kora vo kala keje ne, "Ayi tɔrɔ komo ze kinye."

⁴ Here mo ako'jo ha vidi ne'e iya henye, "A'di ra kö'du kī'dì 'beze ila ze zi ko'do mī ko'do 'ba ralawo? Zi konyi, kodo zi ko'do na kyényé? Zi dìdi vidi yomo, kodo zi yanja mo?" Mora 'de iyanni kö'du ako dē. ⁵ Yësu na kamo mati mo ongo bi dē zé, ga kö'du kazi kö'du kowo. Here mo iya zi kora ne, "Iza ga kala yi ne yaga." Mo iza yaga, a'ba na laka lóhu. ⁶ Here Farasiye ilannii bi 'ba mötu ne, ehe atoto rē nnī kandi vidi 'ba Heroda étì, o'donnii yere zi Yësu kofo.

Vidi kayo da kapa fofö

⁷ Yësu vo lö'bö éní étì édì tū'bënni ha fofö 'ba Galilaya, vidi kayo alö'bönni gō mo. Vidi ne maako'e ayinni témì Galilaya,

Yudiya, ⁸ Yerusalem, Edome, ta dakajo kafo ranga 'ba Yeredene, Tiyere, Sidoni aba. Vidi ne ayinni biya zi Yësu ga kö'du wa mati zé owonni mo édì aco'do. ⁹ Ga kö'du vidi ayo takanyi, Yësu iya zi vo lö'bö 'bënìye makojönni tönbö nzo zi nī tékyi mī mo, kazi vidi utunni nī. ¹⁰ Mo akoj'o vo rakoo kyo, ehe zé mati gba na rakoo ne nduwé rē nnī sikyi dagba ga kö'du zi rō mo kise. ¹¹ Ezé vidi mati édinni dakyikyi aba mī nnī ongönni mo, akalépinni akanjo, akiyanni henye, "Yi wisi 'ba Wiri." ¹² Here Yësu iya zi dakyikyi ne'e, mayadannii dē zi vidi éyi 'bënì nī.

Yësu inzi vo lítu 'butë dəmoriyö
(Mt. 10:1-4; Lk. 6:12-16)

¹³ Here Yësu i'bë riyë da lutu, aco'jo vidi mati mo ombo ne tayinni zi nī. Zé ayinni zi mo, ¹⁴ mo inzi 'butë dəmoriyö témì zé, i'dì ru zé ku vo lítu'e, mo ayada zi zé henye, minzi ye ku zi tédiye ma aba, zi kutu'e kpa yaga tū'bë kö'du yëti, ¹⁵ zi tédiye kpa kalakonda aba zi dakyikyi kore mo yaga.

¹⁶ Nenye ma 'butë dəmoriyö mati mo inzi, Simona, Yësu i'dì ru mo Petero, ¹⁷ Yemisi öndü nī Yowani aba, zé gisi 'ba Zebedeyo, Yësu i'dì ru dē zé Bonerega kö'du ya'ba aba piwo, ¹⁸ Anderiya, Pilipo, Baratolomoya, Matayo, Toma, Yemisi wisi 'ba Alipayo, Tadöyösü, Simona mati o'dō lōvö 'ba dakajo 'bënì, ¹⁹ Yudası Sikereto mati asusu Yësu zi kofo mo ne.

Yësu Belezobulu aba
(Mt. 12:22-32; Lk. 11:14-23)

²⁰ Yësu i'bë ödu loko, vidi kayo atoto rē nnī, here Yësu vo lö'bö 'bënì étì i'janni kadra 'ba zi wakonyo dē. ²¹ Mati vo dakota 'bomo owonni kö'du ne here, i'bënni zi go mo kongo, ga kö'du vidi édinni akiya, "Mo arifo ku."

22 Vo komoyandi 'ba vo kö'du kï'dï maako'e, mati ayinni ta Yerusalema ne, iyanni henye, "Mo édi Belezobulu aba mi ni." Ne yere 'ba dakyikyiye ra i'dï kyigöne zi mo zi kore zë yaga. 23 Here Yësu aко'jo zé ni, ame'do zi zë témii mala. "Hala Satani akore Satani yaga? 24 Ezé damöku inye rë ni na gbongo gbongo, damöku ne akalépi. 25 Here ezé dakota inye rë ni na gbongo gbongo, dakota ne akalépi. 26 Here ezé damöku 'ba Satani inye rë ni na gbongo gbongo, o'bô tëhi dë, akalépi, akinde rë ni. 27 Vidi kólö maako o'bô dë zi tödù mi loko 'ba kora vo tembe zi wasisi omo kolo, nje ezé mo ida kora vo tembe ne ku dagba, ateha 'da wa omo kolo. 28 Miya zi ye tñyö henye, akato'bô vidi kila témii kö'du kyényë 'bëzé ne biya, ehe me'do lasa 'bëzé biya. 29 Here vidi mati akame'do kö'du kyényë ra Lawo Kólö Laka ne ila mo dë, ga kö'du mo o'do kö'du kyényë ma njburu njburu ne ku." 30 Yësu iya kö'du ne here, ga kö'du vidi maako'e édinni akiya "Dakyikyi ra édi mo ko'do."

*Ma 'ba Yësu öndu mo étü
(Mt. 12:46-50; Lk. 8:19-21)*

31 Here ma 'ba Yësu öndu mo étü okonnii. Zë orønni 'de yaga ta ra loko, utunnii kö'du kise kö'du ko'jo ga kö'du mo. 32 Vidi mati édinni alima kpo ta ra Yësu, iyanni zi mo henye, "Ongo te, ma yi, öndu yiye étü édinni yaga, zë ombanni yi." 33 Yësu aya'ba da me'do zi zë, iya henye, "Éyi 'bëni ma ma? Éyiye 'bënni öndu ma'e?" 34 Mo ongo bi da vidi mati édi alimannii kpo ta ra ni, iya henye, "Ongo te, kinye ne ma ma öndu ma'e étü. 35 Vidi mati o'do wa mati Wiri ombo zi mo ko'do ne, mo öndu ma, émi ma, ehe ma ma."

4

*Mala 'ba vo kofo kili
(Mt. 13:1-9; Lk. 8:4-8)*

1 Kadra maako aba löhu, Yësu ayeto kö'du yandi da kapa föfö 'ba Galilaya. Vidi mati atoto rë nnii kpo ta ro mo ne, édinni kyo, here mo ékyi mi tönbö, alima mi mo. Tönbö ne édi mi föfö, vidi kayo ne'e orø 'bënni 'de yaga da göti 'ba föfö. 2 Mo alima kö'du kayo ne yandi mo zi zë témii mala. Mi kö'du yandi 'bomo ne mo iya henye, 3 "Owo'e te. Kora maako i'bë yaga kofo kili mi yaka. 4 Mati mo ilî kofo ne mi yaka, maako'e alépi da ga géri, ali ayinni, onyonni 'de. 5 Maako'e alépi dakano ma ri'di aba, mati kano nje tisiwa aba ne. Kandi kofo ne ötu, ga kö'du kano ne ayöndu dë. 6 Here kadra ayi riyye, o'bô wevo ma lurune, ga kö'du ngara'da mo ödu dë na laka mi kano. 7 Kofo maako'e alépi mi kutë kono, övu ayasi wevo ni, mora 'de ana dë. 8 Kofo maako'e alépi mi kano ma laka ne, wevo mo asi, övu, ana i'jö. Maako'e édinni i'jö aba 'butewota, maako'e 'butemodaka, maako'e lamikölö." 9 Yësu aya'ba go mo zi zë iya henye, "Mo mati édi mbili aba, mowo kö'du ne."

*Kö'du a'di mo ayandi kö'du témii mala
(Mt. 13:10-23; Lk. 8:9-15)*

10 Mati Yësu édi kuti ni aba, vidi maako'e mati owonni kö'du mo ne, ayinni zi mo vo litu 'butë dñmoriyö étü, aко'jonnii hø mo zi mi mala ne'e yada. 11 Yësu aya'ba do mo zi zë, iya henye, "Kö'du koho 'ba damöku 'ba Wiri i'di ku zi ye. Mora zi vidi maako'e kö'du koho akayandi témii mala.

12 Here zë akongonnii akongo, mora 'de kaa ongonnii dë. Ezé o'donnii here akoto dë nnii zi Wiri, akila zë."

Yēsu ayada mī mala 'ba vo kofo kili

(Mt. 13:18-23; Lk. 8:11-15)

¹³ Yēsu aко'jo hē zē iya henye, "Ayɔ́lɔ'e mī mala ne dē? Akayɔ́lɔ'e mala maako'e hala? ¹⁴ Vo kofo kili ne ili kö'du me'do 'ba Wiri. ¹⁵ Vidi maako'e kaa kofo mati alépi da ga géri. Kandi ezé owonni kö'du me'do ne, Satani ayi oba 'de. ¹⁶ Vidi maako'e kaa kofo mati alépi da ri'di. Kandi ezé owonni kö'du me'do ne, irinni na rakyenyi. ¹⁷ Mora ödu dē gbo mī zē, here ne o'bo limannü 'diri dē. Ezé riti maako mandere wakofo ayi ga kö'du me'do ne, zē akilanni 'de. ¹⁸ Vidi maako'e edinni kaa kofo mati ili mī kuté kono. Ne edii zē mati owonni me'do ne, ¹⁹ kö'du sōsu, lovo 'ba kohi, lovo kö'du wakyo, akakoho me'do ne, mora ananni i'jö dē. ²⁰ Vidi maako'e edinni kaa kofo mati ili mi kajo laka. Zē owonni me'do ne, ombanni dō mo, ananni i'jö maako'e 'butewota, maako'e 'butemodaka, maako'e lamikölö."

Lamba hu sora
(Lk. 8:16-18)

²¹ Yēsu alima nduwē kiya zi zē henye, "Vidi maako here ne, oba lamba ndö kika mo hu sikɔ mandere hu sora? Anza here dē, i'di lamba da tarabiza. ²² Wa mati edii 'de kowɔ na koho akika yaga bikanyi. Wa mati ayöfu dō mo ne, akayehu dō mo yaga. ²³ Owo'e kö'du ne, ezé edii mbili aba."

²⁴ Mo iya kpa zi zē henye, "Kö'du mati mëdii akiya zi ye ne, oze mbiliye na laka zi kowo mo. Wa yeri mati edii ako'do'e zi oka'e, ako'do kpa zi ye. ²⁵ Vidi mati edii mo aba, aki'di zi mo kyo. Vidi mati anza mo aba, akoba 'de kazi mo."

Mala kö'du tövu 'ba kofo

²⁶ Yēsu nduwē kiya mo aba zi zē, iya henye, "Damöku 'ba Wiri edii henye. Kora maako ili kofo mī yaka éni. ²⁷ Mati mo o'do yondo

aba, ényi kadra aba, kofo ne biya edinni ku mbili kï'di, edinni kpa ku tövu. Mo ayɔ́lɔ dē hala o'do rē ni here. ²⁸ Kano ra o'do wevo ne na bi dëni zi tövu, zi ta na lɔgɔ. Dagba biriti mo ma luru ne akalaya, mbili mo, ehe ndundu mo mbili ma ndo i'jö aba. ²⁹ Mati i'jö ne alɔtri ku, kora ne ayeto kumu mo kulu aba, ga kö'du mo ayɔ́lɔ kadra mo ɔko ku."

Mala kö'du kofo 'ba masatada
(Mt. 13:31-32,34; Lk. 13:18-19)

³⁰ Yēsu aко'jo kö'du henye, "Dakiya ze damöku 'ba Wiri edii kaa a'di? Mala a'di dako'do ze zi yada mo? ³¹ Edii kaa kofo 'ba masatada, kofo mati tisi riri mī dakano ne. ³² Ta go mo yaa, övu riyye, ayi kyedre ta da wevo ne'e biya. i'di ngora nī ma kyedre mo'e yaga, ali ayinni, uvö loko énni mī galili mo."

³³ Yēsu ayeti kö'du kise 'bënii témii mala maako'e. Mo ayada zi zē kyo, kö'du zi zē tɔ'bɔ yɔlɔ mo. ³⁴ Mo ɔ'bɔ dē me'do zi zē kazi mala. Ezé mo edii vo lö'bö 'bënii eti, mo akayada kö'du ne'e biya zi zē.

Yēsu adoro buluku da wini
(Mt. 8:23-27; Lk. 8:22-25)

³⁵ Mi da hutaga mī ko'do nani, Yēsu iya zi vo lö'bö 'bëniiye, "Ényi di'bë'e kyëti 'ba föfö." ³⁶ Here zē ilanni vidi kayo ne'e, ehe vo lö'bö'e ékyinni mī töjbö, mati Yēsu edii alima nzo mī mo, obanni mo nnii aba. Töjbö maako'e alö'bönni kpa ga ndi mo.

³⁷ Truku'du buluku kyigɔ aluku riyye kagba 'ba wini, ayeto ku likɔ riyye mī töjbö, here om̄ba ku kara zi koso wini aba. ³⁸ Yēsu edii 'de huléhu mī töjbö aко'do dē nī taka gara aba. Vo lö'bö 'bɔmo'e alironni mo iyanni henye, "Vo komoyandi, asosu 'beyi kö'du dē, ze hiya kara zi koli?"

³⁹ Yësu ënyi rïyë, ame'do na kamo zi buluku, iya zi wini kagba ne henye, “Oro, ti!” Buluku nnii wini kagba aba orõnni, bi gbɔ liwo. ⁴⁰ Yësu iya zi vo lõ'bö 'bëniye henye, “Kö'du a'di édiye atere gɔ mo? Anza'e dë koma aba?” ⁴¹ Zë tere kyedre aba, ako'jo ha oka maako, “Kora nenyé ëyi? Buluku wini kagba aba, ɔwɔnni mo?”

5

*Yësu ako'jo kora dakyikyi aba
(Mt. 8:28-34; Lk. 8:26-39)*

¹ Yësu vo lïtu 'bëni étì ënyi i'bë ɔkɔnni kyëti kapa fofö 'ba Galilaya mii dakanjo 'ba Gerasa. ² Kandi mati Yësu asi yaga témii töñbö, andɔsi dë nnii kora maako aba, asi témii wogo 'ba da wogo ani ne. Kora ne édi dakyikyi aba mii ni. ³ Mo édi alima mii kutë da wogo. Vidi ako ɔ'bɔ dekpe zi sesi mo na kida nyɔri aba. ⁴ Da kyo ndii mo kala mo aba édi na kida, morata ga kadra ne biya mo akisi nyori ne, ehe akikye mii kohi ne ta ndii ni na nzoyi. Mo embe 'beri, vidi maako ɔ'bɔ dë zi mo kiri. ⁵ Kadra yondɔ aba mo édi lima alasí témii da wogo kpuru ta da lutu, kudu aba rë ni kumu yïtö aba.

⁶ Mo na kowɔ mati ongo Yësu, here aho alɔdro domo ni aba akanjo komo Yësu. ⁷ Here mo alörö na kyembe, iya henye, “Yësu wisi 'ba Wiri ombo a'di kazi ma? Lömu mii ru Wiri, ma lenze yi, i'di riti dë zi ma.” ⁸ Mo iya kö'du ne ga kö'du Yësu édi akiya henye, “Dakyikyi asi 'de yaga ta ra kora ne.”

⁹ Here Yësu ako'jo ho mo iya henye, “Ru yi ëyi?” Kora ne aya'ba da me'do iya henye, “Ru ma ‘Gboko,’ ga kö'du dëdi ze kyo.” ¹⁰ Mo zɔ nduwë Yësu lenze kazi ore dakyikyi ne'e yaga ta dakanjo nani.

¹¹ Ani wa'do kayo édinni kara dakapa lutu wakonyo. ¹² Here

dakyikyi ne'e zo rë nnii la'ba zi Yësu, iyannii henye, “Utu ze zi wa'do ne'e, zi ze ti'bë tödu mii zë.” ¹³ Mo ila dakyikyi ne'e ti'bë, ödunnii gbɔ mii wa'do ne'e. Wa'do ne'e édinni biya kaa kputukuriyö, ahonnii akanjo mii fofö, ehe aluyinni.

¹⁴ Kora mati édinni ga wa'do ne'e kongo, ahonnii 'de, ayöyönni kö'du ne mii gawo mii halijɔ kö'du mati o'dɔ rë ni ne, yada zi vidi. Vidi ënyi i'bënni biya kö'du mati o'dɔ rë ni ne kongo. ¹⁵ Mati ayinni zi Yësu, zë ongɔnni kora mati édi kani gboko 'ba dakyikyi étì mii ni ne, mo édi alima ani bongɔ aba rë ni, dɔ mo ku na laka, zë biya na tere. ¹⁶ Zë mati ongɔnni komonnii aba, ayadannii zi vidiye kö'du mati o'dɔ rë ni zi kora mati dakyikyi aba ne, ehe kö'du 'ba wa'do ne'e. ¹⁷ Here zë ako'jonnii ha Yësu zi tényi ati'bë 'de témii dakanjo énni.

¹⁸ Here mati Yësu ombo ku zi ti'bë zi tékyi mii töñbö, kora mati édi kani dakyikyi aba mii ni ne, alenze mo iya henye, “Di'bë ze yi aba.” ¹⁹ Yësu ila mo dë zi ti'bë ta go mo, iya zi mo henye, “I'bë liŋɔ zi vo dakota 'beyiye, ayada zi zë hala kö'du mati Yere o'dɔ zi yi, laka 'bɔmo zi yi édi hala.” ²⁰ Here kora ne ényi i'bë biya kpuru témii Gawo 'Butè ne'e, kö'du mati Yësu o'dɔ zi ni ne yada mo aba. Vidi mati owonnii kö'du ne biya na rakaga.

*Wu'jë 'ba Yayiro nnii mbara
mati ise ra bongɔ 'ba Yësu
(Mt. 9:18-26; Lk. 8:40-56)*

²¹ Yësu ënyi i'bë huléhu kyëti kapa 'ba fofö vere. Ani da kapa fofö, vidi kayo atoto rë nnii kpo ta da kapa mo. ²² Here vere maako ru mo édi Yayiro, mo ra na vo dagba 'ba bi 'ba mötu ani, mati mo ɔkɔ, ongo Yësu, mo umë rë ni akanjo ndii mo, ²³ alenze mo kö'du

komba aba, iya henye, "Wu'jé tisi 'bama na rakoo. Akó ayi, i'dí kala yi dō mo, here zi mo tēdi na laka, na düdi." ²⁴ Yésu ényi i'benni mo aba.

Here vidi kayo mati édinni ati'bé Yésu étü ne, édinni mo diri ta da kapa biya. ²⁵ Here mbara maako édi ani, na riti ga kö'du yama édi taho ta rō mo kazi tōrō koo 'buté dōmoriyö. ²⁶ Dakatörö kayo édinni le owo kii'di zi mo. Mo ayanja kohi 'benni biya, mora here ne zi ta'ba na laka anza dë, édi wéni zo rë nü kidra dagba ta ga kadra biya. ²⁷ Mo owo kö'du Yésu, ényi ayi kafo mo mü kuté vidi kayo ne. ²⁸ Mo iya na bi dëni henye, "Ézé mise gbii le nje bongó rō mo ne, matédi na laka." ²⁹ Mo ongo here ise bongó rō mo ne, kandi yama orō, mo ayolo ku mü ida rë nü henye, na koo'jo rë nü ku témii riti kyedre 'benni ne.

³⁰ Yésu kandi ayolo henye, kyigo asi ku ta rë nü yaga. Mo opí rë nü kpo témii kuté vidi kayo ne, ako'jo kö'du henye, "Éyi ra ise ra bongó ama?" ³¹ Vo lō'bō 'bomo aya'banni da me'do zi mo henye, "Ongo te vidi kayo mati édinni yi kuru ne, kö'du a'di ako'jo 'beyi kö'du go mo henye ere, 'Éyi ra ise ra ma?'"

³² Yésu zo nduwé lima bi kongo kpo ta rë nü zi yolo éyi ra o'do kö'du ne. ³³ Here mbara ne ayolo kö'du mati o'do rë nü zi nü ne, mo ayi tese aba na tere, alodro ndü mo, ayada kö'du tünö mati o'do rë nü ne biya zi mo. ³⁴ Yésu aya'ba da me'do zi mo henye, "Wu'jé ama, koma 'beyi o'do yi ku ḥbalal. I'bé na rakyéyi, makoo'jo yi témii riti ne."

³⁵ Mati Yésu édi kö'du ne kiya, Vidi maako'e ayinni ta linjó 'ba Yayiro, ayadannii zi mo henye, "Wu'jé 'beyi oli ku. Kö'du a'di kpe zi riti kii'di ra vo komoyandi ne go mo?" ³⁶ Yésu oze mbili nü dë da kö'du mati iyanni ne, mo aya'ba

zi Yayiro henye, "Ere dë, nje kólö koma."

³⁷ Here mo ila vidi ma kólö maako dë zi ti'bé nü aba dagba, nje Petero, Yemisi, öndu nü Yowani aba. ³⁸ Mati zë ɔkɔnni linjó 'ba Yayiro, Yésu ongo bi apere rë nü ku na yawa, owo kuyé riyyé kudu rala'ba aba. ³⁹ Mo ényi i'bé ödu loko, iya henye zi zë "Kö'du a'di bi apere rë nü go mo na yawa here? Kö'du a'di édiye kudu go mo? Wu'jé tisi ne oli dë, édi önjbö ako'do."

⁴⁰ Here zë ogonnii mo. Mora here mo ore zë biya yaga, oba 'bu 'ba wu'jé tisi ne, ma mo, vo lō'bō 'benniye wota. Mo ényi i'bé ödu mü loko mati yoku wu'jé tisi ne o'ba 'dö mo.

⁴¹ Mo iři kala mo, iya zi mo henye, "Talita Kumu." Kö'du ya'ba aba henye, "Wu'jé tisi, miya zi yi, ényi riyyé." ⁴² Here mo ényi, alasi kpo. Koo 'bomo édi 'buté dōmoriyö. Mati kö'du ne o'do rë nü, zë biya na rakaga. ⁴³ Yésu i'di kö'du kise anza dë zi zë yada zi vidi kólö maako, ehe mo iya henye, "I'diye wa zi mo zi konyo."

6

*Om̄ba Yésu dë mü Nazereta
(Mt. 13:53-58; Lk. 4:16-30)*

¹ Yésu ényi ila bi nani, ehe i'bé huléhu mü gawo 'ba dakano 'benni. Vo lō'bō 'bomo'e i'benni mo aba. ² Mi ko'do 'ba ralawo aba, mo ayeto kö'du yandi mü bi 'ba mötu. Vidi kayo édinni ani, mati zë owonni kö'du mo, zë biya na rakaga. Zë ako'jonnii kö'du iyanni henye, "Here mo i'ja kö'du ne biya ta kila? Kö'du yolo 'ba a'di ra here mati i'di zi mo ne? Hala mo édi kö'du koro ne'e ko'do mo?" ³ Mo anza vo kaga kisë, wisi 'ba Mariya, öndu 'ba Yemisi, Yosepa, Yudas, Simona aba? Anza dë émi mo'e ra édinni alima kinye ne?" Here zë ombanni mo dë.

⁴ Yësu ënyi iya zi zë henye, “Nëbï òwò ta bi ne biya, nje vidi mì gawo liñç ‘bomo, karo mo'e, vo dakota ‘bomo ëti ra ombanni mo dë.” ⁵ Mo ombo dë zi kö'du koro ako'e ko'do ani, mo i'di kala ni nje da vidi 'ba rakoo gbongo maako'e, ehe akoo'jo zë gbo. ⁶ Mo rakaga kyedre aba ga kö'du vidi anzanni dë kö'du koma aba.

Yësu utu vo lïtu 'butë dëmorïyö yaga

(Mt. 10:5-15; Lk. 9:1-6)

Yësu ënyi i'bë kpo ta ra dakanjo nani komo vidi yandi aba. ⁷ Mo akoo'jo vo lïtu 'butë dëmorïyö ne'e bi kölö, utu zë yaga na riyo riyo. Mo i'di kalakonda ndra ta da dakyikyi ne'e.

⁸ Mo ise go mo zi zë, “Oba'e waako dë 'e aba ta bi tibë 'be'e ne, mangolo'bô manza dë, anboro 'ba wa lenze manza dë, kohi manza kpa dë mì bongo re 'e, nje móvo. ⁹ Usu'e kamoka, ehe injë'e kya 'ba bongo dë ëti. ¹⁰ Èzë ödu'e mì liñç, alima'e mì liñç nani le ila'e gawo nani. ¹¹ Èzë gawo mati aiyie mì mo vidi ombanni dë 'e kiri kala kyedre aba, mandere ombanni dë zi kö'du 'be'e kowo, ila'e bi nani, akyito'e turufu ne 'de ta ndiye. Ne atëdi zi zë na wasënë.”

¹² Here zë ënyi i'benni yaga kö'du yëti aba zi vidi dë nnii koto témii kö'du kyenyé 'benni ne'e. ¹³ Zë orenni dakyikyi yaga, apisinni yëni ra vo koo'e, akoo'jo zë gbo.

Koli 'ba Yowani Bapatisi

(Mt. 14:1-12; Lk. 9:7-9)

¹⁴ Yaanya aba Yere Heroda owo kö'du ne, ga kö'du wa komba 'ba Yësu inde bi biya. Vidi maako'e iyanni henye, “Yowani Bapatisi ra ënyi ku na didi témii kolì, kö'du nere ra mo édi kyigo nenye aba zi tédi kö'du koro ne'e ko'do mo.”

¹⁵ Vidi maako'e iyanni henye, “Mo Eliya ra.” Agamo'e iyanni henye,

“Mo nëbï ra, kaa témii ma kölö mati édinni kani kyere nani.”

¹⁶ Mati Heroda owo kö'du ne, iya henye, “Mo, Yowani Bapatisi, mati mikye dò mo 'de nere ra ënyi témii kolì.” ¹⁷ Heroda ra na bi dëni i'di kö'du zi Yowani kiri, kida mo, ku'du mo mì kamba. Heroda o'do kö'du ne here ga kö'du mo oze Herodiya, mo le na mbara 'ba öndu mo Pilipo ne. ¹⁸ Yowani Bapatisi zo nduwë kö'du ne yada mo zi Heroda. “Anza dë na laka zi yi mbara 'ba öndu yi koze.” ¹⁹ Here Herodiya iri kö'du ra Yowani, ombo zi mo kofo. Mora mo o'bô dë, ²⁰ ga kö'du Heroda ere Yowani, ga kö'du mo ayclo Yowani ne, mo vidi laka ra, ehe agaga go mo. Heroda édi le kö'du yëti 'ba Yowani sösü, mora mo ombo zo nduwë zi kowo mo.

²¹ Ndundu mo aba Herodiya i'ja géri laka 'bënii. Édi mì ko'do ko'jo kadra 'ba Heroda, mo o'do kyere, ise vidi kyedre 'ba turu'e biya, vo wehe'e, vidi kyedre 'ba Galilaya ëti. ²² Mati wu'jë 'ba Herodiya ne ayi, olo komo vidiye, kö'du ne eme ra Heroda nnii yingo 'bomo ëti.

Here Yere Heroda iya zi wu'jë ne henye, “A'di ra ombo zi tédi zi yi? Maki'di zi yi wa mati ombo.”

²³ Ha ki'di lömu aba mo iya zi wu'jë ne henye, “Miya henye, maki'di wa mati akoo'jo kö'du mo ne zi yi, èzë édi le kyedre kaa kutë damòku 'bama.”

²⁴ Here wu'jë ne asi i'bë zi ma ni yaga. Ako'jo ho mo, “A'di ra makako'jo kö'du mo?” Ma mo aya'ba da me'do iya henye, “Ako'jo kö'du ga da Yowani Bapatisi.” ²⁵ Here wu'jë ne aho kandi huléhu zi tibë kö'du ne kiya zi Yere Heroda, iya henye, “Momba zi yi ki'di zi ma kinye yaanya aba ne da Yowani Bapatisi mì kakpa ne.”

²⁶ Mati Yere Heroda owo kö'du ne here, o'do mo na rasösü. Mo

ɔ'bɔ dekpe zi komba dë zi wu'jë ne, ga kö'du mo o'dɔ ku na lömu ta da komo yingo 'bënì ne'e biya.²⁷ Here mo utu vo kanya 'bënì kö'du ki'di aba zi t'i'bë dà Yowani kika mo. Vo kanya ényi i'bë mì kamba, ikye da Yowani 'de.²⁸ Mo ika mì kakpa, i'di zi wu'jë ne, ehe mo i'di gbo zi ma ni.²⁹ Mati vo lö'bö 'ba Yowaniye owonni kö'du ne, zë ayinñi, obanni yöku mo, i'bë usunni.

Yësu i'di wakonyo zi vidi kpu-lukumuyi

(Mt. 14:13-21; Lk. 9:10-17; Yn. 6:1-14)

³⁰ Mati vo lìtu i'ja rë nnì Yësu ëti, a'bannì wa mati zë o'donnì, yandinnì ne yada mo zi Yësu.³¹ Here vidi kayo édi tayinnì ehe édi t'i'bënnì, here Yësu vo lìtu 'bënì ëti, i'janni kadra 'ba zi wakonyo dë. Here mo iya zi zë henye, "Ényi dì'bë'e 'de bi maako na bi de ze kutu ze aba, zi ye re 'e lawo tisi."

³² Here zë ényinñi, ayetonnì tèkyì mì töjbö t'i'bë yaga na bi dë nnì bi mbiya maako.³³ Mati vidi kayo ne'e ongonnì zë édinnì ati'bë, kandi aycònnì zë, here ényi i'bënnì biya tèmì gawo ne'e, ahonnì dagba ta dakano, okonnì dagba bi nani ta komo Yësu vo lìtu 'bënì ëti.³⁴ Mati Yësu asi yaga tèmì töjbö, mo ongo vidi kayo ne'e, di'di mo oso ndɔ na kö'du sösü ga kö'du zë, ga kö'du zë kaa tímélë ma kazi vo yako. Here mo ayeto zë yandi kö'du kyɔ aba.

³⁵ Mati kadra omaba ku zi loso, vo lö'bö 'bomo'e ayinñi zi mo iyannì henye, "Ongo te, kadra anza kpe bi nenye na möku.³⁶ Utu vidi nenye'e zi zë t'i'bënnì mì lijo mati édinnì kpoko kinye zi zë wakonyo kogo zi konyo."

³⁷ Yësu aya'ba da me'do zi zë iya henye, "E na bi de 'e, i'diye wakonyo zi zë zi konyo." Zë ako'joni ha Yësu, "Kohi ne vidi

ako'dɔ lɔ̄ yehwe modɔmowota zi ki'ja. Omaba zi ze t'i'bë yaŋa kohi lamiriyö ne da mangɔlɔ'bɔ zi t'o'bɔ zë?"³⁸ Yësu ako'jo hë zë iya henye, "Ëdiye mangɔlɔ'bɔ aba ndö? I'bë'e te kongo." Mati i'janni, iyanni kö'du mo zi mo henye, "Mangɔlɔ'bɔ édi muyi, kyenze rïyö."³⁹ Yësu iya zi vo lìtu 'bëniye zi kiya zi vidi ne'e biya zi rë nnì kinye na gbɔngɔ gbɔngɔ, ma limannì akajo da loma kyekpe ne.⁴⁰ Here vidi ne'e biya alimannì na ratɔtɔ gbɔngɔ gbɔngɔ lamikölö maako'e butemuyi.

⁴¹ Yësu oba mangɔlɔ'bɔ muyi ehe kyenze rïyö ne, ongo bi komoriyë, o'dɔ öwö'di zi Wirii. Mo owe mì mangɔlɔ'bɔ ne, i'di zi vo lö'bö 'bëniye zi yanya mo zi vidiye. Mo inye mì kyenze rïyö ne kpa ta gë zë biya.⁴² Vidi biya onyonni, ehe ɔvɔnni gbo.⁴³ Vo lö'bö'e atɔtɔnni kɔṣɔ mangɔlɔ'bɔ kyenze aba mati ɔṣɔ ne mì baga 'butë dɔmoriyö.⁴⁴ Watiti 'ba vidi mati onyonni wa ne kpulukumuyi.

*Yësu alasi ta da wini
(Mt. 14:22-33; Yn. 6:15-21)*

⁴⁵ Kandi Yësu i'di vo lö'bö'e tèkyinñi mì töjbö t'i'bënnì dagba komo ni mì Beteseyida ta kafo fofö, mora here mo iya kö'du zi vidi kayo ne'e mì'bënnì lijo.⁴⁶ Ta ga kö'du kiya 'bomo zi vidi kayo ne'e, i'bë'e gbo, mo ényi i'bë da lutu amötü.⁴⁷ Mati hutaga ɔko, töjbö édi ku 'de mì kutë 'ba fofö, mora Yësu nje kutu ni aba da göti.⁴⁸ Mo ongo vo lö'bö 'bëniye édinnì ku rë nnì ki'di zi ko'dɔ mo ngari aba, ga kö'du édinnì akopi ta ga bi tayi 'ba buluku. Kutë yondɔ aba mo i'bë zi zë, lasi aba ta da wini. Mo omaba zi laga ta da kapa zë,⁴⁹ mora mati ongɔnni mo édi alasi ta da wini ne, asosu 'bënnì iyannì wakoro ra, ehe a'bannì hë nnì gbögöbö lörö aba.⁵⁰ Mati

ongonnii mo ne, zë biya na tere. Mora Yësu ame'do zi zë kandi, iya henye, "Uku mi ye, ne ma ra. Ere'e dë." ⁵¹ Here mo ényi ékyi rë zë mii tönbö ehe, buluku ořo. Vo lõ'bö'e biya na rakaga, ⁵² ga kö'du koro 'ba manglo'bö mati mo o'do zi vidi kpulukumuyi konyo mo ne, ödu dë gba dë zë.

Yësu akɔ'jo vo koo'e mii Genesereta
(Mt. 14:34-36)

⁵³ Zë ényi umunnii kyëti föfö da göti 'ba Genesereta, ehe idannii tönbö ani. ⁵⁴ Mati ilannii tönbö ne, vidi ayoloni Yësu. ⁵⁵ Here zë ényi ahonnii ta bi ne biya. Ëzë ownnnii bi mati mo édi 'domo, injénni vidi 'ba rakoo'e da lajba kika mo zi mo. ⁵⁶ Bi mati biya Yësu i'bë ta 'domo ne, mii gawo, mii dalinjoo maako'e, vidi ako'banni zë mati na rakoo ne, ga bi 'ba wakogo. Akalenzennii mo gbii nje zi zë ha bongoo 'bomo kise, zë mati biya isennii ne, akɔ'jo zë na laka.

7

Yandi kö'du 'ba ti'da ybala aba
(Mt. 15:1-9)

¹ Here Farasi maako'e nnii vo komoyandi 'ba kö'du kii'di mati ayinnii ta Yerusalem ne, atoto rë nnii kpo da kapa Yësu. ² Zë ongonnii kya 'ba vo lõ'bö 'bomo maako'e édinnii wakonyo kala aba na ti'da kazi kaka. ³ Farasiye Yiserele'e etii onyonnii wa dë here, nje ëzë akaka kala nnii ku tëmi géri 'ba 'bu nniiye. ⁴ Zë onyonnii wa maako mati ayi ta bi 'ba wakogo, nje ëzë akakanni rö mo ku dagba. Ehe irinnii ga ndii géri kyo 'ba 'bu nniiye, kaa sikoo kaka, kyere kaka, tele kaka aba.

⁵ Here Farasiye vo kö'du kii'di 'ba komoyandiye etii ako'jonnii ha Yësu, "Kö'du a'di vo lõ'bö 'beyiye irinnii ga ndii kö'du yandi mati i'di zi ze akaño kazi 'bu ze dë,

mora édinnii wakonyo kala aba na ti'da." ⁶ Yësu aya'ba da me'do zi zë, iya henye, "E vidi 'ba komokandi nenye, Yisaya ra ayolo kö'du kiya ga kö'du 'be'e, ayörü, iya henye, 'Vidi nenye'e oronnnii ma, Yere Wiri, nje hë nnii aba, mora di'di zë na kowoo ta ra ma. ⁷ Mötu 'bëzë na yawa zi ma, kö'du yandi 'bëzë ayi nje kazi vidiye."

⁸ I'diye kö'du kii'di 'ba Wiri da kapa, ehe ɔwɔ'e kö'du yandi 'ba vidiye."

⁹ Yësu zo nduwë, "Ëdiye géri 'ba kö'du kii'di 'ba Wiri komba dë aba, ga kö'du zi ye kiri kö'du yandi 'be'e ra. ¹⁰ Mosa iya henye, 'Oro 'bu yi ma yi aba, ëzë vidi maako awili 'bu ni mandere ma ni, aki'di mo zi kofo.' ¹¹ Mora ayandiye henye, Vidi mati édi wa aba, zi kii'di zi 'bu ni konyi mandere ma ni, mora mo ato'bö kiya, 'Nenyé Korobani,' kö'du ya'ba aba henye, 'ba Wiri ra.' ¹² Ila'e mo dekpe zi konyi 'bu ni mandere ma ni. ¹³ Mi ga géri ne, kö'du yandi 'be'e zi vidi maako'e ne, ayanja me'do 'ba Wiri yaga. Wa maako'e édinnii kpa kyo kaa ma nenye, mati édi ako'do'e ne."

Wa mati édinnii vidi ko'do na ti'da
(Mt. 15:10-20)

¹⁴ Here Yësu ako'jo vidi kayo ne'e kpa lóhu tayinnii zi ni, ehe iya zi zé henye, "E biya, owo'e kö'du 'bama ne, ayolo'e. ¹⁵⁻¹⁶ Waako anza dë zi ti'bë mii vidi ta yaga ako'do mo na ti'da. Wa mati asi yaga tëmi vidi ra, ako'do mo na ti'da."

¹⁷ Mati mo ila vidi kayo ne'e, i'bë ödu loko ne, vo lõ'bö 'bomo'e ako'jonnii hoo mo zi mii me'do ne yada. ¹⁸ Yësu iya zi zë, henye, "Anza'e dë na ngara ta da oka'e. Ayolo'e dë? Waako anza dë mati ati'bë mii vidi ta yaga ako'do mo na ti'da, ¹⁹ ga kö'du anza dë ti'bë mii

d'i di mo, mora mii mo, ehe atii'bë zo dagba yaga temii ida ra." Mi me'do ne, Yesu adoro go mo zi zë wakonyo biya njala zi konyo.

²⁰ Mo zo nduwë kiya mo henye, "Edi wa mati asi yaga temii vidi ra, ako'do mo na ti'da. ²¹ Temii di'di 'ba vidi atayi kö'du sösü kyényë, rönyi, wa logo, wa kofo, ndoro, ²² mii kumbë, wa kyényë, wa ko'ba, rakisi, gu ki'di, ru vidi yanja, da kumbë, rakonza. ²³ Wa biya na kyényë nenye'e ayinni ta didi vidi, ehe o'do mo na ti'da."

Mbara 'ba dakajo 'ba Siriya-Ponisiya

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Here Yesu ényi i'bë bi, mati kara ra gawo kyedre 'ba Tiyere. Mo ényi i'bë ödu loko ehe ombar dë zi vidi kólö maako zi yolo zi kiya nëdi ani. Mora mo o'bo dë zi lima na rakoho. ²⁵ Mbara mati wu'jé 'bomo edi dakyikyi aba ne, owo kö'du Yesu, ayi zi mo kandi, alëpi akanjo ndi mo. ²⁶ Mbara ne ame'do ha Girië, o'jo mo mi Siriya-Ponisiya. Mo alenze Yesu zi dakyikyi kore mo yaga ta ra wu'jé éni.

²⁷ Mora Yesu aya'ba da me'do iya henye, "Di'diye wakonyo dero dagba zi gisisiye. Anza na laka zi wakonyo 'ba gisisiye koba ku'du mo zi wihiye." ²⁸ Mo aya'ba da me'do zi mo iya henye, "Kyedre, wihi mati alimanni hu tarabiza ne, edinni kpa koso wakonyo 'ba gisisiye mati osso ne konyo." ²⁹ Here Yesu iya zi mo henye, "Ga kö'du ya'ba nani, i'bë huléhu lijo, akongo dakyikyi ne i'bë ku yaga ta ra wu'jé 'beyi ne." ³⁰ Mati mo i'bë lijo, i'ja wu'jé éni edi ako'do da sora, dakyikyi i'bë ku yaga ta ro mo.

Yesu akijo vo mbili kisi

³¹ Yesu ényi temii dakajo 'ba Tiyere ani, i'bë nduwë kpuru temii Sidoni, kpa zi föfö 'ba Galilaya.

Mo i'bë ödu mii dakaño mati edi ako'jo Gawo 'Butë ne. ³² Kya vidi maako'e ikannii kora vo mbili kisi, mati o'bo dë zi me'do, zë alenzenni Yesu zi kala ni kidi do mo.

³³ Yesu oba mo kólö na kowö ta ra vidi kayo ne'e, i'di da wisi kala ni mii mbili kora ne, o'bi oro, ise ndende kora ne gbo. ³⁴ Yesu ongo bi komoriyé alawo na kyembe, iya zi kora ne henye, "Epata!" Kö'du ya'ba aba henye, "Ayéhu riyye." ³⁵ Kandi kora ne o'bo zi kö'du kowo. Mo ame'do kpa kazi riti.

³⁶ Yesu i'di kö'du zi vidi ne'e anza dë zi kö'du ne kiya zi vidi ma kólö maako, mora zë nduwë kiya mo. ³⁷ Vidi biya mati owonni kö'du ne, edinni na rakaga. Zë iyanni henye, "Hala mo o'do wa biya na laka. Mo i'di vo mbili kisi zi kö'du kowo, vidi mati o'bo dë zi me'do kpa ame'do."

8

Yesu i'di wakonyo zi vidi kplukusowɔ

(Mt. 15:32-39)

¹ Kadra ma agamo aba, vidi kayo maako'e ényi atoto rë nnii, ayinni ga bi kólö. Mati vidi anzanni wa mati osso aba zi konyo, Yesu ako'jo vo lö'bö 'beniye zi ni, iya zi zë henye, ² "Manza dë rakyenyi aba ga kö'du vidi ne'e, ga kö'du zë edinni ma aba ko'do wota aba, mora yaanya aba wa anza dë zi konyo. ³ Ezé mutu zë lijo kazi wakonyo ki'di zi zë, akatédinni kazi kyigo ta bi ti'bë, ga kö'du kya maako'e ayinni ta bi kowö."

⁴ Vo lö'bö 'bomo'e ako'jonnii ho mo iyanni henye, "Ta kila mii da lipi nenye, zi vidi maako zi tɔ'bɔ wakonyo ki'ja kyo zi ki'di zi vidi nenye'e?" ⁵ Yesu ako'jo hé zë iya henye, "Ediye mangolo'bɔ aba ndö?" Zë aya'banni da me'do iyanni henye, "Mangolo'bɔ edi madomoriyö."

⁶ Mo i'di kö'du zi vidi ne'e zi limanni dakaño. Mo oba mangolo'bō madəmoriyö ne'e, o'do öwö'di zi Wiri, owe mi zë, i'di zi vo lö'bō 'bəniye zi yanya zi vidi kayo ne'e. Vo lö'bō 'bəmo'e o'dənni gbo here. ⁷ Zë ədinni kpa kyenze sisiye aba. Yēsu o'do öwö'di ga kö'du ma neny'e, ayada zi vo lö'bō'e zi kyenze ne'e yanya mo kpa. ⁸ Vidi biya mati onyonni, ovonni. Here vo lö'bō obanni koso mo mati ɔso ne, baga madəmoriyö ndəndo. ⁹ Vidi ne ədinni ani kaa kpulukusowə here. Here Yēsu utu vidi ne'e linjə, ¹⁰ ehe kandi əkyinni mi tönbö vo lö'bō 'bəni əti, i'bənni gbo mi dakaño 'ba Dalamonota.

Farasi ako'joni ha Yēsu ga kö'du koro
(Mt. 16:1-4)

¹¹ Here kya 'ba Farasiye ayinni zi Yēsu, ayetonnii hē nnii wasa mo aba. Zé ombanni zi Yēsu yonzo, here aco'joni ho mo zi kö'du koro ko'do zi yada mo ayi kazi Wiri. ¹² Yēsu oto lawo na konda, iya henye, "Kö'du a'di vidi mi ko'do ma ndeny'e ne, aco'joni kö'du ga kö'du koro? E'e, mayada zi ye tñyö, anza zi kö'du mahere ne, zi ki'di zi vidi neny'e." ¹³ Mo ila zë, ehe əkyi mi tönbö, umu gbo kyeti 'ba föfö.

Langa 'ba Farasiye ehe 'ba Heroda
(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Here vo lö'bō'e kö'du ölu təmii zë zi koba mangolo'bō kyə, ədi nje mangolo'bō kəlō zë əti mi tönbö. ¹⁵ Yēsu iya zi zë henye, "Ongo'e re 'e laka kazi langa 'ba Farasi ne'e ehe langa 'ba Heroda." ¹⁶ Zé ayetonnii ame'do na ga rē nnii, "Mo iya kö'du ne ga kö'du danza dë mangolo'bō aco aba."

¹⁷ Yēsu ayolo kö'du a'di ədinni ame'do go mo, aco'jo hē zë, "Kö'du a'di ədiye ame'do ga kö'du mangolo'bō anza dë? Ayolo'e

dë gba? Di'diye na kyendi? ¹⁸ Ədiye komo'e aba o'bō'e dë zi bi kongo? Ədiye mbili aba o'bō'e dë zi kö'du kowo? O'bō'e kö'du sösü dë? ¹⁹ Mati mowe mangolo'bō muyi kö'du zi vidi kpulukumuyi ne'e, baga ədii ndö na koso mati aco'du'e?" Zë aya'banni da me'do, iyanni henye, "Butə dəmoriyö." ²⁰ Mora Yēsu iya henye, "Mati mowe mangolo'bō madəmoriyö zi vidi kpulukusowə ne'e, baga ədi ndö na koso mati aco'du'e?" Zë aya'banni da me'do, iyanni henye, "Modəmoriyö." ²¹ Mo aco'jo hē zë iya henye, "Mora gba kö'du ne ayi dë de 'e?"

Yēsu aco'jō kora vo komoköndu mi Beteseyida

²² Mati zë əkənni mi Beteseyida, vidi maako'e ikanni kora vo komoköndu maako zi Yēsu, alenzenni mo zi rə mo kise. ²³ Yēsu iri kala kora vo komoköndu ne, aco'ko mo, yaga təmii linjə. Tapeti mati o'bi oro komo mo ne, Yēsu i'di kala nī do mo, aco'jo ho mo, "Atə'bō waako kongo?" ²⁴ Here kora ne ongo bi riyē, iya henye, "O, mo'bō vidi kongo, mora zē alayanni kaa kaga ra ədinni alasi." ²⁵ Yēsu i'di kala nī kpa lōhu da komo kora ne. Here kora ne obe komo ni kyedre. Komo mo aco'jo rē nī, mo o'bō gbo zi wasisi kongo biya na laka. ²⁶ Yēsu iya zi mo, "I'bē linjə, i'bē dë mi gawo."

Petero iya Yēsu Korisito ra
(Mt. 16:13-20; Lk. 9:18-21)

²⁷ Yēsu ənyi vo lö'bō 'bəni əti, i'bənni mi gawo 'ba Kasariya Filipo. Mati ədi ati'bənni ta da gəri ne, Yēsu aco'jo hē zë iya henye, "Ayada'e zi ma, vidi ədinni akiya ma əyi?" ²⁸ Here zë aya'banni da me'do iyanni henye, "Maako'e iyanni yi Yowani Bapatisi ra, maako'e iyanü yi Eliya ra, agamo'e iyanni yi kəlō təmii kutə 'ba Nəbī ne'e." ²⁹ Mo aco'jo hē

zë, "Mora 'e 'be'e? Iya 'be'e ma éyï?" Petero ényi aya'ba do mo iya henye, "Yi Korisito ra." ³⁰ Here Yësu i'dü kö'du zi zë, iya henye, "Ayada'e kö'du ma dë zi vidi kólö maako."

Yësu ame'do ga kö'du koli 'bënii
(Mt. 16:21-28; Lk. 9:22-27)

³¹ Here Yësu ayeto vo lö'bö 'bëniye yandi, Wisi a vidi atëdi riti kyedre aba, ehe vidi kyedre, kye-dre 'ba vo karasa'e, vo komoyandi 'ba kö'du ki'diye akombanni mo dë. Aki'dinni mo zi kofo, mora ko'do da wota aba, mo atényi na didi. ³² Yësu ayada kö'du mati ako'do rë nü ne biya zi zë. Here Petero oba mo tisi da kapa, ehe mo iya zi mo kö'du 'bomo ne eme dë.

³³ Mora here Yësu opi rë nü kpo, ongo bi da vo lö'bö 'bëniye ehe mo iya zi Petero henye, "Ényi 'de ta ra ma karani Satani. Kö'du sösü 'beyi ne ayi dé kazi Wiri, 'ba vidi ra." ³⁴ Mora Yësu ako'jo vidi kayo ne'e vo lö'bö 'bëniye étii zi nü, ayada zi zë henye, "Ëzë vidi maako ombo zi tayi ma aba, kö'du mo mölu ta do mo, münjë také 'bëni, ma lö'bö ga ma. ³⁵ Vidi mati ombo zi didi nü yomø, akayölu. Mora vidi mati ayölu didi nü ku ga kö'du ma, ehe ga kö'du laka 'ba Wiri, akayomø. ³⁶ Ëzë vidi maako i'ja wasisi biya mü damöku ne, mora mo ayölu lawo nü, anza dë na laka zi mo. ³⁷ Waako atanza dë zi mo zi to'bo zi kutrë lawo nü aba. ³⁸ Ëzë vidi maako édi na komokaya ta ra ma, ehe kö'du yandi 'bama mü damöku kyënyé ne, Wisi a Vidi atëdi na komokaya ta rö mo, ëzë mo ayi mü bikanyi 'ba 'Bu nü malayika laka étii."

9

Yësu opi rë nü
(Mt. 17:1-13; Lk. 9:28-36)

¹ Yësu iya zi zë henye, "Mayada zi ye tñyö damöku 'ba Wiri atayi, aki'ja'e maako'e gba oli ye dë."

² Tapëti ko'do modaka aba, Yësu oba Petero, Yemisi, ehe Yowani, i'bënni da döku konda riÿë. Ani zë na bi dë nnii. Mati édinni nduwë bi kongo, rakopi ayi zi Yësu, ³ ehe bongo 'bomo édi atanyi na kanyi, na kanyi ndra ta da vidi ako mü dakano nenye atobö kaka mo here. ⁴ Here vo lö'bö wota ne'e ongönni Eliya ehe Mosa édinni ame'do Yësu étii.

⁵ Petero ame'do zi Yësu, "Vo komoyandi, hala édi na laka zi ze tedi kinye. Da kuvö ze loko wota, kólö zi yi, kólö zi Mosa ehe kólö zi Eliya." ⁶ Mo oka nnii étii na tere, mo ayolo dë na kiya a'di. ⁷ Here foli alaya ayofu zë galili nü aba, gu ayi témii foli, "Nenye wisi ama ra." ⁸ Zë ongönni bi kandi gbö, mora 'de ongönni vidi ma kólö ako dë, nje Yësu zë étii.

⁹ Mati zë asinni ku akanjo ta da döku, Yësu ise go mo zi zë, "Wa mati ongo'e ne, ayada'e dë zi vidi ma kólö maako, le ezë Wisi a Vidi ényi ku témii koli."

¹⁰ Zë ɔwönni kö'du kise 'bomo ne, mora témii kutë zë ayetonnii ame'do na ga rë nü ga kö'du ne, "A'di ra 'bëni tényi témii koli?"

¹¹ Zë ako'joni ha Yësu iyanni henye, "Kö'du a'di vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'diye iyanni Eliya ra atayi dagba?" ¹² Kö'du ya'ba 'bomo édi henye, "Eliya ra tñyö édi atayi dagba zi wasisi kö'jö nzö. Mora kö'du a'di Buku 'ba Wiri iya nenye, Wisi 'ba Vidi aki'ja riti ndra, ehe akomba mo dë?

¹³ Mayada zi ye hala Eliya ayi ku nzö, ehe vidi o'dönni mo kaa zë ombanni, kaa mati Buku iya kö'du ga kö'du mo."

*Yësu ak'ojo wisi kora dakyikyi
aba*
(Mt. 17:4-21; Lk. 9:37-43a)

¹⁴ Mati zë adroko rë nnii koso vo lö'bö étii, ongönni vidi kayo kpo

ta rē nī ehe vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'diye, èdinni me'do zē èti.
¹⁵ Mati vidi ne'e ongɔnni Yésu, zē rakaga kyedre aba, ahonnī zi mo ehe amëtènni mo.

¹⁶ Yésu ako'jo ha vo lītu 'bēniye iya henye, "A'di ra èdī me'do'e zē èti ga kö'du mo?" ¹⁷ Kora maako mī kutē vidi kayo ne'e aya'ba da me'do henye, "Vo komoyandi, mika wisi ama zi yi, ga kö'du mo èdī dakyikyi aba mī nī, o'bō dē zi me'do. ¹⁸ Èzé dakyikyi ne ènyi ku mo ko'do, umē mo akano, amo aba hē nī, hē nī konyo aba, atèdi seserese. Mako'jo ha vo lō'bō 'bëyiye zi dakyikyi ne kore mo yaga, mora zē o'bɔnni dē."

¹⁹ Yésu iya zi zē henye, "E vidi oma'e dē. Hala ma kalima 'diri èti? Hala matèdī 'diri nduwē na mìkuku? Ika wisi ne zi ma." ²⁰ Ikannī mo zi Yésu. Kandi mati dakyikyi ne ongo Yésu, umē wisi ne tese aba, here mo alö'bō akano, alulu gbö amo aba hē nī. ²¹ Yésu ako'jo ha 'bu mo iya henye, "Mo èdī here ne, ndala aba?" Mo aya'ba iya henye, "Kyere mo gba na wisi tisi. ²² Da kyc dakyikyi ne èdī yonzo zi mo kofo, mo kumē aba mī wa'do ehe mī wini. Asösü kö'du ga kö'du ze, akonyi ze, èzé akatj'bō." ²³ Yésu alézé iya henye, "Iya 'Èzé mɔ'bo'e, Wa biya akyigo dē zi vidi mati èdī koma aba." ²⁴ Here kandi 'bu mo ènyi udu riyye, "Mèdì koma aba, mora anza dē kyo. Akonyi ma zi tèdi mo aba kyo."

²⁵ Here Yésu alima akyigo vidi kayo ne'e èdinni ku tayi kara rē nī, here mo i'di kö'du zi dakyikyi ne. Mo iya henye, "Dakyikyi mati mbili kisi ehe ha ngulu aba, mī'di kö'du zi yi tasi yaga ta ra wisi ne, ehe ödu dekpe mī mo lōhu." ²⁶ Here dakyikyi ne udu, umē wisi ne tese aba na kyigo, asi gbo yaga. Wisi ne ongo bi kaa yökü vidi, vidi biya na kòlò kòlò iyanni henye, "Mo oli

ku." ²⁷ Yésu oba wisi ne kala nī aba, akonyi mo zi tènyi, mo o're gbo riyè.

²⁸ Tapèti Yésu mati ödu loko, vo lō'bō 'bɔmo'e ako'joni hō mo mati zē na ga rē nnī, "Kö'du a'di dō'bō dē dakyikyi kore go mo yaga?" ²⁹ Yésu aya'ba da me'do iya henye, "Nje mötu ra ato'bō kyinē nenye kore mo yaga, waako o'bō dē."

Yésu ame'do kö'du koli 'bēni lōhu

(Mt. 17:22-23; Lk. 9:43b-45)

³⁰ Here Yésu vo lō'bō 'bēni èti illannī bi nani i'bënni nduwē kpuru tēmī Galilaya. Yésu ombo dē zi vidi kòlò maako zi yɔlɔ nèdi kila, ³¹ ga kö'du mo èdī vo lō'bō 'bēni ye yandi mo. Mo iya henye, "Wisi a Vidi aki'di zi vidi maako'e, zē akofonni mo. Ko'do da wota aba yaa, mo akaliro na didi." ³² Mora zē ayolonnī mī kö'du yandi ne dē, zē na tere ta bi hō mo ko'jo.

Èyì ra 'bēni na kyedre?

(Mt. 18:1-5; Lk. 9:46-48)

³³ Here zē ayinni Kaparanamo. Tapèti tibē 'bëzé loko, Yésu ako'jo ha vo lītu 'bēniye, "Èdiye ame'do da ga géri ne ga kö'du a'di?" ³⁴ Mora zē aya'banni da me'do dē zi mo, ga kö'du da ga géri ne zē èdinni ame'do na ga rē nnī, èyì ra 'bēni kyedre.

³⁵ Yésu alima akajo, ako'jo vo lītu 'butē dəmoriyö ne'e, iya zi zē henye, "Mo mati ombo zi tèdi dagba, maya'ba rē nī huléhu ta da vidi biya, mo mèdi na vo lītu zi vidi biya." ³⁶ Here mo iři wisi kora i'di mo atɔrɔ da komo zē. Mo i'di kala nī kpo ta rɔ mo, iya zi zē henye, ³⁷ "Vidi mati iři wisi ma kòlò tēmī gisisi nenye'e kalakyedre aba mī ru ma, mo iři ma kalakyedre aba. Vidi mati iři ma kalakyedre aba, iři dē nje ma kalakyedre aba, mora mo mati utu ma ne kpa."

*Vidī mati kö'du ko'do 'bomo
anza dē*

*Na kyényē zi ze, mo 'beze
(Lk. 9:49-50)*

³⁸ Here Yowani iya zi mo henye, “Vo komoyandi, dongō kora maako édi dakyikyi kore mo ru yi aba, dayada ze zi mo zi kila, ga kö'du mo anza dē mī gboko ‘beze.” ³⁹ Yēsu ayada zi zé henye, “Ayonzō'e mo dōrō dē, ga kö'du vidī kólö maako mati édi kö'du koro ko'do mī ru ma, akato'bō dē kandi tapēti mo kö'du kyényē kiya ru ma aba. ⁴⁰ Ga kö'du vidī mati kö'du ko'do 'bomo anza dē na kyényē zi ze, mo 'beze. ⁴¹ Miya zi ye tīnyō henye, vidī maako mati i'di wini zi ye kuwē ga kö'du'e 'bama, aki'ja biriti rē ni.”

*Kö'du kyényē yonzō
(Mt. 18:6-9; Lk. 17:1-12)*

⁴² “Ézē vidī ma o'do kö'du zi wisi tisi ma kólö nenye'e zi kö'du kyényē ko'do mati oma mī ma, atédi na laka zi vidī nani zi tēdi yitō kyedre kida aba kpo ta gu nī ehe ku'du mo mī ranga. ⁴³⁻⁴⁴ Here ézē kala yi o'do yi zi kö'du kyényē ko'do, ikye yaga. Édī na laka zi yi lima kazi ndi, ta da ndi sesi mo 'dō riyō tī'bē mo aba mī gehena mati inde rē nī dē. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ézē ndi yi o'do yi zi kö'du kyényē ko'do, ikye yaga. Édī na laka zi yi lima kazi ndi, ta da ndi sesi mo 'dō riyō tī'bē mo aba mī gehena mati inde rē nī dē. ⁴⁷ Ézē komo yi o'do yi zi kö'du kyényē ko'do, oba yaga. Édī na laka zi yi tödu Damöku 'ba Wiri komo kólö aba, ta da komo sesi mo 'dō riyō tī'bē mo aba mī gehena, ⁴⁸ mati 'kuru oli dē, ehe wa'do inde rē nī dē.’”

⁴⁹ “Vidī na kólö kólö akak'jo wa'do aba kaa wakumu édi akak'jo yo'do aba. ⁵⁰ Yo'do édi laka, mora ézē ayanja yokō nī ku, hala ato'bō ko'do zi yokō lólu? Édiye yokō 'ba aboka aba mī kutē'e, ehe

alima'e mī rakyéyi oka ma kólö maako aba.”

10

*Yēsu ayandi kö'du 'ba mbara
yeyi
(Mt. 19:1-12; Lk. 16:18)*

¹ Here Yēsu ila bi nani, ényi i'bē mī dakanjo 'ba Yudiya, ehe umu da ranga 'ba Yeredene. Vidī ayinni na kayo zi mo lólu, mo ayandi zé kaa mati mo édi 'duwi aко'do. ² Here kya 'ba Farasiye ayinni zi mo, ayonzōnni zi mo kuyi. Zé aко'jonnī hō mo iyannī henye, “Ayada te zi ze, kö'du kī'di 'beze akila vidī zi mbara 'bēni yeyi?” ³ Yēsu aya'ba dō mo tēmī kö'du ko'jo iya henye, “Kö'du kī'di a'di ra Mosa i'di zi ye?” ⁴ Da kö'du ya'ba 'bēzē édi henye, “Mosa i'di dangölö zi vidī waraga 'ba rayéyi yōru, ehe kore mbara 'bēni 'de.”

⁵ Yēsu iya zi zé henye, “Mosa ayörü kö'du kī'di ne here zi ye, ga kö'du de 'e na kyigo zi yandi.

⁶ Mora biyeto aba, mī kadra nani mati bi o'do rē ni, Wiri i'di kora mbara aba. ⁷ Mora ga kö'du nenye, kora akila 'bu nī ma nī, aba akadrōko rē nnī mbara 'bēni aba, ⁸ ehe zé riyō ne, ata'banni na wa kólö. ⁹ Inye'e dē wa mati Wiri adrōko ku bi kólö ne.”

¹⁰ Mati zé a'banni lólu huléhu loko, vo lō'bō'e aко'jonnī ha Yēsu ga kö'du ne. ¹¹ Here mo iya zi zé henye, “Kora mati ayéyi mbara 'bēni ehe oze mbara vere, mo o'do ndoro ta da mbara 'bēni. ¹² Mī ga gérri kólö ne, mbara mati ayéyi kora 'bēni, ehe oze kora vere, ne o'do ndoro.”

*Yēsu i'di ya'da zi gisisiye
(Mt. 19:13-15; Lk. 18:15-17)*

¹³ Here kya vidī maako'e ikanni gisisiye zi Yēsu, ga kö'du zi mo kala nī kī'di dē zé, mora vo lō'bō'e ammonni vidī ne éti. ¹⁴ Mati Yēsu ayolo kö'du nenye, mo na kamo ehe iya zi vo lō'bō 'bēniye henye,

"Ila'e gisisiye 'bayinni zi ma, ayata'e zë dë, ga kö'du damöku 'ba Wiri ne édi kö'du zë kaa ma neny'e.¹⁵ Miya zi ye henye, mo mati iri damöku 'ba Wiri dë kaa wisi tisi, ödu dë mi mo."¹⁶ Here mo iri gisisiye hu förö ni, i'di kala ni dë zë, ehe i'di ya'da zi zë.

Kora vo wakayo

(Mt. 19:16-30; Lk. 18:18-30)

17 Mora kaa Yësu ayeto ku da gëri 'bënï löhü, kora maako aho alödrö da komo mo, aко'jo hо mo iya henye, "Vo komoyandi laka, mako'do a'di zi ma dëdë ma ńburu ki'ja?"¹⁸ Yësu aко'jo hо mo iya henye, "Kö'du a'di aко'jo ma na laka? Vidi maako anza na laka, nje kölö Wiri.¹⁹ Ayolo kö'du kï'di ne'e ku. Ofo vidi dë, o'do ndoro dë, alogo dë, asusu vidi maako dë na ndöndö, o'ba vidi dë, ɔwo 'bu yi ma yi aba."

20 Kora ne iya henye, "Vo komoyandi, kyere ma gba na ɔbi, mowö kö'du kï'di ne biya."²¹ Here Yësu ongo bi mbiyi dö mo lɔvɔ aba, iya henye, "O'do wa kölö dë gba. I'bë, ogo wa mati édi mo aba ne biya, i'di kohi mo zi vo leriyé, atëdi wa aba kyo komoriyé, ayi alö'bö ga ndi ma."

22 Mati kora ne owo kö'du ne, biköndu apere rë ni ta komo mo, ehe i'bë 'de na rasosu, ga kö'du mo na vo wakayo.²³ Yësu ongo bi kpo da vo lö'bö 'bënïye, iya zi zë henye, "Atëdi na kygɔ zi vidi 'ba wakayo aba zi tödu mi damöku 'ba Wiri."

24 Mora here, vo lö'bö'e na rakaga mi me'do ne. Mora Yësu i'bë nduwë kiya mo aba henye, "Gisi ama'e, édi na kygɔ zi tödu damöku 'ba Wiri."²⁵ Atëdi na kygɔ ndra zi vidi 'ba wakayo aba zi tödu mi damöku 'ba Wiri, ta da jemele zi ti'bë kpuru ta komo wogo 'ba ibira."²⁶ Mora here ne, vo lö'bö'e rakaga aba ndra, aко'jonnï oka maako, "Mora here

ne, éyi ra ato'bö yomo?"²⁷ Yësu ongo bi mbiyi dë zë, aya'ba dö mo henye, "Neny'e wa mati vidi ɔ'bö dë ko'do mo, mora anza dë na kygɔ zi Wiri. Wiri ato'bö wasisi ko'do mo biya."

28 Here Petero ame'do riyyë, "Ongɔ te, dila wasisi ku biya, da'ba dalö'bö ku gë yi."²⁹ Yësu alëzë oo, iya zi zë henye, "Mayada zi ye henye, vidi maako mo ila linjɔ, mandere öndu'e, mandere émiye, mandere ma'e, mandere 'bu'e, mandere gisisiye mandere yaka'e, ga kö'du ma, ehe ga kö'du yöyö laka,³⁰ mo aki'ja ndra mi kö'do ma ndeny'e ne. Mo aki'ja loko lami da kyo, öndu'e, émiye, ma'e, gisisiye, yaka'e, ehe riti kpa. Mi kö'do mati atayi ne, mo aki'ja dëdë ńburu.³¹ Mora vidi kyo mati dagba ne, atëdinni huléhu, ehe vidi kyo mati huléhu ne, atëdinni dagba."

Yësu ame'do kö'du koli 'bënï

(Mt. 20:17-19; Lk. 18:31-34)

32 Yësu vo lö'bö 'bënï eti, yaanya aba édinni ku da ga gëri mati i'bë le mi Yerusalem. Yësu édi ati'bë dagba komo vo lö'bö'e. Zë ndö na rakaga. Vidi mati alö'bö 'bënñi huléhu ne, na tere. Da kölö löhü Yësu oba vo litu 'butë dömoriyö ne'e dakapa, ame'do kö'du wa mati aко'do rë ni zi ni. Mo iya zi zë henye,³³ "Owo'e te, dëdi t'i'bë'e le mi Yerusalem, ani Wisi a Vidi aki'di zi kyedre 'ba vo karasa'e ehe vo komoyandi 'ba kö'du kï'diye. Zë akombanni da kö'du zi mo kofo, aki'di mo zi vo leze'e,³⁴ mati aко'dönni wari rɔ mo, ko'binni oro rɔ mo, aku'bönni hu mo, ehe akofonni mo. Mora ko'do da wota aba, mo atenyi na diidì."

Kö'du 'ba Yemisi nnii Yowani aba

(Mt. 20:20-28)

35 Here Yemisi nnii Yowani aba zë gisi 'ba Zebedeyo, ayinni

zi Yēsu, iyanni henye, “Vo komoyandi, waako ḫdī ani domba zi yi ko'dō mo zi ze.”³⁶ Yēsu ako'jo hē zē iyanni henye, “A'di ra here?”³⁷ Zē aya'banni da me'do iya henye, “Ezē alima ku da kyitī 'ba bikanyi kyedre 'ba damōku 'beyi, domba yi zi kila ze lima yi aba, ma kōlō da kala yi ma tiri, ehe ma kōlō da kala yi ma gali.”

³⁸ Yēsu iya zi zē henye, “Ayəlō'e dē, a'di ra ḫdiye kö'du ko'jo go mo. Akato'bō'e köfō 'ba ritti mati makuwē ne? Akato'bō'e bapatisi tēmi gēri mati abapatisi ma?”³⁹ Aya'banni da me'do henye, “Dakato'bō.” Yēsu iya zi zē henye, “Akuwē'e köfō mati makuwē, ehe akabapatisiye tēmi gēri mati abapatisi ma.⁴⁰ Mora mo'bō dē zi vidi maako kinzi, eyi ra akalima da kala ma ma tiri, ehe da kala ma ma gali. Wiri ra aki'di bi nenye'e zi zē mati mo ako'jo ga ko'du zē.”

⁴¹ Mati kya 'ba vo lītu'e 'butē owonni kö'du ne, zē na kamo kazi Yemisi Yowani aba.⁴² Here Yēsu ako'jo zē biya zi ni ga bi kōlō, iya zi zē henye, “Ayəlō'e ku here, yere 'ba vo leze'e ḫdinni yere kyigō'e kalakonda aba.⁴³ Nenye anza dē gēri mati ḫdī mi kutē'e. Ezē vidi ma kōlō tēmiye ombo zi ni tēdi na kyedre, mo mēdī na vo kalima zi oka'e,⁴⁴ ehe vidi ma kōlō tēmiye ombo zi ni tēdi dagba, mo mēdī na vo kalima zi oka'e biya.⁴⁵ Here Wisi 'ba Vidi ayi dē zi vidiye loo ko'do zi mo, mo ra ayi zi ko'do, ehe zi dīdī ni kī'di zi vidi kayo yomō.”

Yēsu ako'jō vo komoköndu Baratamoya

(Mt. 20:29-34; Lk. 18:35-43)

⁴⁶ Here zē ayinni mi Yerikō. Mati Yēsu ila gawo vo lō'bō 'bēniye eti ehe vidi kayo eti, vo komoköndu ru mo Baratamoya, Wisi 'ba Tomasi, ḫdī alima da kapa gēri.⁴⁷ Mati mo owo henye Yēsu 'ba Nazereta ra, mo ayeto hē ni

gbögbö, “Yēsu Wisi 'ba Dawidi akonyi ma.”⁴⁸ Vidi kayo ne'e ényinni mo aba na kamo, iyanni zi mo zi lima ti. Mora mo agbögbö hē ni gbo ndra riyē, “Wisi 'ba Dawidi akonyi ma.”

⁴⁹ Here Yēsu orō, iya henye, “Ako'jo mo.” Here zē ako'joni kora vo komoköndu ne gbo. Zē iyanni henye, “Ehdi rakyenyi aba, ényi riyē, mo ḫdī yi ko'jo.”⁵⁰ Mo umē bongo 'bēni 'de, öfu riyē, ayi zi Yēsu.⁵¹ Yēsu ako'jo ho mo, “A'di ra ombo zi ma zi ko'do zi yi?” Kora vo komoköndu ne, aya'ba da me'do henye, “Vo komoyandi, momba zi bi kongo lōhu.”⁵² Yēsu iya zi mo, “I'bē, kö'du koma 'beyi ako'jo yi ku.” Kandi mo o'bō zi bi kongo, alō'bō gbo ga Yēsu da gēri.

11

Yēsu ödu mi Yerusalem
(Mt. 21:1-11; Lk. 19:28-40; Yo. 12:12-19)

¹ Mati zē ḫdinni ku tōko Yerusalem, kara ra gawo 'ba Betehege ehe Beteniya, zē ayinii da Dōku 'ba Olivo. Yēsu utu vo lō'bō 'bēniye riyō dagba kö'du zi wa maako ko'do.² Yēsu iya zi vo lō'bō'e henye, “I'bē'e zi dalijō mati ḫdī dagba komo'e. Ezē kandi okö'e ku ani, aki'ja'e wisi makakya na kida aho dē gba dō mo, inga'e, ika'e kinye.³ Ezē vidi maako ako'jo he'e kö'du a'di ḫdiye makakya ne koba go mo, ayada'e zi mo Yere ra ombo, mo akaya'ba hulēhu kandi.”

⁴ Here zē i'bēnni, i'janni wisi makakya yaga da ga gēri, na kida kara ha loko. Mati zē ḫdinni akinga,⁵ kya 'ba vidi mati ḫdinni atoro dakapa ne, ako'joni hē zē henye, “Ehdiye a'di ko'do here? Kö'du a'di ḫdiye makakya ne kinga go mo?”⁶ Here zē aya'banni da me'do kaa mati Yēsu ayada zi zē, here vidi ne'e ilanni

zë gbo ati'bë. ⁷Zë ikannii makakya ne zi Yësu, umënnii bongô 'bënni da ngötü ne, Yësu ékyi gbo dò mo. ⁸Vidî kayo o'banni bongô 'bënni da ga gëri, mora agamo'e ikye 'bënni mbila kaga mati mï yaka ne, o'banni da ga gëri. ⁹Here vidî mati édinni dagba ne, ehe vidî mati alö'bö 'bënni huléhu ne, ayeto hë nnî gbögbö,
“Wayeto zi Wiri,
Wiri mï'di ya'da zi mo mati ayi mï ru 'ba Yere.

¹⁰ Wiri mï'di ya'da zi damöku 'ba
Yere Dawidi 'bu ze,
mati édi atayi ne.
Wayeto zi Wiri.”

¹¹ Mati Yësu ödu mï Yerusalem, i'bë mï yékëlu, ongo bi kpo ta da wasisi ne, mo i'bë vo lïtu ma 'butë dòmoriyö ne étü mï Beteniya kö'du kadra anza dekpe.

*Yësu asënë kaga kyëlu
(Mt. 21:18-19)*

¹² Mi ko'do ma ta go mo zë édinni atalba huléhu témii Beteniya, Yësu na o'bo. ¹³ Mo ongo kaga kyëlu ta bi kowö ayöfu do mo mbili yëyü aba. Here mo i'bë akongô kôdô na kato'bo kï'ja kolo dò mo. Mora mati mo ayi zi mo ani, mo i'ja nje mbili yëyü, ga kö'du anza kadra ma laka 'ba kyëlu zi tövu. ¹⁴ Yësu iya zi kaga kyëlu ne henye, “Vidi kólö maako onyo kolo dekpe kazi yi löhu.”

*Yësu i'bë mï yékëlu
(Mt. 21:12-17; Lk. 9:45-48; Yo. 2:13-22)*

¹⁵ Mati okonnii mï Yerusalem, Yësu i'bë ödu mï yékëlu, ayeto vidî mati édinni wakogo ne kore mo biya yaga. Mo adu'du tarabiza 'ba vidî mati édinni kohi kutré, ehe gba'da 'ba vidî mati édinni atu'bu kogo ne kanjo. ¹⁶ Mo omaba dë zi vidî kólö maako kumbë wa maako kpuru tasi mo aba yaga témii yékëlu. ¹⁷ Here mo ayandi vidîye iya henye, “Édi na yörü Wiri iya henye, ‘Yékëlu 'bama ne

akako'jo loko 'ba mötu zi tu'dë'e biya,’ mora ofö'e ku na bi 'ba rakoho 'ba vo logo'e.”

¹⁸ Kyedre 'ba vo karasa, ehe vo komoyandi 'ba kö'du kï'diye ownoni kö'du ne here, ayetonni gëri maako koma zi Yësu kofo. Zë na tere kazi mo, ga kö'du vidî kayo ne'e biya na rakaga témii kö'du yandi 'bomo. ¹⁹ Mati hutaga öko, Yësu vo lïtu 'bénî étü, i'bënni 'de témii gawo nani.

*Kö'du yølo ta ra kaga kyëlu
(Mt. 21:20-22)*

²⁰ Mï da mündö vere 'do njbo, zë édinni ati'bë ta da gëri, ongonné kaga kyëlu ne, oli ku ta riyë le ngara'da nü aba akanjo. ²¹ Petero asösü kö'du mati o'do rë nü ne, ehe iya zi Yësu henye, “Ongo te, vo komoyandi, kaga kyëlu mati asënë ne, oli ku.” ²² Yësu aya'ba dò mo zi zë iya henye, “Édiye kö'du koma aba mï Wiri. ²³ Miya tñyö zi ye henye, mo mati ayada kö'du zi lutu nenyen tñyö riyë ehe rë nü kumë mï ranga, dò mo anza dë jiri jiri, mora oma mï kö'du mati mo iya ne, ako'do rë nü zi mo. ²⁴ Ga kö'du ne mayada zi ye, èzë amötu'e, ehe ako'jo'e kö'du wa, oma aki'ja, aki'di wa mati ako'jo kö'du go mo. ²⁵⁻²⁶ Èzë orö riyë amötu, ila kö'du sisi mati irü ra vidî maako, here 'Bu yi komoriyë akila kö'du kyënyë mati o'do.”

*Kö'du ko'jo kö'du kalakonda
ba Yësu
(Mt. 21:23-27; Lk. 20:1-8)*

²⁷ Zë okonnii kpa löhü mï Yerusalem. Mati Yësu édi alasi mï yékëlu, kyedre 'ba vo karasa'e, vo komoyandi 'ba vo kö'du kï'diye, ehe vidî kyedre'e ayinni zi mo ²⁸ ako'jonnî ho mo iyanni henye, “Ayada zi ze, kalakonda 'ba a'di ra édi kö'du nenyen'e ko'do mo aba? Éyi ra i'di kalakonda ne zi yi?” ²⁹ Yësu aya'ba dò mo zi zë iya henye, “Ma kako'jo he'e nje

kö'du ko'jo kölö aba. Ëzë aya'ba'e da kö'du ko'jo ne ku, makayada zi ye kalakonda 'beyi ra mëdi kö'du neny'e ko'do mo aba.³⁰ Ayada'e zi ma, kalakonda 'ba Yowani mati èdë vidi bapatisi mo aba ne ayi ta kila, kazi Wiri ködo kazi vidi?"

³¹ Zë ayetonn'i hë nn'i wasa na ga rë nn'i iyann'i henye, "Dakiya ze a'di? Ëzë daya'ba'e dö mo, diya'e 'Ayi kazi Wiri,' mo akiya henye, 'Kö'du a'di oma'e dë mü Yowani?' ³² Mora ëzë diya 'Ayi kazi vidi....' Zë erenn'i vidiye ga kö'du vidi biya na kölö kölö omanni mü Yowani, iyann'i mo Nëbi ra. ³³ Here da me'do ya'ba 'bëzë zi Yësu èdë henye, "Dayolo dë." Yësu iya zi zë henye, "Makayada dë zi ye, kalakonda 'ba a'di ra mëdi kö'du neny'e ko'do mo aba."

12

Mala 'ba vo lœc
(Mt. 21:33-46; Lk. 20:9-19)

¹ Here Yësu ame'do zi zë tém'i mala. "Kora maako èdë ani, isi yaka o'do resi kpo ta ro mo, ak'o'jo bi zi nyenyo ku'bö dö mo, o'ba loko toro 'ba zi bi kongo. Mo ila yaka ne zi vo lœko'do'e, i'bë gbo bi yingo. ² Mati kadra 'ba nyenyo kumu øko ku, mo utu vo kalima 'bëni zi vo lœko'do ne'e, zi kiri kazi zë mü 'bëni tém'i yaka. ³ Here vo lœ ne'e irinn'i vo lïtu ne u'bönn'i mo, utunni mo hulëhu kazi wa maako. ⁴ Here vo kyeti yaka utu vo kalima ma agamo, vo lœko'do'e u'bönn'i mo do mo, i'dinn'i komokaya dö mo. ⁵ Vo kyeti yaka utu vo kalima ma agamo, ofonni mo. Mo utu zë kyo, ehe zë u'bönn'i maako'e, ofonni maako'e."

⁶ "Koso mo kölö mati oso zi kutu, nje gogo wisi 'ba kora ne. Ndundu mo aba biya, mo utu wisi 'bëni zi vo lœ'e. Mo iya henye, 'Mayolo ku zë atçwonn'i wisi ama.' ⁷ Mora vo lœ neny'e iyann'i zi oka maako,

'Neny'e wisi 'ba vo yaka ra. Aiyie, dofo'e mo, wasisi bëmo ne'e, atëdi 'beze.'⁸ Here zë irinn'i wisi ne, ofonni mo, u'dunn'i yöku mo yaga tém'i yaka."

⁹ Yësu ako'jo kö'du iya henye, "A'di ra vo kyeti yaka ne ako'do? Mo atayi akofo vo lœ ne'e, aki'di yaka ne zi vo lœ maako'e. ¹⁰ Ako'jo'e kö'du yöru neny'e ku. Yitö mati vo wa ko'ba'e ombanni dë, opi rë n'i ku na ri'di ma laka.

¹¹ Neny'e Yere ra o'do, èdë na rakaga zi ze."

¹² Here vo dagba 'ba Yuda'e ayonzonni zi Yësu kiri, ga kö'du ze ayoloni mo èdë mala ne yada kö'du 'bënn'i. Mora zë na tere kazi vidi kayo ne'e, here zë ilanni mo i'bë gbo.

Kö'du 'ba 'be'bele kopi

(Mt. 22:15-22; Lk. 20:20-26)

¹³ Yaa, zë utunni kya 'ba Farasi maako'e, kya 'ba Heroda'e zi Yësu kiri kö'du me'do ho mo. ¹⁴ Zë ayinn'i zi mo iyann'i henye, "Vo komoyandi, dayolo ku yi kora mati èdë kö'du tïnyö ra yada. Vidi maako o'ba yi dë, ga kö'du ombo da me'do 'beze dë. Mora èdë kö'du géri 'ba Wiri ra yandi tïnyö. Èdë laka zi 'be'bele kopi zi Yere Siza ködo anza here dë?"

¹⁵ Mora here Yësu ongo bi kpuru tém'i kö'du yonz'o 'bëzë ne, aya'ba do mo iya henye, "Kö'du a'di èdïye re 'e ki'di zi ma kuyi? Ika'e kohi ñbiriri ne mongo te."¹⁶ Zë ikanni zi mo kölö, mo ako'jo hë zë iya henye, "Komo eyi ra ru mo aba neny'e?" Zë aya'banni, iyann'i henye, 'ba Yere Siza ra. ¹⁷ Here Yësu iya henye, "Laka i'diye zi Yere Siza wa mati 'ba Yere Siza, ehe i'diye zi Wiri wa mati 'ba Wiri." Zë na rakaga kazi Yësu.

Kö'du 'ba tïnyi tém'i koli

(Mt. 22:23-33; Lk. 20:27-40)

¹⁸ Here kya Sadeke maako'e mati èdinn'i akiya vidi ényi dë

tëmi koli ne, ayinni zi Yësu iyanni henye,¹⁹ “Vo komoyandi, Mosa ayörü kö'du ki'di ne zi ze, iya henye, ‘Ëzë kora mati mbara aba oli ila mbara ne kazi wisi, öndu 'ba kora ne moze mbara lu'bë ne ga kö'du zi zë gisisi ko'jo mï ru 'ba öndu mati oli ne.’”

²⁰ “Here gisi öndu'e ödinni madɔmoriyö. Ma kyedre oze mbara ehe oli 'de kazi wisi ko'jo. ²¹ Mora öndu ma riyö mo oze mbara ne, ehe mo oli kpa 'de kazi wisi ko'jo. Kö'du ne o'do rë nü kpa zi öndu ma wota mo. ²² Mora zo zi koso mo ne'e. Gisi öndu madɔmoriyö ne'e biya ozenni mbara ne, ehe olinni kazi gisi ko'jo. Ndundu mo aba mbara ne oli gbo. ²³ Yaanya aba, ëzë vidi mati olinni, ényinni ku na didi mi ko'do 'ba tényi tëmi koli aba, mo atëdi 'bëni na mbara 'beyi? Zë madɔmoriyö ne biya ozenni mo.”

²⁴ Yësu aya'ba da me'do zi zë iya henye, “Kö'du a'di o'do'e kö'du lité ne go mo? Ëdì ga kö'du ayolo'e dë, a'di ra kö'du yoru iya? Kö'du ayolo we'e kyigo 'ba Wiri dë? ²⁵ Ga kö'du ëzë vidi mati olinni ne ényinni ku na didi, atëdinni kaa malayika'e komoriyé rakoze anza kpe. ²⁶ Yaanya aba ne ga kö'du 'ba yoku zi tényi ne, ako'jo'e dë tëmi Buku mati Mosa ayörü kö'du möku lɔ'bo? Ëdì na yoru ani, Wiri iya zi Mosa henye, ‘Ma Wiri 'ba Abarayama, Wiri 'ba Yisika ehe Wiri 'ba Yakoba.’ ²⁷ Mo Wiri 'ba didi anza dë 'ba koli. Alitë'e kö'du ku!”

*Kö'du ki'di ma kyedre ndra
(Mt. 22:34-40; Lk. 10:25-28)*

²⁸ Here vo komoyandi 'ba kö'du ki'di ëdì ani, mo owo me'do ne gbo. Mo ongo Yësu i'di da me'do ya'ba laka zi Sadeke'e, here mo ayi zi mo, kö'du ko'jo aba. “Kö'du ki'di ma vala ra ëdì na laka ndra, ta dë zë biya?” ²⁹ Yësu aya'ba do mo iya henye, “Ma kólö ma

laka ndra ëdì henye, ‘Owo'e kö'du Yiserele, Yere Wiri 'beze nje Yere kólö. ³⁰ Í'di lɔvɔ Yere Wiri 'beyi di'di yi aba biya, lawo yi aba biya, dë yi aba biya, ehe biya kyigo 'beyi aba.’ ³¹ Kö'du ki'di ma riyö ma laka ndra ëdì henye, ‘O'do lɔvɔ vo halinjɔ oka kaa mati o'do lɔvɔ yi,’ Kö'du ki'di ako ndra ta da ma riyö nenye'e anza dë.”

³² Vo komoyandi 'ba kö'du ki'di aya'ba dɔ mo zi Yësu iya henye, “Eme ndö, vo komoyandi. Ëdì tñyö, kaa mati iya henye Wiri nje kólö, Wiri maako anza du mo. ³³ Vidi mo'do lɔvɔ Wiri biya di'di nü aba, dë nü aba biya, ehe biya kyigo 'bëni aba, mo mo'do lɔvɔ vo halinjɔ oka kaa, mati mo o'do lɔvɔ nü. Ëdì na laka zi kö'du ki'di riyö nenye'e tɔwɔ mo ta da ngötü ki'di wakumu maako étü zi Wiri.”

³⁴ Mati Yësu ayolo hala da kö'du ya'ba 'bëni ëdì na laka, mo iya zi mo, “Anza dë na kowɔ ta ra damöku 'ba Wiri.” Ta ga ma ne, vidi maako i'di rë nü dekpe zi ha Yësu ko'jo.

Kö'du ko'jo ga kö'du 'ba Korisito

(Mt. 24:41-46; Lk. 20:41-44)

³⁵ Mati Yësu ëdì kö'du yandi mï yékélü, mo ako'jo kö'du iya henye, “Hala vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'diye o'bɔnni akiya henye Korisito atëdi tëmi kozo 'ba Dawidi? ³⁶ Lawo Kólö Laka i'di me'do zi Dawidi kiya henye, ‘Yere iya zi Yere ama henye, Alima kinye da tiri ma, le zi ma vo wehe 'beyiye ki'di burutu yi.’

³⁷ Dawidi na bi dëni ako'jo mo ‘Yere.’ Hala Korisito akato'bɔ tedi na kozo a Dawidi?”

Yësu ayada kö'du kyenyé 'ba vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'diye
(Mt. 23:1-36; Lk. 20:45-47)

³⁸ Yësu nduwë kö'du yandi, ehe vidi kayo ëdì mbilinni koze na

rakyenyi. Mati mo ayandi zë, mo iya henye, "Andiye re 'e kazi vo komoyandi 'ba vo kö'du kidi ne'e, o'dönni lovo zi lasi kpo mii bongo konda 'benni ne, zë mete watowö aba mi bi wakogo."³⁹ Akinzi 'benni kyiti ma kyedre mati ako'jo mi bi 'ba mötu ne, ehe bi ma laka mi bi 'ba ratoto.⁴⁰ I'dinni kö'du ko'do 'benni ga kö'du mbara lu'bë ne'e, ehe wënni wa 'bezë logo mo ta liñö. Here, zë o'do rë nnii zi kongo na laka mötu konda ko'do aba."

Waki'dü 'ba mbara lu'bë (Lk. 21:1-4)

⁴¹ Mati Yesu alima kara ra söndu kohi 'ba yékelu, mo edü vidi mati edinni kohi 'benni ki'dü ne kongo mo. Vidi vo wa aba kyo, i'dinni kohi kyo. ⁴² Mora mbara lu'bë vo leri ayi i'dü tarifa riyo. ⁴³ Mo ako'jo vo lö'bö 'benyiye bi kólö, ehe iya zi zë henye, "Mayada zi ye mbara lu'bë vo leri nenyi, i'dü waki'dü mi söndu ne ndra ta da oka'e biya. ⁴⁴ Vidi mati zë wa aba kyo, i'dinni nje wa mati zë ombanni dë. Mora mo le na vo leri kaa mati mo edü ne, i'dü 'beni biya wa mati mo edü zi lima ro mo."

13

Yesu ame'do kö'du 'ba yékelu yanya

(Mt. 24:1-2; Lk. 21:1-6)

¹ Mati Yesu edü alasi temi yékelu, vo lö'bö 'bomo iyanni zi mo henye, "Ongo te vo komoyandi, yitö koro a'di ra here, loko ne aba?" ² Yesu aya'ba da me'do iya henye, Ongö loko kyedre ne'e ku? Yitö ma kólö maako kinye akatoso dë ga bi ni, gë zë biya na kólö kólö aku'du akano."

³ Yaa mati Yesu edü alima da Döku 'ba Olivo, kyeti 'ba yékelu, mora Petero, Yemisi, Yowani ehe Anderiya ayinni zi mo na bi dë nnii. ⁴ Zë iyanni zi mo henye, "Ayada zi ze ndala aba nenyi ako'do rë ni, ehe ayada zi ze a'di ra ako'do

rë ni zi yada henye kadra mo oko ku ga kö'du zi wasisi ne'e biya zi rë nnii ko'do." ⁵ Yesu iya zi zë henye, "Ediye como ki'dü aba, ehe ila'e vidi kólö maako dë zi ye ko'ba." ⁶ Vidi kayo aki'dü rë nnii me'do ga kö'du ma, akatayi akiyanni henye, ma mo, ehe zë aco'banni vidi kayo. ⁷ Mora here,anza'e dë na riti ézë owo'e kporo wehe kara da kapa ehe kö'du yoyö 'ba wehe na kowö. Kö'du nere'e aco'do rë nnii, mora anza dë zi kiya henye, ndundu 'ba dakajo ra oko ku. ⁸ Dakajo aco'do wehe oka ma kólö aba, damoku akalépi da oka maako. Kinzikinzi atedü ta bi ne biya ehe madoyi atedü. Wa ne'e atedinni kaa dagba töc 'ba wisi ko'jo. ⁹ E na bi de 'e, ediyie como ki'dü aba. Akiriye, ehe aku'bö'e bi 'ba vurë. Aku'bö'e mi bi 'ba mötu, atoro'e como vo dalinjö'e, ehe yere'e ga kö'du ma, zi yada kö'du yoyö laka ne zi zë. ¹⁰ Mora dagba kazi ndundu mo tokö, kö'du yoyö laka ma yeti zi vidi biya. ¹¹ Ezë iriye, ika bi 'ba vurë, asosu'e dë ga kö'du mati akiya'e. Ezë kadra mo oko ku, iya'e mati i'dü zi ye. Ga kö'du me'do mati akame'do'e ne, atanza 'be, atayinni kazi Lawo Kólö Laka. ¹² Öndu'e atenyinni akpa da öndu nniiye, ehe aki'dinni zë zi kofo. 'Bu'e atenyinni akpa da gisisi 'benyiye, ehe aki'dinni zë zi kofo. Gisisi aco'dönni wehe akpa 'bu nnii aba, ehe akomannü géri zi 'bu nnii, ma nnii eti kofo. ¹³ Vidi biya na kólö kólö akoyinniye ga kö'du ma. Mora vidi mati edü mi kuku aba, le mi ndundu mo akayomo."

Tuku kyénye

(Mt. 24:15-28; Lk. 21:20-24)

¹⁴ "Akongo'e tuku kyedre atoro bi mati mo anza dë zi tedi zi mo (kö'du zi vo ko'jo mo, ayo'lo na laka mi kö'du nenyi a'di). Mora zë mati mi Yudiya, atahonni 'de

da lutu'e. ¹⁵ Vidi mati edii da loko 'beni asi dekpe akanjo zi wa maako koba mo ni aba. ¹⁶ Vidi mati edii yaka i'bé dekpe huléhu, linjó kö'du bongo 'beni. ¹⁷ Atëdi na kyenyé mi kadra naniye, zi mbara mati omönni, ehe zi ma'e mati edinni gisi luru aba. ¹⁸ Amötü zi Wiri kazi kö'du nani o'do rë ni mi toni. ¹⁹ Ga kö'du kyenyé 'ba mi ko'do naniye, atëdi kowɔ na kyenyé ta da mo biya gba damöku ayɔlo dë biyeto aba, mati Wiri i'di damöku le mi kadra ma yaanya aba. Mora ani kö'du ako atanza dekpe kaa ma ne huléhu. ²⁰ Mora Yere aya'ba ra watiti mi ko'do naniye, ézé mo o'do dë here, ro vidi aka omɔ dë. Ga kö'du vidi kinzi 'bomo'e, here mo aya'ba ra watiti 'ba ko'do naniye. ²¹ Mora here ézé vidi kólö maako iya zi yi, Ongo te kinye Korisito edii ne, mandere ongo te nani mo edii, oma dë mi mo. ²² Ga kö'du Korisito vo ndɔndo, ehe nëbi vo ndɔndo'e akalagannü, zé ako'dönni kö'du koro, ehe kö'du rakaga zi vidi ko'ba. Zé ako'dönni kö'du ne zi vidi 'ba Wiri mati mo inzi. ²³ Ëdiye na komokandi. Mayada ga kö'du ne ku biya zi ye gba kazi kadra mo tokɔ."

Tayi 'ba Wisi a Vidi
(Mt. 24:28-31; Lk. 21:25-28)

²⁴ "Mi ko'do tapëti kadra 'ba riti nani, kadra akuyi rë ni na köndu, yehwe ayanyi bi dekpe, ²⁵ kyélü akalépinnü ta komoriyé, ehe kyigo mi ga bi ne'e akore zé ta bi 'bëzë. ²⁶ Mora here, wisi a vidi akalaya ta bi tayı tëmi fɔli kyigo bikanyi kyedre aba. ²⁷ Mo akutu malayika'e yaga zi bi sowɔ 'ba bi golo'bɔ 'ba dakajo ne zi vidi kinzi 'ba Wiri tɔtɔ mo ta ndundu 'ba damöku le kapa ma kyamo. ²⁸ Kaga 'ba kyélü ma yandi kö'du yɔlɔ zi ze. Ézé ngora 'ba kaga kyélü ne ayi ku na luwë, ehe na 'bɔlɔ, ehe yëyu na kyiyi ne ayeto tövu, ayakɔlo henye

omo ku kara. ²⁹ Tëmi géri kólö ne, ézé ongɔ'e kö'du ne'e edii rë nn̄i ko'do, akayɔlo'e henye, kadra mo ku kara nzɔ zi rë ni yeto. ³⁰ Asosu'e henye, kö'du nenye'e biya ako'do rë nn̄i dagba kazi vidi mati edinni na didü yaanya aba ne koli biya. ³¹ Komoriyé dakanjo aba akalagannü 'de, mora me'do 'bama alaga dë."

Vidi kólö maako ayɔlo ko'do mo mandere kadra mo dë
(Mt. 24:36-44)

³² "Here vidi kólö maako ayɔlo dë ndala aba ko'do mo mandere kadra mo akatɔko, le malayika 'ba komoriyé'e mandere wisi, nje 'bu ra akayɔlo. ³³ Ëdiye komo ki'di tandi aba ga kö'du ayɔlo'e dë, ndala aba kadra ne atɔko. ³⁴ Akatëdi kaa vidi maako ényi ati'bë bi yingo, kowɔ ta ra linjó 'beni, ehe ila vo lɔɔ 'beniye ra na vo ga linjó kongo. Tapëti mo i'di zi zé lɔɔ 'ba vidi ma kólö zi ko'do mo, mora tapëti mo ayada kö'du zi vo ha loko kongo, zi tëdi nduwé kongo mo. ³⁵ Ëdiye komokandi aba ga kö'du ayɔlo'e dë ndala aba vo kyeti linjó ne atɔko. Mandere atëdi hutaga aba, mandere mi kutë yɔndɔ gba kono bi aba mandere bi loso 'ba kadra aba. ³⁶ Ézé mo ayi truku'du, mi'ja'e dë ako'do. ³⁷ Kö'du mati miya zi yi ne, miya zi ye biya, ediyé komo ki'di aba."

14

Kyedre 'ba Yuda'e o'dönni yere zi Yésu kofo
(Mt. 26:1-5; Lk. 22:1-2; Yn. 11:45-53)

¹ Here kadra 'ba kyérë karama 'ba laga 'ba koli ndenyi ila ko'do mo ku nje da rïyö. Kyérë 'ba mangolɔ'bɔ konyo kazi langa gɔ mo. Here kyedre 'ba vo karasa, ehe vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'diye, edinni géri koma zi Yésu kiri na liwo zi kofo mo. ² Zé iyanni

henye, “Do'do'e dë mii ko'do 'ba kyérë kazi vidi ényinni na koma wehe aba.”

*Apisi yéni ra Yésu mii Beteniya
(Mt. 26:6-13; Yn. 12:1-8)*

³ Mati Yésu édi mii Beteniya linjø 'ba Simona, vo mönyu ne, wakonyo, mbara maako ayi ödu loko maranji 'ba yéni kézi ngutru aba kyo mii mo, kogo mo kohi kyedre aba. Mo ihiya maranji 'ba yéni kézi ngutru ne, ehe ope da Yésu. ⁴ Kya 'ba vidi mati édinni ani ne, na kamo, ehe iyanni zi oka ma kölö maako henye, “Kö'du a'di 'bënì zi tèdi yéni kézi ngutru ne yanja go mo? ⁵ Atobö kogo mo ndra ta da lamiwota tarifa, ehe kohi mo zi ki'di zi vo leriyé.” Here alimannì gbo di'di mbara ne kile mo. ⁶ Mora Yésu iya zi zé henye, “Ila'e mo kutu nü aba. Kö'du a'di édiye mii mo kile? Mo o'do kö'du laka teme ne, ga kö'du ma. ⁷ Atédiye 'duwi vidi vo leri eti, ehe ta ga kadra biya ombo zi ye zé konyi. Mora 'duwi atanza'e dë ma aba. ⁸ Mo o'do wa mati mo akato'bö. Mo ope yéni kézi ngutru ne ra ma zi kö'jo ma dagba ta komo kadra kö'du zi kusu mo.” ⁹ Yaanya aba ne miya zi ye tñyöö, bi mati biya ayeti Bayibolo zi mo mii damöku ne, wa mati mo o'do ne, akayada mii kö'du sösü kö'du mo.

Yudasi Isikirito ombo da kö'du zi Yésu kogo

(Mt. 26:14-16; Lk. 22:3-6)

¹⁰ Here Yudasi Sikereto mo kölö témì vo litu 'butë dñmoriyö ne, i'bë zi kyedre 'ba vo karasa'e, ga kö'du zi Yésu susu mo zi zé. ¹¹ Zé na rakyenyi ga kö'du mati mo ombo zi kiya kowo, ehe i'dinna da kö'du zi kohi ki'di mo zi mo. Here Yudasi Isikirito ayeto géri ma laka koma mo zi Yésu ki'di mo zi zé. ¹² Mii ko'do dagba 'ba kyérë 'ba mangol'bö konyo kazi langa, ko'do mati tímélë 'ba zi konyo ofo ku, Yésu vo lö'bö'e

ako'jonnii hō mo, ombo zi ze ti'bë ze zi wakonyo 'ba kyérë ne kö'jo nzö zi bi yi. ¹³ Here Yésu utu riyo témì zé kö'du kise nenye aba, “I'bë'e mii gawo akandosi de 'e kora maako édi tele wini aba dë ni. Alö'bö'e go mo ¹⁴ mii linjø mati mo ödu ne, mora iya'e zi vo kyeti linjø ne, henye, vo komoyandi iya henye, ‘Loko ma vala ra vo lö'bö 'bama'e, mora ma zi ze wakonyo 'ba kyérë 'ba karama 'ba laga 'ba koli ne, konyo mo 'dñmo?’ ¹⁵ Mora mo akayada zi ye loko tòrò kyedre, loko ne édi ku nzö zi bi ye ako'jö'e wakonyo zi 'beze ani.” ¹⁶ Vo lö'bö ényi i'bënni mii gawo, ehe i'jannii kö'du ne te kaa mati Yésu iya zi zé ne, ehe ako'jonnii wakonyo 'ba kyérë 'ba karama 'ba laga 'ba koli gbo. ¹⁷ Hutaga aba, Yésu ayinni vo litu 'bënì eti. ¹⁸ Mati édinni wakonyo da tarabiza, Yésu iya zi zé henye, “Mayada zi ye, vidi ma kölö témìye akasusu ma, mati édi wakonyo ma aba ne.” ¹⁹ Vo litu'e na rasosu ehe ayetonni hō mo ko'jo na kölö kölö, “Ma tñyöö manza kö'du aba re yi.” ²⁰ Yésu ayalba da me'do zi zé iya henye, “Atédi vidi kölö témì ye 'butë dñmoriyö mati usu mangol'bö 'bënì ma aba mii gbenje ne. ²¹ Wisi a vidi akoli kaa mati Biyibolo iya, ako'do rëni here. Mora atédi na kyénye zi vidi mati asusu mo ne. Atédi na laka zi vidi ne ezë gba o'jo mo dë.”

Wakonyo 'ba Yere

(Mt. 26:26-30; Lk. 22:14-20; 1 Kor. 11:23-25)

²² Mati zé édinni wakonyo, Yésu oba nzoyi mangol'bö ehe o'do mötu 'ba öwö'di, owe mii mo, i'di zi vo lö'bö 'bëniye. Mo iya zi zé henye, “Oba nenye ida ra ma ra.” ²³ Here mo oba köfö, o'do mötu 'ba öwö'di zi Wiri, i'di zi zé, zé uwënni biya témì mo. ²⁴ Yésu iya zi zé henye, “Nenye yama ma mati aliko yaga ga kö'du vidi kayo,

yama ma mati lömu 'ba Wiri ḥoro ku do mo ne.²⁵ Mayada zi ye muwë a'ji nenye dekpe lōhu le mi ko'do mati makuwë a'ji ma kyi'yi mi damöku 'ba Wiri."²⁶ Mora zë aya'binni ngala ehe i'benni yaga da Döku 'ba Olivo.

Yēsu iya kö'du ha kiga 'ba Petero
(Mt. 26:31-35; Lk. 22:31-34; Yn. 13:36-38)

²⁷ Yēsu iya zi zë henye, "E biya ataho'e, akila'e ma kaa mati Biyibolo iya, Wiri ḥoko vo tímélë yako, mora tímélë akapere rē nní biya.²⁸ Mora tapeti mo ézé ményi ku na didi, ma kat'i'bë mi Galilaya dagba komo'e."²⁹ Petero ényi aya'ba da me'do henye, "Mila yi dë, ézé koso mo ne'e biya ilanní yi le."³⁰ Yēsu iya zi Petero henye, "Mayada zi yi henye, gba kazi zanga ayapa da riyö yondo aba, akiya da wota henye, ayɔlɔ ma dë."³¹ Petero aya'ba da me'do na kyigo, "Makiya dë here, ézé édi le zi ma zi koli yi aba." Koso vo litu ne'e iyanni biya here.

Yēsu amötu mi Getesemina
(Mt. 26:36-46; Lk. 22:39-46)

³² Zë ayi okonní bi mati ako'jo Getesemina, ehe Yēsu iya zi vo lö'bö 'béniiye, "Alima'e kinye ézé mëdi amötu."³³ Mo oba Petero, Yemisi ehe Yowani ti'bë ni aba. Kö'du sösü ayi zi mo³⁴ ehe mo iya zi zë henye, "Kö'du sösü mi di'di ma ne, na kyedre omiba kara zi lihiya. Alima'e kinye ongo'e bi kida aba."³⁵ Mo ényi i'bë tisi dagba, umë rë ni akajo amötu henye, ézé édi zi rë ni ko'do, mo'bö dë zi ti'bë kpuru témii kadra 'ba riti nani.³⁶ Amötu iya henye, "Bu, 'bu ma wasisi biya ako'do rë ni mi kö'du komba 'beyi. Oba köfö 'ba riti nenye 'de ta ra ma. Mora ne anza dë gba wa mati momba, mora wa mati yi'ra omiba."

³⁷ Mati mo a'ba i'ja vo lö'bö wota ne'e édinni ako'do. Mo iya

zi Petero, "Simona, édiye ako'do? Ö'bö'e dë zi lima na ngö gbi le nje kadra kólö?"³⁸ Mo iya zi zë henye, "Édiye bi kida aba, amötu'e henye, kazi alépiye mi kö'du yonzö. Lawo Kólö Laka ra akato'bö ida ra akyigo dë."³⁹ Mo i'bë kpa lōhu da kólö amötu, amötu iya gbi me'do kólö kólö ne.⁴⁰ Mo a'ba huléhu zi vo litu'e i'ja zë ako'do, zë o'bonné dë zi komonni kila na hwérë. Zë ayɔlonni dë a'di ra na kiyanni zi mo.⁴¹ Mati mo ayi huléhu mi kadra ma da wota mo aba, mo iya zi zë henye, Édiye gba ako'do alawo? Ö'bö ku! Kadra mo øko ku! Ong'o te, wisi a vidi yaanya aba i'di ku zi vidi 'ba kö'du kyenyé'e.⁴² "Ényiye riyë d'i'bë'e, ongo'e kinye, nenye kora mati asusu ma."

Yēsu kiri
(Mt. 26:47-56; Lk. 22:47-53; Yn. 18:3-12)

⁴³ Mati Yēsu édi gba ame'do, Yudasi mo kólö témii vo litu 'butë dömoriyö ne øko gbo. Mo aba vidi kayo kulu, móvo aba. Kyedre 'ba vo karasa, vo komoyandi 'ba kö'du ki'diye 'e kyedre 'ba Yuda'e ra utunni zë.⁴⁴ Vo wasusu ayada zi vidi kayo ne'e, dakyinë wa na ko'do, iya henye, vidi mati munzu ho mo ne, mo ra omiba'e. "Iriye mo, oba'e mo 'de tasi mo aba yaga."⁴⁵ Kandi mati Yudasi øko, mo i'bë zo zi Yēsu, ehe iya henye, "Vo komoyandi" ehe unzu ho mo.⁴⁶ Here zë iřinni Yēsu anda'banni mo gó.⁴⁷ Mora vidi kólö témii zë mati édinni atoro ani ne, otó kulu 'bënì, iga mbili vo lö'bö 'ba karasa ma kyedre ne yaga.⁴⁸ Yēsu ame'do riyë iya zi zë henye, "Ayiye kulu aba, móvo aba zi ma kiri mo, kaa ma vo kö'du ki'di pere?⁴⁹ Ko'do ta ga ko'do mëdi éti wayandi mi yékëlu, ehe iriye ma dë, mora here, kö'du ne ako'do rë nní biya kaa mati Biyibolo iya."

⁵⁰ Here, vo litu 'bomo'e biya ilannii mo, aho wënni. ⁵¹ Vere maako gba na obi bongo kolo aba rë ni, nje kólö usu ga Yësu ani. ⁵² Zé ayonzonni zi mo kirë, mo aho wënni na ga mbiya ila bongo ne 'de zi zé ani.

*Yësu komo kyedre 'ba Yuda'e
(Mt. 26:57-68; Lk. 22:54-55,63-
71; Yn. 18:13-14,19:24)*

⁵³ Here, obanni Yësu ti'bé mo aba linjø 'ba kyedre 'ba vo karasa, ani Yere 'ba vo karasa'e, kyedre'e 'ba vo komoyandi 'ba kó'du kí'diye atoto rë nnii biya ani. ⁵⁴ Mora here, Petero usu go mota bi kowö i'bé ödu mii linjø 'ba kyedre 'ba vo karasa. Ani mo alima akanjo vo bi kida etti wa'do koye. ⁵⁵ Kyedre 'ba vo karasa'e, Yuda'e biya i'di rë nnii zi kó'du kyenyë mati Yësu o'do ne ki'ja, atehe mo kofo, mora 'de i'jannii dë. ⁵⁶ Vidi kayo alimannii ndondö kiga ra Yësu, mora kó'du yada 'bëzë ne andele dë. ⁵⁷ Kya 'ba vidi maako'e ényinni riye, igannii ndondö gu mo, iyanni henye, ⁵⁸ "Dowo ze mo édi akiya henye, 'Ma kihiya yékélu mati vidi o'ba ne 'de, ehe tapeti ko'do da wota aba, mako'ba mati vidi ra dë ako'do.' " ⁵⁹ Ëzë zë o'donnii le kó'du kiya 'bëzë ne ire dë. ⁶⁰ Kyedre 'ba vo karasa'e ényi da komo zë riye ako'jo ha Yësu iya henye, "Da kó'du ya'ba 'beyi anza dë ga kó'du ndondö mati igannii gu yi ne?" ⁶¹ Mora Yësu alima wënni ti, ombo dë zi me'do. Kyedre 'ba vo karasa ako'jo ho mo löhü iya henye, "Yi Korisito, Wisi 'ba Wiri mati i'di ya'da zi mo ne?" ⁶² Yësu aya'ba da me'do iya henye, "Ma ra. 'E biya akongo'e wisi a vidi alima da kala tiri a Wiri, ehe atayi fôli 'ba komoriyé aba." ⁶³ Here, kyedre 'ba vo karasa iza bongo 'bomo ehe iya henye, "Domba kya 'ba vo kó'du kiya dekpe. ⁶⁴ Owo'e kó'du sawiya 'bomo ne ku. Kó'du sôsu 'be'e

a'di?" Zë biya u'dunnii födö rö mo, mo o'do kó'du kyenyë ku mofo mo 'de. ⁶⁵ Kya maako'e ayetonni oro ko'bi ra Yësu, idannii komo mo u'bönni mo, iyanni henye, "Asösü éyi ra u'bö yi?" Ehe vo wehe irinni mo a'banni kyila mo kisa mo.

*Tandi 'ba Petero
(Mt. 26:69-75; Lk. 22:56-62; Yn.
18:15-18,25-27)*

⁶⁶ Mati Petero édi gba lima akanjo linjø 'ba kyedre 'ba vo karasa'e, wu'jé ma kólö maako ayi ta da kapa. ⁶⁷ Mati ongo Petero édi wa'do koye, mo ongo bi mbiyi dö mo iya henye, "Yi kpa Yësu 'ba Nazereta aba." ⁶⁸ Mora mo andi wëni iya henye, Mayolö dë kó'du a'di édi ame'do go mo? Ehe ényi asi wëni zo yaga. Mora ta go mo zanga ayapa gbo. ⁶⁹ Mati wu'jé ne ongo mo atoro ani, ayeto kpa kó'du ne yada mo löhü zi vidi mati édinni atoro ne'e. "Ma kólö témii zë." ⁷⁰ Mora Petero andi kpa löhü. Yaa ta go mo, zë mati édinni atoro da kapa ani ne, asösunnii Petero kpa löhü, iyanni henye, o'bo dë zi tandi, yi ma kólö témii zë ra ga kö'du yi kpa témii Galilaya. ⁷¹ Here Petero ényi asené rë ni iya henye, "Wiri kire, kora mati édiye ame'do ga kó'du mo ne, mayolö dë." ⁷² Mora here, tapeti kó'du kiya 'ba Petero ne, zanga ényi ayapa ma da riyo mo, ehe Petero asösü kó'du mati Yësu ayada zi ni, iya henye, "Gba kazi zanga yapa da riyo, akiya da wota henye, ayolö ma dë." Ehe Petero na kó'du sôsu ayeto gbo kudu.

15

*Ika Yësu komo Pilato
(Mt. 27:1-2,11-14; Lk. 23:1-5;
Yn. 18:28-38)*

¹ 'Do nbo da mündö aba, kyedre 'ba vo karasa'e, kyedre 'ba Yuda'e, vo komoyandi 'ba vo kó'du kí'diye, ehe Yuda'e biya atoto rë nnii bi kólö ame'do a'di ra ako'do zi Yësu. Here zë idannii

Yësu nyɔri aba i'dünni mo zi Pilato,² Pilato ényi ako'jo hɔ mo iya henye, "Yi ra Yere 'ba Yuda'e?" Yësu ényi aya'ba da me'do iya henye, "Mora kaa mati iya ne."³ Kyedre 'ba vo karasa'e asösunnii Yësu ga kö'du sisi kyo.⁴ Here Pilato ako'jo hɔ mo löhü iya henye, "Anza dë zi yi da kö'du ne ya'ba mo? Owo wasusu 'bëzë ne ku biya."⁵ Yësu om̄ba dë zi me'do ma kölö kiya, mora o'do Pilato na rakaga.

Ikye vurë ra Yësu zi kofo
(Mt. 27:15-26; Lk. 23:13-25; Yn. 18:39-19:16)

⁶ Tëmii kadra 'ba Kyérë 'ba Laga 'ba Koli, Pilato édi kö'du aba zi vidi kinga kölö tëmii kamba, mati vidi ombanni.⁷ Mi kadra nani kora maako ru mo Barabasi i'di mo mi kamba ani, ga kö'du ofo vidi.⁸ Mati vidi kayo ne'e atötö rë nnii, ayetonnii ha Pilato ko'jo kaa ma kyere.⁹ Mo ako'jo hë zë iya henye, "Om̄ba'e Yere 'ba Yuda'e ra zi ma kinga zi ye?"¹⁰ Pilato ayɔlo na laka kyedre 'ba vo karasa'e mati i'dünni Yësu zi ni ne, ga kö'du zë na mi kumbë.¹¹ Mora here, kyedre 'ba vo karasa'e alëlu da vidi kayo ne'e zi ha Pilato ko'jo zi Barabasi kinga mo zi nnii.¹² Pilato ame'do löhü zi vidi kayo ne'e, "A'di ra om̄ba'e zi ma ko'do zi mo mati ako'jo Yere 'ba Yuda'e ne?"¹³ Zë ényinni biya hë nnii gbögbo abo, "Atötö mo."¹⁴ Pilato ako'jo hë zë iya henye, "Kö'du kyenyé a'di ra mo o'do?"¹⁵ Here Pilato om̄ba vidi kayo ne'e zi tédinni na rakyenyi, mo inga Barabasi zi zë, mo u'bö hu Yësu i'di mo gbo zi töötö.

Vo wehe asawiyannii Yësu
(Mt. 27:27-31; Yn. 19:2-3)

¹⁶ Vo wehe obanni Yësu ti'bë mo abo mi lijo 'ba turu 'ba dalijo, ani ako'jonnii koso vo wehe ne'e biya bi kölö.¹⁷ Here ayöfunni bongɔ 'buluyë da Yësu, o'dönnii

safo tëmii ngora kono ayöfunni dō mo.¹⁸ Mora here, zë ayetonnii mo sawiya mo, iyanni henye, "Lima konda zi yi Yere 'ba Yuda'e."¹⁹ Zë u'bönni dō mo movo abo o'binni oro rɔ mo, aləmvönni domo nnii abo akanjo amötunnii.²⁰ Mati zë indennii mo sawiya ku, obanni bongɔ 'buluyë ne 'de aya'banni bongɔ ɔmo gbi rɔ mo löhü. Mora here, ikanni mo gbo yaga zi töötö.

Atötö Yësu
(Mt. 27:32-44; Lk. 23:26-43; Yn. 19:17-27)

²¹ Ta bi ti'bë 'bëzë ta da géri, andosi dë nnii kora maako abo ru mo Simona tëmii Sirënë, édi atayi mi gawo, mora vo wehe o'dönnii mo na kamo zi taka 'ba Yësu kumbë. Mo 'bu 'ba Alekazende nnii Rafusa abo.²² Zë obanni Yësu ti'bë mo abo bi mati ako'jo Gologota, kö'du ya'ba abo, "Bi 'ba yingo da."²³ Mora ani, zë ayɔnzɔnnii zi a'ji asusé ɔwo abo ru mo mahiri, zi ki'di zi mo mora Yësu om̄ba dë zi kuwë mo.²⁴ Mora here, atötönnii mo ayanyanni bongɔ 'bomo na ga rë nnii födö ku'du abo éyi akoba 'bëni bongɔ ma vala.²⁵ Mati atötönnii mo ne, ndi kadra 'ba damindö ɔko ku modomosowɔ.²⁶ Wayöru 'ba mo susu ne, iya henye, "Yere 'ba Yuda'e."²⁷⁻²⁸ Zë atötönnii vo logo kpa riyö Yësu abo, ma kölö datüri mo, ehe ma vere da gali mo.²⁹ Vidi mati édinni alaga ta dakapa, édinni dë nnii njili na kamo Yësu lidi abo. "Aha! Om̄ba zi ti'bë yékëlu ne kihiya mo akanjo zi ko'ba mo löhü ko'do da wota abo.³⁰ Yaanya abo ne asi akanjo ta da taka ehe ayɔmɔ rëyï."³¹ Here tëmii géri kölö ne kyedre 'ba vo karasa ehe vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'diye ogonnii Yësu iyanni henye, "Mo ayɔmɔ oka'e, mora ɔ'bɔ dë zi rë ni yɔmɔ."³² Dongɔ'e Korisito ne te, Yere 'ba Yiserele, asi akanjo ta da taka ne yaanya abo ehe dakoma mi mo." Vo logo riyö

mati atötö Yësu aba ne, alidi mo kpa.

Koli 'ba Yësu
(Mt. 27:45-56; Lk. 23:44-49; Yn. 19:28-30)

³³ Mí kutë kadra aba, mandölü ayöfù bi kpo ta dakanjo ehe inde ré nü tapëtì kadra wota. ³⁴ Mati ndì kadra ɔkɔ ku komo kadra wota, Yësu ényi udu riyé gu kyembe aba, “Elöyi, Elöyi, lema sabakatani?” Kö'du ya'ba aba henye, “Wirì ama, Wirì ama, kö'du a'di ila ma gɔ mo?” ³⁵ Kya vidi mati édinni ani owonni mo ne, iyanni henye, “Owo'e te, mo édë Eliya ko'jo.” ³⁶ Mora here, ma kólö témì zé aho lifa aba usu mii a'ji i'dì da njili mɔvɔ, ehe mo injé dami'di ha Yësu iya henye, “Disiye bi mo, dongo'e ézé Eliya édë atayi mo yasi akanjo ta da taka.” ³⁷ Mora Yësu udu riyé gu kyembe aba, ehe oli gbo. ³⁸ Here, mii bɔngɔ mati ove mii yékèlu ne, aliza riyö, kɔ ta riyé le akanjo. ³⁹ Vo kyèlu 'ba vo wehe mati édi atɔrɔ komo taka ani ne, ongɔ hala Yësu oli. Mo iya henye, “Kora nenyé tñyö wisi 'ba Wirì ra.” ⁴⁰ Kya 'ba mbara maako'e édinni ani bi kongɔ ta bi kɔwo. Mí kutë zé édë Mariya Magadala, Salome, Mariya ma 'ba Yemisi nnü Yosepa aba. ⁴¹ Ne mbara mati usunní ga Yësu mii Galilaya ehe édinni mo konyi. Aga mbara maako'e kpa kyo ani. Mbara ne'e ayinni Yësu eti mii Yerusalem.

Kusu 'ba Yësu
(Mt. 27:57-61; Lk. 23:50-56; Yn. 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Ko'do nenyé ako'jo ko'do 'ba rako'jo zi bi ko'do 'ba ralawo. Bi édë ku tayı ra hutaga, kora maako ru mo Yosepa, ta Arimataya ɔkɔ gbo. Mo mii gboko 'ba turu, ehe ɔwɔnni mo, ehe mo kólö témì vidi mati édinni bi tayı 'ba damöku 'ba Wirì kida, ényi i'bë zi Pilato kazi tere, kö'du ko'jo ga kö'du yóku

Yësu, zi kusu mo. ⁴⁴ Pilato rakaga aba mati owo henye, Yësu oli ku. Mo ako'jo vo kyèlu 'ba vo wehe ako'jo hɔ mo kɔdɔ Yësu oli ku kyere ya. ⁴⁵ Tapëtì mo owo kö'du yada 'ba vo kyèlu ne, Pilato iya zi Yosepa moba yóku ne. ⁴⁶ Yosepa ényi i'bë wogo mbili bɔngɔ, ayasi yóku ne akanjo olo mii mbili bɔngɔ ne, injé i'bë usu mii wogo mati ole mii dökü ma kyigo ne. Here, mo alulu yítö kyedre ɔbiri ha bi tödu 'ba wogo ne. ⁴⁷ Mariya Magadala nnü Mariya ma 'ba Yosepa aba, édinni akongo ta bi kɔwo, bi mati usu yóku Yësu 'dɔmo ne.

16

Tënyi témì koli
(Mt. 28:1-8; Lk. 24:1-12; Yn. 20:1-10)

¹ Tapëtì ko'do 'ba ralawo mati inde ré nü, Mariya Magadala, Mariya ma 'ba Yemisi wogonní yëni këzi ngutru ti'bë mo aba zi pisi ra yóku Yësu. ² 'Do ɔbɔ mii ko'do 'ba ralawo kadra nzere aba, zé ényi i'bënni da wogo. ³ Ta bi ti'bë 'bëzë ta da géri, alimanní me'do na ga rë nni, iyanni henye, “Éyì ra akalulu yítö ne ta bi tödu 'ba ha wogo ne zi ze?” ⁴ Mora mati ongɔnni bi riyé, i'jamni yítö ne alulu ku nzo huléhu. ⁵ Here ényi ödunní mii wogo ani, ongɔnni wisi ɔbi maako édë alima datiri usu bɔngɔ kanyi konda rë nü o'dɔ zé na rakaga. ⁶ Mo iya henye, “Ere'e dë. Mayɔlɔ ku édiye bi koma kö'du Yësu 'ba Nazereta mati atötö. Mo anza kpe kinye, mo ényi ku témì koli, ongo'e te, ne bi mati i'dinni mo 'dɔmo. ⁷ Mora here, yaanya aba i'bë iya'e kö'du kise nenyé zi vo lɔ'bɔ 'bɔmoe Petero mëdi zé etti. Here mo édë ti'bë dagba komo'e mii Galilaya, ani akongo'e mo te kaa mati mo ayada zi ye.” ⁸ Here mbara ne asinni yaga ahonní ta da wogo kazi tere, onyonní kö'du mo kpa

dë zi viði kólö maako ga kö'du zë na tere.

Yësu ayada rë nü zi Marya Magadala

(Mt. 28:9-10; Yn. 20:11-18)

⁹ Mora here, tapëti tënyi 'ba Yësu tëmi kol'i 'do ñbø ko'do 'ba ralawo aba, mo ayada rë nü dagba zi Mariya Magadala, mati mo ore dakyikyi madəmorïyö yaga ta rɔ mo ne. ¹⁰ Mo i'bë ayada zi aboka niye. Zë na lu'bë èdinni akudu. ¹¹ Mati zë owonnü henye, mo iya Yësu èdi na dìdi nongo mo komo nü aba, zë omannü dë mì me'do 'bomo ne.

Yësu ayada rë nü zi vo lö'bö riÿö
(Lk. 24:13-35)

¹² Yaa ta gó mo, Yësu ayada dakynë nü 'beri zi viði riÿö maako'e èdinni ati'bë wënni ta da géri mì dakaño maako. ¹³ Zë ayadanni kö'du ne, zi oka nniye mora zë 'de omannü dë mì kö'du ne.

Yësu ayada rë nü zi vo lítu 'butë dəmo kólö
(Mt. 28:16-20; Lk. 24:36-49; Yn. 20:19-23; Lɔ. 1:6-8)

¹⁴ Mora mì ndundu mo ta gó mo biya, Yësu ayada rë nü zi vo lítu 'butë dəmo kólö èdinni wakonyo. Mo asawiya zë ga kö'du zë anzannü dë koma aba, ehe zë kpa na vo kazi kö'du kowo zi koma mì viði mati iyanni mo na dìdi. ¹⁵ Mo iya zi zë henye, “I'bë'e ta damöku ne biya, ayëtiye kö'du yöyö laka ne zi dakyinë viði biya. ¹⁶ Mo mati oma iři bapatisi, akayɔmo. Mo mati om̄ba dë aki'dì riti zi mo. ¹⁷ Vo koma'e, aki'dì kyigo 'ba kö'du koro ko'do zi zë. Zë akorenni dakyikyi yaga mì ru ma. Zë akame'donni ha ménzë maako èti. ¹⁸ Mo mati iři wiri umbë le riÿë, mandere uwë waroso le, o'do zë dë na kyënyë. Zë aki'dinni kala nnü da vo koo'e, akakɔ'jɔ zë.”

Oba Yësu komorïyë
(Lk. 24:50-53; Lɔ. 1:9-11)

¹⁹ Ta èti me'do 'ba Yere Yësu zi zë ne, oba mo komorïyë ehe alima ku da kala tür 'ba Wiri. ²⁰ Here, vo lö'bö ényi i'bënni kö'du yëti aba ta bi ne biya. Yere o'dɔ loo ne zë èti, ayada kö'du yëti 'bëzë ne tñyö ga kö'du koro mati èdinni ako'dɔ ne.

Kö'du Yöyö Laka 'ba Yësu ma Yowani ayörü

Me'do 'ba Didi

¹ Mi biyeto aba Me'do édi. Me'do ne édi Wiri aba ehe tñyo Wiri ra. ² Tëmi biyeto, Me'do ne édi Wiri aba. ³ Ehe Me'do nenyne aba, Wiri o'do wa biya. Wa maako o'do dë kazi Me'do ne. ⁴ Didi ayi kazi mo, ehe didi 'bomo i'di bikanyi zi vidi biya. ⁵ Bikanyi ne asesi tanyi mi' biköndu, ehe biköndu ayölu dë.

⁶ Wiri utu kora maako ru mo Yowani. ⁷ Mo ayi zi yada kö'du 'ba bikanyi ehe zi gaga vidi biya zi tedi koma aba. ⁸ Yowani ra dë bikanyi nenyne. Mo ayi nje zi yada kö'du 'ba bikanyi ne. ⁹ Bikanyi tñyo mati ayanyi bi da vidi biya, édi tayi mi' damöku ne.

¹⁰ Me'do ne édi mi' damöku ne, mora vidi maako ayolo mo dë, Wiri o'do damöku ne, le me'do 'bomo aba. ¹¹ Mo ayi gogo mi' damöku 'bëni, mora vidi 'bomowe irinni mo dë kalakyedre aba. ¹² Vidi maakowe ombanni mo ehe i'di koma 'benni mi' mo. Here mo i'di dangölö zi zë, zi tediinni na gisi 'ba Wiri. ¹³ Zë anzannü dë gisi 'ba Wiri, ta da rë zë, mandere ga kö'du komba 'ba vidi köndu, mandere kö'du komba 'ba o'di. Wiri ra na bi dë ni' o'do zë na gisi 'bëni.

¹⁴ Me'do ne ayi na vidi köndu, ehe alima kinye ze aba. Dongo ze bikanyi kyedre tñyo 'bomo, bikanyi kyedre 'ba Wisi nje kólö 'ba 'Bu. Mo ndo rakyeyi ehe tñyo.

¹⁵ Yowani ame'do kö'du mo ehe agbögbo, "Nenyne mo mati ma yada zi ye atayi! Mo kyedre ta da ma, ga kö'du mo édi na widi gba kazi ma ko'jo."

¹⁶ Kazi rakyeyi 'bomo dëri ze ya'da kayo ¹⁷ Mosa ra i'di kö'du ki'di, mora Yësu Korisito ika zi ze kö'du laka tñyo aba. ¹⁸ Vidi maako gba ongo Wiri dë. Nje Wisi kólö ne mo ra tñyo Wiri ehe édi kara ra 'Bu, ayada zi ze Wiri édi kaa a'di.

*Kö'du kise 'ba Yowani Bapatisi
(Mt 3:1-12; Mk 1:1-18; Lk 3:1-18)*

¹⁹ Vo kalakonda vo yëni 'ba Yude mi' Yerusalem utunni vo karasa maakowe ehe Lëviyë zi ha Yowani ko'jo mo 'bëni eyi. ²⁰ Mo omba dö mo ayada zi zë huwë tñyo henye, "Manza dë Korisito ne." ²¹ Neene zë ako'jonnü ho mo, iyannü henye, "Yi Eliya ra?" Yowani aya'ba henye, "Manza dë." Zë ako'jonnü ho mo iyannü henye, "Yi ra Nëbi ne?" Mo aya'ba henye, "E e!" ²² Ndundu mo aba, zë iyannü henye, "Ayada zi ze, yi 'bëyi eyi?" Zë iyannü henye, "Zi ze koba nulëhu da kö'du ya'ba 'bëyi ne zi vidi mati utunni ze."

²³ Yowani aya'ba da me'do tëmi me'do kiya 'ba nëbi Yisaya. "Ma nje vidi ma édi mbere mi' da lëpi, 'O'de gëri nzö zi Yere!" ²⁴ Kya 'ba Farasi maakowe utunni zë kpa zi Yowani. ²⁵ Zë ako'jonnü ho mo, iyannü henye, "Kö'du a'di édi vidi bapatisi, èzé anza dë Korisito mandere Eliya mandere Nëbie?"

²⁶ Yowani ayada zi zë iya henye, "Mo'do bapatisi wini aba, mora édi yë aba kinye, vidi maako ayole dë. ²⁷ Mayi le dagba, manza dë na laka zi kamoka 'bomowe kinga." ²⁸ Yowani iya nenyne mati mo édi bapatisi ki'di humirë 'ba Ranga Yeredene mi' Beteniya.

Tímélë 'ba Wiri

²⁹ Mi ko'do ma ta go mo, Yowani ongo Yësu édi tayi zi ni, ehe iya henye, "Kinye édi Tímélë 'ba Wiri mati oba kö'du yaña 'ba damöku ne 'de. ³⁰ Mo ra mati ma yada

kö'du mo zi ye henye, 'Vidi maako atayi kpa, mo kyedre ta da ma, ga kö'du mo édi na widi gba kazi ma ko'jo.'³¹ Ma yolo dë, mo 'bëni éyi. Mora mayi zi ye bapatisi wini aba, here vidi biya mi Yiserele akongo mo.³² Ma mëdi ani ehe mongo Lawo Laka ayo akanjo do mo kaa atu'bu ta komoriyé, ehe Lawo Laka ne alima do mo.³³ Gba kazi nenye ma yolo dë éyi 'bëni mo. Mora mo mati utu ma zi bapatisi ki'di wini aba ne ayada zi ma henye, 'Akongo Lawo Laka tayi akanjo ehe lima da vidi maako. Neene akayolo henye, mo ra vidi mati aki'di bapatisi Lawo Laka aba.'³⁴ Mongo nenye o'do re ni, ehe ma yada zi ye henye, mo Wisi 'ba Wiri' ra.'

Dagba vo lö'böwë 'ba Yesu

³⁵ Ko'do vere aba, Yowani édi ani löhu ehe vo lö'bö 'bomowe riyo édinni mo aba.³⁶ Mati mo ongo Yesu lasi ta dakapa, mo iya henye, "Kinye édi Timélë 'ba Wiri!"³⁷ Vo lö'bö 'ba Yowani riyo ownoni me'do 'bomo ne, ehe zé i'benni Yesu aba.³⁸ Mati Yesu opri re ni ehe ongo zé, mo ako'jo kö'du henye, "A'di ra ombe?" Zé aya'banni do mo iyanni henye, "Raboni, alima kila?" Mi ha 'ba Hibiru, "Raboni ne," "Vo komoyandi" ra.³⁹ Yesu aya'ba do mo iya henye, "Ayi onge te." Édi ku nzø kaa kadra sowø mi kadra kuté mati zé i'benni mo aba ehe ongonni bi ma mo alima 'dømo. Here zé alimanni nduwé mi ndundu 'ba kadra ne.⁴⁰ Kóló témí kora riyo ma owo ha Yowani ehe i'bë Yesu aba ra Anderiya, öndu 'ba Simona Petero.⁴¹ Dagba kö'du mati Anderiya o'do, édi zi koma öndu ni ehe yada zi mo henye, "Di'ja Masiya ne ku!" Mi ha 'ba Hibiru, "Masiya ne" kpa te kaa mi ha 'ba Girigii "Korisitø ne."⁴² Anderiya ika öndu ni zi Yesu. Mati Yesu ongo mo, mo iya

henye, Simona wisi 'ba Yowani, akako'jo yi Kapahasi. Ru nenye ato'bø kidra na "Petero."

Yesu ako'jo Pilipo ehe Natanëlë

⁴³⁻⁴⁴ Mi ko'do vere aba Yesu ombo zi ti'bë Galilaya. Ani mo i'ja Pilipo, mo ta Beteseyida, gawo lijo 'ba Anderiya, Petero aba. Yesu iya zi Pilipo, "Usu ga ma."⁴⁵ Pilipo i'ja Natanëlë ehe iya henye, "Di'ja ze vere mati Mosa ehe Nëbiyé ayorunni kö'du mo ne ku. Mo Yesu, wisi 'ba Yosepa ta Nazereta."

⁴⁶ Natanëlë ako'jo kö'du iya henye, "Wa laka maako ato'bø tayi ta Nazereta?" Pilipo aya'ba do mo iya henye, "Ayi ongo te."⁴⁷ Mati Yesu ongo Natanëlë édi atayi zi ni, mo iya henye, "Kinye édi tñyö kozo zutu 'bezee 'ba Yiserele, ehe mo anza dë na vo wakoba."

⁴⁸ Natanëlë ako'jo ho mo iya henye, "Hala ayclo ma?" Yesu aya'ba do mo iya henye, "Gba kazi Pilipo yi ko'jo, mongo yi hu kaga kyelu."

⁴⁹ Natanëlë iya henye, "Raboni, yi Wisi 'ba Wiri ehe Yere 'ba Yiserele!"

⁵⁰ Yesu aya'ba do mo iya henye, "Oma mi ma nje ga kö'du mati miya henye, mongo yi hu kaga kyelu? Akongo wa maako kyedre ndra ta da ma nenye.⁵¹ Ma yada zi yi, akonge komoriyé akayéhu re ni ehe malayike 'ba Wiri ti'bë riyo ehe tayi akanjo da Wisi 'ba Vidi."

2

Oze mi Kana

¹ Ko'do wota aba yaa Mariya, ma 'ba Yesu édi mi karama 'ba rakoze mi gawo 'ba Kana mi Galilaya.² Yesu vo lö'bö 'benniyé eti, ise zé kpa bi 'ba rakoze ne.

³ Mati a'ji inde re ni ku biya, ma 'ba Yesu iya zi mo henye, "Zé anzanni kpe a'ji aba."⁴ Yesu aya'ba do mo iya henye, "Ma ma, ayada dë zi ma a'di ra zi ko'do.

Kadra 'bama gba øko dë." ⁵ Ma 'ba Yësu ayada zi vo lïtuwë 'ba liñjø henye, "O'de wa mati mo ayada zi ye ko'dç."

⁶ Yude ödinni kö'du kira 'ba wa kaka ñbala aba ehe ga kö'du nenyе, tele yïtö 'ba wini ödii ani modaka ma kölö ödii kyedre zi kiri kaa lita lamikölö. ⁷ Yësu iya zi vo lïtuwë 'ba liñjø henye, "Osowe tele nenyee wini aba." Zë osonni zë kpika ⁸ ehe mo ayada zi zë henye, "Yaanya aba oba kya 'ba wini ne yaga ehe i'dii zi kora vo kyetti karama ne." Zë obanni wini ne zi mo ⁹ mati yaanya aba ofo rë nü ku na a'ji ehe mo anene. Mo ayçlo dë a'ji nenyе ayi ta kila, mora vo lïtuwë mati obanni a'ji nenyе ayçlonni, here mo ako'jo 'biyësi ¹⁰ ne ehe iya zi mo henye, "Vidii biya uwënni a'ji ma laka ra dagba, ehe tapëti mo, mati yingo ödinni ku kyç mo aba zi kuwë, mo i'dii a'ji ma koo ne. Mora asesi wëyï a'ji ma laka ne le yaanya aba!"

¹¹ Yësu o'do dagba kyinë 'ba kö'du koro nenyе mi gawo 'ba Kana mi Galilaya. Ani mo ayada bikanyi kyedre 'bëni, ehe vo lö'bö 'bomewe omannи mi mo.

¹² Tapëti ma nenyе, Yësu ehe ma mo, öndu mowe, ehe vo lö'bö 'bomewe i'bënni zi Kaparanamo, ehe alimanni ani ko'do tisi aba.

Yësu i'bë mi yékëlu

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lk 19:45-46)

¹³ Èdii ku kadra kara zi karama 'ba Yude 'ba laga 'ba koli, Yësu i'bë zi Yerusalem. ¹⁴ Ani mi yékëlu mo i'ja vidii ödinni isa, tímëlë, ehe atu'buwë kogo, ehe vo kohi kutrëë kpa limannи da tarabiza 'bënni. ¹⁵ Here mo o'do so'da témii kô'di ehe ore ngötü biya yaga témii yékëlu, 'dö tímëlë, ehe isa, mo opa da tarabiza 'ba vidii 'ba kohi kutrëë, apere kohi ñbirirji 'bëzë ne, ¹⁶ ehe mo i'dii kö'du

zi viði ma ödinni atu'bu kogo ne henye, "Obe atu'buwë yaga ta kinye! O'de loko 'ba 'Bu ma dë na bi 'ba wakogo!" ¹⁷ Vo lö'bö 'bomewe asösunnı henye, wayöru iya henye, "Watowç 'bama kö'du loko 'bëjì, o'bo mi ma kaa wa'do."

¹⁸ Vo kalakonda 'ba Yude aya'banni dö mo kö'du ko'jo aba henye, "Kyinë 'ba kö'du koro a'di ra ato'bö ko'do zi yada zi ze ödii dangölö aba tïnyö zi nenyе ko'dç?"

¹⁹ Yësu aya'ba dö mo iya henye, "Iha akanjo yékëlu nenyе ehe mi ko'do wota aba ma ko'ba löhü!"

²⁰ Vo dagbe aya'banni henye, "Irri koo 'butësowö dömomodaka zi ko'ba yékëlu nenyе. A'di ra o'dö yi zi sösü ato'bö ko'ba ko'do wota aba löhü?"

²¹ Mora Yësu ödii ame'do kö'du ida rë nü ra na yékëlu. ²² Mati inje mo ku témii koli, vo lö'bö 'bomewe asösunnı kö'du mati ayada zi zë. Neene zë omannи mi wayöruwë ehe mi me'do 'ba Yësu. ²³ Mi Yerusalem mi kadra karama 'ba laga 'ba koli, vidii kayo omannи mi Yësu, ga kö'du zë ongönni mo ta bi kyinë 'ba kö'du korowe ko'dö.

²⁴ Mora Yësu ayçlo kö'du mati mi di'di zë, ehe mo ila zë dë zi tëdi kyigo aba ndra ta dë nü. ²⁵ Vidii maako anza zi yada zi mo a'di ra viðiyë kaa mo. Mo ayçlo ku nzo.

3

Yësu ehe Nikodimö

¹ Ani vo dagba 'ba Yude ödii ru mo Nikodimö mo Farasi ra. ² Yçndo kölö maako aba mo i'bë zi Yësu iya zi mo henye, "Raboni, da yçlo ku Wiri utu yi zi komo ze yandi. O'bö dë kyin 'ba kö'du koro nenyee ko'dö, nje ézë Wiri ödii yi aba." ³ Yësu aya'ba dö mo iya henye, "Mëdi kö'du tïnyö ra yada zi yi viði maako o'bö dë damöku 'ba Wiri kongo kazi mo ko'jo löhü!" ⁴ Nikodimö ako'jo iya henye, "Hala kora ma övu ku

kyedre neako'jo lōhu? Mo o'bō dekpe tödu mī ma nī lōhu zi ko'jo mī kadra ma riyō mol!"

5 Yēsu aya'ba dō mo henye, "Mēdi ayada tīnyō zi yi" Vīdī maako o'bō dē tödu mī damöku 'ba Wīrī, kazi ko'jo mo wīrī aba ehe Lawo Laka. 6 Vīdī köndu o'jonnī gisi 'bēnnī. Nje Lawo Laka 'ba Wīrī o'jo gisi 'ba Wīrī. 7 Anza dē na rakaga ga kö'du mati miya henye, ako'jo yi lōhu. 8 Lawo 'ba Wīrī édī kaa bulukū mati aluku bi mati om̄ba tī'bē zi mo. Atō'bō kowo kpōrō bulukū, mora ayolō dē ayi ta kila mandere édī tī'bē kila. Édī here biya zi vīdī ma o'jo Lawo aba.

9 Nikodimō ako'jo kö'du iya henye, "Hala nenyē atēdī?" 10 Yēsu aya'ba dō mo iya henye, "Hala atō'bō zi tēdī na vo komoyandi 'ba Yiserele ehe ayolō wa nenyee dē? 11 Ma yada zi yi tīnyō, dēdī ame'do kö'du wa ma da yōlō, ga kö'du dongō ku na bi de ze. Mora vīdī maako tēmī yē akirī kö'du kiya 'beze ne dē. 12 Ézē oma dē mati ma me'do zi yi kö'du wa 'ba dakano, hala akoma èzē ma me'do zi yi kö'du wa 'ba komoriyē? 13 Vīdī maako gba i'bē dē komoriyē, nje Wisi 'ba Vīdī, mati ayi akanja ta ani."

14 "Ehe here Wisi 'ba Vīdī akünjē riyē, kaa moyo wīrī kohi mati Mosa īnjē riyē mī da līpī. 15 Neene vīdī biya mati édī koma aba mī Wisi 'ba Vīdī atēdī didī ḥburu aba. 16 Wīrī ɔwɔ damöku nenyē ndra, here mo i'dī Wisi kōlō 'bēnī ne, here vīdī mati oma mī mo édī didī ḥburu aba, ehe tīnyō oli dē. 17 Wīrī utu Wisi 'bēnī ne dē ga kö'du mo om̄ba zi ko'dō vurē 'ba damöku, mora ga kö'du mo om̄ba zi yōmō damöku ne kpuru wisi 'bēnī aba."

18 "Zē mati omannī mī Wisi ne, o'dō vurē kyēnyē dē rē zē, mora zē mati omannī dē o'dō vurē 'bēzē ku nzō, ga kö'du omannī dē mī Wisi

nje kōlō 'ba Wīrī ne. 19 Bikanyi aysi mī damöku, mora vīdī ombannī zi lese mī biköndu ga kö'du zē édinnī kö'du kyēnyē ko'dō. Nenyē ra édī hala o'dō vurē rē zē. 20 Vīdī ma édinnī kö'du kyēnyē ko'dō, iyinnī bikanyi ehe ayinnī dē zi bikanyi, ga kö'du ayada wa mati zē édinnī ako'dō édī na kyēnyē. 21 Mora vīdī biya ma alima tīnyō aba, atayi zi bikanyi ga kö'du zē ombannī agamowe zi yōlō henye, Wīrī édī ko'dō kpuru zē aba."

Yēsu ehe Yowani Bapatisi

22 Tapēti ma nenyē, Yēsu ehe vo lō'bō 'bēniyē étī i'bēnnī zi dakano 'ba Yudiya, bi mati mo alima tisi zē étī ehe bapatisi kī'dī aba. 23 Yowani édī kpa bapatisi kī'dī mī Anono anza dē na kōwō ta ra Salima, ga kö'du wini édī bi nani. Vīdī édī tī'bēnnī zi mo ehe mo édī zē bapatisi. 24 Nenyē gba kazi Yowani kī'dī mī kamba. 25 Kya vo lō'bō 'ba Yowani maakowe ayeto hē nnī wasa kora Yuda maako aba, kö'du 'ba wa kaka ḥbalā ga kö'du kö'du kī'dī 'ba yēni. 26 Here zē i'bēnnī zi Yowani ehe iyannī henye, "Raboni, asōsu kö'du kora mati édī yi aba dakapa humirē 'ba Ranga Yeredene, mo mati édī kö'du mo kiya? Here mo édī bapatisi kī'dī yaanya aba, ehe vīdī biya édī tī'bēnnī zi mo."

27 Yowani aya'ba dō mo iya henye, "Vīdī maako o'bō dē zi tēdī wa maako aba nje èzē Wīrī ra i'dī zi mo. 28 E ra na vo kiya 'bama mati miya henye, 'Manza dē Korisito ra, mora utu ma dagba komo mo.' 29 'Biyēsi ra mati mbara ne na 'bōmo, mora aboka 'ba vo 'biyēsi mati ɔrō dakapa mbili nī koze, édī na rakyeniyi mati mo owo gu 'biyēsi. Nenyē édī hala rakyeniyi 'bama o'dō ku ti'de. 30 Mo atayi ndra kyedre, mora ma tayi tisiwa aba."

Mo ma ayi ta komoriyē

³¹ “Mo ma ayi ta komoriyé édi kyedre ta da wa biya. Mo mati 'ba dakajo, mo zi dakajo ehe ame'do kö'du wa 'ba dakajo. Mora mo ma ayi ta komoriyé édi kyedre ta da wa biya. ³² Mo ayada wa ma mo ongo ehe owo, du vidi maako oma dë mi kö'du kise 'bomo ne. ³³ Mora vidi mati oma mi kö'du kise 'bomo nenyne ayada henye Wiri édi tñyö. ³⁴ Mo ma Wiri utu ame'do me'do 'ba Wiri ga kö'du Wiri i'di zi mo Lawo ndo 'beni ku. ³⁵ Bu owo Wisi 'beni ehe i'di kyigo 'ba wa biya zi mo. ³⁶ Vidi ma oma mi Wisi ne, édi didi njburu aba, vidi ma oro Wisi ne dë atanza dë didi njburu aba, mora akalima hu wayaza 'ba Wiri.”

4

Yésu mbara Samariya aba

¹ Farasiye ownoni henye, Yésu édi ku laga dagba ehe bapatisi ki'di zi vo lö'böwë ndra ta da Yowani. ² Tinyö Yésu abapatisi vidi kólö maako dë, nje vo lö'bö 'bomowe ra o'donní. ³ Mati Yésu owo kö'du mati édi akiya ne, mo ila Yudiya ehe i'bë huléhu zi Galilaya. ⁴ Ta da géri 'bomo ani, mo omiba zi ti'bë kpuru ta Samariya.

⁵ Mi Samariya mo ayi zi gawo maako ru mo Seka, anza dë na kowó ta ra yaka mati Yakoba i'di zi wisi 'beni Yosepa. ⁶ Ku'ju 'ba Yakoba édi ani, ehe Yésu na riti ta bi lasi, alima akajo dakapa ku'ju ne. Édi kaa kadra kuté here.

⁷ Mbara vidi 'ba Samariya maako ayi zi wini kuwu, ehe Yésu iya zi mo henye, “I'di wini kuwë zi ma.” ⁸ Vo lö'bö 'bomowe i'benni ku mi gawo zi wakonyo kogo.

⁹ Mbara ne aya'ba do mo henye, “Yi Yuda ra ehe ma vidi 'ba Samariya ra, hala ato'bo ko'jo ha ma kö'du wini kuwë?” Yude uwénni wini dë témí sikò kólö vidi 'ba Samariya éti.

¹⁰ Yésu aya'ba do mo henye, “Ézé ayolo nje wa ma Wiri i'di, ehe éyi ra édi hë yí ko'jo kö'du wini kuwë, ako'jo ho mo, ehe mo aki'di zi yi wini mati i'di didi.”

¹¹ Mbara ne iya henye, “Kyedre, anza kpa dë kyere wini aba, ehe ku'ju ne édi na yönü. Ta kila aki'ja wini mati i'di didi? ¹² Zutu 'beze Yakoba ra ole ku'ju nenyne zi ze, mo gisi 'benniyé éti ehe ngötü 'bomowe uwénni biya témí mo. Yi kyedre ta da Yakoba?”

¹³ Yésu aya'ba do mo iya henye, “Vidi biya ma uwé wini nenyne atëdi na kôdro löhü, ¹⁴ mora vidi ma uwé wini mati ma ki'di zi mo atanza dë na kôdro löhü. Wini mati ma ki'di zi mo atayi mi mo na ku'ju mati aki'di zi mo didi ma njburu.”

¹⁵ Mbara ne aya'ba do mo iya henye, “Kyedre, i'di zi ma wini nani! Here ma tanza dë na kôdro löhü, mandere kazi ma tayi kinye zi wini kuwu.”

¹⁶ Yésu ayada zi mo iya henye, “I'bë ako'jo kora 'beyi ehe ayi löhü.” ¹⁷ Mo aya'ba do mo iya henye, “Manza dë kora aba.” Yésu aya'ba henye, “Kö'du 'beyi ne tñyö mati iya henye anza dë kora aba ne. ¹⁸ Oze yi ku zi kora muyi, ehe kora ma édi lima mo aba yaanya aba ne anza tñyö kora 'beyi ra dë. Ayada zi ma kö'du tñyö ra.”

¹⁹ Mbara ne iya henye, “Kyedre, mongo yi nébi ra. ²⁰ Zutu 'ba Samariya amötunní Wiri da döku nenyne, mora e Yude iye henye, Yerusalemra bi ma da kamötü zi Wiri.”

²¹ Yésu iya zi mo henye, “Oma mi ma, mbara, kadra mo édi atayi mati vidi amötunní ‘Bu dekpe da döku nenyne mandere mi Yerusalemra. ²² E Samariye ayole dë tñyö éyi ra édi yé amötü, mora ze Yude, da yolo ku éyi ra dëdi mötu, ga kö'du édi kazi Yude ra

vo wayom̄o ayi.²³ Mora kadra mo ēdī tayi, ehe ēdī ku nz̄ kinye, mati kyigo Lawo 'ba Wiri aba vidi akamötunni 'Bu kaa mo tīnyō ēdī, ki'dī zi mo mötu ma tīnyō mati mo om̄ba.²⁴ Wiri ēdī Lawo ra, ehe nje kyigo 'ba Lawo 'bōmo aba vidi atō'bō mötu mo kaa mo tīnyō ēdī."

²⁵ Mbara ne iya zi mo henye, "Ma yolo ku Masiya ne atayi, ehe ēz̄ mo ayi, mo akayada zi ze wa biya."²⁶ Yesu aya'ba henye, "Ma ra mo, ma ra mo mati ēdī ame'do yi' aba yaanya."

²⁷ Mi' kadra nani vo lö'bō 'ba Yesu a'banni, ehe z̄ na rakaga zi ki'ja mo ēdinni ame'do mbara aba. Mora vidi maako tēm̄i z̄e ako'jo ha mbara ne dē, "A'di ra om̄ba?" Z̄e ako'joni ha Yesu dē, "Kö'du a'di ēdīyē ame'do mbara ne aba?"

²⁸ Mbara ne ila tele wini 'bēn̄i ne i'bē hulēhu mi' gawo, ehe iya zi vidiyē ani henye,²⁹ "Ayi onge kora ne, mo ayada zi ma biya wa mati mo'do! Mo atēdī Korisit̄o ra?"³⁰ Z̄e ilann̄i gawo ehe i'bēnn̄i zi kongo Yesu.

³¹ Mi' kadra ne vo lö'bōwē alen-zenni Yesu iyanni zi mo henye, "Raboni, oba wa maako zi konyol!"³² Mora mo aya'ba henye, "Mēdi wakonyo maako aba ayole kö'du mo dē."

³³ Here vo lö'bōwē ayetonn̄i, kö'du ko'jo tēm̄i kutē nn̄i na bi dē nn̄i, "Vidi maako ika wakonyo ku zi mo?"³⁴ Yesu iya zi z̄e henye, "Wakonyo 'bama ēdī zi koro kö'du 'ba Wiri mati utu ma ehe zi kinde lōo mati mo i'dī zi ma zi ko'do.³⁵ Akiye henye, "ēdī gba yehe sowɔ zi wakumu ta yaka." Mora ma yada zi ye henye, ongo bi te na laka da yake, wa mi' yaka yaanya aba ahi ku, ehe ku nz̄ zi kumu.³⁶ Vidi mati umu ehe atōtō do mo ika ku zi dīdī ma ḥburu ḥburu, ehe agamo mati ili ehe mo mati umu aba, atēdinn̄i na rakyenyi bi kōlō.³⁷ Kö'du kiya ne ēdī tīnyō, 'Maako iȳi, agamo umu.'³⁸ Mutu

wē zi nyenyo kumu mi' yaka mati o'do lōo mo dē. Vidi maakowe o'donn̄i lōo ani, ehe i'je wa kyō tēm̄i lōo 'bēz̄e ne."

³⁹ Vidi kayo 'ba Samariya mi' gawo nani omanni mi' Yesu ga kö'du mbara ne iya henye, "Mo ayada zi ma biya wa ma mo'do."

⁴⁰ Here mati vidi 'ba Samariye ayinn̄i zi mo, z̄e alenzenni mo zi lima nn̄i aba, ehe Yesu alima ani ko'do riyō aba.

⁴¹ Vidi kayo 'ba Samariya maakowe omanni ga kö'du 'ba kö'du kise.⁴² Z̄e iyanni zi mbara ne henye, "Doma ku yaanya aba, anza dē ga kö'du mati iya, mora ga kö'du ze na bi de ze dowō mo ku, ehe da yolo henye, mo ra tīnyō ēdī vo yom̄o 'ba damōku."

Yesu akoj̄o Wisi 'ba vo mi' turu maako

⁴³ Tapēti ko'do riyō aba ani, Yesu ila bi nani ehe i'bē zi Galilaya.⁴⁴ Kö'du mo na bi dē nn̄i iya henye, nēb̄i ɔwɔ dē mi' dakanj̄o 'bōmo.⁴⁵ Mati mo ɔkɔ mi' Galilaya, vidi karani irinn̄i mo kalakyedre aba, ga kö'du z̄e i'bēnn̄i mi' karama 'ba laga 'ba koli mi' Yerusalem ehe ongɔnn̄i biya wa mati mo o'do.

⁴⁶ Mati Yesu a'ba zi Kana mi' Galilaya, bi mati mo op̄i wini na a'ji. Vo mi' turu maako ēdī ani wisi 'bōmo na koo mi' Kaparanamo.

⁴⁷ Mati mo owo henye, Yesu ayi ku ta Yudiya zi Galilaya mo i'bē zi mo ako'jo h̄o mo zi ti'bē Kaparanamo ehe zi ko'j̄o wisi 'bēn̄i, mati mo ku kara zi koli.⁴⁸ Yesu iya zi mo henye, "Vidi maako tēm̄i yē oma dē nje ēz̄e onge kyin̄e 'ba kö'du korowe ehe rakage."⁴⁹ Kora vo mi' turu ne aya'ba dō mo henye, "Yere, ayi gba kazi wisi ama koli."

⁵⁰ Yesu iya zi mo henye, "I'bē wisi 'bēȳi akadid̄i."

Kora ne oma mi' me'do 'ba Yesu, ehe i'bē gbo.⁵¹ Da gēr̄i 'bōmo liŋ̄o vo litu 'bōmowe andɔsi dē nn̄i mo

aba kö'du kise aba zi mo. "Wisi 'beyi édi ku zi ti'bé zi didi!"

⁵² Mo ako'jo hë zë iya henye, "Kadra vala ra mati wisi 'bënì ne na laka?" Zë aya'banni henye, "Édi ndi kadra kólö mataganya tapeti kadra kuté mati rakyitu ne ila mo." ⁵³ Here 'bu mo asösü édi mì kadra kólö nani mati Yésu ayada zi ni, "Wisi 'beyi akadidi." Here mo ehe biya vo dakota 'bënì étì omannì gbo. ⁵⁴ Nenye kyiné 'ba kö'du koro ma riyö mati Yésu o'do tapeti tayi 'bomo ta Yudiya zi Galilaya.

5

Wakɔ'jɔ mì kara

¹ Tapeti ma nenye, Yésu i'bë mì Yerusalem, kö'du karama yenì 'ba Yude. ² Kara Haresi kyedre 'ba tímélè mì Yerusalem, kara maako édi ani sénjé aba muyi, mì ha 'ba Hibiru ako'jo Betesata. ³⁻⁴ Vidi kayo 'ba rakoo édinni ko'do ha kara ne, vo komoköndu, vo ka'bo, ehe vidi vo keje. ⁵ Dakapa kara ne kora maako édi na rakoo, koo 'butewota domodomowota aba. ⁶ Mati Yésu ongo kora ne ehe ayolo henye mo édi ku na keje kyere kadra konda aba, mo ako'jo ho mo henye, "Omiba zi yi' kɔ'jɔ?"

⁷ Kora ne aya'ba dɔ mo iya henye, "Kyedre, manza dë vidi maako aba zi ki'di ma mì kara ne, ezé wini ne édi rë ni koho riyé. Ma yonzo zi tödu mì mo, mora vidi maako kpa 'duwi atödu ani dagba."

⁸ Yésu ayada zi mo henye, "Ényi riyé, oba agburuku 'beyi ehe alasi!" ⁹ Kandi ako'jo kora ne gbo. Mo oba agburuku 'bënì riyé ehe ayeto lasi toko. Ko'do mati kö'du ne o'do rë ni mì mo ne kadra 'ba ko'do madomoriyö. ¹⁰ Mati vo dagbe 'ba Yude ongonni kora ne édi agburuku 'bënì kinjé, zë iyanni zi mo henye, "Nenye ko'do

'ba ralawo ra! Omba dë zi vidi maako zi kinjé agburuku mì ko'do 'ba ralawo."

¹¹ Mora mo aya'ba dɔ mo iya henye, "Kora mati ako'jo ma ne ayada zi ma kinjé riyé agburuku 'bama ehe lasi."

¹² Zë ako'joni hɔ mo iyanni henye, "Éyi ra kora nenye mati ayada zi yi, zi kinjé riyé agburuku 'beyi ehe lasi?"

¹³ Mora mo ayolo dë, ga kö'du Yésu i'bë weni 'de liwo ga kö'du vidi kayo.

¹⁴ Yaa Yésu ija kora ne mì yekelu ehe ayada zi mo, "Ongò te, yaanya aba rë yi édi ku na laka, mora o'do kö'du kyenyé dekpe mandere kö'du kyenyé maako ndra ako'do rë ni zi yi."

¹⁵ Kora ne i'bë ayada zi vo dagbe ba Yude henye, Yésu ra ako'jo ni. ¹⁶ Zë ayetonni kö'du kyenyé maako ko'do zi Yésu ga kö'du mo o'do wa kaa ma here ne mì ko'do ba ralawo. ¹⁷ Mora Yésu iya henye, "Bu ma orɔ dë ta bi lɔ ko'do, ehe nenye ra hala mëdi nduwé ko'do."

¹⁸ Yaanya aba vo dagbe 'ba Yude ombanni zi Yésu kofo ga kö'du riyö. Ma dagba, mo owe kö'du ki'di 'ba mì ko'do 'ba ralawo. Mora ma kyenyé ndra, mo iya henye Wiri 'Bu ni ra, mati o'do ni kpiliri Wiri aba.

Kalakonda 'ba Wisi

¹⁹ Yésu ayada zi vidiyé iya henye, "Ma yada tñyö zi ye, Wisi o'do wa maako dë na bi dë ni. Mo atɔ'bo nje ko'do wa ma mo ongo 'Bu édi ko'do ga kö'du mo o'do kpa te wa ma mo ongo 'Bu o'do. ²⁰ 'Bu ɔwɔ Wisi ehe ayada zi mo biya wa ma mo o'do. 'Bu akayada zi mo wa kyedre maako ndra ta da ma nenye, ehe atédiyé na rakaga. ²¹ Kaa 'Bu ìnjé yoku ehe i'di didi, here Wisi i'di didi zi vidi mati mo omiba. ²² 'Bu o'do vurë 'ba vidi maako dë, mora mo o'do Wisi 'bënì ra na vo vurë 'ba

vïdï ko'do biya. ²³ 'Bu o'do nenyé ga kö'du vïdï biya zi Wisi koro kpa kaa zë oronnï ni. Èzë vïdï maako ombo dë zi Wisi koro, nenyé kpa te kaa mo ombo dë zi koro 'Bu mati utu mo”

²⁴ “Ma yada tïnyö zi ye henye, vïdï ma owo kö'du kise 'bama ehe èdi koma aba mï mo mati utu ma èdi lawo didi ma ñburu ñburu aba, ehe o'do vurë kyenyë dë ro mo. Zë i'bënni ku nzö tëmi koli zi didi. ²⁵ Ma yada tïnyö zi ye henye, kadra ne atayi ehe èdi ku nzö kinye mati yöku biya akowo gu 'ba Wisi 'ba Wïrï, ehe zë mati owonni hõ mo, akalimanni. ²⁶ 'Bu èdi kyigö aba zi didi ki'di, ehe mo i'di kyigö kólö nani zi Wisi. ²⁷ Ehe mo i'di zi Wisi 'bëni dangölö zi vurë 'ba vïdï ko'do biya, ga kö'du mo Wisi 'ba Vïdï. ²⁸ Re maga dë! Kadra mo atoko mati biya yöku akowo gu 'ba Wisi 'ba vïdï, ²⁹ ehe zë atayinni yaga tëmi dawogo 'bënni. Vïdï biya ma o'donnï kö'du laka atenyinna na didi, mora vïdï biya ma o'donnï kö'du kyenyë atenyinna na didi ehe ako'do vurë kyenyë 'bëzë.”

³⁰ “M'o'bô dë wa maako ko'do na bi da ma. 'Bu ra utu ma, ehe mo ra ayada zi ma hala zi vurë ko'do. Mo'do vurë 'bama na laka, ga kö'du moro mo, ehe mo'do dë wa mati momba zi ma ko'do.”

Vo kiya 'ba Yësu

³¹ “Èzë ma me'do ga kö'du ma, gëri maako anza dë ani zi yada mëdi kö'du tïnyö ra yada. ³² Mora vïdï maako èdi kpa ame'do kö'du ma, ehe ma yolo wa mati mo iya èdi tïnyö. ³³ Utuwë vo lituwë zi Yowani, ehe mo ayada zi zë kö'du tïnyö. ³⁴ Ma lima dë ra kö'du mati vïdï iyannï kö'du ma, mora ma yada wa nenyee zi ye here, zi ye yomo. ³⁵ Yowani, lamba mati i'di bikanyi kyo, ehe, e na rakyenyi zi lima mi' bikanyi 'bomo ne tisiwa. ³⁶ Mora vïdï maako ndra ta da Yowani ame'do kö'du ma. Mo'do

ne wa mati 'Bu ma i'di zi ma ko'do. Wa biya mati mo'do ayada henye 'Bu ra utu ma. ³⁷ 'Bu mati utu ma, ame'do kpa kö'du ma, mora owowe gu mo dë mandere kongo mo da komo da komo. ³⁸ Ome kö'du kise ɔmo dë, ga kö'du ombe dë zi tèdi koma aba mï mati mo utu. ³⁹ Ome wayoruwe, ga kö'du asosuwë henye, aki'je didi ñburu ñburu mï zë. Wayoruwe ayada kö'du ma, ⁴⁰ mora ombe dë zi tayi zi ma kö'du didi ma ñburu ñburu.”

⁴¹ “Momba kö'du wayeto 'ba vïdï köndu dë, ⁴² mora ma yolo e, vïdï ma kólö tëmi yë, zi Wïrï tɔwɔ anza dë kalakyedre aba. ⁴³ Mayi ku kalakonda 'ba 'Bu ma aba, ehe iriyë ma dë. Mora akiriyë vïdï ma ayinni na bi dë nnü. ⁴⁴ Hala akome? Ombe zi wayeto kiri kazi oka ma kólö maako, mora ayonze dë zi tèdi wayeto aba kazi Wïrï mati èdi kólö ne, hala ato'be koma mï ma? ⁴⁵ Asosuwë dë henye, ma ra vïdï ma akasusu wë zi 'Bu. I'diyë kö'du sösu 'be ra Mosa, le mo ra vïdï ma akasusu wë. ⁴⁶ Mosa ayörü wa kö'du ma, ehe èzë ome mï Mosa, akome mï ma. ⁴⁷ Mora èzë ome dë mï wa mati Mosa ayörü, hala ato'be koma mï wa mati miya?”

6

Yësu i'di wakonyo zi vïdï kpu-lukumuyi

(Mt. 14:13-21; Mk 6:30-44; Lk 9:10-17)

¹ Tapëti ma nenyé Yësu umu kyëti Fofö 'ba Galilaya, mati ayolo kpa na Fofö 'ba Tiberiyasi. ² Vidi kayo usunni go mo ga kö'du ongönni mo èdi kyinë 'ba kö'du korowe ko'do zi kɔjɔ vo koe. ³⁻⁴ Kara zi kadra karama 'ba laga 'ba koli 'ba Yude, Yësu i'bë riyye da döku vo lɔ'bö 'bëniyye eti ehe alima akaajo. ⁵ Mati Yësu ongo vïdï kayo tayinni zi ni, mo ako'jo ha Pilipo iya henye, “Ta kila da

ki'ja ze wakonyo kyc zi to'bō vidi nenyee biya?"⁶ Mo iya nenyee zi Pilipo yɔnzɔ. Mo ayɔlo ku nzɔ a'di ra mo ed̄i ti'bē zi ko'dɔ.

⁷ Pilipo aya'ba dɔ mo iya henye, "Ayɔlo dē henye, akirī kara kohi 'ba yehe modomowota nje zi kogo mangɔlo'bɔ tisi zi vidi ma kōlō nenyee?"

⁸ Anderiya, öndu 'ba Simona Petero, kōlō tēm̄i vo lō'bōwē, mo ame'do riyē iya henye,⁹ "Wisi maako ed̄i kinye, mo ed̄i mangɔlo'bɔ sisi aba muyi ehe kyenze riyō. Mora a'di ra na laka ed̄i zi vidi biya nenyee?"

¹⁰ Dakano ayofu loma aba, ehe Yēsu ayada zi vo lō'bō 'bēniyē zi yada zi vidi biya lima akaño. Vidi kora ed̄i kaa kpulukumuyi mī vidi kayo nenyee.¹¹ Yēsu oba mangɔlo'bɔ ne mī kala nī i'di öwō'di zi Wiri. Here, mo idra mangɔlo'bɔ ne zi vidiyē, mo o'do kpa here kyenze ne aba, le vidi ed̄inni mo aba kyc zi konyo.¹² Vidi onyonni biya ma ombannii, ehe Yēsu ayada zi vo lō'bō 'bēniyē zi totɔ kɔsɔ mo ma oso, here ma yana dē.¹³ Vo lō'bōwē atɔtɔnni dē zē bi kōlō ehe oso korj 'butē domoriyō wa mati oso tēm̄i mangɔlo'bɔ muyi ne.

¹⁴ Tapeti' vidi ongɔnni kyinē 'ba kō'du korowe ko'do 'ba Yēsu nenyee, ayeto kiyanni henye, "Nenyе atēdi tīnyō Nēbi mati ed̄i zi tayi kinye mī damōku ne."

¹⁵ Yēsu ayɔlo henye zē ombannii yɔnzɔ zi mo ko'do na wehe zi tēdī na yere 'bēzē. Here mo i'bē riyē da dōku, ani zi mo tēdī kutu nī aba.

Yēsu alasi ta da wini (Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)

¹⁶ Hutaga nani aba vo lō'bō 'ba Yēsu i'bēnni akaño zi föfō.

¹⁷ Zē ēkyinē mī töjbō, ayetonnii kumu kyēti zi Kaparanamo. Mati bi öndu Yēsu gba ayi dē zi zē,¹⁸ buluku kyigc ed̄i ku kohō wini

na kyēnyē.¹⁹ Mati vo lō'bōwē opinni ku kaa wiri wota mandere sowɔ, zē ongɔnni Yēsu lasi ta da wini. Mo asesi nduwē tayi kara ra töjbō, zē gbo na tere.²⁰ Mora mo iya henye, "Ma Yēsu ra! Ere dē!"²¹ Vo lō'bōwē ombannii zi mo koba mī töjbō, kandi ɔkɔ gbo da göti bi mati ed̄inni ati'bē zi mo.

Mangɔlo'bɔ ma i'di didi

²² Ko'do vere abā vidi mati ed̄inni gba ani humirē kapa 'ba föfō, ayɔlɔnni töjbō ed̄i nje kōlō ani. Zē ayɔlɔnni kpa henye, Yēsu i'bē dē mī mo vo lō'bō 'bēniyē eti. Zē i'bēnni kutu nnī aba.²³ Töjbō

maakowe ta Tiberiyasi i'bēnni kara ta bi mati vidi kayo onyonni mangɔlo'bɔ mati Yere i'di öwō'di.

²⁴ Zē ongɔnni henye Yēsu ehe vo lō'bō 'bēni eti i'bēnni ku. Here zē ēkyinē mī töjbōwē ehe i'bēnni gbo Kaparanamo Yēsu koma.²⁵ Zē i'jannī mo kapa damirē 'ba föfō ehe ako'jonnī hō mo iyanni henye, "Raboni, ɔkɔ ndala aba kinye?"²⁶

Yēsu aya'ba do mo iya henye, "Ma yada tīnyō zi ye, anze dē ma koma ga kō'du onge kyinē 'ba kō'du korowe, mora ga kō'du onyowe biya wakonyo ma ombe.²⁷

O'de lōo dē kō'du wakonyo mati ed̄i rē nī yana ne. O'de lōo kō'du wakonyo mati i'di didi ma ɔburu ɔburu ne. Wisi 'ba Vidi aki'di wakonyo nenyee zi ye, ga kō'du Wiri 'Bu i'di kalakonda zi mo ko'dɔ here."

²⁸ Vidi ako'jonnī hō mo iyanni henye, "A'di ra tīnyō Wiri om̄ba ze zi ko'dɔ?"²⁹ Yēsu aya'ba dɔ mo iya henye, "Wiri om̄ba zi ye tēdī koma aba mī vidi mati mo utu."³⁰ Zē aya'bannii do mo iyanni henye, "Kyinē 'ba kō'du koro a'diye ra ako'do, here zi ze to'bō koma mī yi? A'di ra ako'dɔ?"³¹ Go mo yada aba, mati zutu 'bezee ed̄inni mī da lipi, Wiri i'di mana zi zē konyo. O'do rē nī kaa mati wayöruewē iyanni henye, "Wiri i'di

mangolo'bō zi zē ta komoriyē zi konyo.'"

³² Yēsu ayada zi zē henye, "Ma yada tīnyō zi ye henye, Mosa ra dē vidi mati i'di mangolo'bō zi ye ta komoriyē. 'Bu ma ra i'di mangolo'bō tīnyō ne zi ye ta komoriyē. ³³ Ehe mangolo'bō mati Wiri i'di ne édi vidi mati ayi akanjo ta komoriyē zi didi k'i'di zi damöku."

³⁴ Vidi iyanni henye, "Kyedre, i'di zi ze mangolo'bō mati o're dē nenyē." ³⁵ Yēsu aya'ba dō mo zi zē iya henye, "Ma ra mangolo'bō ma i'di didi. Vidi ma ayi zi ma, atanza dē na o'bo. Vidi ma édi koma aba mī ma atanza dē na kōdro. ³⁶ Ma yada ku nzō zi ye henye, onge ma mora gba anze dē koma aba mī ma. ³⁷ Vidi biya mati 'Bu i'di zi ma atayi zi ma. More ma kōlō maako tēmī zē dē. ³⁸ Mayi dē ta komoriyē zi ko'do wa mati momba. Mayi zi ko'do wa mati 'Bu om̄ba ma zi ko'do. Mo utu ma, ³⁹ ehe mo om̄ba zi ko'do tīnyō ma kōlō tēmī zē mati mo i'di zi ma ne ölu dē. Mo om̄ba ma zi kinjē zē zi didi mī ndundu 'ba ko'do aba. ⁴⁰ 'Bu ma om̄ba vidi biya mati ongōnni Wisi, zi tēdī koma aba mī mo, ehe zi tēdī didi ma njburu aba. Here ma kinjē zē zi didi mī ndundu ko'do aba."

⁴¹ Vidi ayetonni hē nnī wasa ga kō'du Yēsu iya henye, nī ra mangolo'bō mati ayi akanjo ta komoriyē. ⁴² Zē ako'jonnī ha oka ma kōlō maako iyanni henye, "Mo anza Yēsu ra dē, wisi 'ba Yosepa? Da yōlō ze 'bu mo dē ma mo aba? Hala mo atō'bō kiya henye, nayi akanjo ta komoriyē?"

⁴³ Yēsu ayada zi zē iya henye, "Ore ta bi me'do 'be ne! ⁴⁴ Vidi maako o'bō dē tayi zi ma, nje 'Bu mati utu ma ne o'do zē komba zi tayi. Mora ezē zē ayinni, ma kinjē zē na didi mī ndundu 'ba ko'do aba. ⁴⁵ Kōlō tēmī Nēbiyē ayörü henye, 'Wiri akayandi zē biya.' Here vidi biya ma owonni

da 'Bu ehe ayandi kazi mo atayi zi ma. ⁴⁶ Nje vidi kōlō mati ongo 'Bu ne mo ra ayi kazi Wiri. Vidi maako gba ongo 'Bu dē. ⁴⁷ Ma yada zi ye tīnyō vidi biya mati édinni koma aba mī mo, édinni didi njburu aba. ⁴⁸ Ma mangolo'bō ma i'di didi! ⁴⁹ Zutu 'be onyonni mana mī da lipi ehe yaa, zē olinni. ⁵⁰ Mora kinye mangolo'bō 'ba komoriyē ne ayi ku akanjo, here vidi mati mo onyo ku oli dē. ⁵¹ Ma ra mangolo'bō didi mati ayi akanjo ta komoriyē. Ezē vidi mati onyo mangolo'bō nenyē, mo akalima njburu. Mangolo'bō mati ma k'i'di zi mo ida ra ma ra, mēdi k'i'di zi vidi 'ba damöku nenyē zi tēdinni na didi."

⁵² Zē ayetonni hē nnī wasa oka ma kōlō maako aba, ehe ako'jonnī kō'du iyanni henye, "Hala mo atō'bō k'i'di ida rē nī zi ze konyo?"

⁵³ Yēsu aya'ba dō mo iya henye, "Ma yada zi ye tīnyō, alime dē, nje ezē onyowe ida ehe uwēē yama 'ba Wisi 'ba Vidi. ⁵⁴ Mora ezē onyowe ida ma ehe uwēē yama ma, atēdiyē didi ma njburu aba, ehe ma kinjē na didi mī ndundu 'ba ko'do aba. ⁵⁵ Ida ma wakonyo ma tīnyō ra, ehe yama ma wakuwē ma tīnyō ra.

⁵⁶ Ezē onyowe ida ma ehe uwēē yama ma, e kōlō ma aba ehe ma kōlō eti. ⁵⁷ Kaa 'Bu widi ra utu ma, ehe mēdi didi aba ga kō'du 'bōmo, vidi biya mati onyonni ida ma akalimannī ga kō'du 'bama. ⁵⁸ Mangolo'bō mati ayi akanjo ta komoriyē anza dē kaa wa mati zutu 'be onyonni. Zē olinni, mora vidi mati onyo mangolo'bō nenyē akalima njburu."

⁵⁹ Yēsu édi kō'du yēti mī bi 'ba mötu mī Kaparanamo mati mo iya kō'du nenyee.

Me'do 'ba didi njburu

⁶⁰ Vo lō'bō kayo 'ba Yēsu owonni mo ehe iyanni henye, "Kō'du

yandi nenyē ḫēdī ndra na kyigo zi vīdī maako yōlo. Ḫyī ra atō'bō yolo mo?"

⁶¹ Yēsu ayōlo henye, vo lō'bō 'bēnīyē ḫēdīnnī ame'do na wayawaya. Here mo ako'jo iya henye, "Nenyē o'de na riti? ⁶² A'di ra ḫēzē onge Wisi 'ba Vīdī ḫēdī tī'bē riyē komorīyē bi mati mo ayi ta 'dōmo? ⁶³ Lawo mo ra i'dī didī. Kyigo 'ba vīdī kōndū o'dō waako dē. Me'do mati ma me'do zi ye ne, ḫēdī tēmī Lawo 'ba Wīrī ma i'dī didī. ⁶⁴ Mora kya e maakowe ombannī dē zi tēdī koma aba mī ma." Yēsu iya nenyē, ga kō'du tēmī biyeto aba mo ayōlo ḫēyī ra atēdī koma aba mī nī. Mo ayōlo kpa ḫēyī ra akasusu nī. ⁶⁵ Yēsu iya henye, "Kō'du nenyē ra ma yada zi ye o'be dē tayi zi ma, nje ḫēzē 'Bu ra o'de komba zi tayi."

⁶⁶ Ga kō'du wa mati Yēsu iya, vo lō'bō kayo 'bōmowe opī gē nnī zi mo ehe orōnnī ta bi lō'bō ga ndī mo. ⁶⁷ Yēsu ako'jo ha vo lō'bō 'bēnī 'butē dōmorīyō, "E kpa ombe zi kila ma?"

⁶⁸ Simona Petero aya'ba dō mo iya henye, "Yere, vīdī maako anza dē ani zi ze tō'bō tī'bē zi mo. Me'do 'bēyī i'dī didī n̄buru. ⁶⁹ Yaanya aba dēdī koma aba mī yī, ehe da yōlo ku yī ra Wisi Kōlō N̄bala 'ba Wīrī."

⁷⁰ Yēsu ayada zi vo lō'bō 'bēnīyē henye, "Ma jeli ye 'butē dōmorīyō, mora ma kōlō tēmī yē dakyikyi." ⁷¹ Yēsu ḫēdī me'do kō'du 'ba Yūdasi wisi 'ba Simona Sikereto. Mo yaa akasusu Yēsu mo le kōlō tēmī vo lō'bō 'butē dōmorīyō.

7

Yēsu öndū nī étī

¹ Tapētī ma nenyē, Yēsu ḫēnyī tī'bē lasi aba mī Galilaya, mo omba dē tī'bē mī Yūdīya, ga kō'du Yūdī ani ombannī zi kofo mo. ² Ku kāra zi kadra 'ba karama 'ba mbōrōgō, ³ ehe önduwē 'ba Yēsu iyannī zi mo henye, "Kō'du

a'di i'bē dē zi Yūdīya? Here vo lō'bō 'bēyīyē atō'bōnnī kōngō wa mati ḫēdī ako'dō. ⁴ Vīdī maako o'dō waako dē na liwo, ḫēzē zē ombannī zi maakowe zi yōlo kō'du zē. Here i'dī damōku ma yōlo wa ma ḫēdī ako'dō." ⁵ Gbī le önduwē 'ba Yēsu gba ayinnī dē na vo lō'bō 'bōmō.

⁶ Yēsu aya'ba iya henye, "Kadra 'bama gba ayi dē, mora kadra 'be ḫēdī duwī kinye. ⁷ Vīdī 'ba damōku nenyē o'bōnnī dē e kiyi. Zē iyinnī ma, ga kō'du ma yada nduwē zi zē henye, zē o'dōnnī kō'du kyēnyē. ⁸ I'bēē dagba mī karama. Kadra 'bama gba ɔkō dē, ehe mī'bē dē." ⁹ Yēsu iya nenyē ehe alima zo mī Galilaya.

Yēsu mī karama 'ba mbōrōgō

¹⁰ Tapētī öndū 'ba Yēsu i'bēnnī ku mī karama, mo i'bē liwo kazi yada zi vīdī maako. ¹¹ Mī kadra 'ba karama aba, vo dagbe 'ba Yūdī omannī Yēsu ehe ako'jonnī kō'du henye, "Mo ḫēdī kila?"

¹² Vīdī kayo alépinnī mī ha wasa kō'du mo. Maakowe iyannī henye, "Yēsu kora laka ra," agamowe iyannī henye, "Mo ḫēdī ndōndō kīga zi vīdī biya." ¹³ Mora vīdīyē na tere kazi vo dagba 'bēzē, ehe vīdī maako ame'do dē ta da komo vīdī kayo kō'du mo.

¹⁴ Mati karama ku kutē zi rē nī kinde, Yēsu i'bē mī yēkēlu ayeto wayandi. ¹⁵ Vo dagbe na rakaga ehe iyannī henye, "Hala kora nenyē ayōlo kō'du takanyi here? Ayandi mo kpa dē."

¹⁶ Yēsu aya'ba dō mo iya henye, "Manza dē yandi wa mati ma sōsū kō'du mo. Wa mati mēdī ayandi ayi kazi vīdī ma utu ma. ¹⁷ ḫēzē tīnyō ombe zi koro Wīrī, akayole wa mati ma yandi ayi kazi Wīrī mandere kazi ma. ¹⁸ ḫēzē momba zi kīka wakoro zi ma, ma kame'do kō'du ma. Mora momba zi koro vīdī ma utu ma. Nenyē ra ma yada kō'du tīnyō anza dē ndōndō. ¹⁹ Mosa ra dē i'dī kō'du kī'dī zi ye?

Vidii maako tēmii yē oro dē. Here kö'du a'di ombe zi ma kofo?"

²⁰ Vidii kayo aya'banni dō mo iyannii henye, "Yi vo dakyikyi! A'di ra o'dō yi zi kö'du sōsu henye, vidii maako ombo zi kofo yi?"

²¹ Yēsu aya'ba dō mo iya henye, "Mo'dō kö'du koro kōlō ehe o'de na rakaga. ²² Mosa i'di kö'du zi ye zi gisi kora 'be ḥebete. Mora tīnyō anza Mosa ra dē i'di kö'du kī'di nenye zi ye. Zutu 'be ra. Mī ko'do 'ba ralawo aba anjbetee gisi kora 'be ²³ zi kö'du kī'di 'ba Mosa koro. Ezē wisi maako atō'bo ḥebete mī ko'do 'ba ralawo, kö'du a'di ra e na kamo ma aba ga kö'du vidii maako ko'do na laka mī ko'do 'ba ralawo? ²⁴ O'de vurē dē dakyinē 'ba ra laya aba. O'de wa mati tīnyō ra aba."

Mo Korisito ra?

²⁵ Kya vidii maakowe ta Yerusalemä edii kiyannii henye, "Anza dē kora nenye ra zē ombanni zi kofo? ²⁶ Here mo edii gba zo kinye, me'do zi vidii biya kowonni. Ehe vidii maako awasa hē nnii dē mo aba. Here ne kö'du sōsu 'be aba vo dagbe ayolonnii ku tīnyō mo ra Korisito? ²⁷ Mora nani akato'bō tēdii hala? Vidii maako ayolō dē bi mati Korisito ne atayi ta 'dōmo, mora da yolo ze bi mati kora nenye ayi ta 'dōmo."

²⁸ Mati Yēsu edii kö'du yandi mī yēkēlu, mo agbögbö hē nī iya henye, "Tīnyō asosuwē ayoole ma ku, ehe ta kila mayi ta 'dōmo? Mayi dē na bi da ma! Vidii mati utu ma edii tīnyō, ehe ayoole mo dē. ²⁹ Mora ma yolo vidii mati utu ma, ga kö'du mayi kazi mo."

³⁰ Kya vidii maakowe ombanni zi Yēsu kiri, mora du vidii maako i'di kala nī dē do mo, ga kö'du kadra 'bōmo gba okō dē. ³¹ Mora vidi kayo mī kutē vidii nee i'dinni koma 'bēnni mī mo ehe iyannii henye, "Ezē Korisito ne ayi, mo ako'do kyinē 'ba kö'du korowe ndra ta da kora nenye?"

Utu vo kanye 'ba yēkēlu zi Yēsu kiri

³² Mati Farasiye owonni vidii kayo edinni hē nnii wasa ga kö'du 'ba Yēsu, zē ehe kyedree 'ba vo karase utunni vo kanye 'ba yēkēlu zi mo kiri. ³³ Mora Yēsu ayada zi zē iya henye, "Ma tēdii eti tisi na konda, ehe ma ta'ba zi vidii mati utu ma ne. ³⁴ Akome ma, mora du aki'je ma dē. J'be dē tibē bi mati mēdii tibē 'dōmo." ³⁵ Vidii ako'jonnii ha oka ma kōlō maako henye, "Kila mo atō'bo tibē zi sesi ze ta bi nī ki'ja? Mo edii tibē mī dakano mēnzenzé maakowe mati vidii 'bezee edinni alima? Mo edii tibē ani zi vidiyē 'ba Girigī yandi? ³⁶ A'di ra mī me'do 'bōmo mati mo iya henye, da koma ze nī mora di'ja nī dē? Kö'du a'di da tō'bo dē tibē bi mati mo edii tibē?"

Lili 'ba wini ma i'di didi

³⁷ Mī ndundu mo ehe mī ko'do kyedre 'ba karama, Yēsu orō riyyē ehe agbögbö hē nī iya henye, "Ezē ediyē kōdro aba, aiyiye zi ma ehe uwēe! ³⁸ Ediyē koma aba mī ma, atēdiyē wini ma i'di didi, taho tēmii yōndu 'ba mī yē, kaa wayōruwē iyannii henye." ³⁹ Yēsu edii ame'do kö'du 'ba Lawo Laka, mati aki'di zi vidii biya mati edinni koma aba mī mo. Lawo ne gba i'di dē zi vidii kōlō maako, kyere Yēsu gba i'di bikanyi kyedre 'bēni dē ndō.

Rakinye mī kutē vidii

⁴⁰ Mati vidii kayo owonni Yēsu iyannii nenye, kya maakowe iyannii henye, "Mo atēdii Nēbi ra."

⁴¹ Agamowe iyannii henye, "Mo Korisito ra." Agamowe iyannii kpa henye, "Korisito ne atō'bo tayi ta Galilaya? ⁴² Wayōruwē iyannii henye, Korisito atayi tēmii dakota 'ba Yere Dawidi. Here kö'du nenye go mo ya'ba aba, ako'jo mo mī Beteleme, mī gawo mati Dawidi alima 'dōmo?" ⁴³ Vidii ayetonnii me'do ra oka ma kōlō

maako ga kö'du 'ba Yësu. ⁴⁴ Kya zë maakowe ombanni zi mo kiri, mora du vidi maako i'di kala ni dë do mo.

Vo dagbe ombanni dë zi tedi koma aba mi Yësu

⁴⁵ Mati vo kanye 'ba yékélu a'banni zi kyedree 'ba vo karase ehe Farasiye, ako'jo hë zë henye, "Kö'du a'di ike Yësu dë kinye?"

⁴⁶ Zë aya'banni henye, "Vidi maako gba ame'do dë kaa kora nenye." ⁴⁷ Farasiye iyanni zi zë henye, "Mo o'do lumë kpa ku re?" ⁴⁸ Ma kólö témii kyedree 'ba vo karase mandere Farasiye édi koma aba mi mo?" ⁴⁹ Ehe vidi nenye mati ayoloni kö'du k'i'di dë, zë hu wasënë 'ba Wiri."

⁵⁰ Nikodimö mati i'bë zi Yësu dagba, ehe mo kólö témii vo dagbe 'ba Yude, iya henye, ehe mo ra kpa kyere ayi zi Yësu kongo. Mo iya henye, ⁵¹ "Kö'du k'i'di 'beze ila ze dë zi riti k'i'di zi vidi gba kazi ze kowo wa ma zë ombanni kiya. Do'bó dë vurë 'bëzë ko'do gba kazi ze yolo a'di ra zë o'donnii."

⁵² Zë iyanni henye, "Nikodimö, yi témii Galilaya? Ako'jo wayöru nee, ehe aki'ja henye, nébi ako anza dë zi tayi ta Galilaya." ⁵³ Vidi biya i'benni gbo liñç 'benni na kutu kutu.

8

Mbara irü ta bi ndoro ko'do*

¹ Mora Yësu i'bë yaga zi Döku 'ba Olivo. ² Damindö vere aba njbó mo i'bë zi yékélu. Vidi ayinni zi mo, mo alima akano ehe ayeto zë yandi. ³ Vo komoyandiye 'ba kö'du k'i'di ehe Farasiye ikanni loko mbara maako irü ta bi ndoro ko'do, ehe zë o'donnii mo atoro komo nnii biya. ⁴ Here zë iyanni henye, "Raboni, mbara nenye irü édi ko'do kora maako aba anza o'di 'bomo ra dë." ⁵ Kö'du k'i'di 'ba Mosa ayandi henye, mbara kaa

ma nenye zi ku'du brua yitö aba. A'di ra iya?" ⁶ Zë ako'jonnii ha Yësu, kö'du ko'jo nenye aba, ga kö'du zë ombanni mo susu ehe zi kö'du kyényë maako kika rö mo. Mora Yësu idë rë nü ayeto wayöru dakano dawisi kala ni aba.

⁷ Zë asesinni zö nduwë hø mo ko'jo kö'du 'ba mbara ne. Ndunu mo aba mo orø riyë iya henye, "Ézë vidi maako témii yë o'do kö'du kyényë dë mu'du dagba yitö do mo." ⁸ Mo idë rë nü kpa lóhu ayeto wayöru dakano. ⁹ Vidi nee i'benni biya na kólö kólö, ayeto ma tendro mo aba. Ndunu mo aba Yësu mbara ne aba osönni kutu nni aba. ¹⁰ Yësu orø riyë ako'jo hø mo iya henye, "Vidi nee biya kila? Vidi maako anza kpe zi yi susu?"

¹¹ Mbara ne aya'ba dö mo iya henye, "Ee Kyedre, vidi maako anza dë." Yësu ayada zi mo iya henye, "Manza dë kpa ti'bë zi yi susu. I'bë yaanya aba, o'do kö'du kyényë dekpe."

Yësu bikanyi kö'du damöku

¹² Kpa lóhu Yësu ame'do zi vidiyë. Kadra nenye aba mo iya henye, "Ma ra bikanyi kö'du damöku. Usu ga ma, ehe alasi dë mi biköndu. Akatëdi bikanyi ma aki'di didi aba."

¹³ Farasiye iyanni zi mo henye, "Yi ra nje vidi ma édi ame'do kö'du yi, ehe anza dë tinyö na laka zi yi ra tedi akpa na vo kiya 'beyi."

¹⁴ Yësu aya'ba dö mo iya henye, "Here ézë ma me'do le kö'du ma, wa ma miya édi tinyö. Ma yolo kia mayi ta kila ehe médi ti'bë kila. Mora ayole dë ma ta kila mandere médi ti'bë kila. ¹⁵ O'de vurë témii gérí kólö mati vidi biya o'donnii, mora mo'do vurë 'ba vidi maako dë. ¹⁶ Ézë mo'do vurë, ma ko'do na laka, ga kö'du ma ko'do dë kutu ma aba. 'Bu mati utu ma ne édi kinye ma aba. ¹⁷ Kö'du k'i'di 'be

* **8:** Komo nenye anza dë mi dagba wayöru 'ba Bayibolo.

omba vo kiya rïyö zi yada kö'du ne édi tïnyö.¹⁸ Ma kólö tëmi vo kiya 'bame, ehe 'Bu mati utu ma édi agamo maako."

¹⁹ Zë ako'jonnï hø mo iyanni henye, "Bu yi édi kila?" Yësu aya'ba dø mo iya henye, "Ayole ma dë mandere 'Bu ma. Ézë ayole ma, akayole 'Bu ma."

²⁰ Yësu iya nenye mati mo édi gba kö'du yandi mï bi ma söndu 'ba waki'di 'ba yékëlu asesi 'dømo. Mora vidi maako iri mo dë ga kö'du kadra 'bomo gba ayi dë.

²¹ O'be dë t'i'bë bi mati mëdi t'i'bë
Yësu ayada kpa zi vo dagbe 'ba yëni henye, "Mëdi t'i'bë 'de akome ma, mora o'be dë t'i'bë bi mati mëdi ati'bë, akoliye kö'du kyényë 'be kazi wakila."

²² Vidi ako'jonnï kö'du iyanni henye, "Mo omba zi rë nü kofo? Édi nani wa ma mo iya henye, dø'bø dë t'i'bë bi mati mo édi t'i'bë?"

²³ Yësu aya'ba dø mo iya henye, "Édiyë ta lebi, mora ma ta rïyë. E 'ba damöku nenye, mora manza dë 'ba damöku nenye.²⁴ Kö'du nenye ra miya akoliye kö'du kyényë 'be aba. Ézë anze dë koma aba mï ma, kö'du eyi mëdi, akoliye mï kö'du kyényë 'be ila dë."

²⁵ Zë ako'jonnï ha Yësu iyanni henye, "Yi 'beyi eyi?" Yësu aya'ba dø mo iya henye, "Ma ra te mati ma yada zi ye biyeto aba.²⁶ Ani kö'du édi kyo ma tø'bø kiya zi yada henye o'de kö'du kyényë, mora vidi mati utu ma édi tïnyö, ehe ma yada zi vidi 'ba damöku nenye nje wa mati mowo kazi mo."

²⁷ Vidi maako ayol dë Yësu édi ame'do zi zë kö'du 'Bu nü.²⁸ Yësu i'bë nduwë kiya mo aba henye, "Ézë umbëë Wisi 'ba Vidi ku rïyë, akayole eyi ra ma. Akayole kpa henye manza dë wa maako ko'do

na bi da ma. Miya nje wa mati 'Bu ma ayandi zi ma.²⁹ Mo mati utu ma édi ma aba. 'Duwï mo'dø wa mati o'dø mo na rakyenyi ehe mo ila ma dë."

³⁰ Tapëti Yësu iya nenye, vidi kayo omannï mï mo.

Kö'du tïnyö akinga yi na dangölö

³¹ Yësu ayada zi vidi mati édinni koma aba mï nü henye, "Ézë asesiye nduwë koro wa mati miya, e tïnyö vo lõ'bø 'bama ra.³² Akayole kö'du tïnyö, ehe kö'du tïnyö akinge na dangölö."

³³ Zë aya'banni dø mo iyanni henye, "Ze gisi 'ba Abarayama! Danza dë gba na vo kalima 'ba vidi maako. Hala atobø kiya akinga ze na dangölö?"

³⁴ Yësu aya'ba dø mo iya henye, "Ma yada tïnyö zi ye, vidi ma o'dø kö'du kyényë édi vo kalima 'ba kö'du kyényë.³⁵ Vo kalime, alimannï dë njburu mï dakota, ézë wiși alese le 'duwï mï dakota.

³⁶ Ézë Wisi i'di zi ye dangölö, tïnyö aba e na dangölö.³⁷ Ma yolo ku, e tëmi dakota 'ba Abarayama, mora ombe zi ma kofo, ga kö'du, kö'du kise 'bama anza dë tïnyö mï di'di ye.³⁸ Mëdi ame'do kö'du wa mati 'Bu ma ayada zi ma, te kaa mati édiyë ako'dø wa mati 'bu wë ayandi zi ye."

³⁹ Vidi iyanni zi Yësu henye, "Abarayama ra 'bu ze!" Yësu aya'ba dø mo iya henye, "Ézë e gisi 'ba Abarayama, o'de wa mati Abarayama o'dø.⁴⁰ Tapëti mo ombe zi ma kofo ta bi kö'du tïnyö yada zi ye mati Wiri i'di zi ma. Abarayama o'dø waako dë kaa ma nani.⁴¹ Mora édi ko'de te wa mati 'bu wë o'do." Zë iyanni henye, "Asusu ze dë zi kiya dëdë kpa 'bu maako aba. Dëdë nje 'bu aba kólö, mo ra Wiri."

⁴² Yësu iya zi zë henye, "Ézë Wiri ra 'Bu wë, owe ma, ga kö'du

mayi kazi Wiri yaanya aba mëdi kinye. Mo ra utu ma. Mayi dë na bi da ma. ⁴³ Kö'du a'di ra ayoole kö'du mati mëdi ame'do kö'du mo dë? O'be dë toro zi kowo kö'du mati mëdi akiya? ⁴⁴ 'Bu wë ra Satani, ehe o'de te wa mati mo ombo. Mo 'duwii vo wakofo ehe vo ndõndo. Kö'du tñyö ako anza dë kö'du mo. Mo ame'do kö'du nü, ehe kö'du biya mati mo iya ndõndo ra. Anza dë nje mo ra na vo ndõndo, mora mo kpa 'bu 'ba vo ndõnde biya. ⁴⁵ Ga kö'du ma yada zi ye kö'du tñyö, e ombe dë zi tëdi koma aba më ma. ⁴⁶ Vidi maako temi yë ato'bó ma susu ga kö'du kyényë ko'do? Ëzë ma yada kö'du tñyö, kö'du a'di ra ome dë më ma? ⁴⁷ Vidi mati 'ba Wiri akoze mbili nü da kö'du kise 'bomo, mora ombe dë zi kowo, ga kö'du anze dë 'ba Wiri."

Yësu ehe Abarayama

⁴⁸ Yude aya'banni zi Yësu henye, "Dëdi ze tñyö aba zi kiya henye, yi' vidi 'ba Samariya ra, ehe édi dakyikyi aba më yi?"

⁴⁹ Yësu aya'ba dö mo iya henye, "Manza dë dakyikyi aba më ma. Moro 'Bu ma, ehe ombe dë zi koro ma. ⁵⁰ Momba wakoro dë ga kö'du ma, mora vidi maako édi ani ombo zi ma tëdi na wakoro, ehe mo ra kpa 'ba vurë ko'do. ⁵¹ Ma yada tñyö zi ye henye, Ëzë orowe me'do 'bama du akoliye dë"

⁵² Vidi iyanni henye, "Yaanya aba tñyö da yolo ku édi dakyikyi aba. Abarayama oli ehe nébiyë kpa. Hala o'bó kiya henye, vidi mati oro me'do 'beyi oli dë? ⁵³ Yi kyedre ta da 'bu ze Abarayama? Mo oli ehe nébiyë kpa. Ëyi ra asosu 'beyi yi?"

⁵⁴ Yësu aya'ba dö mo iya henye, "Ëzë moro ra ma, o'do waako dë. 'Bu ma ra vidi ma oro ma. Iye henye mo Wiri 'be ra. ⁵⁵ Gbi le tñyö ayoole mo dë, mora ma yolo

mo. Ëzë miya ma yolo mo dë, ma tëdi na vo ndõndo kpa kaa e biya. Mora ma yolo mo, ehe mo'do wa mati mo iya. ⁵⁶ 'Bu wë Abarayama édi rakyenyi aba zi kongo kadra tayi 'bama, mo ongo ma ehe édi na rakyenyi."

⁵⁷ Zë iyanni henye, "Anza kpa dë koo 'butemuyi aba. Hala o'bó kongo Abarayama?"

⁵⁸ Yësu aya'ba dö mo iya henye, "Ma yada tñyö zi ye, gba Abarayama anza dë, mëdi."

⁵⁹ Vidi obanni yitö riÿë zi Yësu kofo, mora mo oho rë nü ehe ila yekelu.

9

Yësu akɔ'jɔ kora maako o'jo na komoköndu

¹ Mati Yësu alasi na konda, mo ongo kora maako na komoköndu kyere mati o'jo. ² Vo lö'böwë 'ba Yësu ako'jonnü henye, "Raboni, kö'du a'di ra kora nenye o'jo na komoköndu? Édi ga kö'du mo, mandere vo ko'jo mowe o'donnü kö'du kyényë?"

³ Yësu aya'ba dö mo iya henye, "E e, anza here dë. Mora ga kö'du komoköndu 'bomo, akonge Wiri ako'do kö'du koro zi mo. ⁴ Ëzë édi kadra, do'de wa mati vidi ma utu ma ombo ma zi ko'do. Ëzë yondö o'ko ku, vidi maako o'bó dë zi loo ko'do. ⁵ Mati mëdi më damöku, ma bikanyi ra zi damöku."

⁶ Tapëti Yësu iya nenye, mo o'bi oro dakajo. Mo o'do koro ehe ora komo kora ne. ⁷ Here mo iya henye, "I'bë akaka koro ne më Kara Siliyoma." Kora ne i'bë ehe akaka më Siliyoma. Kö'du ya'ba aba, "Vidi ma utu, akutu." Mati mo akaka koro ne ku yaga mo o'bó bi kongo.

⁸ Vo haliñç oka 'bomewe, ehe vidi mati ongönnü mo ta bi lenze kyere ne, ako'jonnü kö'du henye, "Nenye anza dë kora mati édi alima akano ehe 'duwii alenze?"

⁹ Kya zë maakowe iyanni henye, mo ra gbë te kora vo lenze ne, agamowe iyanni henye, mo andele nje kaa mo. Mora mo ayada zi zë, “Ma kora nani ra.” ¹⁰ Zë ako'jonnï hø mo henye, “Hala o'bø bi kongo?” ¹¹ Mo aya'ba dɔ mo iya henye, “Vidì maako ru mo Yësu o'dɔ kɔrɔ ehe ora komo ma. Mo ayada zi ma ti'bè kaka mi Kara Siliyɔma. Mati mo'dɔ, mɔ'bø bi kongo.” ¹² Zë ako'jonnï kö'du henye, “Mo èdï kila yaanya aba?” Mo aya'ba dɔ mo iya henye, “Ma yɔlɔ dë.”

Farasiye ayɔnzɔnni zi ki'ja a'di ra o'do rë nü

¹³⁻¹⁴ Ko'do mati Yësu o'dɔ kɔrɔ ne ehe ako'jɔ kora ne, mi ko'do 'ba ralawo. Here vidi obanni kora ne zi Farasiye. ¹⁵ Zë ako'jonnï hø mo hala mo o'bø zi bi kongo, ehe mo aya'ba henye, “Yësu o'do kɔrɔ ehe ora komo ma. Tapëti ma kaka, mɔ'bø bi kongo.”

¹⁶ Kya 'ba Farasi maakowe iyanni henye, “Kora nenye Yësu ayi dë kazi Wiri. Èzë mo o'do here, mo o'bø dë kowe kö'du kï'di 'ba ko'do madɔmoriyö.” Agamowe ako'jonnï henye, “Hala vidi 'ba kö'du kyénye atɔ'bø ko'dɔ kyiné 'ba kö'du korowe?” Here Farasiye o'bɔnni dë kö'du kida témii kutë nnü, ¹⁷ zë ako'jonnï ha kora ne iyanni henye, “A'di ra iya, kö'du vidi mati ako'jo komo yi' ne?” Kora ne ayada zi zë iya henye, “Mo nëbï ra.”

¹⁸ Mora vo dagbe 'ba Farasiye omannï dë henye, kyere kora ne èdï na vo komoköndu. Zë utunnï litu zi vo ko'jo mowe, ¹⁹ ehe ako'jonnï hë zë henye, “Nenye wisi mati iye henye, o'jo na komoköndu? Hala mo o'bø bi kongo yaanya aba?”

²⁰ Vo ko'jo 'ba kora ne aya'banni dɔ mo henye, “Da yɔlɔ ku tñyö mo wisi 'beze ra, ehe da yɔlɔ ku o'jo mo na komoköndu. ²¹ Mora

da yɔlɔ dë hala mo i'ja komo nü mandere èyi ra i'di komo zi mo. Ako'jowe hø mo! Mo övu ku kyedre zi me'do ga kö'du nü.” ²²⁻²³ Vo ko'jo 'ba kora nenye iyanni here, ga kö'du zë erenni Yude. Vo dagbe 'ba Yude idanni kö'du ku nzø henye, vidi maako manza dë wa maako aba zi ko'do zi vidi maako mati mo iya Yësu ra Korisitɔ ne.

²⁴ Vo dagbe ako'jonnï kora ne huléhu iyanni henye, “I'di wayeto zi Wiri! Da yɔlɔ ku Yësu vo kö'du kyénye ko'dɔ.”

²⁵ Kora ne aya'ba henye, “Ma yɔlɔ dë, èzë mo vo kö'du kyénye mandere anza dë. Biya ma yɔlɔ henye, ma kyere vo komoköndu, mora yaanya aba mɔ'bø bi kongo.”

²⁶ Zë ako'jonnï hø mo henye, “A'di ra mo o'do zi yi? Hala mo ako'jɔ komo yi?”

²⁷ Kora ne aya'ba dɔ mo iya henye, “Ma yada ku zi ye da kòlò, ehe ombe dë zi kowo. Kö'du a'di ra ombe zi ma yada zi ye lòhu? Ombe kpa zi tayi na vo lò'bø 'bɔmowe?”

²⁸ Vo dagbe alidinni kora ne, ehe iyanni henye, “Yi vo lò'bø 'bɔmo! Ze vo lò'bø 'ba Mosa. ²⁹ Tinyö da yɔlɔ Wiri ame'do zi Mosa, mora du da yolo dë Yësu ayi ta kila.”

³⁰ Kora ne aya'ba da me'do iya henye, “Kö'du koro a'di ra here! Mo akɔ'jɔ komo ma, ehe gba ayole dë mo ayi ta kila. ³¹ Da yɔlɔ ku henye, Wiri owo nje me'do 'ba vidi mati ɔwɔnni ehe oronni mo. Wiri owo me'do 'ba vo kö'du kyénye ko'de dë. ³² Ehe nenye èdï dagba kadra mi vurë, vidi maako i'di komo zi vidi maako o'jo na komoköndu. ³³ Yësu o'bø dë zi wa maako ko'dɔ, nje èzë mo ayi kazi Wiri.”

³⁴ Vo dagbe ayadannï zi kora ne henye, “Yi na vo kö'du kyénye ko'dɔ kyere mi kadra mati o'jo yi. Asösü 'beyi atɔ'bø yandi ze wa maako aba?” Here zë iyanni

henye, “O'bɔ dekpe tayi huléhu mii
bi 'ba mötu 'beze kólö maako!”

Komoköndu zi Lawo Laka

³⁵ Mati Yésu owo kö'du mati
o'do rē nü ne, mo i'bë i'ja kora ne.
Yésu ako'jo ho mo iya henye, “Edi
koma aba mii Wisi 'ba Vidi?”

³⁶ Mo aya'ba dɔ mo iya henye,
“Kyedre, ézé ayada zi ma mo éyi
ra, ma ki'di koma 'bama mii mo.”

³⁷ Yésu aya'ba henye, “Ongó mo
ku nzɔ, ehe yaanya aba mo édi
me'do yi aba.” ³⁸ Kora ne iya
henye, “Yere, mii'di koma 'bama
mii yi.” Here mo amötu Yésu gbo.

³⁹ Yésu ayada zi mo, “Mayi mii
damöku nenye, zi vuré 'ba vidiyé
ko'do. Ma kinye zi ki'di komo zi
vo komokönduwé ehe zi ko'dɔ vidi
vo komoköndu biya mati ato'bɔ bi
kongo.”

⁴⁰ Mati Farasiye owonnii Yésu
iya nenye, zé ako'jonnii henye, “Ze
vo komoköndu?”

⁴¹ Yésu aya'ba dɔ mo iya henye,
“Ézé édiyé na vo komoköndu,
atanze dë mii kö'du kyényé. Mora
yaanya ézé aba iye zi bi kongo,
akasesiye kö'du kyényé nduwé.”

10

Komo 'ba vo tímélē yako

¹ Yésu iya henye, “Ma yada tñyö
zi ye, nje vo logo ehe vo wakolo
ékyi ta da resi. Zé ödunni dë
kpuru ta haresi zi jolɔ 'ba tímélē.

² Vidi mati ödu kpuru ta haresi,
mo ra vo yako 'ba tímélē. ³ Mora
vo ga haresi kongo ayéhu haresi
zi vo yako tímélē, ehe tímélē
ayolönni gu vo yako 'benni. Mo
ako'jo tímélē 'benni ru zé aba, ehe
alaga dagba zi zé yaga. ⁴ Mati

mo ayasi tímélē 'benni nee ku biya
yaga, mo i'bë dagba da komo zé,
ehe zé usunnii gɔ mo, ga kö'du zé
ayolönni gu mo. ⁵ Tímélē usu ga
vo leze maakowe dë. Zé ayolönni
gu vo leze dë, ehe zé ahonni
'de.” ⁶ Yésu ayada komo nenye zi

vidiyé, mora zé ayolönni dë a'di ra
mo édi ame'do kö'du mo.

Yésu vo tímélē yako laka ra

⁷ Here Yésu iya löhu, “Ma yada
tñyö zi ye henye, ma haresi zi
tímélē. ⁸ Vidi mati ayi dagba ta
komo ma, vo logo ra mandere
vo wakolo, ehe tímélē owo da
ma kólö témii zé ne dë. ⁹ Ma
haresi ra. Zé biya mati ayinni
kpuru ta da ma, akayɔmɔ. Zé
atayinni, ati'benni, ehe aki'janni
loma. ¹⁰ Vo logo ayi nje zi kolo,
kofo, ehe yanja. Mayi zi vidi biya
tédinni didi aba, ehe zi tédinni mo
aba ndo.

¹¹ “Ma vo tímélē yako laka
ra. Vo tímélē yako laka i'di
didi nü kö'du tímélē 'benni. ¹² Vo
loɔ ko'do anzanni dë kaa vo
tímélē yako mati tímélē na 'bɔmo.
Ézé ongɔnni wöliwöli atayi, zé
aho wënni ilannii tímélē. Here
wöliwöli iri ehe apere tímélē nee.
¹³ Vo loɔ ko'do aho wënni 'de
ga kö'du zé asosunni kö'du 'ba
tímélē nee dë.

¹⁴ “Ma vo tímélē yako laka
ra. Ma yolo tímélē ame, ehe zé
ayolönni ma, ¹⁵ kpa kaa 'Bu ayolo
ma, ma yolo 'Bu, ehe mii'di didi ma
kö'du tímélē ame. ¹⁶ Médi tímélē
maako éti anzanni dë témii jolɔ 'ba
tímélē nenye. Ma kika zé kpa ga
bi kólö, ehe zé akowonni gu ma.
Here atédinni goli kólö 'ba tímélē
ehe vo yako kólö.

¹⁷ “Bu ɔwɔ ma ga kö'du mii'di
didi ma, here ma kiri huléhu löhu.
¹⁸ Vidi maako oba didi ma dë kazi
ma. Ma ra mi'di mii kö'du komba
'bama. Médi kyigo aba zi ki'di,
ehe kyigo aba zi kiri huléhu löhu,
kaa mati 'Bu ma i'di kö'du mo zi
ma zi ko'do.”

¹⁹ Mati zé owonnii me'do 'ba
Yésu ne, Yude inye mii nnii.

²⁰ Maakowe kyɔ témii zé iyanni
henye, “Mo édi dakyikyi aba mii
ni. Mo vo lökyi ra. Kö'du a'di
zi mbili koze zi mo?” ²¹ Mora
agamowe iyanni henye, “Hala vidi
mati dakyikyi aba mii ni ato'bɔ

kiya kö'du nenyee? Vidi maako anza dë kaa nenyе zi tɔ'bɔ vo komokönduwē ki'di zi bi kongɔ?"

Vidi ombanni Yēsu dē

²² Mii tona nani, Yēsu edii mii Yerusalemä kö'du karama 'ba yékélü. ²³ Kadra maako aba, mo edii alasi mii kapa 'ba yékélü sénjé 'ba Solomono ²⁴ ehe Yude atoto rē nnii toko rō mo. Zé iyanni henye, "Hala na konda ombo tī'bē ze sesi kö'du sösü aba? Ezé yī Korisito ra, ayada zi ze huwē."

²⁵ Yēsu aya'ba dō mo iya henye, "Ma yada zi ye, ehe ombe dē zi koma kö'du 'bama. Wa mati mo'do kalakonda 'ba 'Bu ma aba, ayada éyi ra ma. ²⁶ Mora kyere anze dē tímélē ama, ome kö'du 'bama dē. ²⁷ Tímélē ama ownnii gu ma, ehe ma yolo zé. Zé usunni ga ma. ²⁸ Mi'di didi ma ḥburu zi zé, here kazi zé ölunni. Vidi maako akoba zé dē yaga ta kala ma. ²⁹ 'Bu ma i'di zé zi ma, ehe mo kyedre ta da agamowe biya. Vidi maako ḥbɔ dē zé koba ta kala mo ³⁰ Ma kólö 'Bu aba."

³¹ Kpa lólu vo dagbe 'ba Yude obanni yítö kö'du zi Yēsu kofo. ³² Mora mo iya henye, "Ma yada wa laka kyo zi ye mati 'Bu ma utu ma zi ko'do. Ma vala ra ombe ma ku'du go mo yítö aba?"

³³ Zé aya'banni dō mo iyanni henye, "Danza dē yī ku'du yítö aba ga kö'du wa laka mati o'do. Dëdii yī ku'du yítö aba ga kö'du alidi Wiri. Yi önbö vidi ra, ehe kinye edii akiya zi tëdi na Wiri."

³⁴ Yēsu aya'ba dō mo iya henye, "Mii wayöru 'be, Wiri iya dē henye, 'E wiri mbiya ra?" ³⁵ ḥ'be dē he wasa wayöru aba, mati mii mo Wiri ame'do zi vidi naniye ehe ako'jo zé wiri. ³⁶ Here kö'du a'di asusuwē ma lidi Wiri ga kö'du miya henye ma Wisi 'ba Wiri? Tapeti mo biya, edii 'Bu ra ako'jo ma kö'du loo nenyee. Mo ra kpa vidi mati utu ma mii damöku. ³⁷ Ezé manza dē ako'do wa mati

'Bu ma omba ma zi ko'do, neene ome dē mii ma. ³⁸ Mora ezé mo'do wa mati 'Bu ma o'do, akome ga kö'du nani, gbi le ezé anze dē koma aba mii ma. Neene akayole tñyö henye, 'Bu edii kólö ma aba, ehe ma kólö 'Bu aba."

³⁹ Löhu zé ombanni zi Yēsu kíri. Yēsu anza dē hu kyigo 'bözé. I'bë yaga ta kala zé. ⁴⁰ Mo umu kyeti Ranga Yeredene bi mati Yowani edii kyere bapatisi ki'di. Mati Yēsu edii ani, ⁴¹ vidi kayo ayinni zi mo. Zé edinni akiya henye, "Yowani o'do kyiné 'ba kö'du koro maakowe dē, mora kö'du biya mati mo iya kö'du 'ba Yēsu edii tñyö." ⁴² Vidi kayo naniye i'di koma 'benni kpa mii Yēsu.

11

Koli 'ba Lazara

¹ Kora maako ru mo Lazara alépi na koo mii gawo 'ba Beteniya. Mo edii emi aba riyo, Mariya ehe Marita. ² Nenyе kpa te Mariya mati yaa ope yéningutru da Yere ehe akyitö burutu mo yévu 'benni aba. ³ Emiyé utunni kö'du kise zi Yēsu ehe ayadannii zi mo aboka laka 'bomo Lazara edii na rakoo.

⁴ Mati Yēsu owo kö'du nenyе iya henye, "Koo 'bomo ne ndundu mo anza dē koli, mora edii zi kika wayeto zi Wiri ehe Wisi omo."

⁵ Yēsu ḥwo Marita, emi mo ehe Lazara. ⁶ Here mati mo owo mo edii na koo alima bi mati mo edii 'dōmo ko'do riyo aba lólu. ⁷ Neene mo iya zi vo lō'bō 'benni yé henye, "Yaanya aba dī'bēe huléhu Yudiya."

⁸ Zé iyanni henye, "Raboni, vidi naniye ombanni zi ku'du yī yítö aba brua! Kö'du a'di ombo zi tī'bē huléhu?"

⁹ Yēsu aya'ba henye, "Kadra anza dē 'buté dōmoriyō mii ko'do kólö? Ezé alasi mii kadra, bikanyi 'beyi atedii kazi kadra ehe otra ndii yī dē. ¹⁰ Mora ezé alasi yondö aba, akotra ndii yē ga kö'du anza

dë bikanyi maako aba.”¹¹ Neene mo ayada zi zë henye, “Aboka ze Lazara édi ako'do, ehe mëdï tï'bé ani zi mo liro.”

¹² Zë aya'banni henye, “Yere ézë mo édï ako'do, mo atënyi na laka.”

¹³ Yësu édï ame'do tïnyö kö'du koli 'ba Lazara, mora vo lö'böwë asösü 'benni mo édï nje ame'do kö'du 'ba ko'do.¹⁴ Here Yësu ayada zi zë huwë, “Lazara oli ku.¹⁵ Ma rakyenyi aba manza dë ani, ga kö'du yaanya aba atëdiyé dñöngaba zi ki'di koma 'be mi ma. Dï'bëë zi mo.”

¹⁶ Toma mati ru rëzë 'bomo édï “Lonja” iya zi vo lö'bö agamowe henye, “Ayiye dï'bëë, here da to'bö koli mo aba.”

Yësu ïnjë Lazara na düdï

¹⁷ Mati Yësu okɔ Beteniya, mo i'ja Lazara édï ku nzɔ mi da-wogo ko'do sowɔ aba.¹⁸ Beteniya édï tisiwa aba ta da wiri wota ta Yerusalem,¹⁹ ehe Yuda kayo ayinni ta gawo kyedre zi da Marita ehe Mariya lëlu ga kö'du öndu zë oli ku.

²⁰ Mati Marita owo henye Yësu okɔ ku, mo i'bë yaga zi do mo kutrë, mora Mariya alima 'bënì loko.²¹ Marita iya zi Yësu henye, “Yere, ézë yi édï kinye, öndu ma oli dë.²² Gbì le yaanya aba ne ma yolo ku henye Wiri'ako'do wa mati ako'jo.”

²³ Yësu ayada zi mo iya henye, “Öndu yi akadidï löhü.”²⁴ Marita aya'ba do mo iya henye, “Ma yolo ku mo atënyi na düdï mi ndundu ko'do aba, ézë biya yöku ényi ku.”

²⁵ Yësu iya zi Marita henye, “Ma ra vidi mati édï yöku kïnjé zi düdï. Vidi biya mati omanní mi ma akadidinni, ézë olinni le.”²⁶ Ehe vidi biya mati alimanní ga kö'du 'ba koma mi ma tïnyö akolinni dë. Oma nenyi ku?”

²⁷ Mo alezë iya henye, “Oo Yere, moma yi Korisito ra, Wisi 'ba Wiri.”

Yi ra vidi mati da sösu kö'du mo atayi mi damöku ne.”

Yësu udu

²⁸ Tapëti Marita iya nenyi, mo i'bë liwo iya zi émi ni Mariya, “Raboni édï kinye, ehe mo ombo zi yi kongo.”²⁹ Kandi mati Mariya owo nenyi, mo ényi riyë i'bë yaga zi Yësu.³⁰ Mo gba yaga ta ra gawo bi mati Marita i'bë dɔ mo kutrë.³¹ Vidi kayo ayinni zi da Mariya lëlu, ehe mati kandi zë ongɔnni mo ila loko, asösunnii mo édï ti'bë dawogo zi kudu. Here zë alö'bönni gbɔ ga ndi mo.

³² Mariya i'bë bi mati Yësu 'domo. Kandi mati mo ongo mo, alɔmɔvɔ burutu mo iya henye, “Yere, édï kyere kinye, öndu ma oli dë.”

³³ Mati Yësu ongo Mariya ehe vidi mati mo aba édinni akudu, mo kö'du sösu aba³⁴ Ako'jo henye, “Kila i'di yé ida rɔ mo?” Zë aya'banni henye, “Yere, ayi ongo te.”

³⁵ Yësu ayeto kudu.³⁶ Vidi iyannni henye, “Ongɔ te hala mo ɔwɔ Lazara.”³⁷ Kya zë maakowe iyannni henye, “Mo ayéhu komo 'ba vo komoköndu. Kö'du a'di mo atɔ'bɔ dë sesi Lazara kazi koli?”

Yësu ïnjë Lazara tëm'i koli

³⁸ Yësu zɔ kö'du sösu kyedre aba. Here mo i'bë dawogo mati na wöru yïtö alulu ɔbirì hɔ mo.³⁹ Neene mo ayada zi vidiyé yïtö ne lulu 'de yaga ta hɔ mo. Mora Marita iya henye, “Yere, ayołɔ henye, Lazara oli gɔ mo o'do ku sowɔ, ehe këzi mo atëdi ku na kyénye.”

⁴⁰ Yësu aya'ba dɔ mo henye, “Gba ma yada dë zi yi henye, ézë édï koma aba, akongɔ bikanyi kyedre 'ba Wiri?”⁴¹ Tapëti alulu yïtö ne ku dakapa, Yësu ongo bi riyë zi komoriyé ehe amötü henye, “Bu, mo'dɔ öwö'di zi yi ga kö'du aya'ba da mötu 'bama.”⁴² Ma yolo ku 'duwi édï da mötu 'bama ya'ba.

Mora miya nenyе, here zi vidi kinye nee koma yi' ra utu ma." 43 Mati Yesu inde motu ku, mo ako'jo wa gu kyembe aba henye, "Lazara, ayi yaga!" 44 Kora mati oli ne ayi gbo yaga. Kala mowe ehe ndi mowe olo mi bongo 'ba wakusu, ehe bongo ayofu komo mo. Yesu ayada zi vidiyе henye, "Inge mo, ile mo mi'bе."

*Yere 'ba zi kofo Yesu
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2)*

45 Vidi kayo mati ayinni zi Mariya, ongonni wa mati Yesu o'do, zе i'dinni koma 'benni mi mo. 46 Maakowe i'benni zi Farasiye ehe ayadannи wa mati Yesu o'do. 47 Here kyedree 'ba vo karase ehe Farasiye atoto re nnii bi kolo iyanni henye, "A'di ra da ko'de? Kora nenyе edi kyinе 'ba kо'du koro ko'do kyo. 48 Ezе da dore mo de yaanya aba, vidi biya aki'dinni koma 'benni mi mo. Neene vidi 'ba Roma atayinni ehe akayaqannи yekelu dakajo 'beze aba."

49 Ma kolo maako temi zе ru mo Kayafa, mo ra kyedre 'ba vo karase mi koo nani. Mo ame'do riye iya henye, "E vidi nee, anze de kо'du yolo aba. 50 Ayale de henye, edi na laka zi vidi kolo koli kо'du vidiyе, kazi dakajo ra yaanya biya?" 51 Kayafa iya nenyе de na bi de ni. Kaa kyedre 'ba vo karase mi koo nani, mo edi kumе henye, Yesu ra akoli kо'du 'ba dakajo. 52 Yesu oli de nje kо'du dakajo 'ba Yude. Mo akoli zi kika vidi biya 'ba Wiri mati apere re nnii ne zi droko bi kolo.

53 Here mi ko'do nani dagba ani, vidi ayetonni mala ko'do zi Yesu ki'di zi koli. 54 Ga kо'du mala ro mo nenyе, Yesu adore lasi toko mi vidi kayo na dangolo. Mo i'bе mi gawo 'ba Efaremo, mati kara dakapa lipi, ehe mo alima ani vo lo'bо 'beniyе eti.

55 Edi ku kara zi karama kadra 'ba laga 'ba koli. Vidi kayo 'ba Yude mati alimanni yaga temi dakajo, ayinni mi Yerusalem zi re nnii ko'jo nbala ga kо'du 'ba karama. 56 Zе omanni bi toko kо'du Yesu. Neene mati zе edinni mi yekelu, zе ako'joni oka ma kolo maako henye, "Asosu 'beyi mo atayi de kinye mi karama 'ba laga 'ba koli?" 57 Kyedre 'ba vo karase ehe Farasiye ayadannи zi vidiyе zi zе yolo, ezе vidi maako temi zе ongo Yesu ku. Nenyе edi hala zе asosunni zi mo kiri.

12

*Alomu Yesu mi Beteniya
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)*

1 Ko'do modaka ta komo karama 'ba laga 'ba koli Yesu i'bе hulahu zi Beteniya, bi mati Lazara alima domo, mati mo injе mo temi koli. 2 Ze o'donnи wakonyo zi mo ani. Marita ra ako'jo. Lazara kolo temi vidi mati edinni alima ani da tarabiza Yesu aba. 3 Mariya oba maranji yeningutru ogo kohi kyedre aba ehe ope burutu Yesu. Mo akyito zе zi teli yevu 'beni aba, ehe tato ndili 'ba yeningutru ne, oso mi loko ne. 4 Vo lo'bо maako ru mo Yudas Sikereto edi ani, mati mo ra omiba ti'bе zi Yesu susu. Mo ako'jo henye, 5 "Kо'du a'di yeningutru nenyе ogo de yaga kohi nbiriri lamiwota aba ehe kohi mo ki'di zi vo leriye?" 6 Yudas tinyo asosu kо'du vo leriye de. Mo ako'jo kо'du ne ga kо'du mo injе anjboro 'ba kohi ehe mi kadra maako aba akalogo zi ni.

7 Yesu aya'ba do mo iya henye, "Ile mo kutu ni aba. Mo ma sesi wa mati mo edi mo aba kо'du kadra 'ba ma kusu. 8 Atediyе 'duwi vo leriye eti, mora atanze de duwi ma aba."

Yere zi Lazara kofo

9 Vidi kayo ayinni mati zе owonni henye Yesu edi ani. Zе

ombannii kpa zi Lazara kongo ga kö'du Yësu ïnjë mo tëmi koli.
¹⁰ Here kyedree 'ba vo karase o'dönnii yere kpa zi Lazara kofo.
¹¹ Mo ra i'di vidi kayo zi dë nnii koto kazi zë ehe ki'di koma 'bënni mì Yësu.

*Yësu ödu mì Yerusalem
 (Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40)*

¹² Ko'do ma vere aba vidi kayo edinnii mì Yerusalem kö'du 'ba karama. Mati zë ownoni henye Yësu édi tayi kö'du 'ba karama,
¹³ zë obanni mbili 'ba mbirö ehe i'bënni yaga zi mo mëtë. Zë agbögbo hë nnii henye, "Wayeto zi Wiri! Wiri mì'di ya'da zi vidi mati ayi mi ru 'ba Yere! Wiri mì'di ya'da zi Yere 'ba Yiserele!"

¹⁴ Yësu i'ja makakya aho do mo kaa wayöru iya,
¹⁵ "Vidi 'ba Ziyon, ere dë! Yere 'be édi tayi yaanya aba mo édi ataho da makakya."

¹⁶ Mì dagba mo vo lö'bö 'ba Yësu ayolönni dë. Mora tapëti mo iri wayeto kazi Wiri ku, zë asösunnii henye, wayöru iya nenyé kö'du mo ehe zë o'dönnii nenyé ko'do mo.

¹⁷⁻¹⁸ Vidi kayo ayinnii zi Yësu ga kö'du zë ongönni mo Lazara ko'jo yaga tëmi dawogo. Zë asesinni nduwë me'do kö'du mo ehe kö'du koro nenyé. Zë ayinnii zi Yësu ga kö'du zë ongönni kö'du kyinë wakoro mati mo o'do.
¹⁹ Mora Farasiye iyanni zi oka ma kólö henye, "Waako anza dë da to'bö ko'do! Vidi biya mì damöku ne edinnii kusu ga Yësu."

Girigi maakowe ombannii zi Yësu kongo

²⁰ Vidi 'ba Girigi maakowe i'bënni Yerusalem zi mötu mì kadra 'ba karama aba.
²¹ Pilipo ta Beteseyida mì Galilaya édi kpa ani. Here zë i'bënni zi mo iyanni henye, "Kyedre, domba ze zi Yësu kongo."

²² Pilipo ayada zi Anderiya. Zë rïyö ne i'bënni zi Yësu ayadannii zi mo.
²³ Yësu iya henye, "Kadra yaanya aba öko ku kö'du Wisi 'ba Vidi zi kürü kyedre wayeto.
²⁴ Ma yada tinyö zi ye, i'jö 'ba nyenyo mati alepi dakano atanza dë kyo ta da i'jö ma kólö nje ézë oli. Mora ézë oli, ako'jo nyenyo kyo.
²⁵ Ézë öwö didi yi, akayölu. Ézë ila kö'du 'ba damöku nenyé, aki'di didi ma ñburu zi yi.
²⁶ Ézë alitu zi ma, ati'bë ma aba. Vo litu 'bame atëdinnii ma aba bi mati ma dëmo. Ézë alitu zi ma, 'Bu ma akoro yi."

Yësu ame'do kö'du koli 'beni

²⁷ "Yaanya aba ma mì riti kyedre, ma yolo dë a'di ra ma kiya. Mora ma ko'jo 'Bu dë zi sesi ma tëmi kadra 'ba riti nenyé. Tinyö mayi mì damöku kö'du kadra 'ba riti nenyé.
²⁸ Here 'Bu, ika wayeto zi ru yi." Gu ayi ta komoriyé iya henye, "Mika wayeto ku nzö zi ma, ehe ma ko'do lóhu."

²⁹ Mati vidi kayo nee ownoni gu ne, kya zë maakowe asösü 'bënni piwo ra. Agamowe asösü 'bënni malayika ra ame'do zi Yësu.

³⁰ Here Yësu ayada zi vidi kayo nee, "Gu nani ame'do zi konyiye, anza dë ma.
³¹ Vidi 'ba damöku nenyé yaanya aba o'do vurë 'bëzë ku, ehe yere 'ba damöku nenyé u'du ku nzö yaga.
³² Ézë umbë ma ku riyë ta dakano, ma ko'do vidi biya komba zi tayi zi ma." ³³ Yësu édi ame'do kö'du géri ma aki'di ni zi kofo.

³⁴ Vidi kayo nee iyanni zi Yësu henye, "Wayöruwë 'ba kö'du ki'di ayandi henye, Korisito ne akalima ñburu. Hala o'bö kiya henye Wisi 'ba Vidi akinjë riyë zi koli? Éyi ra nenyé Wisi 'ba Vidi?"

³⁵ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Bikanyi atëdiyé aba nje tisiwa. Alasiye mì bikanyi ézë ato'be here kazi biköndu akakowe. Kora mati

mo alasi mī biköndu, mo ayɔ̄lo dē nēdī tī'bē kila.³⁶ Ome mī bikanyi mati édiyē aba, here atayiye na gisi 'ba bikanyi."

Vidī ombanni dē zi tēdī koma aba mī Yēsu

Tapēti Yēsu iya kö'du nenyee, mo ila bi nani i'bē mī bi 'ba rakoho.³⁷ Mo o'dō kyinē 'ba kö'du koro kyo mī kutē vīdī kayo, mora zē gba zo ombanni dē zi tēdī koma aba mī mo.³⁸ Nenyе o'dō rē nī zi wa mati nēbī Yisaya iya atayi tīnyō, "Yere, éyī ra oma mī kö'du kise 'beze? Ehe éyī ra ongo kyigo kyedre 'beyī?"³⁹ Vīdī o'bōnni dē zi tēdī koma aba mī Yēsu, ga kö'du Yisaya iya kpa henye,

⁴⁰ "Wīrī isi komo zē here kazi o'bōnni bi kongo,
ehe o'dō di'di zē na kyigo
here zē o'bōnni dē yɔ̄lo.
Mo o'dō nenyе here kazi zē a'banni zi mo ehe kō'jō zē."

⁴¹ Yisaya iya nenyе, ga kö'du mo ongo bikanyi kyedre 'ba Yēsu ame'do kö'du mo.

⁴² Here vo dagba kayo 'ba Yude kayo i'dinni koma 'benni mī Yēsu, mora zē ayadanni dē zi vīdī maako, ga kö'du Farasiye i'dinni kö'du ku nzɔ zi vīdīyē anza dē zi wa maako ko'do zi vīdī maako mati édi koma aba mī Yēsu.⁴³ Vo dagbe ombanni wayeto kazi agamowe ndra ta da mati zē ombanni wayeto kazi Wīrī.

Yēsu ayi zi damōku yɔ̄mo

⁴⁴ Mī gu kyembe aba Yēsu iya henye, "Vīdī mati édi koma aba mī ma, édi kpa koma aba mī vīdī mati utu ma.⁴⁵ Ehe vīdī mati ongo ma, ongo vīdī mati utu ma ne ku.⁴⁶ Ma bikanyi mati ayi mī damōku. Vīdī mati édi koma aba mī ma, alima dē mī biköndu.

⁴⁷ Ma ra dē vīdī mati ako'dō vurē kyenyē 'ba vīdī naniye mati ombanni dē zi koro kö'du yandi 'bama. Mayi zi yɔ̄mo vīdī 'ba

damōku nenyе, anza dē vo ko'dō vurē kyenyē 'bēzē.⁴⁸ Mora vīdī mati om̄ba ma dē ehe wayandi 'bama, ako'dō vurē kyenyē rō mo mī ndundu 'ba ko'do aba, mī wa mati miya.⁴⁹ Manza dē me'do ga kö'du 'bama. Miya nje wa mati 'Bu mati utu ma ayada zi ma kiya.⁵⁰ Ma yɔ̄lo ku kö'du kī'dī ɔ̄mo akika dīdī ma ɔ̄buru. Nenyе édi hala ma yada zi ye te wa mati 'Bu ayada zi ma."

13

Yēsu akaka burutu 'ba vo lō'bō bēniyē

¹ Gba ta komo karama 'ba laga 'ba koli, Yēsu ayɔ̄lo henye kadra ne ɔ̄ko ku kö'du nī zi kila damōku nenyе ehe zi ta'ba zi 'Bu. 'Duwī mo ɔ̄wo vo lō'bō 'bēniyē mī damōku nenyе, ehe mo ɔ̄wo zē le mī ndundu.

² Gba kazi biyeto 'ba wakonyo 'ba hutaga, Satani o'dō Yudasī, wisi 'ba Simona Sikereto, om̄ba zi Yēsu susu.³ Yēsu ayɔ̄lo nayi kazi Wīrī ehe na tī'bē hulēhu zi Wīrī. Mo ayɔ̄lo kpa henye, 'Bu i'dī kyigo ku biya zi nī.⁴ Here kadra 'ba wakonyo aba Yēsu ényī rīyē, mo otō bōngɔ̄ 'ba rē nī ma ta yaga, ehe olo bōngɔ̄rateli toko bi kō'di kida 'ba gē nī.⁵ Mo i'dī wini mī sikō kyedre. Here mo ayeto burutu vo lō'bō 'bēniyē kaka ehe kyitru zē bōngɔ̄rateli mati mo usu ne aba.⁶ Mora mati mo ayi zi Simona Petero, ako'jo henye, "Yere, édi tī'bē zi burutu ma kaka?"

⁷ Yēsu aya'ba iya henye, "Tīnyō ayɔ̄lo wa mati mēdi ko'dō ne dē, mora yaa akayɔ̄lo."⁸ Petero aya'ba henye, "Akaka burutu ma dē!" Yēsu ayada zi mo henye, "Ézé ma kaka yī dē, tīnyō anza dē 'bama."

⁹ Simona Petero aya'ba dō mo iya henye, "Yere, akaka dē nje burutu ma, akaka kala ma da ma abal!"¹⁰ Yēsu aya'ba henye, "Vīdī

mati akaka rë nnü ku ehe ödinnü ku biya ḥbala omba nje zi burutu zë ra kaka. Ehe e vo lö'bö 'bame, ödiyë ḥbala nje vidi kölö témii yë." 11 Yësu ayolo éyi ra akasusu ni. Kö'du nere ra mo iya henye, nje zi ma kölö témii yë.

12 Tapëti Yësu akaka burutu vo lö'bö 'béniyë ehe usu bongo 'bënii ma ta yaga ne huléhu, mo alima akaṇo lóhu. Here mo iya henye, "Ayole wa mati mo'do zi ye ne ku? 13 Ako'jowe ma Raboni 'be ehe Yere, ehe akiye here, ga kö'du nani éyi ra ma. 14 Ezë Yere 'be ehe vo komoyandi akaka burutu wë, o'de kpa te here zi oka ma kölö maako. 15 Ma yada go mo ku, ehe o'de zi oka ma kölö maako te wa mati mo'do zi ye. 16 Ma yada tñyö zi ye henye, vo lituwë anzanni dë kyedre ta da vo dë nnü, ehe vo lítu kike anzanni dë kyedre ta da vidi mati utu zë ne. 17 Ayole wa nenyee ku. Wiri aki'di ya'da zi ye, ezë o'de zë."

18 "Manza dë ame'do kö'du wë biya. Ma yolo zë mati ma jeli ne ku. Mora wa mati wayoru iya, atayi tñyö. Mo iya henye, 'Kora mati onyo wa ma aba ne, opo rë ni ku na vo wehe ra ma.' 19 Mëdi yada nenyee zi ye biya gba kazi rë ni ko'do, here ezë o'do rë ni ku, akome éyi ra ma. 20 Ma yada tñyö zi ye, vidi mati iri vo lítu 'bame kalakyedre aba, iri ma kpa kalakyedre aba, ehe vidi mati iri ma kalakyedre aba, iri ne vidi mati utu ma."

Yësu ayada wa ma aco'do rë ni zi ni
(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lk 22:21-23)

21 Tapëti Yësu iya kö'du nenyee, mo ritii kyedre aba ehe ayada zi vo lö'bö 'béniyë henye, "Ma yada tñyö zi ye henye, vidi ma kölö témii yë akasusu ma."

22 Dë zë wiriwiri kö'du wa mati mo iya ne. Zë nje bi kongɔ aba

da oka ma kölö. 23 Yësu ṣwo vo lö'bö mati ödii alima kara zi ni bi ba wakonyo, 24 ehe Simona Petero o'do kala ni zi vo lö'bö nenyee zi ki'ja ma vala ra Yësu ame'do kö'du mo.

25 Here vo lö'bö ne idë rë ni zi Yësu ehe aco'jo henye, "Yere, ma vala ra témii ze ödii ame'do kö'du mo?" 26 Yësu aya'ba iya henye, "Ma kusu nzoyi mangolo'bo nenyee mii gbenje ehe ki'di zi vidi mati mëdi ame'do kö'du mo." Here Yësu usu mangolo'bo gbo ehe i'di zi Yudasí, wisi 'ba Simona Sikereeto. 27 Kandi Satani ayanja da Yudasí. Yësu iya henye, "Yudasí, i'bë kandi o'do wa mati zi yi ko'do." 28 Vidi maako bi ba wakonyo ne ayolo kö'du mati Yësu iya ne dë. 29 Mora ga kö'du Yudasí ra na vo kohi sesi, kya zë maakowe asösunnii henye Yësu ayada zi mo zi kogo wa mati zë ombannii kö'du karama. Agamowe asösunnii henye Yësu ayada zi mo zi kohi ki'di zi vo leri.

30 Yudasí oba nzoyi mangolo'bo, i'bë yaga. Edii ku nzø yondo.

Kö'du ki'di kyiyi

31 Tapëti Yudasí i'bë ku Yësu iya henye, "Yaanya aba Wisi 'ba Vidi aki'di wayeto, ehe mo akika wayeto zi Wiri. 32 Here tapëti Wiri aki'ri wayeto ku ga kö'du mo, Wiri aki'di wayeto zi mo, ehe Wiri aco'do kandi. 33 Gisi ame, ma tediyyë aba nje tisiwa aba na konda. Here akome ma, mora aki'je ma dë. Ma yada zi ye kpa kaa ma yada zi Yude. 'O'be dë ti'bë bi mati mëdi ati'bë.' 34 Mora mëdi kö'du ki'di kyiyi ki'di zi ye: ṣwe oka ma kölö maako, kpa te kaa mati mowö e. 35 Ezë ṣwe oka maakowe mii géri nenyee, vidi biya akayolonnii e vo lö'bö 'bama ra."

Lömu 'ba Petero
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34)

36 Simona Petero aco'jo henye, "Yere, ödii ti'bë kila?" Yësu aya'ba

henye, “O'bɔ dë t'i'bë ma aba yaanya aba, mora yaa dagba ani ati'bé.”

³⁷ Petero ako'jo henye, “Yere, kö'du a'di m'o'bɔ dë t'i'bë yi' aba yaanya aba? Ma koli kö'du yi'!”

³⁸ Yēsu ako'jo henye, “Tīnyō akoli kö'du ma? Ma yada zi yi' tīnyō, gba kazi zanga yēru yapa, akiya da wota henye ayolo ma dë.”

14

Yēsu gēri ra zi 'Bu

¹ Yēsu iya zi vo lö'bö 'bēniyē henye, “Asosuwē kö'du dë. Èdiyē koma aba mi Wirī. Ome kpa mi ma. ² Loko kayo èdii mi linjɔ 'ba 'Bu ma. Ma yada nenyē dë zi ye, èzé anza dë tīnyō. Mèdi t'i'bë ani zi bi ko'jo biya zi ye na kòlò kòlò. ³ Tapeti mo'do nenyē ku, ma ta'ba huléhu kobe ma aba. Here da tédi ze ga bi kòlò. ⁴ Ayo'le gēri mati mèdi ati'bé zi mo ne ku.”

⁵ Toma iya henye, “Yere, da yolo dë èdii ati'bé kila! Hala da to'bɔ yolo gēri ne?” ⁶ Yēsu aya'ba henye, “Ma gēri, tīnyō, ehe dìdi! Kazi ma, vidi maako o'bɔ dë t'i'bë zi 'Bu. ⁷ Èzé tīnyō ayo'le ma, akayo'le 'Bu. Mora tēmī ndenyē dagba ani, ayo'le mo ku, ehe onge mo ku.”

⁸ Pilipo iya henye, “Yere, ayada zi ze 'Bu ne, nani biya wa mati domba.” ⁹ Yēsu aya'ba henye, “Pilipo, mèdi yi' aba kadra konda aba ayolo dë ma éyi? Èzé ongo ma, ongo 'Bu ku. Hala atɔ'bɔ ha ma ko'jo zi yada 'Bu zi ye? ¹⁰ Oma dë henye, ma kòlò 'Bu aba ehe 'Bu kòlò ma aba? Wa mati miya, miya dë kö'du ma. 'Bu mati alima mi ma, ra o'do wa nenyee. ¹¹ Ome mi ma èzé miya henye, 'Bu kòlò ma aba ehe ma kòlò 'Bu aba. Mandere ome mi' ma kpa nije ga wa mati mèdi ako'do. ¹² Ma yada tīnyō zi ye henye èzé èdiyē koma aba mi' ma, ako'de kpa te wa mati mèdi ako'do. Ako'de wa kyedre maakowe ndra, ga kö'du mèdi ku

t'i'bë huléhu zi 'Bu. ¹³ Ako'jowe ha ma, ehe ma ko'do wa mati ako'jowe kö'du mo. Gēri nenyē aba, Wisi akika wayeto zi 'Bu. ¹⁴ Ma ko'do wa mati ako'jowe ha ma zi ko'do mi ru ma.”

Alömu zi kutu Lawo Laka

¹⁵ Yēsu iya zi vo lö'bö 'bēniyē henye, “Èzé ɔwe ma, ako'de kaa mi'di kö'du mo. ¹⁶ Here ma kako'jo ha 'Bu zi kutu zi ye Lawo Laka mo akakonyiye ehe 'duwī atèdiyē aba. ¹⁷ Lawo Laka akayada zi ye wa mati tīnyō. Vidi 'ba damöku nenyē o'bōnni dë kiri Lawo, ga kö'du zé ongōnni dë mandere yolo mo. Mora ayo'le Lawo ku, ga kö'du mo èdiyē aba ehe akasesi lima nduwē mi' yē.

¹⁸ Ma kile dë kaa wala. Ma tayı huléhu zi ye. ¹⁹ Tisiwa aba vidi mi' damöku nenyē o'bōnni dekpe zi ma kongo, mora akonge ma. Ehe ga kö'du ma lima, akalime. ²⁰ Here akayo'le ma kòlò 'Bu aba. Akayo'le, e kòlò ma aba, ehe ma kòlò èti. ²¹ Èzé ɔwe ma, ako'de wa mati miya, ehe 'Bu atɔwɔ e. Ma katɔwɔ e kpa ehe yada zi ye ma kaa a'di.”

²² Yudasi ma agamo anza dë Yudasi Sikereto, ame'do riyē ako'jo kö'du henye, “Yere, mi' me'do 'beyi ne a'di akayada zi ze yi' kaa a'di, mora ayada dë zi vidi 'ba damöku nenyē?” ²³ Yēsu aya'ba henye, “Èzé vidi maako ɔwo ma, zé akoroni' ma. Here 'Bu ma akatɔwɔ zé, da katayi zi zé ehe lima mi zé. ²⁴ Mora vidi mati ɔwo ma dë, oro ma dë. Wa mati owowe miya tīnyō ayi dë kazi ma, mora kazi 'Bu mati utu ma.”

²⁵ “Ma yada kö'du nenyee zi ye, mati ma gba èti. ²⁶ Mora Lawo Laka atayi akakonyiye. Lawo Laka mati 'Bu ma akutu mi ru ma, akayandi wa biya zi ye ehe ako'de zi sösü wa biya mati ma yada zi ye.”

²⁷ "Mi'di rakyeyi zi ye, kyinë 'ba rakyeyi mati nje ma tɔ'bo kï'di. Anza dë kaa rakyeyi mati damöku nenyen aki'di. Here asosuwë dë mandere tere. ²⁸ Owowe ma ku nzɔ kiya henye, mëdi ati'bë ehe ma tayi kpa hulëhu zi ye. Èzë tñyö òwe ma, èdiyë rakyenyi aba mëdi ku ti'bë hulëhu zi 'Bu, ga kö'du mo èdi kyedre ta da ma. ²⁹ Mëdi yada zi ye nenyen gba kazi ma ti'bë, here èzë o'do rë nì, atèdiyë koma aba mi ma. ³⁰ Mo'bø dekpe me'do èti na konda, ga kö'du yere 'ba damöku nenyen èdi tayi. Mora mo anza dë kyigø aba da ma. ³¹ Moro wa mati 'Bu ma ayada zi ma ko'do, here zi vidi biya mi damöku ne akayolönni mowö mo. Èdi ku kadra 'ba zi ze ti'bë yaanya aba."

15

Yësu tñyö kaga tana

¹ Yësu iya zi vo lö'bö 'bëniyë henye, "Ma tñyö kaga tana, 'Bu ma ra vo kyeti yaka. ² Mo iga ngora 'bama biya mati anannì kolo dë yaga. Mora mo ikye ñbala biya da ngora mati èdi tana kolo, here zi tana kolo kyo. ³ E ku nzɔ ñbala ga kö'du wa mati miya zi ye. ⁴ Alime na rakida zi ma, ehe ma kalima na rakida zi ye. Te kaa ngora o'bø dë tana kolo nje èzë alima na rakida zi kaga, here o'be dë tana kolo nje èzë alime na rakida zi ma."

⁵ "Ma kaga ra, e ngora ra. Èzë alime na rakida zi ma, ehe ma kalima na rakida zi ye tane kolo kyo. Mora o'be dë wa maako ko'do kazi ma. ⁶ Èzë alime dë na rakida zi ma, aku'duwë yaga. Atèdiyë kaa ngora kyitru mati atoto bi kolo ehe o'bø mi wa'do. ⁷ Èzë alime na rakida zi ma ehe kö'du yandi 'bama mayi na kapa 'be, here ato'bø mötuwë ga wa mati ombe, ehe mötu 'be akaya'ba do mo. ⁸ Èzë ayiye ku na kolo laka

'ba vo lö'bö 'bame, akoro 'Bu ma. Ne akayada henye, e vo lö'bö 'bame. ⁹ Mo'wo e kaa 'Bu ma ñwo ma. Here alime mi watowö 'bama. ¹⁰ Èzë orowe ma, ma kasesi towö e kaa 'Bu ma asesi towö ma, ga kö'du moro mo."

¹¹ "Ma yada nenyen zi ye, zi ye tediye mi rakyenyi 'bama ma ñburu. ¹² Yaanya aba ma yada zi ye zi towö oka ma kolo maako kaa mowö e. ¹³ Gëri ma laka ndra zi yada watowö kö'du aboke, èdi zi koli kö'du zë. ¹⁴ E aboka ma ra, èzë orowe ma. ¹⁵ Ma ko'jowe dë vo litu 'bame, ga kö'du vo litu ayolönni dë a'di ra kyedre 'bëzë èdi ako'do. Ma me'do zi ye kaa aboka me, ga kö'du ma yada ku biya zi ye wa mati 'Bu ma ayada zi ma. ¹⁶ E ra dë ajeliye ma, ma ra ma jeliye kutu yaga zi tana kolo, kyinë 'ba kolo ma akalima ñburu. Here 'Bu ma aki'di zi ye wa mati ako'jowe kazi mo mi ru ma. ¹⁷ Here mi'di kö'du zi ye zi towö oka ma kolo."

Damöku 'ba rakiyi

¹⁸ "Èzë vidi 'ba damöku nenyen ayiye, asosuwë henye zë iyinni ma dagba. ¹⁹ Èzë e zi damöku, vidi 'bomo atewe. Mora anze dë zi damöku. Ma jeliye zi damöku nenyen kila hulëhu. Kö'du nenyen ra vidi 'bomowe èdinni ye kiyi. ²⁰ Asosuwë hala ma yada zi ye henye vo litu anzanni dë kyedre ta da kyedre 'benni. Here èzë vidi o'donni ma na kyenyë, zë ako'donni yë na kyenyë. Èzë zë oronni kö'du yandi 'bama, zë akoronni 'be. ²¹ Vidi ako'donni kpa te zi ye wa mati zë o'donni zi ma. Zë ako'donni ga kö'du e zi ma, ehe zë ayolönni vidi mati utu ma ne dë. ²² Èzë mayi dë ame'do zi zë, o'donni vurë kyenyë dë rë zë. Yaanya aba zë o'benni dë kiya anzanni ra dë. ²³ Vidi mati iyi ma iyi 'Bu ma kpa. ²⁴ Mo'do wa maakowe vidi maako gba o'do dë.

Êzë zë ongɔnni ma dë wa nenyee ko'do, o'dönni vurë kyényë dë rë zë. Mora zë ongɔnni ma wa nenyee ko'do, ehe zë zɔ ma kiyi ehe 'Bu ma kpa.²⁵ Nenyee ra hala wayöru èdinni tñyö mati zë iyannü henye, vïdï iyinni ma önjbö kazi kö'du mo."

²⁶ "Ma kutu zi ye Lawo mati ayi kazi 'Bu ehe ayada wa mati tñyö. Lawo Laka akakonyiye ehe akayada kö'du ma zi ye.²⁷ Here akayade kö'du ma kpa zi oka maakowe, ga kö'du èdïyë ma aba tëmî biyeto."

16

¹ "Mëdï yada zi ye wa nenyee, here kazi oto de 'de. ² Akore yaga tëmî bi 'ba mötu, ehe kadra atayi mati vïdï akofonniyë, ehe zë asösunnü, nèdinni kö'du laka ra ko'do zi Wiri.³ Zë ako'dönni wa nenyee ga kö'du zë ayolönni 'Bu mandere ma dë. ⁴ Mëdï akiya nenyee zi ye yaanya aba, here ëzë kadra ne ayi ku akasösuwë wa mati miya."

Loo 'ba Lawo Laka

"Ma mëdï ëti tëmî dagba, ehe here ma yada wa nenyee dë zi ye.⁵ Mora yaanya aba mëdï ku tï'bë hulëhu zi 'Bu mati utu ma, ehe vïdï maako tëmî yë ako'jo ha ma dë mëdï tï'bë kila.⁶ E kazi rakyenyi biya ta bi kö'du nenyee kowo.⁷ Mora ma yada zi ye, mëdï tï'bë zi ko'do wa mati èdï na laka kö'du wë. Kö'du nenyee ra mëdï tï'bë 'de. Lawo Laka s'bɔ dë tayi zi ye konyi le ëzë mile ku. Mora tapëti mï'bë ku, ma kutu mo zi ye.⁸ Lawo atayi akayada zi vïdï 'ba damöku nenyee kö'du tñyö kö'du yanja ehe kö'du laka 'ba Wiri ehe vurë.⁹ Lawo akayada zi zë henye, zë 'ba kö'du kyényë ko'do, ga kö'du zë anzanni dë koma aba mï ma.¹⁰ Zë na lítë kö'du wa 'ba Wiri mati èdï tñyö na laka, ga kö'du mëdï tï'bë zi 'Bu, onge ma dekpe löhu.¹¹ Ehe zë na

lítë kö'du 'ba vurë, ga kö'du Wiri ikye vurë 'ba yere 'ba damöku nenyee ku nzɔ.

¹² "Mëdï kö'du aba kyo zi kiya zi ye, mora yaanya aba atëdi ndra ta da mati ato'be yolo.¹³ Lawo ayada wa mati tñyö ehe atayi gage mï tñyö ma ndo. Lawo ame'do dë ga kö'du ni. Mo akayada zi ye nje wa mati mo owo kazi ma, ehe mo ako'do zi ye yolo a'di ra èdï tï'bë zi rë ni ko'do.¹⁴ Lawo aki'di wayeto zi ma kö'du kise 'bama koba ehe yada mo zi ye.¹⁵ Wa biya mati 'Bu èdï mo aba 'bama ra. Kö'du nenyee ra miya henye Lawo oba kö'du kise 'bama ehe yada mo zi ye."

Kö'du sösü akopi rë ni mï rakyenyi

¹⁶ Yësu ayada zi vo lö'bö 'bënïyë, "Tisiwa aba, onge ma dekpe, mora tapëti mo tisiwa akonge ma."

¹⁷ Zë iyannü zi oka ma kólö maako henye, "A'di ra Yësu iya henye, tisiwa aba donge mo dë, mora tapëti mo tisiwa aba, da kongo ze mo? Kö'du a'di ra mo iya henye, nèdi tï'bë zi 'Bu?¹⁸ A'di ra 'bëni nenyee tisiwa aba, mati mo èdï ame'do kö'du mo? Da yolo dë a'di ra mo ame'do kö'du mo."

¹⁹ Yësu ayolo zë èdinni kö'du ko'jo maakowe aba, here mo iya henye, "E na rasösü a'di ra ma me'do kö'du mo mati miya henye tisiwa aba onge ma dë, mora tapëti mo tisiwa aba akonge ma.²⁰ Ma yada zi ye tñyö henye, akuduwë ehe atëdiyë kazi rakyenyi, mora damöku atëdi rakyenyi aba. Atëdiyë kazi rakyenyi, mora yaa atëdiyë na rakyenyi.²¹ Ëzë mbara ombo ku zi ko'jo, mo èdï mï watoo kyedre. Mora tapëti ko'jo, watoo ne ölu ta do mo ehe na rakyenyi, ga kö'du mo ika wisi ku mï damöku ne.²² E yaanya aba kazi rakyenyi, mora yaa ma konge, ehe atëdiyë

na rakyenyi. Vidi maako o'bo dë zi kobe ta géri mati asösuwë.

²³ “Ézé kadra nani ayi ku, aко'jowe ha ma dë kö'du wa maako. Ma yada tïnyö zi ye henye, 'Bu aki'di zi ye wa mati aко'jowe kö'du mo mii ru ma. ²⁴ Ako'jowe kö'du wa maako dë gba mii géri nenye. Mora yaanya aba aко'jowe mii ru ma ehe akiriyë.”

Ta'da Damöku

²⁵ “Ma me'do ha kahi aba zi yada wa nenyee zi ye. Mora kadra mo atayi mati ma kame'do dekpe ha kahi aba, mora ma kame'do zi ye huwë kö'du 'ba 'Bu. ²⁶ Akako'jowe ha 'Bu mii ru ma. Ma kako'jo hɔ mo dë zi ye. ²⁷ Wiri 'Bu ɔwe ga kö'du ɔwe ma, ehe ome mayi kazi mo. ²⁸ Mayi ta ra 'Bu mii damöku ne, mora mëdi ku damöku ne kila ta'ba zi 'Bu.”

²⁹ Vo lō'böwë iyanni henye, “Yaanya aba édi ku ame'do huwë zi ze! Anza dë ame'do ha kahi aba. ³⁰ Ndundu mo aba da yolo ku henye, ayolo wa biya, ehe ombo dë zi vidi hë yi ko'jo. Yaanya aba doma tïnyö ayi ta ra Wiri.”

³¹ Yésu aya'ba henye, “Tïnyö yaanya ome ma ku? ³² Kadra atayi ehe édi ku nzɔ kinye, mati akapere biya. Vidi biya na kólö kólö témë yë ati'bë huléhu linjo ehe akila ma na bi da ma. Mora 'Bu atédi ma aba, ma tanza dë kutu ma aba. ³³ Ma yada nenyee zi ye, zi ye tediyyë rakyeyi aba mii di'di ye ga kö'du ma. Ézé édiyyë mii damöku ne, atédiyyë riti aba. Mora édiyyë kazi tere, ma'da damöku ne ku.”

17

Yésu amötu kö'du vo lō'bö béniyë

¹ Tapëti Yésu inde me'do ku zi vo lō'bö béniyë, mo ongo bi riye komoriyë ehe amötu, “Bu, kadra okɔ ku zi yi ki'di wayeto zi Wisi 'bëyi, here zi mo ki'di wayeto zi

yi, ² ga kö'du i'di kyigo ku zi mo ta da vidi biya, here mo akü'di didi ma njburu zi vidi biya mati i'di zi mo. ³ Didi ma njburu édi zi yolo yi, Wiri ma nje tïnyö, ehe zi yolo Yésu Korisito, mo mati utu. ⁴ Mi'di wayeto zi yi kinye dakajo zi ko'do wa biya i'di zi ma ko'do. ⁵ Yaanya aba 'Bu, i'di huléhu zi ma wayeto mati mëdi mo aba yi gba damöku ne o'do dë.

⁶ “I'di vo lō'bö maakowe ku zi ma témë damöku nenyee ehe ma yada zi zé, yi kaa a'di. Zé 'bëyi ra, mora i'di zé zi ma, ehe zé oronni yi. ⁷ Zé ayolönni henye, i'di zi ma biya wa mati mëdi mo aba. ⁸ Ma yada zi vo lō'bö 'bame wa mati ayada zi ma, ehe zé ombanni do mo. Zé ayolönni mayi kazi yi, ehe zé omanni yi ra utu ma.

⁹ “Mëdi amötu kö'du zé, moraanza dë kö'du zé 'ba damöku nenyee. Vo lō'bö 'bame 'bëyi ra, ehe mëdi amötu kö'du zé. ¹⁰ Biya mati mëdi mo aba 'bëyi ra, ehe biya mati édi mo aba 'bama ra, ehe zé i'dinni wayeto zi ma. ¹¹ 'Bu laka, manza dekpe na konda mi damöku ne, mëdi tayi zi yi, mora vo lō'bö 'bame gba mii damöku ne. Agaga gë zé kyigo 'ba ru yi aba, mati i'di zi ma ne aba, here zé atédiinni kólö okà ma kólö maako aba, kpa kaa yi ehe ma kólö. ¹² Mati mëdi zé étü, ma sesi zé na laka kyigo mati i'di zi ma ne aba. Mongo gë zé ehe ma kólö témë zé ölu dë, nje ma kólö mati mo ra ombo zi tölu. Nenyee o'do ré ni here zi wa mati wayoru iya zi tayi tïnyö. ¹³ Ma ku da géri ama zi yi, mora miya kö'du nenyee mati ma gba mii damöku, here vo lō'bö 'bame atédiinni kpa te rakyenyi biya mati mo'do aba. ¹⁴ Ma yada kö'du kise 'bëyi ku zi zé, mora vidi 'ba damöku nenyee iyi zé, ga kö'du zé anzanni dë zi damöku nenyee, kpa te kaa manza dë. ¹⁵ 'Bu, ma ko'jo hë yi dë zi koba

vo lö'bö 'bame yaga tēmī damōku ne, mora agaga gē zē kazi Satani. ¹⁶ Zē anzannī dē zi damōku nenyē, ehe ma kpa. ¹⁷ Me'do 'beyi ra édī tñyö. Here i'di tñyö nenyē, mo'do zē biya na 'beyi. ¹⁸ Mēdī zē kutu mī damōku, kaa utu ma. ¹⁹ Mi'di ra ma ku biya zi yī ga kö'du 'bēzē, here zē mēdinnī biya zi yī mī tñyö.

²⁰ "Manza dē nje amōtu kö'du vo lö'bö nenyee. Mēdī kpa amōtu kö'du vñdī biya mati zi tēdinnī koma aba ga kö'du wa mati vo lö'bö 'bame akiyannī kö'du ma. ²¹ Bu, momba zē biya zi tēdī kólö oka ma kólö maako aba, kpa kaa ma kólö yī aba, ehe yī kpa kólö ma aba. Ma kpa momba zē zi tēdī kólö ze aba, here vñdī 'ba damōku nenyē akomannī henye, yī ra utu ma. ²² Moro vo lö'bö 'bame mī gérī kólö oro ma, zē mēdinnī kólö oka ma kólö maako aba kaa ze kólö. ²³ Ma kólö zē aba, ehe yī kólö ma aba, here zi zē tayinnī biya kólö. Here vñdī 'ba damōku nenyē akayolönnī henye, yī ra utu ma. Zē akayolönnī henye, owo vo lö'bö 'bame kpa kaa owo ma.

²⁴ "Bu, momba vñdī biya mati i'di zi ma zi tēdī ma aba, bi mati mēdī 'dōmo. Neene zē akongönnī bikanyi kyedre mati i'di zi ma, ga kö'du owo ma gba o'do damōku dē. ²⁵ Bu laka, vñdī 'ba damōku nenyē ayolönnī yī dē, mora ma yolo yī, ehe vo lö'bö 'bame ayolönnī henye yī ra utu ma. ²⁶ Ma yada zi zē, yī kaa a'di, ehe ma kayada zi zē nduwē, here watowō mati édī mo aba kö'du ma akatayi kapa 'bēzē, ehe ma tēdī kólö zē étī."

18

*Kirri 'ba Yēsu
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lk 22:47-53)*

¹ Mati Yēsu inde mötu ku, mo vo lö'bö 'benni étii umunnī kyëti gulu 'ba Kidrono ehe i'bë mī yaka

maako. ² Yēsu édī 'duwī rē nnī ki'ja vo lö'bö 'benni étii ani, ehe Yudasi ayçlo bi ne. ³ Here Yudasi i'bë zi yaka ne kya 'ba vo kanye 'ba Roma étii ehe vo kanye 'ba yékélü, kyedre 'ba vo karase ehe Farasiye ra utunnī zē. Zē injënni wa'do zi bi yanyi ehe wa 'ba wehe. ⁴ Yēsu ayçlo kö'du mati omba zi tñ'bë rē nī ko'do ne ku nzō, mora mo ako'jo henye, "Éyi ra édiyē koma?" ⁵ Zē aya'banni henye, "Dédī koma Yēsu 'ba Nazereta!" Yēsu ayada zi zē henye, "Ma Yēsu ra!" Yudasi vo susu édī tñrō ani dakapa zē. ⁶ Kandi zē biya a'banni kowō huléhü ehe alépinnī dakanjo. ⁷ Yēsu ako'jo kö'du löhü henye, "Ediyē eyi ra koma?" Zē aya'banni dō mo iyanni henye, "Dédī ze koma Yēsu 'ba Nazereta."

⁸ Kadra nenyē aba Yēsu aya'ba henye, "Ma yada ku nzō zi ye ma Yēsu ra. Ezē ma ra édiyē akoma, ile vñdī maakowe mī'benni." ⁹ Here wa biya ako'do rē nī, kaa mo iya, "Ma yolu vñdī ma kólö mati i'di zi ma ne dē."

¹⁰ Simona Petero ika kulu nī aba. Mo otō yaga tēmī silikpa ehe otra Malahisi, vo lütū 'ba kyedre 'ba vo karase, ehe iga mbili mo ma da tñrī ñbüriku yaga. ¹¹ Yēsu iya zi Petero henye, "I'di kulu 'beyi ne karani. Ma kuwē tēmī sikō mati 'Bu i'di zi ma."

Ika Yēsu zi Anasi

¹² Vo kanye 'ba Roma ehe vo kyélü 'benni étii, ehe vo kanye 'ba yékélü étii, irinni Yēsu ehe idannī mo gö. ¹³ Zē obanni mo dagba zi Anasi, mo yawo 'ba Kayafa, kyedre 'ba vo karase mī koo nani. ¹⁴ Kayafa kólö nenyē ra ayada zi kyedree 'ba Yude henye, "Edi na laka ézé vñdī kólö maako oli kö'du vñdī biya."

Petero iya henye na yɔlɔ Yēsu dē

(Mt 26:69-70, Mk 14:66-68, Lk 22:55-57)

¹⁵ Simona Petero ehe vo lō'bō maako aba usu ga Yēsu. Vo lō'bō nani ayolo kyedre 'ba vo karase, ehe usu ga Yēsu le mī lijo 'ba kyedre 'ba vo da karasa. ¹⁶ Petero alima yaga kara haresi. Mora vo lō'bō maako ayi hulēhu yaga ehe ame'do zi wu'jé 'ba haresi ne henye, "Mo mila Petero tī'bē loko." ¹⁷ Mora ako'jo ho mo henye, "Anza dē kōlō tēmī vo lō'bō 'ba kora nani?"

Petero aya'ba dō mo iya henye "E e manza dē." ¹⁸ Gabi na kyeyi ehe vo lituwē ehe vo kanye 'ba yēkēlu adrōkonnī wa'do kalili. Zē edinnī rē nnī koye toko ta ro mo, mati Petero i'bē ehe orō kara dakapa wa'do zi rē nī koye.

Kyedre 'ba vo karase ako'jo ha Yēsu
(Mt 26:59-66, Mk 14:55-64, Lk 22:66-71)

¹⁹ Kyedre 'ba vo karase ako'jo ha Yēsu kō'du vo lō'bō 'bōmowe ehe kō'du yandi 'bōmo. ²⁰ Mora Yēsu ayada zi mo henye, "Ma me'do na dangölö ta da komo vidi biya, ehe 'duwī mēdi kō'du yandi mī bi 'ba mötu 'beze ehe mī yēkēlu, bi ma Yude ayinnī biya bi kōlō. Miya kō'du maako dē na koho. ²¹ Kō'du a'di ra edī ha ma ko'jo? Kō'du a'di ako'jo ha vidi mati ownnī ma ne dē? Zē ayolonnī wa mati miya."

²² Kandi mati Yēsu iya nenye, ma kōlō tēmī vo kanye 'ba yēkēlu otra mo ehe iya henye, "Nani anza dē gérī mati zi me'do zi kyedre 'ba vo karase."

²³ Yēsu aya'ba dō mo iya henye, "Ézē miya wa maako ku na kyényē, iya. Mora ézē anza dē, kō'du a'di otra ma?"

²⁴ Yēsu gba na kida, ehe Anasi utu mo zi Kayafa kyedre 'ba vo karase.

Petero andi lōhu na yolo Yēsu dē
(Mt 26:71-75, Mk 14:69-72, Lk 22:58-62)

²⁵ Mati Simona Petero edī tōrō ani rē nī kubī, vidi maako ako'jo ho mo henye, "Anza kōlō tēmī vo lō'bōwē 'ba Yēsu?"

Lōhu Petero andi ehe iya henye, "E e, manza dē." ²⁶ Kōlō tēmī vo litu 'ba kyedre 'ba vo karase edī ani. Mo na karo zi vo litu mati Petero ikye mbili mo yaga ne, ehe mo ako'jo henye, "Mongo yi dē mī yaka kora nani aba?" ²⁷ Lōhu Petero andi, ehe zanga ayapa gbo.

Ika Yēsu komo Pilato
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lk 23:1-5)

²⁸ 'Do qbo damindö aba oba mati Yēsu kazi Kayafa zi loko mati vo dalinjō mī turu 'ba Roma alima. Mora Yude biya edinnī bi kida aba yaga, ga kō'du ézē vidi tēmī zē i'bē mī loko ne, atayi na ti'da ehe ila mo dē zi wakonyo 'ba karama 'ba laga 'ba koli konyo. ²⁹ Pilato ayi yaga ehe ako'jo henye, "A'di ra na kyényē ike kora nenye?"

³⁰ Zē ya'banni henye, "Mo vo kō'du kyényē ko'dō! Kō'du nenye ra dika ze mo zi yi." ³¹ Pilato ayada zi zē henye, "Obe mo ehe o'de vurē 'bōmo mī kō'du kī'dī 'be." Yude aya'banni henye, "Danza dangölö aba zi kī'dī vidi maako zi kofo." ³² Ehe here, wa mati Yēsu iya kō'du kyinē koli bēni, atayi tīnyō.

³³ Pilato i'bē hulēhu loko. Mo ako'jo Yēsu zi nī ehe ako'jo henye, "Yi ra Yere 'ba Yude?" ³⁴ Yēsu aya'ba henye, "Edī kō'du nenye ko'jo na bi dē yi, mandere vidi maako ra ayada kō'du ma zi yi?" ³⁵ Pilato iya henye, "Ayolo ku manza dē Yuda! Vidi bēyi'yē ehe kyedree 'ba vo karase ra ikannī yi zi ma. A'di ra o'dō?"

³⁶ Yēsu aya'ba henye, "Kalakonda 'bama anza dē zi damōku nenye. Ézē edī here, vo lō'bō 'bame ako'donnī wehe zi sesi ma ta bi kī'dī zi vo dagba 'bezee. E e, kalakonda 'bama anza dē zi damōku nenye."

³⁷ Pilato aya'ba henye, "Here, yi yere ra." Yēsu ayada zi mo henye, "Yi édi akiya henye, ma yere. O'jo ma mi damōku nenye, zi yada kö'du tīnyö ra, ehe vīdī mati zi kö'du ma tīnyö ayɔlo gu ma." ³⁸ Pilato ako'jo ha Yēsu henye, "A'di ra tīnyö?"

*Ikye vurë zi Yēsu kofo
(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lk 23:13-25)*

Pilato i'bē hulēhu yaga ehe iya henye, "Mi'ja kora nenye dē kö'du kyényë maako aba. ³⁹ Kyere ma 'duwi maboso kinga zi ye kadra karama 'ba laga 'ba koli aba, ombe zi ma kinga zi ye na dangölö Yere 'ba Yude?"

⁴⁰ Zē agbögbö hē nnii, "E e, anza mo! Domba ze Barabasi." Barabasi édi na vo wehe 'ba turu.

19

Ikye vurë ra Yēsu zi töötö

¹ Pilato i'di kö'du gbo zi Yēsu ku'bō so'da aba. ² Vo kanye o'donn̄i safo 'ba yere yaga tēmi ngora kono i'dinn̄i da Yēsu. Here zē usunni bōngō 'buluyē rō mo. ³ Zē ayinn̄i zi mo da kyo ehe iyanni henye, "He, yi Yere 'ba Yude!" Zē isann̄i mo kpa kala nnii aba.

⁴ Kpa lōhu Pilato i'bē yaga. Kadra nenye aba mo iya henye, "Ma kika Yēsu zi ye yaga lōhu, here atō'be kongo na bi de henye, mi'ja mo dē kö'du kyényë maako aba." ⁵ Yēsu asi yaga usu safo 'ba yere kono bōngō 'buluyē aba. Pilato iya henye, "Kinye kora ne édi."

⁶ Mati kyedree 'ba vo karase ehe kanye 'ba yēkēlu ongōnn̄i mo, zē agbögbö hē nnii iyanni henye, "Ma töötö mo da taka! Ma töötö mo da taka!" Pilato ayada zi zē, henye, "Obe mo, ehe atötowē mo da taka. Mi'ja kö'du kyényë ko'do 'bōmo maako dē."

⁷ Yude nee aya'banni henye, "Mo iya zi ni tēdi na Wisi 'ba Wiri!"

Kö'du kī'di 'beze iya henye, mi'i'di mo zi koli."

⁸ Mati Pilato owo nenye, mo ndra na tere. ⁹ Mo i'bē hulēhu loko ehe ako'jo ha Yēsu henye, "Yi ta kila?" Mora Yēsu aya'ba dē. ¹⁰ Pilato ako'jo henye, "Kö'du a'di aya'ba da kö'du ko'jo 'bama ne dē? Ayolō dē mēdi kyigo aba zi yi kinga na dangölö mandere yi töötö da taka?"

¹¹ Yēsu aya'ba henye, "Ëzë Wiri i'di kyigo ne dē zi yi, o'bo dē wa maako ko'do zi ma. Mora mo mati i'di ma zi yi, o'do ndra na kyényë."

¹² Here Pilato ombe zi Yēsu kinga na dangölö. Mora Yude agbögbö hē nnii lōhu, "Ëzë inga kora nenye ku na dangölö, anza dē aboka 'ba Yere 'ba Roma. Vīdī maako mati iya zi ni tēdi na yere, vo wehe 'ba Yere 'ba Roma."

¹³ Mati Pilato owo nenye, mo ika Yēsu yaga. Here mo alima akano da kyiti 'ba vurë bi mati ako'jo, "Yitö Dakano." Mi ha 'ba Hibiru édi "Gabata." ¹⁴ Édi kaa kadra kutē mi ko'do, gba kazi karama 'ba laga 'ba koli, ehe Pilato iya zi vīdī kayo nee henye, "Ongō bi da yere 'bel!" ¹⁵ Zē agbögbö hē nnii henye, "Ofo mo! Ofo mo! Atötö mo da taka!" Pilato ako'jo henye, "Here ombe ma zi töötö yere 'be da taka?" Kyedree 'ba vo karase aya'banni henye, "Yere 'ba Roma ra yere 'beze." ¹⁶ Here Pilato i'di Yēsu gbo zi töötö da taka.

*Atötö Yēsu
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lk 23:26-43)*

Oba Yēsu 'de, ¹⁷ ehe mo iñjē taka 'bēni bi ma édi na yɔlo henye, "Yingo da." Ha 'ba Hibiru bi nenye, ako'jo "Gologota." ¹⁸ Ani atötö Yēsu gbo da taka, ehe dakapa mo da taka, atötö kora kpa riyyō, ma kólö kapa mo ma kólö, Yēsu mi' kütē zē. ¹⁹ Pilato i'di kö'du zi kö'du kyényë ko'do 'ba Yēsu zi yōru da wa ehe kī'di riyyē

da taka. Ako'jo henye, "Yēsu 'ba Nazereta, Yere 'ba Yude." ²⁰ Me'do ne ayōru mī ha 'ba Hibiru, ha 'ba Lateni ehe ha 'ba Gīrigī. Bi mati oba Yēsu zi mo ne, anza na kōwō ta ra gawo kyedre, ehe Yuda kayowe ako'jonnī kō'du yōru rō mo ne. ²¹ Here kyedree 'ba vo karase i'bennī zi Pilato iya henye, "Kō'du a'di ayōru henye, mo Yere 'ba Yude? Akayōru kyere henye, 'Mo iya zi nī tēdī na Yere 'ba Yude.'" ²² Mora Pilato ayada zi zē henye, "Wa mati ma yōru ku, ma lima here!"

²³ Tapēti vo kanye atötönnī Yēsu ku da taka, zē inyennī mī bōngō 'bōmo sowō, ma kōlō zi ma kōlō tēmī zē. Mora bōngō 'bōmo ma ta yaga o'dō tēmī nzoyi bōngō kōlō, anza dē kapa maako aba. ²⁴ Vo kanye iyannī zi oka ma kōlō maako henye, "Dize dē, du'duwē fōdō aba zi kongo ēyi ra akirī." Nenye o'dō rē nī here zi wayōru tayi tīnyō, mati iya henye, "Zē inyennī mī bōngō ame ehe u'dunnī fōdō kō'du bōngō ame." Vo kanye o'donnī wa mati zē ombanni.

²⁵ Ma 'ba Yēsu ḥrō dakapa taka 'bōmo ēmī nī aba ehe Mariya mbara 'ba Kalapasi. Mariya Magadala ēdī kpa atōrō ani. ²⁶ Mati Yēsu ongo ma nī, ehe vo lō'bō mati mo ḥwo mo ētī, mo iya zi ma nī henye, "Kora nenye yaanya aba wisi 'bēyi." ²⁷ Here mo iya zi vo lō'bō ne henye, "Mo yaanya aba ma yī ra." Tēmī ndenyē dagba ani, vo lō'bō nani oba mo gbo linjō 'bēni.

Koli 'ba Yēsu
(Mt. 27:45-56; Mk 15:33-41; Lk 23:44-49)

²⁸ Yēsu ayōlo henye, yaanya aba ninde lō 'bēni ku. Ehe zi ko'dō wayōru tayi tīnyō, mo iya henye, "Ma na kōdro."

²⁹ Sikō ēdī ani ndō a'ji aba. Vīdī maako usu lifa mī a'ji ne ehe īnjē rīyē i'dī ha Yēsu kaga 'ba isipo

aba. ³⁰ Tapēti Yēsu uwē a'ji ne, mo iya henye, "Wa biya o'dō rē nī ku!" Mo umbī dē nī ehe oli.

Isi rōtō Yēsu

³¹ Yaanya aba ēdī ko'do 'ba rako'jo, 'dō ko'do 'ba ralawo ehe karama 'ba laga 'ba koli. ēdī ko'do lele zi Yude, ehe zē ombanni dē zi ida ra nee zi lima rīyē da taka mī ko'do nenye. Here zē ako'jonnī ha Pilato zi ndī kora nee kowe ehe koba ida rē zē akanjo. ³² Vo kanye dagba owennī ndī 'ba kora agamowe rīyō mati atötō zē ani ne. ³³ Mora mati zē ayinnī zi Yēsu, zē ongōnnī mo oli ku nzo, ehe zē owennī ndī mo dē. ³⁴ Ma kōlō tēmī vo kanye isi mbese Yēsu wehe aba, yama ehe wini asi yaga. ³⁵ Da yōlo nenye ēdī tīnyō, ga kō'du vīdī maako ra ayada wa mati mo ongo o'dō rē nī. Yaanya aba atō'bō tēdī kpa koma aba. ³⁶ Biya nenye o'dō rē nī here, zi wayōru tayi tīnyō, mati iya henye, "Yingo 'ba ida rō mo ma kōlō akowe dē," ³⁷ ehe "Zē ongōnnī ma kōlō mī dakapa mbese mo isi wehe aba."

Kusu 'ba Yēsu (Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lk 23:50-56)

³⁸ Yosepa tēmī Arimataya ēdī kōlō tēmī vo lō'bō 'ba Yēsu. Mo asesi na koho, le ga kō'du mo na tere kazi vo dagbe 'ba Yude. Mora yaanya aba mo ako'jo ha Pilato zi mo ida rā Yēsu koba. Pilato i'dī dangōlō zi mo, ehe Yosepa oba mo akanjo ta da taka. ³⁹ Nikodimō ayi nī mo aba, ehe ika kpa kaa 'butēwota kilōgaramo 'ba wakēzī ngutru aba o'dō tēmī murē ehe aloyisi 'ba yōku kusu. Nenye kpa te Nikodimō kōlō mati i'bē zi Yēsu yōndō kōlō maako aba. ⁴⁰ Vīdī kora rīyō nee, olonnī ida ra ne mī bōngō 'ba yōku, bi kōlō wakēzī ngutru aba, mati ēdī hala Yude ombennī yōku 'bēnnī. ⁴¹ Mī bi mati atötō Yēsu da taka, ani yaka

ëdï wogo aba mati gba ombe vïdï maako dë mï mo. ⁴² Dawogo ne ëdï kara, ehe kyere ne kadra 'ba zi ra kõ'jø kö'du ko'do 'ba ralawo, zë na körökörözi ida ra Yësu kï'dï ani.

20

Yësu na düdï
(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12)

¹ Ko'do 'ba Gima aba njø mati bi gba na köndu, Mariya Magadala ï'bë dawogo ehe ongo henye, yïtö alulu ku 'de, ta ha bi tödu 'ba dawogo. ² Mo aho zi Simona Petero ehe zi vo lö'bö mati Yësu ñwø ehe iya henye, "Zë obanni Yere ku témï dawogo! Da yolo dë ï'dünni mo ku kila."

³ Petero ehe vo lö'bö maako aba ayetonnï tï'bë dawogo. ⁴ Zë ahonni ta bi kölö, le vo lö'bö maako ne aho ndra ta da Petero ehe ñko ani dagba. ⁵ Mo idë re nï ehe ongo bongo konda na lala loko mï dawogo, mora mo ï'bë dë loko.

⁶ Mati Simona Petero ñko ani, mo ï'bë mï dawogo ehe ongo bongo konda ne. ⁷ Mo ongo nzoyi bongo mati o'do zi komo Yësu yüfö mo aba ne. Aköku ku ehe mi bi mati na bi dë nï. ⁸ Vo lö'bö mati ñko dagba ani ne ï'bë mï dawogo, ehe mati mo ongo, mo oma. ⁹ Mï kadra nani Petero ehe vo lö'bö maako ne, ayolönnï dë henye, wayöru iya henye Yësu atënyi na düdï. ¹⁰ Here zë riyö ne ï'bënni hulëhu zi vo lö'bö maakowe.

Yësu alaya zi Mariya Magadala
(Mt 28:9-10; Mk 16:9-11)

¹¹ Mariya Magadala ñro kudu yaga dakapa dawogo. Mo ëdï gba kudu, mati mo idë re nï akanjo ¹² ehe ongo malayike riyö loko. Zë usunni bongo kanyi ehe ëdï alimanni bi mati ï'di ida ra Yësu 'dëmo. Ma kölö bi ño mo ehe ma agamo bi ndi mo. ¹³ Malayika nee ako'jonnï ha Mariya henye, "Kö'du a'di ëdï akudu?" Mo aya'ba ño mo henye, "Zë obanni ida ra

Yere ama ku 'de, ma yolo dë ï'dünni mo kila."

¹⁴ Kandi mati Mariya iya nenye, mo ofo rë nï kpo ehe ongo Yësu ëdï atoro ani. Mora mo ayolo dë, mo 'bëni éyi. ¹⁵ Yësu ako'jo ho mo iya henye, "Ëdï akudu ga a'di? Ëdï éyi ra koma?" Mo asösü 'bëni mo vo kyeti yaka ra ehe iya henye, "Kyedre, ézë obe ida rø mo ku 'de, aço ayada zi ma, here ma t'bo tï'bë mo koba."

¹⁶ Here Yësu iya zi mo henye, "Mariya!" Mo ofo rë nï ehe iya zi mo henye, "Raboni." Ha 'ba Hibiru aba "Raboni" vo "Komoyandi." ¹⁷ Yësu ayada zi mo henye, "Ise ra ma dë! Mï'bë dë gba zi 'Bu. Mora ayada zi vo lö'bö 'bame mëdï ati'bë zi mo mati na 'Bu ma ehe Wiri 'bama, kpa 'Bu wë ehe Wiri 'be."

¹⁸ Mariya Magadala ï'bë ayada zi vo lö'böwë nongo Yere ku. Mo ayada kpa zi zë wa mati mo iya zi nï.

Yësu alaya zi vo lö'bö 'bëniyë
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lk 24:36-49)

¹⁹ Vo lö'böwë na tere kazi vo dagbe 'ba Yude, ehe mï hutaga 'ba Gima kölö nani, zë isi gë nnï loko. Truku'du, Yësu alaya mi kutë 'ba gboko. Mo amëtë zë iya henye, "Rakyëyï mëdï yë aba." ²⁰ Ehe ayada kala niyë zi zë ehe mbese nï. Mati vo lö'böwë ongönni Yere, zë biya na rakyenyi. ²¹ Tapëti Yësu amëtë zë lóhu, "Rakyëyï mëdï yë aba," mo iya henye, "Mëdï yë kutu kaa 'Bu utu ma." ²² Here mo alawo dë zë ehe iya henye, "Íriyë Lawo Laka. ²³ Ëzë ile vïdï maako ku ga kö'du kyënyë, akila zë. Mora ézë ile kö'du kyënyë 'bëzë dë, ila zë dë."

Yësu ehe Toma

²⁴ Toma ma aço'jo "vo lonja" ëdï le kölö témï vo lö'bö 'butë dñmoriyö, mo anza dë agamo eti mati Yësu alaya zi zë. ²⁵ Here zë

ayadannü zi mo henye, “Dongo ze Yere ku.”

Mora Toma iya henye, “Dagba, momba kongo tēpi ɔnɔ 'ba nosomari mii kala mo ehe kise zé dawisi kala ma aba. Ma ki'di kala ma bi mati wehe i'bë da mbese mo. Moma dë, nje ézé mo'do nenye ku!”

²⁶ Tapëti ko'do 'ba Gima kölö yaa, vo lō'bö atoto rë nnü lóhu bi kölö. Kadra nenye aba, Toma édi zé aba. Yésu ayi loko mati ha loko gba na kisi ehe orɔ mi kuté 'ba gboko ne. Mo amëtë vo lō'bö 'béniyé, “Rakyéyi médi yé aba.”

²⁷ Mo iya zi Toma henye, “I'di dawisi kala yi kinye, ehe ongo bi da kala me. I'di kala yi da mbese ma. Orɔ témì da jiji 'beyi ne, ehe oma!”

²⁸ Toma aya'ba do mo iya henye, “Yi Yere ama, ehe Wiri ama!”

²⁹ Yésu iya henye, “Toma, oma ga kö'du ongo ma ku? Vidi mati édinni koma aba mi ma kazi ma kongo, édi zé mati tñyö ya'da aba!”

Kö'du a'di Yowani Ayöru Buku Ènì

³⁰ Yésu o'do kyiné 'ba kö'du koro ko'do maakowe kyo mati vo lō'bö 'bómowe ongönni, ehe anza zé biya ayöru ku mi buku nenye.

³¹ Mora ma nenyee ayöru here zi ye ki'di koma 'be mi Yésu na Korisito ne, Wisi 'ba Wiri. Ézé édiyé koma aba mi mo, atédiyé didi aba mi ru 'bomo.

21

Yésu alaya zi vo lō'bö 'béniyé

¹ Yésu yaa alaya zi vo lō'bö 'béniyé da göti Fofò 'ba Tiberiyasi.

O'do rë ni mi géri nenye. ² Simona Petero, Toma ma ako'jo “vo loja,” Natanélè ta Kana mi Galilaya, gisi 'ba Zebedeyo édinni ani, bi kölö aga vo lō'bö maako étí riyo.

³ Simona Petero iya henye, “Médi ti'bë kyenze kiri!”

Maakowe iyanni henye, “Da ti'bë ze yi aba.” Zé i'benni yaga mi töjbö 'benni. Mora du irinni wa maako dë yondo nani aba. ⁴ Nbo mi damindö vere, Yésu orɔ da göti, mora vo lō'böwë ayolnni dë mo éyi ra. ⁵ Yésu agbögöbö hë nii, “Aboke, iriyé wa maako ndö?” Zé aya'banni henye, “E e.”

⁶ Here mo ayada zi zé henye, “Uméé öndu 'be ne akanjo da kala tirí 'ba töjbö 'be, ehe akiriyé kya 'ba kyenze maakowe.” Zé o'dönni here, ehe öndu gbo kyo na kyenze, here zé o'bönni dë zi koto riye mi töjbö.

⁷ Vo lō'bö mati Yésu owo ne, iya zi Petero henye, “Nenyе Yere ra.” Mati Petero owo ne Yere ra, mo usu bongo mati mo oto, mati mo édi loo ko'do ne. Here, mo öfu mi wini. ⁸ Töjbö édi nje kaa lamikölö mitiri ta da göti. Here vo lō'bö maakowe alimannü mi töjbö, ehe otönni öndu mi mo kyo kyenze aba.

⁹ Mati vo lō'böwë asinni yaga témì töjbö, zé ongönni mangol'bö ehe wa'do 'ba kalili kyenze aba do mo. ¹⁰ Yésu ayada zi vo lō'bö 'béniyé henye, “Ike kya 'ba kyenze maakowe mati iriyé ne.”

¹¹ Simona Petero i'bë huléhu mi töjbö ehe otɔ öndu da göti. Mi mo kyenze ma kyedre édinni lamikölö 'butémuyi' dómowota, mora öndu gba kazi liza. ¹² Yésu iya henye, “Ayiye ehe onyowe.” Mora vo lō'bö ma kölö maako ako'jo dë, mo éyi ra. Zé ayolnni mo Yere ra. ¹³ Yésu oba mangol'bö mi kala ni ehe i'di kya maakowe zi vo lō'bö 'béniyé. Mo o'do kyenze ne kpa te here.

¹⁴ Nenyе mi kadra mawota mo ra Yésu alaya zi vo lō'bö 'béniyé tapëti mo ényi témì koli.

Yésu ehe Petero

¹⁵ Mati Yésu vo lō'bö 'béni étí indenni wakonyo ku, mo ako'jo henye, “Simona wisi 'ba

Yowani, ɔwɔ ma ndra ta da oka maakowe?" Simona Petero aya'ba henye, "Oo, Yere, ayɔlɔ ku mowɔ yi!" Yësu iya henye, "Here, ulu t̄im̄el̄e ame." ¹⁶ Yësu ako'jo madariyö mo, "Simona wisi 'ba Yowani, ɔwɔ ma?" Petero aya'ba henye, "Oo, Yere, ayɔlɔ mowɔ yi!" Yësu ayada zi mo henye, "Here, ongo ga t̄im̄el̄e ame."

¹⁷ Yësu ako'jo mi da mawota mo henye, "Simona wisi 'ba Yowani, ɔwɔ ma?" Petero na rasösü ga kö'du Yësu ako'jo h̄o mo mawota ëzë mo ɔwɔ n̄i. Here mo ayada zi Yësu henye, "Yere, ayɔlɔ kö'du biya. Ayɔlɔ mowɔ yi."

Yësu aya'ba henye, "Ulu t̄im̄el̄e ame. ¹⁸ Ma yada t̄inyö zi yi henye, mati yi gba na wisi kora ɔbi, usu r̄e yi ehe i'bë bi mati om̄ba zi ti'bë. Mora mati endro ku, akiza yaga kala yi. Here, maakowe akidanni ko'di ḡe yi toko r̄e yi ehe akalépi zi yi dagba bi mati om̄ba d̄e zi ti'bë." ¹⁹ Yësu iya nenye zi yada hala Petero akoli ehe akika wayeto zi Wiri. Here mo iya zi Petero, "Usu ga ma."

Yësu ehe vo l̄ö'bö maako et̄i

²⁰ Petero opi r̄e n̄i ehe ongo vo l̄ö'bö mati Yësu ɔwɔ ne, usu ku ḡe n̄i. Mo ra kpa te mati alima kara zi Yësu bi 'ba wakonyo, ehe ako'jo henye, "Yere, éyi ra édi ti'bë zi yi susu?" ²¹ Mati Petero ongo vo l̄ö'bö nenye, mo ako'jo ha Yësu iya henye, "Yere, a'di kö'du mo?"

²² Yësu aya'ba henye, "Kö'du sösü 'beyi édi a'di, ëzë momba mo zi lima le ma'ba? Usu ga ma." ²³ Here, ndɔndo apere r̄e n̄i mi kutë vo l̄ö'bö maakowe henye, vo l̄ö'bö nenye oli d̄e. Mora Yësu iya d̄e mo oli d̄e. Mo iya nje henye, "Kö'du sösü 'beyi édi a'di?"

²⁴ Vo l̄ö'bö nenye ra mo ayada kö'du nenye biya. Mo ayöru, ehe da yɔlɔ mo édi kö'du t̄inyö ra yada.

Ndundi mo

²⁵ Yësu o'do wa maakowe kyo. Ëzë ayöru z̄e biya mi bukuwë, ma sösü henye, bi atanza d̄e mi damöku ne kö'du buku nee biya.

Loo 'ba vo Lituwe Komo 'ba vo Lituwe 'ba Yesu, mandere Loo 'ba vo Lituwe Rayada kö'du 'ba buku nenyne

Luka, vo buku 'ba Luka yörü nenyne, ayöru buku ma riyö Laka nenyne, ru mo Komo 'ba vo lituwë 'ba Yesu, mandere Loo 'ba vo lituwë. Kö'du Yöyö Laka 'ba Yesu ma Luka ayada zi ze wa mati Yesu o'do mii lima 'bomo mii dakaño. Buku ma riyö Laka nenyne, ayeto ta bi mati ndundu 'ba buku ne inde rë ni. Ayada zi ze wa mati vo lö'böwë 'ba Yesu ehe biya vo lütü 'bomowë o'donnii here i'di kö'du yëti 'ba Yesu apere rë ni kpuru biya mii damöku nenyne.

Gba Yesu i'di loo dë zi vo lö'bö 'beyiyë zi me'do 'bëni yëti mii damöku nenyne biya, mo ovo Lawo Laka 'ba Wiri mii zë here zi zë tédinnii kyigo aba zi loo 'bomo ne ko'do. Mati zë irünnii Lawo Laka ku, zë ayetonnii zi kö'du yëti mii Yerusalem. Vidi kayo omannii mii kö'du yëti 'bëzë ehe ayinnii na vo lö'böwë 'ba Yesu. Kö'du koro kayo o'do rë ni, here zi vidi koma mii kö'du yëti 'ba vo lö'böwë 'ba Yesu.

Mati kö'du yëti nenyne edë ku kyigo mi Yerusalem, vo wehee 'ba Yesu ayetonnii yaza vo lö'böwë zi tedi na riti. Tinyö vo lö'böwë 'ba Yesu ore yaga témii Yerusalem ehe na rapere. Zë ilannii, kö'du yëti mii dakaño 'ba Yudiya ehe Samariya. Komo 'ba loo nenyne ayada témii kapita 1 zi kapita 'butë dömoriyö. Petero alaya laya kye-dre mii komo nenyne.

Tapëti ma nenyne, Wiri ako'jo kya vo lö'bö maako, ru mo Pawolo. Gba mati Wiri ako'jo mo dë, mo edë ko'do zë mati alö'bönnii ga Yesu na riti mii ru yëni 'ba Yude.

Mora Yesu ayada rë ni zi Pawolo ehe utu mo mii loo zi dakaño maakowe. Mi géri nenyne, kö'du yëti 'ba Yesu i'bë le kafo maga 'ba dakaño 'ba Yiserele zi dakaño maakowe, bi mati vidi maakowe alimanni 'domo.

Pawolo o'do loo nenyne mii bi kay-owe, témii Yerusalem zi Roma. Yude o'donnii mo riti kyedre ki'ja, mora zë a'dannii mo dë. Mo ayeti kö'du mii bi 'ba mötu, bi 'ba mötu 'ba Yude, ehe mii bi naniye 'ba vidi maakowe kpa. Kö'du laka 'ba loo 'bomo edë zi yada zi vidi 'ba damöku nenyne wa mati Yesu o'do ko'do zë.

Témii nenyne biya, vo kome 'ba ndenyne atç'bö yçlçnnii géri mati vo lö'böwë 'ba Yesu alimanni mii dakaño. Here loo 'bëzë mëdë kaa ga kö'du yada ma laka kö'du ze zi lö'bö go mo. Here Wiri ma konyi ze zi ki'ja kö'du yolo kpuru Buku Laka nenyne. Amini.

Luka ayöru zi Tiyöpiyölö

¹ Mi dagba buku 'bama, ma yörü zi yi Tiyöpiyölö biya wa mati Yesu o'do yandi mo aba, témii kadra mati mo ayeto loo 'bëni, ² le mii ko'do mati oba mo komoriyë, tapëti mo i'di kö'du ku kpuru Lawo Laka aba zi vo lituwë mati mo inzi. ³ Tapëti koli 'bomo, mo ayada rë ni zi zë mo edë na didi. Zë ongönnii mo ko'do 'butësowö aba, mo ame'donnii zë eti kö'du Damöku 'ba Wiri. ⁴ Mati mo gba zë eti mo iya zi zë henye, "Ile Yerusalem dë, isiye kinye bi Lawo Laka zi 'Bu ki'di kaa mati ma yada zi ye mo alömu zi ko'do. ⁵ Yowani i'di bapatisi wini aba, ko'do tisi aba aki'diyë bapatisi Lawo Laka aba."

Oba Yesu komoriyë

(Mk 16:19-20; Lk 24:50-53)

⁶ Mati vo lituwë gba Yesu aba, ako'joni ho mo iyanni henye, "Yere, yaanya aba omiba ki'di damöku zi Yiserele huléhu löhu?"

⁷ Yēsu iya zi zē henye, "Om̄ba dē zi ye yōlo kadra 'ba kō'du mati o'dō rē nī nani, nj̄e 'Bu ra ayōlo.

⁸ Mora Lawo Laka atayi de ehe aki'dü kyiḡo zi ye. Here, akayade kō'du ma zi vidi mī Yerusalem, mī Yudiya biya, mī Samariya, ehe mī damöku ne biya."

⁹ Tapēti kō'du kiya 'ba Yēsu nenye, ehe mati zē ēdinni bi konḡo, oba mo riȳe mī foli. Zē o'bōnni dekpe mo konḡo. ¹⁰ Mora mati mo ēdi tū'bē ku riȳe, zē nduwē bi konḡo komoriyē. Kandi kora riȳo usunnī bōngo kanyi ēdi torōnni dakapa zē. ¹¹ Zē iyanni henye, "Kō'du a'di kora 'ba Galilaya ēdi tōre kinye bi konḡo komoriyē? Oba Yēsu ku komoriyē. Mora mo ata'ba hulēhu tēmi gēri kōlō mati onge mo tū'bē."

*Vidi maako zi kiri pēti Yudasi
(Mt 27:3-10)*

¹² Vo litu a'bannī ta Dōku 'ba Olivo zi Yerusalem. Dōku 'ba Olivo ēdi lasi 'ba wiri kōlō ta ra Yerusalem. Vo litu mati i'bēnnī ani ne, ¹³ zē ra Petero, Yowani, Yemisi, Anderiya, Pilipo, Toma, Baratolomoya, Matayo, Yemisi wisi 'ba Alipayo, Simona mati o'do lōvō dakaño 'bēni, ehe Yudasi wisi 'ba Yemisi. Mati vo lituwē a'bannī ku gawo, zē i'bēnnī riȳe mī loko tōrō ma ēdinni 'dōmo. ¹⁴ Vo lituwē 'duwī rē nnī totō amōtu na radrōko, vidi mbare, ehe Mariya ma 'ba Yēsu, öndu mo ēti. ¹⁵ Kadra naniye aba, vo lō'bō 'ba Yere ēdinni biya lamikōlō 'butēriȳo mī ratōtō bi kōlō, ehe Petero ēnyi riȳe ame'do zi zē. ¹⁶ Mo iya henye, "Aboka me, kyiḡo 'ba Lawo Laka aba, Dawidi iya kō'du 'ba Yudasi, mora kō'du mati mo iya ne o'do rē nī ku. ¹⁷ Yudasi mo kōlō tēmi ze o'do lōz̄e aba, mora mo ika vidiyē zi Yēsu kiri. ¹⁸ Here, Yudasi ogo kānjo kohi ma i'di zi mo ga kō'du kyēnyē ko'do bōmo ne. Mati mo alēpi ta riȳe akaño mī

yaka, ida rō mo api. ¹⁹ Mati vidi 'ba Yerusalem ayolōnnī kō'du nenye, zē aко'joni yaka nani Akeledama, kō'du ya'ba aba mī ha 'bēz̄e, 'Yaka 'ba Yama.' ²⁰ Mi buku Wayeto 'ba Dawidi iya henye, 'Mila loko bōmo na mbiya, ehe mila vidi maako dē lima ani.' Iya kpa henye,

'Vidi maako mīrī lōz̄o bōmo ne.'

²¹⁻²² "Here, domba vidi maako kpa zi konyi ze yada zi vidi maakowe henye, Yēsu ēnyi ku tēmi koli. Mo mēdi tēmi vidi kora kōlō ma ēdi ze aba tēmi biyeto. Mo mēdi ze aba tēmi kadra mati Yowani abapatisi Yere Yēsu, le ko'do ma oba mo komoriyē."

²³ Zē inzinni vidi kora riȳo. Ma kōlō tēmi zē Yosepa, aко'jo Barasaba, aко'jo kpa Jusitusu, ehe agamo Matiyasi. ²⁴ Here, zē biya amötunni, iyanni henye, "Yere, ayōlo kō'du sōsu mī dī'di 'ba vidi biya. Ayada zi ze ma kōlō ma inzi ku ²⁵ zi tēdi na vo litu ehe zi lōz̄o pēti Yudasi ko'do." ²⁶ Zē u'dunnī fōdō, ehe inzi Matiyasi zi drōko mī gboko 'ba vo lituwē 'butē dōmokōlō ne.

2

Tayi 'ba Lawo Laka

¹ Mi ko'do tayi 'ba Lawo Laka aba, vo lō'bōwē ga Yere biya ga bi kōlō. ² Kandi kpōrō aa ta komoriyē kaa taa 'ba buluku mora oso ndō mī loko mati zē atōtō rē nnī 'dōmo ne. ³ Here zē ongōnnī wa alaya kaa ndende wa'do ta bi lasi apere rē nī yaga alima da vidi biya na kōlō kōlō. ⁴ Zē biya osonnī ndō Lawo Laka aba, ayetonnī me'do tēmi ha maakowe, kaa mati Lawo Laka i'di zē zi me'do.

⁵ Yude vidi 'ba Wīrī kayo mati ēdi alimannī tēmi dakaño biya mī damöku ne, ēdinnī lima mī Yerusalem. ⁶ Mati zē ownonnī kpōrō wa ne, vidi kayo atōtō rē

nni ga bi kólö. Zé biya na rakaga ga kö'du vidi kólö témí zé owo vo kö'du kombe édi ame'do ha 'bení aba.⁷ Témí rakaga 'bözé ne zé iyanni henye, "Vidi nenyee biya mati édi ame'donni here ne, anzanni dë vidi 'ba Galilaye?"⁸ Kö'du a'di dowo zé édinni ame'do ha 'beze aba?⁹ Kya ze maakowe témí Patiya, Mediya, Elamo, Mesopotamiya, Yudiya, Kapadósiya, Poniýitusu, Asiya,¹⁰ Paragiya, Pambaliya, Ezipeto, kapa 'ba Libiya kara ra Sirénë, Roma,¹¹ Keriti, ehe Arabiya. Kya ze maakowe o'jo Yude, ehe maakowe inzi rë nní zi tédinni na Yude. Ze biya dowo zé édinni ame'do ta ha 'ba vidi biya, zi yada kö'du kyige mati Wiri o'do ne."¹² Da vidi biya na wiri wiri. Maakowe alimanní ha oka ma kólö ko'jo henye, "Kö'du nenyee biya a'di?"¹³ Maakowe o'donni lasa ra vo lö'böwë 'ba Yere, iyanni henye, "Zé uwénni a'ji."

Petero ame'do zi vidi kayo

¹⁴ Petero ényi riyé vo lítu 'butë dómokólö ne étí, ehe ame'do gu kyembe laka aba zi vidi kayo, iya henye. "E Yude mora e biya mati alime mì Yerusalem, owowe me'do mati momba zi kiya.¹⁵ Vidi nenyee anzanni dë na a'ji kaa mati asösuwë. Kadra 'ba damindö édi madomosowö.¹⁶ Nenyee édi kö'du mati Wiri ayada zi nébi Yowele kiya,

¹⁷ Ezé ndundu 'ba ko'do oko ku, ma k'i'di Lawo Laka ama zi vidi biya.

Gisi 'be ma kora minzö étí akayétinni kö'du kise 'bama.

Gisi kora obiye akongonni wa kazi Wiri.

Korokyedre 'be wiri akisi zé.

¹⁸ Mì ko'do naniye ma k'i'di Lawo ama zi vo kalima ame, dö vidi kora mbara étí, akayétinni kö'du kise 'bama.

¹⁹ Ma ko'do kö'du koro komoriyé

ehe kyiné 'ba kö'du maakowe lebi dakano.

Ani yama atédi, wa'do ehe kyetu.²⁰ Kadra akopi rë nì na köndu, ehe yehe atédi na yama gba kazi ko'do bikanyi kyedre 'ba Yere alaya.

²¹ Here Yere akayomo vidi biya mati ako'jo kö'du ga wakonyi."

²² "Vidi 'ba Yiserele, owowe me'do nenyee. Momba kiya kö'du ga kö'du 'ba Yésu 'ba Nazereta. Wiri utu Yésu zi ye zi kö'du koro rakaga aba ko'do ehe da kyiné. E biya ayole nenyé ku.²³ Wiri ombo dö mo ku nzö aki'di Yésu zi ye. Here obe mo ehe i'diyé mo zi kora vo kö'du kyényé ko'de témí tu'dé maakowe zi töötö mo da taka.²⁴ Mora Wiri ila mo na dangööl témí koli ehe aliro na didi, ga ködu koli o'bö dë ta'da mo."

²⁵ "Dawidi iya kö'du 'ba Yésu henye,

'Mongo Yere 'duwi kara ra ma, ehe mere dë, mo édi ma aba, da kala ma, ma tiri.

²⁶ Ga kö'du nenyee, di'di ma atédi na rakyenyi, me'do 'bama atédi 'ba rakyenyi, lima 'bama atédi kö'du sösü laka aba.

²⁷ Yere ombo dë zi ma kila bi lima 'ba lawo 'ba vidi koli, ehe mo ombo dë zi kila ida ra vidi laka 'bomo teje mì ogo.

²⁸ Mo ayada zi ma géri 'ba didi, ehe mo o'do ma na rakyenyi tèdï 'bomo kara ra ma.'

²⁹ "Aboka me, édi tinyö zi ma zi me'do ga kö'du zutu 'beze Dawidi. Mo oli ehe usu, ehe dawogo mo édi ze aba kinye ndenyé.³⁰ Mora Dawidi ne nébi ra, ehe mo ayolo henye, Wiri o'do lómu vidi maako ta dakota 'bomo kadra maako aba atédi na yere.³¹ Dawidi ayolo nenyee ako'do rë nì, ehe mo ayada zi ze akaliro Korisito na didi. Mo iya henye, 'Wiri ila mo dë mì ogo, mandere ida rö mo zi teje.'"

³² Ze biya da kato'bō yada zi ye henye Wiri aliro Yesu ku na didi.

³³ Oba Yesu ku komoriyē zi lima da kala tirī 'ba Wiri, ehe Wiri i'dī Lawo Laka ku zi mo, kaa mati 'Bu alömu. Yesu ra kpa i'dī Lawo Laka zi ze, ehe nenyē édi wa mati yaanya aba édiyē kongō kowo mo aba.

³⁴ "Dawidi i'bē dē komoriyē, mora mo iya henye,

'Yere iya zi Yere 'bama

zi lima da kala nī ma tiri,

³⁵ le ézé mo o'dō vo wehe 'bomo
ku

kaa gba'da 'ba burutu zi mo.'

³⁶ "Vidi 'ba Yiserele biya ayolo henye, Wiri o'do Yesu 'dō na Yere ehe na Korisito, i'diyē mo le koli riyē da taka."

³⁷ Mati vidi ownoni kö'du nenyē, zé kazi rakyenyi. Zé aко'jonnī ha Petero, vo litu maakowe étī iyanni henye, "Aboka me, a'di ra da ko'dō?"

³⁸ Petero iya zi zé henye, "Otō de zi Wiri tēmi kö'du kyényē ko'dō biya, iriyē bapatisi mī ru Yesu Korisito, zi ye kila ga kö'du kyényē 'be, ehe akiriyē waki'dī 'ba Lawo Laka.

³⁹ Lömu nenyē zi ye gisisi 'bee étī, kpa zi vidi biya mati

Yere 'beze Wiri akinzi, kpa vidi mati zé na kwo."

⁴⁰ Petero ayada kö'du kayo maakowe kpa zi zé zi rē nnī kyigo, mo iya henye, "Ma

lenzee zi re yomo kazi wa mati aко'dō rē nī biya zi vidi 'ba kö'du kyényē ko'do nenyē."

⁴¹ Mī kadra nani vidi kpulukuwota omannī mī kö'du kise, irinnī bapatisi, adroko da watiti 'ba vo kö'du kombe.

Rakida 'ba vo kome

⁴² Zé ayanja kadra 'bennī mī kö'du yandi kazi vo lituwē, rakida, wakonyo 'ba Yere, mötu aba.

⁴³ Vidi biya na rakaga ehe na tere ga kö'du wakoro kayo ehe kyinē wa mati vo lituwē o'donnī.

⁴⁴ Vo kome nduwē rē nnī tōtō ga bi kólō ehe zé ayanyanni mī wa mati

zé édinnī mo aba. ⁴⁵ Zé ogonni wasisi 'bennī yaga, ehe i'dinnī kohi mo zi vidi ma ombo. ⁴⁶ Ko'do ta ga ko'do, zé atoto ré nni mī yékélù. Zé onyonni wa bi kólō mī linjo kutu kutu ehe ayanyanni mī wakonyo 'bennī na rakyenyi kazi dakumbé, ⁴⁷ ézé édinnī Wiri yeto. Vidi biya ombo zé. Ta ga ko'do 'duwi Yere ayövu zé mati ayomco ku.

3

Petero Yowani aba aко'jonnī kora vo keje

¹ Kadra 'ba mötu édi kaa kadra wota 'ba hutaga, Petero ehe Yowani aba édi tī'bennī mī yékélù. ² Kora mati o'jo na keje ne injé ha loko 'ba yékélù. Ta ga ko'do biya i'dī mo dakapa ha loko nenyē, aко'jo Ha Resi Teme. Mo alima ani ehe wa lenze kazi vidi mati édi tī'bennī loko.

³ Kora ne ongo Petero ehe Yowani édi tödunni mī yékélù, ehe mo aко'jo hē zé kö'du kohi. ⁴ Mora zé ongonni bi mbiyi dō mo ehe iyanni henye, "Ongō bi riyē de ze."

⁵ Kora ne ongo bi dē zé asosu 'bení na ki'ja wa maako kazi zé.

⁶ Mora Petero iya zi mo henye, "Manza dē kohi aba, mandere dahabo, mora ma kī'dī zi yi wa mati mēdī mo aba. Mi ru 'ba Yesu Korisito 'ba Nazereta, miya zi yi ényi riyē ayeto lasi." ⁷ Petero irī mo kala ma tirī aba akonyi mo riyē. Kandi ndī kora ne gbonzo mo aba, ayi na kyigo, ⁸ ehe mo öfu riyē, ayeto lasi. Mo i'bē ga ndī Petero Yowani aba mī yékélù, lasi, töfu ehe Wiri yeto aba. ⁹ Vidi biya ongonni mo lasi toko ehe Wiri yeto aba.

¹⁰ Zé ayalonnī mo kora vo lenze mati édi alima ha Resi Teme 'ba yékélù ne, zé na rakaga. Zé o'bonnī dē yolo kö'du a'di ra o'do rē nī zi kora ne.

Me'do 'ba Petero mī yékélù

¹¹ Mati kora ne zo ga ndi Petero Yowani aba, vidi biya ahonni zi zé bi mati ako'jo loko sénjé 'ba Solomono. ¹² Petero ongo vidi kayo ma atoto rë nnii ne ehe mo iya henye, "Vidi 'ba Yiserelee, kö'du a'di e na rakaga ga kö'du mati o'do rë nii ne? Asosuwé dëdi ze kyigɔ maako aba? Asosuwé da to'bɔ ze kora nenyē ko'do zi lasi ga kö'du ze na laka?

¹³ Wiri 'ba Abarayama, Yisika, Yakoba, ehe zutu 'bezee, i'di ru kyedre zi vo Litu 'bënì Yesu. Mora ombe mo dë, i'diyé mo zi Pilato zi kofo, mati Pilato omba zi mo kinga na dangölö. ¹⁴ Ombe Yesu dë mo le na laka ehe tñyö ne. Ako'jowe kö'du kora ma ofo vidi zi kinga na dangölö, ¹⁵ ehe ofowe mo ma i'di didi zi vidi. Mora Wiri injé mo témii koli, ehe ze biya da to'bɔ yada zi ye wa mati mo o'do.

¹⁶ Onge kora nenyē, ehe ayole mo. Koma mii ru 'ba Yesu ra o'do mo kyigɔ. Koma mii Yesu ra o'do kora nenyē ti'de na laka. ¹⁷ Aboka me, ma yole ehe vo dagba 'be ayclooni dë wa mati zé o'donnii. ¹⁸ Wiri iya kpuru kazi nëbi eniyé henye, Korisito enii aki'ja ritii, ehe yaanya aba ne mo asesi lömu éni ku. ¹⁹ Here, ote de zi Wiri, here akila kö'du kyenyé 'be, ²⁰ here kadra akatayi mati Yere aki'di kyigɔ zi ye, here mo akutu Yesu Korisito, mati mo inzi zi ye. ²¹ Mora Yesu akalima komoriyé le ézé Wiri o'do wasisi ku biya na kyiyi, kaa mati mo iya kyere kpuru nëbi laka 'bomowe aba. ²² Mosa iya henye, 'Yere Wiri 'be akinzi vidi témii yé kölö zi tedi nëbi kpa kaa mo inzi ma. Owowe kö'du mati mo ayada zi ye. ²³ Vidi maako mati oro nëbi nenyē dë, atanza dë na vidi 'ba Wiri lóhu.'

²⁴ Nëbi Samowele ehe biya nëbi maakowe mati ayinii ta gó mo, zé ame'donnii ga kö'du wa ma édi rë nii ko'do yaanya aba ne. ²⁵ E gisi

'ba nëbiyé ehe iriyé lömu 'ba Wiri ku, mati Wiri o'do zutu 'be éti. Kaa mo iya zi Abarayama henye, 'Témii kozo 'beyiyé, ma ki'di ya'da zi vidi biya 'ba dakanjo ne.' ²⁶ Wiri inzi vo lítu éni, ehe utu mo dagba zi ye, zi ki'di ya'da zi ye, here oto de témii kö'du kyenyé 'be ne."

4

Petero Yowani aba ika komo magalesi

¹ Mati Petero Yowani aba édinni gba ame'do zi vidiyé, vo kyélù 'ba vo ga yékélù kongo, ehe Sadekee okonni. ² Kora nenyee na kamo ga kö'du vo lítuwé édinni vidiyé yandi henye, yóku atenyi témii koli, kaa Yesu ényi témii koli. ³ Tapëti kadra kuté, zé irinni Petero, Yowani aba i'dinni zé mi kamba yondɔ aba. ⁴ Mora vidi kayo mati owonni kö'du kise ne, omannii. Yaanya aba watiti 'ba vo lóbö ga Yere édi kpulukumuyi.

⁵ Mi damindö vere vo dagbe, kyedree, ehe vo komoyandi 'ba kö'du ki'di 'ba Mosa atoto rë nnii mi Yerusalem. ⁶ Kyedre 'ba vo karase Anasi édi ani, Kayafa, Yowani, Alekazende, ehe maakowe ta dakota 'ba vo da karasa. ⁷ Zé ikanni Petero Yowani aba loko, o'donnii zé atoro kuté, aco'joni hë zé, iyanni henye, "Kyigɔ 'ba a'di aba, ehe mii ru 'beyi o'de kö'du nenyē?"

⁸ Petero oso ndɔ Lawo Laka aba, iya henye, "Vo dagba 'ba vo dakanjowe ehe kyedree, ⁹ ézé aco'jowe he ze ndenyē ga kö'du laka mati o'do rë nii, ga kö'du vidi ma aco'jo, ¹⁰ mëdi na yolo zi ye ehe zi vidi biya 'ba Yiserele, kora nenyē édi tɔrɔ kinye na laka ga kö'du kyigɔ 'ba Yesu Korisito 'ba Nazereta, mati i'diyé koli da taka, mati Wiri injé témii koli. ¹¹ Yesu ra yitö mati vo wa kuvowë ombanni dë, mora yaanya aba mo ra yitö ma dagba na laka ndra. ¹² Yesu

ra nje édii kyigo aba zi wayomo. Ru mo ra nje kólö mii damöku ne akato'bó yomo vídi biya."

¹³ Vídi kyedree na rakaga mati ongönni Petero Yowani aba erenni dë, ehe zë ayolönni vo litu riyo nenyee zë öjbö kora mbiya ayandi zë dë. Vídi kyedree ayolönni, zë édinni kyere Yesu aba. ¹⁴ Mora o'bónni dë tandi ga kö'du kora mati ako'jo ne édii törö ani. ¹⁵ Kyedree utunni zë yaga témii magalesi. Here zë iyanni zi oka ma kólö maako, ¹⁶ "A'di ra da ko'do zi kora nenyee? Vídi biya mii Yerusalem ayolönni kö'du koro nenyne mati vo lituwë o'dönni, ehe do'bó dë kiya o'do rë nü dë. ¹⁷ Zi kö'du nenyne sesi mo kazi apere rë nü, diya zi zë, ma me'donni dë zi vídi maako löhu mii ru 'ba Yesu."

¹⁸ Here zë ako'joni vo litu riyo ne huléhu loko, ehe ayadannii zi zë, ma yandinni wa maako dë mii ru 'ba Yesu. ¹⁹ Petero Yowani aba aya'banni dö mo zi zë iyanni henye, "Asosuwë Wiri ombo ze, zi ye ra koro, mandere zi mo ra koro? ²⁰ Do'bó dë lima ti, ga kö'du wa ma dongo ehe dowo." ²¹ Kyedree i'janni kö'du maako dë na kyenyë zi rit'i kí'di zi Petero ehe Yowani, here zë ilannii zë na dangölö. Vídi biya Wiri yeto aba ga kö'du ma o'do rë nü. ²² Kora mati ako'jo kö'du koro nenyne aba, koo 'bomo ndra ta da 'butësowo.

Mötü 'ba vo kome

²³ Kandi mati ila Petero ehe Yowani aba na dangölö, zë a'banni huléhu ehe ayadannii zi okanniyë kö'du mati kyedree 'ba vo karase ehe vo dagbe iyanni zi zë. ²⁴ Mati koso vo lö'böwë 'ba Yere ownoni kö'du nenyne, zë amötunnii zi Wiri na radrökko ehe iyanni henye, "Yere, o'do komoriyë, dakanjo, ranga, wasisi biya mii zë, ²⁵ mii kyigo 'ba Lawo Laka, ame'do zi zutu 'bezé Dawidi, vo litu 'ba Wiri, iya henye,

'Kö'du a'di tu'dëe biya na kamo? Kö'du a'di vídi édinni kö'du sösü ma lumë ne ko'do?

²⁶ Yere 'ba dakanjo ako'jo rë nnii kö'du wehe, ehe vo daline adröko rë nnii da Yere ehe Masiya 'bomo.'

²⁷ "Kinye mii Yerusalem, Heroda ehe Ponitisi Pilato atötö rë nnii tu'dëe eti ehe vídi 'ba Yiserele. Here zë ofo rë nnii ra vo litu laka 'beyi Yesu, Masiya kinzi 'beyi. ²⁸ Zë o'dönni wa mati ombo zi ko'do na kyigo. ²⁹ Yere, owo me'do tere 'bözë. Akönyi vo litu 'beyiyë, here o'do ze na kyigo zi me'do kö'du kise 'beyi. ³⁰ Ayada kyigo kyedre 'beyi, kaa édii vídi ko'jo ehe kö'du koro ko'do, rakaga aba mii ru laka 'ba vo litu 'beyi Yesu." ³¹ Tapëti amötunnii ku, bi 'ba ratötö aköho rë nü. Zë osonni ndo Lawo Laka aba, ayetonnii me'do mii kö'du kise a Wiri ne kazi tere.

Mi wa yanya

³² Gboko 'ba vo lö'böwë kö'du sösü 'bözë biya kólö. Vídi maako iya dë wa biya mati édinni mo aba ne 'bënii ra, mora zë ayanyanni mii wa oka ma kólö maako aba. ³³ Kyigo aba vo lituwë ayadannii zi vídi biya henye, Yesu édii yaanya aba na didi. Wiri i'di ya'da zi vo lö'bö 'beniyyë. ³⁴ Vídi maako i'bë dë kö'du sösü aba ga kö'du wa, ga kö'du vídi ma édii kano aba mandere lokowe, akogo zë yaga ehe ika kohi mo ne zi ³⁵ vo lituwë. Here zë i'dinni kohi mo ne zi vídi ma ombo. ³⁶ Yosepa mo kozo 'ba Lëvi, ta Seyipurusu, mati vo lituwë ako'joni mo Baranaba, kö'du ya'ba aba vídi 'ba kö'du laka kiya zi oka, ³⁷ mo ogo yaka 'bënii yaga, ehe ika kohi mo zi vo lituwë.

5

Ananiya mbara 'bënii Safira aba

¹ Kora maako ru mo Ananiya, mbara 'bënii Safira aba, ogonni kano 'benni yaga. ² Mora idanni

da kö'du zi sesi kya 'ba kohi ne, na 'benni. Here mati Ananiya oba koso kohi ne zi vo lítuwë,³ Petero iya zi mo henye, "Ananiya, kö'du a'di i'di Satani yi ko'ba, zi sesi kya 'ba kohi mati i'ja ta da kanjo ma ogo ne? Kö'du a'di iga ndöndö zi Lawo Laka?"⁴ Wa ne 'beyi ra mati gba ogo dë, ehe kpa tapëti kogo mo, kohi mo gba zɔ na 'beyi. A'di ra o'do yi zi kö'du ma here ne ko'dö? Iga ndöndö ne dë zi vidi, iga ndöndö ne zi Wiri."

⁵ Kandi mati Ananiya owo kö'du ne, mo alépi akanjo brua na yóku. Vidi biya mati owonni ne, biya na tere. ⁶ Gisi kora obi ayinni loko, ehe olonnii ida rö mo. Here zë injenni yaga, usunnii. ⁷ Kadra wota aba yaa, mbara 'bomo Safira ayi loko, mora ayɔlo kö'du mati o'do rë nü zi kora 'benni ne dë. ⁸ Petero ako'jo hɔ mo iya henye, "Ayada zi ma, ogowe kanjo ne da kohi nenye?" Mo alözë iya henye, "Oo, kohi ne mo ra biya ne." ⁹ Petero iya zi mo henye, "Kö'du a'di yi kora 'beyi aba riyo, ide me'do zi yonzö Lawo Laka? Kora mati usunnii Ananiya, édinni ha loko, ehe akumbenni yi yaga." ¹⁰ Kandi mo alépi burutu Petero oli. Mati gisi kora obi nee, ayinni huléhu loko, i'janni Safira ako'do ani na yóku. Here zë injenni mo yaga ehe usunnii mo dakapa kora 'bomo. ¹¹ Kanisa na tere, ehe vidi biya mati owonni kö'du ma o'do rë nü ne.

Kö'du koro rakaga aba

¹² Vo lítuwë o'dönni kö'du koro rakaga aba kyo mi kuté vidi. Vo kusu ga Yere biya 'duwì rë nnü tötö mi kapa 'ba yékelu ako'jo loko sénjé 'ba Solomono.¹³ Vidi maakowe yaga témì gboko 'bèzë ombo dë zi rë nü droko zë aba, mora vidi biya ombanni zë le ndra. ¹⁴ Vidi kora kyo ehe mbara ayetonnii koma mi Yere. ¹⁵ Here vidi rakoe ika zë yaga da géri

o'ba da agburuku. Asösunnii ézë Petero alası ta dakapa, ehe galili mo akalépi dë zé, akako'jo zé. ¹⁶ Vidi kayo ma édinni alima mi gawowe kara Yerusalem, ikanni zé mati rakoe aba mandere zé mati dakyikyi aba mi nnii, ako'jo zé biya.

Yaza 'ba vo lítuwë

¹⁷ Kyedre 'ba vo karase ehe Sadeke biya osonni ndö na mükumbé. ¹⁸ Zé irinni vo lítuwë, i'dinni zé mi kamba ta da komo vidi biya. ¹⁹ Mora mi yɔndö nani malayika kazi Yere ayéhu ha loko 'ba kamba, ayasi vo lítuwë yaga. Malayika iya henye,²⁰ "I'bëe mi yékelu, ehe ayade zi vidi me'do 'ba didi nenye biya." ²¹ Here zé i'benni kadra asi ku nzere, ehe ayetonnii kö'du yandi mi yékelu.

Kyedre 'ba vo karase vidi 'benni étü ako'joni ga bi kölö magalesi mati zé kyedree 'ba Yiserele. I'dinni kö'du zi vo lítuwë kika zi nnii témì kamba. ²² Vo kanya 'ba yékelu mati utu zé mi kamba, i'janni vo lítuwë dë. Zé a'banni, iyanni henye,²³ "Di'ja ze kamba na kisi njiri, ehe vo kanye édi tɔrɔnni ha loko. Mora mati da yéhu ha loko, ehe dödu mi mo, di'ja vidi maako dë ani." ²⁴ Kyedre vo kanye 'ba yékelu ehe kyedree 'ba vo karase owonni kö'du kiya 'bëzë ne, mora ayɔlonni dë a'di ra sösunnii atëdi. ²⁵ Vidi maako ayi ödu loko iya henye, "Yaanya aba kora naniye, mati i'diyé mi kamba édinni mi yékelu vidi yandi." ²⁶ Kyedre vo kanya 'ba yékelu i'benni vo kanye étü ehe ikanni vo lítuwë huléhu, mora o'dönni zé dë na kamo, ga kö'du zé na tere kazi vidi ayetonnii zé ku'du yítö aba.

²⁷ Mati ika vo lítuwë ku komo magalesi, kyedre 'ba vo karase iya henye,²⁸ "Da yada ku huwë zi ye, ayandiye kö'du dë mi ru 'ba Yësu. Mora onge wa mati o'de ne te. Édì

yandiye vidi biya mi Yerusalem, ehe edii ayonze zi koidu koli 'bomo ya'ba gu ze." ²⁹ Petero vo lito maakowe etii aya'banni do mo iyanni henye, "Doro ze Wiri ndra ta da vidi. ³⁰ Ofowe Yesu mo totö aba da taka, mora Wiri 'ba zutu 'beze injë mo na didi. ³¹ Wiri o'do mo na vo dagba 'beze ehe na vo wayom. Wiri i'di bi zi mo da kala ni ma tiri, ehe vidi 'ba Yiserele ata'banni huléhu zi mo ehe akila koidu kyenyé 'bezé. ³² Ze kinye zi yada koidu nenyne biya zi ye, ehe Lawo Laka zi yada kpa zi ye, mo waki'di 'ba Wiri zi vidi biya ma oro Wiri."

³³ Mati vidi 'ba vurëe ownoni koidu nenyne, zë ayinni na kamo, ombanni zi kofo vo lito. ³⁴ Mora ma kólö maako temi zë, Farasi ru mo Gamalili, mo vo komoyandi 'ba koidu ki'di ma oro mo ndra. Mo i'di koidu zi vo lito koba dero tisi yaa yaga. ³⁵ Here mo iya zi vidiye 'ba mi vurëe henye, "Kora 'ba Yiserele, komowe mandi re koidu wa mati edii ko'de zi kora nenyee. ³⁶ Tadura alaya kadra ma alaga nani aba, o'do re n'i na vidi kyedre maako, ehe vidi kora kaa lamisowu adroko re nn'i mo aba. Mora mati ofo mo, vo ga ndi mo apere re nn'i biya, koidu 'bomo ne inde re ni. ³⁷ Yaa mati iti ga vidi 'ba dakanjo 'beze, Yudas temi Galilaya alaya kpa. Vidi kayo alö'bönni ga ndi mo, mora ofo mo, ehe vo lö'bö ga ndi mo apere re nn'i biya. ³⁸ Here miya zi ye tediye na kowu ta ra kora nenyee. Ile zë na bi de nn'i. Ezé koidu ko'do 'bezé ne 'ba vidi köndu, akinde re ni. ³⁹ Mora ezé ayi kazi Wiri, o'be de yata, nje ezé ombe zi wehe ko'do Wiri aba." Vo vurëe ombanni da me'do 'bomo. ⁴⁰ Zë ako'joni vo lito huléhu loko, u'bönni zë, ehe i'di koidu zi zë, ma me'donnii dekpe lóhu mi ru 'ba Yesu. Ilannii zë ti'bë.

⁴¹ Vo lito ilannii magalesi

rakyenyi aba, ga koidu Wiri o'do zë zi riti ki'ja ga koidu 'ba Yesu. ⁴² Duwi ayanja kadra 'benni mi yekelu, ehe mi linjo kólö maako ta ga agamo oronni dë ta bi koidu yandi, ehe yada koidu yoyö laka Yesu ra Korisito.

6

Vo wakonyi madomoriyö

¹ Mi kadra naniye, vidi kayo ayinni adroko re nn'i vo lö'böwë. Kya maakowe mati edinni ame'do ha 'ba Girigi aba ne, ayetonn'i re nn'i lamo zë mati edinni ame'do ha 'ba Hiburu aba. Zë iyanni henye, mbara lu'bë ma edinni ame'do ha 'ba Girigi aba ne, i'di mi wayanya 'ba wakonyo 'bezé dë ta ga ko'do biya. ² Vo lito 'butë domoriyö ako'joni gboko 'ba vo lö'böwë bi kólö, iyanni henye, "Dorj ze dë ta bi yëti koidu kise 'ba Wiri zi loo 'ba wakonyo ra yanya. ³ Aboka me, inziye vidi kora madomoriyö mati vidi öwo zë, ehe ayoloni koidu, ehe osanni ndo Lawo Laka 'ba Wiri aba. Da ki'di zë na vo ga loo nenyne kongo. ⁴ Da kato'bô yanya kadra 'beze mötu aba ehe me'do 'ba Wiri yëti."

⁵ Koidu sösü nenyne o'do vidi biya na rakyenyi ehe inzinni Setifano. Mo edii koma kyedre aba ehe oso ndo Lawo Laka aba. Zë inzinni Pilipo kpa, Porusi, Nikonara, Timotio, Paramenasi, Nikola temi Atiyoko, mati inzi re ni zi tediinni na Yude. ⁶ Kora nenyee ika zë zi vo lito. Here vo lito amötunni, i'di kala nn'i da kora nee, zi kinzi zë zi loo nenyne ko'do. ⁷ Koidu kise 'ba Wiri apere re ni, ehe vidi kayo mi Yerusalem ayinni zi tedi na vo lö'böwë. Vo karasa kayo oronni koma.

Kiri 'ba Setifano

⁸ Wiri i'di kyigo zi Setifano zi koidu koro kyedre ko'do ehe rakaga mi kutë vidi. ⁹ Mora vidi

kora maakowe tēmī Sirēnē ehe Alikazenderiya, zē tēmī gboko ma aко'jo rē nnī "Kora 'ba dangölö." Zē ayeto hē nnī wasa Setifano aba. Maakowe tēmī gawo 'ba Silisiya ehe Asiya awasa hē nnī kpa mo aba. ¹⁰ Mora zē o'bōnnī dē Setifano aba, ga kö'du mo vo kö'du yolo kyedre ehe Lawo Laka i'di kyigo zi mo me'do.

¹¹ Zē ogonni vidi kora kyenyēe zi zē kiya henye, "Dowo ze mo edī ame'do na kyenyē ra Mosa ehe Wiri." ¹² Zē o'donnī vidiyē, kyedre 'bennī ehe vo komoyandiye 'ba kö'du kī'di 'ba Mosa zi kö'du kyenyē sōsu ra Setifano. Zē biya irinni mo ehe ikanni mo komo magalesi. ¹³ Kya 'ba vidi kora maakowe idanni kö'du zi ndōndo kiga gu Setifano, ehe zē iyanni henye, "Kora nenyē 'duwi edī ame'do na kyenyē ra yekelu laka nenyē ehe kö'du kī'di 'ba Mosa. ¹⁴ Dowo ze mo edī akiya henye, 'Yēsu 'ba Nazereta nenyē, akiha akano yekelu ne ehe akuwī daleti mati Mosa i'di zi ze ne." ¹⁵ Zē biya mati mī gboko 'ba magalesi ongōnnī bi da Setifano. Zē ongōnnī komo mo uwī rē nī kaa komo 'ba malayika.

7

Me'do 'ba Setifano

¹ Kyedre 'ba vo karase aко'jo ha Setifano, "Edinnī kö'du tīnyō ra yada rē yi?" ² Setifano aya'ba da me'do iya henye, "Önduwē ehe 'buwē, owoye me'do 'bama. Wiri 'ba bikanyi kyedre alaya zi zutu 'beze Abarayama, mati mo edī gba mī Mesopotamiya, gba kazi rē nī kidra zi Harani. ³ Wiri ayada zi mo, iya henye, 'Ila dakanjo 'beyi, karo 'beyi, ehe i'bē dakanjo mati ma kayada zi yi.'

⁴ Here Abarayama ila dakanjo 'ba Sadiyana i'bē alima mī Harani. Tapeti koli 'ba 'bu mo, Wiri utu Abarayama zi lima mī dakanjo

nenye yaanya aba edī alime 'dōmo ne. ⁵ Wiri i'di kapa maako dē zi mo, gbī le ma tisi mo. Mora Wiri alōmu zi kī'di zi mo dakota 'bēni eti ḥburu, ēzē Abarayama anza dē le gisisi aba. ⁶ Wiri iya henye, 'Kozo 'ba Abarayama akalimannī tisiwa aba mī dakanjo 'ba vo leze. Ani zē atēdinnī na vo kalima, oka aко'do zē na kyenyē kō lamisowō. ⁷ Mora ma kī'di riti zi vidi ma o'donnī zē na vo kalima oka. Here yaa zē atayinni ma mötu ga bi nenyē.'

⁸ "Wiri ida kö'du Abarayama aba, mo o'do kyinē 'ba kö'du kida ne ḥbete aba. Here mati o'jo Yisika zi Abarayama, tapeti ko'do mamodōmowota, Abarayama anbete mo. Yaa Yisika ayi na 'bu zi Yakoba, here Yakoba ayi na 'bu zi gisi 'bēniyē 'butē dōmoriyō, mati zē ra vidi dagbe 'ba dalinjō 'butē dōmoriyō 'ba Yiserele.

⁹ Vidi kora nenyee zutu 'beze ra, zē na mī kumbē ra öndu nnī Yosepa. Zē ogonni mo na vo kalima mī Ezipeto, mora Wiri edī mo aba. ¹⁰ Wiri ayomo mo biya tēmī riti 'bōmo ne, o'do mo kora vo kö'du yolo zi Yere 'ba Ezipeto. Mo o'do Yosepa na Yere 'ba Ezipeto ehe i'di mo na vo da wa biya mati mo edī mo aba."

¹¹ "Mī kadara nani mī Ezipeto ehe Kanana nyenyo ana dē. Madoyi kyenyē riti ehe zutu bezee o'bōnnī dē zi wakonyo kī'ja kyo zi konyo. ¹² Mati Yakoba owo henye nyenyo edī mī Ezipeto, mo utu gisi 'bēni zutu 'bezee mī ma dagba ani. ¹³ Mī kadara tī'bē 'bēzē ma da riyyō mo, Yosepa ayada rē nī zi öndu nīyē, ēyi ra nī, ehe yere 'ba Ezipeto ayolo vo dakota 'ba Yosepa. ¹⁴ Yosepa utu litu zi 'bu nī ehe karo nīyē zi tayi. Watiti 'bēzē edī 'butēmadōmoriyō dōmomuyi. ¹⁵ 'Bu mo Yakoba i'bē mī Ezipeto ehe oli kpa, kaa zutu 'bezee. ¹⁶ Yaa yoku zē injē hulēhu

mii Sikimo, ehe usu zë mii wogo, mati Abarayama ogo kazi gisi 'ba Hamora."

¹⁷ "Ndundu mo aba kadra oko zi Wiri zi ko'do wa ma mo alömu zi Abarayama. Watiti 'ba vidi 'beze mii Ezipeto övu ku kyedre.

¹⁸ Here yere maako ayi da kyiti mii Ezipeto, mo ayolo Yosepa dë.

¹⁹ Mo o'do zutu 'beze na kyenyë, ehe na kamo zë eti. Mo o'do zë zi gisi 'benniyë kila yaga zi koli.

²⁰ Mi kadra nenyé o'jo Mosa. Mo wisi na teme komo Wiri, ehe vo dakota 'bomo ongonni go mo mi linjo 'ba 'bu mo yehe wota aba.

²¹ Mati o'do zë na wehe zi mo kila yaga, wu'je 'ba yere i'ja mo ehe iri mo, kaa wisi eni. ²² Mosa i'ja wayandi laka mii Ezipeto. Mo kora kyigo ehe me'do 'bomo na laka."

²³ "Mati koo 'ba Mosa édi 'butésowo, mo i'bë vidi 'benni Yiserele kongo. ²⁴ Ko'do kólö maako aba, mo i'ja vidi 'ba Ezipeto édi vidi ma kólö témë vidi 'benniyë ko'do na kyenyë. Mo akonyi vidi 'benni ne, ofo vidi 'ba Ezipeto ne. ²⁵ Mosa asosu vidi 'benniyë ayolonnii ku, Wiri ako'do ni zi zë kinga na dangölö, mora zë ayolonnii dë. ²⁶ Mi ko'do vere aba, Mosa i'ja vidi 'benni Yiserele riyo édinni rë nnü ku'bö, ehe mo ayonzo zi zë yata. Mo iya henye, 'E kora nee na öndu, kó'du a'di édiyë re ku'bö go mo?' ²⁷ Mora kora mati ayeto oka ni ku'bö, adu'du Mosa dakapa, ehe ako'jo kó'du iya henye, 'Eyí ra o'do yi na vo de ze, vurë 'beze kikye aba? ²⁸ Ombo zi kofo ma, kaa ofo vidi 'ba Ezipeto mataganya ne?' ²⁹ Mati Mosa owo kó'du ne, mo aho témë Ezipeto i'bë alima mii dakano 'ba Mediyana. Gisi riyo 'bomo nee o'jo ani."

³⁰ "Tapeti koo 'butésowo, malayika alaya zi Mosa mii wa'do möku mii da lipi kara ra Döku 'ba Sinayi. ³¹ Mosa na rakaga kó'du wa mati mo ongo ne. Mo i'bë

kara zi kongo mo na laka, ehe gu Yere iya henye, ³² 'Ma Wiri 'ba zutu 'be, mati Abarayama, Yisika, ehe Yakoba édinni amötu.' Mosa ayeto tese tere aba, ehe ombo dë zi bi kongo da möku ne. ³³ Yere iya zi mo henye, 'Otä kamoka 'bëyi nee 'de, ga kó'du bi ma édi törö 'dömo ne kanjo laka ra. ³⁴ Komo ma aba, mongo riti 'ba vidi 'bama mii Ezipeto ne ku. Mowo rala'ba 'bëzë ne ku, ehe mayi ku akanjo zi yomö zë. Yaanya aba ne, momba yï kutu hulëhu mii Ezipeto.'

³⁵ "Mosa kólö nere ra vidi 'ba Yiserele ombanni dë, iyanni zi mo henye, 'Eyí ra o'do yi na vo de ze ehe vo vurë kikye?' Malayika 'ba Wiri ame'do zi Mosa mii möku, ehe Wiri utu Mosa zi yomö Yiserelee ehe zi tedi na vo dagba 'bëzë. ³⁶ Mosa agaga zë témë Ezipeto, ehe da Ranga Kahi, ehe mii da lipi kó'du koro ko'do rakaga aba koo 'butésowo."

³⁷ "Mosa ra iya zi vidi 'ba Yiserele henye, 'Wiri akinzi kólö témë kutë vidi 'be zi tedi na nébi kaa mo inzi ma.' ³⁸ Mosa ika vidi 'beze mii da lipi, ehe malayika ame'do zi mo da Döku 'ba Sinayi. Ani mo iri me'do 'ba didi zi ki'di zi ze."

³⁹ "Mora zutu 'bezee ombanni dë zi Mosa koro, zë ombanni ta'ba hulëhu mii Ezipeto. ⁴⁰ Vidi iyanni zi Arona henye, 'O'do wiri maakowe zi laga dagba zi ze. Mosa ika ze yaga ta Ezipeto, mora da yolo dë a'di ra o'do rë ni zi mo.' ⁴¹ Zë o'dönni wiri mbiya na da kyinë isa kora, zë i'dinni wakumu zi mo, ehe na rakyenyi kó'du wa mati o'dönni ne. ⁴² Wiri opí gë ni zi vidi 'benni, ehe ila zë zi mötu kyelu mii komoriyë, kaa ma iya mii wayoruwe 'ba Nëbiyë, 'Vidi 'ba Yiserele, i'diyë wakumu dë zi ma ehe waki'di zi ma mii koo 'butésowo aba mii da lepi ne? ⁴³ Tapeti mo injë loko tisi 'ba wiri Molesi zi mötu, ehe obe kyelu 'ba wiri Repena kpa. O'de wiri mbiya

nenyee zi mötu, mora yaanya aba ma kinjëe 'de kafo dakanjo 'ba Babalöni.'

⁴⁴ Mi da lipi zutu 'bezee o'dönni bi lima 'ba Wiri, kaa Wiri ayada zi Mosa ko'do. ⁴⁵ Yaa i'di zi zutu 'bezee, ehe zë obanni mo mati edü tï'benni Yasowa aba zi kiri dakanjo ne kazi vidi naniye mati Wiri ore yaga. Mo alima ani le mi kadra 'ba Dawidi. ⁴⁶ Dawidi o'do Wiri na rakyenyi, ehe ako'jo ho mo eze na to'bö zi kuvö loko 'ba Wiri zi gisi 'ba Yakoba. ⁴⁷ Ndundu mo aba Solomono ra o'ba loko ne zi Wiri."

⁴⁸ "Mora Wiri Kyedre alima de mi loko mati vidi köndu ra uvö. Edü kaa nébi iya henye,

⁴⁹ Wiri iya henye,
Komoriyé kyiti 'bama,
dakanjo gara 'ba ndi ma.

Kyiné 'ba loko a'di ra akuvé zi ma?
Mi bi vala ra ma kalawo?
⁵⁰ Mo'do wasisi ku biya?"

⁵¹ "E vo kazi kö'du kowo, ehe vidi 'ba da kyigo! Ediyë kaa vidi mati ombanni ñbete de. E 'duwi wehe ko'do Lawo Laka aba, kaa zutuwé o'dönni! ⁵² Nébi maakowe edinni mati zutu 'be o'do zë de na kyenyé? Zë ofonni nébiyé mati ayadanni kö'du tayi 'ba Wiri ma Tinyö. Yaanya aba asusuwe mo, ehe ofowe mo. ⁵³ Malayika i'dinni kö'du ki'di 'ba Wiri zi ye, mora gba orowe de."

Ku'du 'ba Setifano yitö aba

⁵⁴ Mati vo vurë owonni me'do 'ba Setifano, zë ayinni na kamo kyirinni konyo aba, ⁵⁵ mora Setifano oso ndo Lawo Laka aba. Mo ongo bi komoriyé, ongo bikanyi kyedre 'ba Wiri, ehe Yesu edü toro da kala tiri 'ba Wiri. ⁵⁶ Mo iya henye, "Mongo komoriyé ayehu re ni, Wisi 'ba Vidi edü toro da kala tiri 'ba Wiri."

⁵⁷ Vo vurë nee agbögbö hë nnii na gu kyembe ehe isi mbili nnii. Kandi zë biya alödrönni da Setifano, ⁵⁸ ehe u'dunnii mo yaga temi gawo kyedre ne. Ayetonnii mo

ku'du yitö aba. Vo kiye o'banni bongö 'benni ndi kora maaako ru mo Sawolo. ⁵⁹ Mati edinni Setifano ku'du yiyo aba zi koli, mo ako'jo yaga, iya henye, "Yere Yesu, iiri lawo ma kalakyedre aba!" ⁶⁰ Mo odrö domo ni akanjo, ehe udu gu kyembe aba iya henye, "Yere, aya'ba kö'du kyenyé ko'do bëzë ne de, de zë." Here mo oli.

8

Yaza 'ba vo kome

¹ Sawolo ra ombo da ku'du 'ba Setifano yitö aba. Mi kadra nani kanisa mi Yerusalem mi rayaza kyedre. Biya vo lö'böwë ga Yere, nje vo lituwë, apere re nnii mi Yudiya ehe Samariya. ² Kya vo koma maakowe usunni Setifano ehe i'dinni lu'bë kö'du mo. ³ Sawolo ayeto kö'du kyenyé ko'do zi kanisa. Mo i'bë ta haliyo ta haliyo kiri vidi kora ehe vidi mbara zë ki'di mi kamba.

Pilipo mi Samariya

⁴ Vo lö'böwë ga Yere ma apere re nnii ne, i'benni ta ga bi biya kö'du yoyö laka ne yada mo aba. ⁵ Pilipo i'bë mi gawo kyedre 'ba Samariya ehe ayoyö kö'du 'ba Korisito ne zi vidi. ⁶ Zë oze mbili nnii zi Pilipo, kaa mati zë owonni ehe kongonni kö'du koro mati mo o'do. ⁷ Vidi kayo dakyikyi aba ako'jo zë, ehe dakyikyi i'benni yaga ta re zë ha gbögbö aba. Vo keje kayo ehe vo ka'bo ako'jo zë. ⁸ Vidi biya mi gawo nani na rakyenyi, ga kö'du ma edü re ni ko'do ne.

⁹ Kadra maako aba kora maako ru mo Simona alima ani vidi 'ba Samariya ko'do na rakaga. Mo edü mörö ko'do ehe o'do re ni na vidi kyedre maako. ¹⁰ Vidi biya ma wadakayo aba ehe vo leri atoto re nnii toko ro mo, zë iyannii henye, "Kora nenyee vo kyigo 'ba Wiri, ma ako'jo Kyigo ma Kyedre." ¹¹ Kadra konda aba, Simona edü mörö ko'do zi vidi ko'do na rakaga, ehe zë asesi re nnii toko ro mo.

¹² Mora mati zé omanni ku mü kö'du kiya 'ba Pilipo, ga kö'du 'ba Damöku 'ba Wiri ehe ru 'ba Yésu Korisito, abapatisi zé biya kora mbara aba. ¹³ Simona oma kpa, ehe abapatisi mo. Mo alima kara zi Pilipo, ga kö'du mo ongo bi biya da kö'du koro ne rakaga aba. ¹⁴ Vo lituwë mü Yerusalemə ownni henye, kya viði maakowe mü Samariya irinni me'do 'ba Wiri ku. Here zé utunni Petero ehe Yowani zi zé. ¹⁵ Mati vo litu riyö nenye okönni, zé amötunni henye zi zé kiri Lawo Laka. ¹⁶ Gba kazi nenye, Lawo Laka i'di dë gba zi ma kólö maako témii zé, abapatisi zé injé mü ru 'ba Yere Yésu. ¹⁷ Petero, Yowani aba i'di kala nnü da vidi 'ba Samariye, ehe zé irinni Lawo Laka.

¹⁸ Simona ongo Lawo Laka i'di zi vo kome mati vo lituwë i'di kala nnü dë zé. Here mo i'di kohi ¹⁹ zi Petero, Yowani aba ehe iya henye, "I'di kyigö nenye kpa zi ma, ézé vidi maako mü'di kala ma ku dō mo, akirí Lawo Laka."

²⁰ Mora Petero iya zi mo henye, "Yi 'dö kohi 'beyi ne aba akinde re mü wa'do, ga kö'du asösu zi waki'di 'ba Wiri kogo kohi aba. ²¹ Nenye anza dë loo 'beyi, ehe Wiri ongo ku di'di yi anza dë na laka. ²² Oto dë yi témii kö'du sösü kyényë 'beyi ne, ehe ako'jo ha Wiri zi kila yi. ²³ Mongo yi ndö na mïkumbë, ehe ida yi ku gö mü géri kö'du kyényë ko'do 'beyi." ²⁴ Simona iya henye, "Amötu zi Yere, here kö'du ma iya ne mo'do ré nü dë zi ma."

²⁵ Tapëti Petero ehe Yowani aba ayëtinni kö'du 'ba Yere ku, a'bannü zi Yerusalemə. Ta da géri 'bëzë, zé ayëtinni kö'du yöyö laka ne mü daliñö kayo 'ba Samariya.

Pilipo vo mü turu 'ba Atepïyö aba

²⁶ Malayika 'ba yere iya zi Pilipo henye, "I'bë dambaro da géri konda 'ba lipi mati i'bë ta

Yerusalemə zi Gaza." ²⁷⁻²⁸ Here Pilipo i'bë. Kora lïmu mü turu 'ba Atepïyö édi kpa tü'bë ta da géri nani mü gbugburu. Mo kyedre 'ba vo kohi sesi zi Kadasi, mati édi mbara yere 'ba Atepïyö. Mo i'bë mü Yerusalemə zi mötu, ehe yaanya aba édi ku da ga géri éni linjö. Mo édi alima mi gbugburu éni kö'du ko'jo témii wayöruwë 'ba nëbi Yisaya. ²⁹ Lawo Laka iya zi Pilipo henye, "I'bë zi gbugburu nani, alima kara rö mo." ³⁰ Pilipo aho kara ehe owo kora ne édi kö'du ko'jo témii wayöruwë 'ba nëbi Yisaya. Pilipo ako'jo hō mo iya henye, "Ayolo mü kö'du mati édi ako'jo ne ku?"

³¹ Mo aya'ba dō mo iya henye, "Hala ma to'bö yolo, nje ézé vidi maako ra akonyi ma?" Mo ako'jo Pilipo zi tayi riyë ehe lima dakapa ni. ³² Kora ne édi wayöru ko'jo iya henye, "Akoko mo kaa tímélë mati da géri éni zi kofo.

Mo udu dë,
kaa tímélë ma yëvu rö mo umu le
du udu dë.

³³ O'dönni mo na komokaya,
mo iri vurë ma tïnyö dë.
Hala mo atö'bö tëdi gisisi aba,
ézé didi mo oba ku 'de?"

³⁴ Vo lïmu ne iya zi Pilipo henye, "Ayada zi ma, nëbi ne édi ame'do kö'du ni, mandere kö'du vidi maako?" ³⁵ Here Pilipo ta bi nenye ayeto témii kö'du wayöru nenye ehe ayada zi mo kö'du yöyö laka ga kö'du 'ba Yésu. ³⁶ Mati zé édi tü'bënni ta da géri, zé ayinni bi ma wini aba. Kora lïmu ne iya henye, "Ongö te, kinye wini édi. Kö'du a'di ö'bö dë bapatisi ma?" ³⁷⁻³⁸ Mo i'di kö'du zi karo ne toro. Zé 'dö riyö i'bënni akaño mi wini, Pilipo abapatisi mo.

³⁹ Tapëti tasi 'bëzë yaga témii wini, Lawo 'ba Yere oba Pilipo 'de. Vo lïmu ne ongo mo dekpe lôhu, mora mo édi tü'bë da géri éni rakyenyi aba. ⁴⁰ Pilipo yaa alaya

mii Azotusu. Mo i'bë tëmii gawo zi gawo, biya ta da gëri zi Kasariya, yëti kö'du laka zi vidi.

9

Rakopi 'ba Sawolo (Loo 22:6-16, 26:12-18)

¹ Mi kadra nani Sawolo nduwë yaza, kofo vo lö'böwë ga Yere. Mo i'bë zi kyedre 'ba vo karase, ² ako'jo hɔ mo kö'du waraga zi vo dagba bi 'ba mötuwë mati édinni mii Damasika. Mo o'do nenyé ga kö'du mo om̄ba zi kiri ehe koba mii Yerusalemä vidi kora mandere mbara ma omannii mii gëri 'ba Yere.

³ Mati Sawolo édi ku kara zi tokø Damasika, bikanyi laka ta komoriyë truku'du ayanyi bi tokø ta rø mo. ⁴ Mo alépi dakanjo, owo gu iya zi mo henye, "Sawolo, Sawolo, kö'du a'di édi ma yaza?" ⁵ Sawolo ako'jo kö'du iya henye, "Yere yi 'beyi éyi?" Yere aya'ba do mo iya henye, "Ma Yësu ra. Ma ra vidi ma édi ayaza. ⁶ Yaanya aba ényi riyye ehe i'bë mii gawo kyedre ne, ani akayada zi yi a'di zi ko'do."

⁷ Vidi kora mati édinni Sawolo aba, oronni ani kazi me'do. Zé owonnii gu, mora ongönni vidi maako dë. ⁸ Sawolo ényi riyye ta akanjo, ehe mati ayéhu komo ni, mo o'bø dë zi wa maako kongo. Vidi maako ra iri mo kala aba koko mii Damasika, ⁹ ehe ko'do wota aba mo o'bø dë zi bi kongo ehe onyo wa kpa dë, mandere wa kuwë.

¹⁰ Vo lö'bö maako ru mo Ananiya alima mii Damasika. Yere ame'do zi mo tëmii rayada. Ananiya aya'ba do mo iya nenyé, "Yere, kinye médi." ¹¹ Yere iya zi mo henye, "Ényi riyye ehe i'bë liñç 'ba Yudasi da gëri mbiyi ne. Ezé øko ku ani, aki'ja kora maako ru Sawolo tëmii gawo 'ba Tasisi. Sawolo édi amötu, ¹² ehe mo ongo rayada kora maako ru mo Ananiya édi atayi zi mo ehe i'di

kala ni dö mo, here zi mo bi kongo löhü."

¹³ Ananiya aya'ba do mo iya henye, "Yere, vidi kayo ayadannii zi ma, kö'du kyénye mati kora nenyé o'do zi vidi laka 'beyi mii Yerusalemä. ¹⁴ Kinye mo ayi kalakonda aba kazi kyedree 'ba vo karase zi kiri vidi biya mati édinni ru yi ko'jo."

¹⁵ Yere iya zi Ananiya henye, "I'bë, minzi mo ku zi ko'do mo zi yada ru ma zi tu'dëe, yeree, ehe vidi 'ba Yiserele. ¹⁶ Ma na bi da ma ma kayada zi mo hala mo aki'ja riti ga kö'du ru ma." ¹⁷ Ananiya i'bë ehe ödu mi loko mati Sawolo édi lima 'dømo. Ananiya i'di kala ni dö mo ehe iya henye, "Öndu Sawolo, Yere Yësu ra utu ma. Mo ra kpa alaya zi yi da gëri tayi 'beyi kinye ne. Mo om̄ba yi zi bi kongo löhü, ehe zi koso ndø Lawo Laka aba." ¹⁸ Truku'du wa maako kaa øko kyenze alépi ta komo Sawolo, ehe mo o'bø bi kongo löhü. Mo ényi riyye abapatisi mo. ¹⁹ Here mo onyo wa, rø mo akyigo.

Sawolo ayëti kö'du mii Damasika

Sawolo alima ko'do maakowe aba vo lö'böwë 'ba Yere eti mii Damasika. ²⁰ Kandi mo i'bë mii bi 'ba mötuwë ayeto yëti zi vidi henye, Yësu ra Wisi 'ba Wirë. ²¹ Vidi biya ma owonnii Sawolo, na rakaga ehe iyanni henye, "Anza dë kora nenyé ra édi riti ki'di zi vidi ma alimannii mii Yerusalemä, mati édinni amötu mii ru 'ba Yësu? Mo ayi dë kinye zi kiri zë ehe koba zë zi kyedree 'ba vo karase?" ²² Sawolo ayëti kö'du kyigo aba. Yude ma alimannii mii Damasika, mo o'do zë na rakaga mati mo ayonzo zi yada zi zë Yësu ra Korisito.

²³ Yaa kya zë maakowe o'dönnii mala zi Sawolo kofo, ²⁴ mora mo i'ja. Mo ayolo zë édinni ga ha resi 'ba gawo ne kongo kadra ehe

yöndo aba zi mo kofo. ²⁵ Yöndo maako aba, vo lö'böwë Sawolo izannü mo akaño mii baga kyedre ta da tëri.

Sawolo mii Yerusalem

²⁶ Mati Sawolo oko mii Yerusalem, aycanzo zi rë nii droko vo lö'böwë eti. Mora zë biya na tere, ga kö'du zë omannü dë mo vo lö'bö ma tñyö ra. ²⁷ Here Baranaba akonyi mo, oba mo zi vo litiwë. Mo ayada hala Sawolo ongo Yere, ehe hala Yere ame'do zi mo. Baranaba iya kpa henye, mati Sawolo edü mii Damasika, mo ame'do kazi tere mii ru 'ba Yësu. ²⁸ Sawolo alasi na dangölö vo lö'böwë eti mii Yerusalem, ehe ayada kö'du 'ba Yere zi vidi biya. ²⁹ Mo 'duwë hë nnü wasa Yude ma edinnü me'do mii ha 'ba Girigi, ehe zë ombanni zi mo kofo. ³⁰ Mora vo lö'böwë i'janni kö'du nenye, ehe obanni Sawolo zi Kasariya. Ani zë utunni mo zi Tasisi.

³¹ Here kanisa mii Yudiya, Galilaya, ehe Samariya yaanya aba ku mii kadra 'ba rakyeyi, ehe ayinnü na kyigo, ehe Lawo Laka akonyi zë zi tövu ehe zi tere Wirë.

Petero akojø Anisi

³² Mati Petero edü alasi ta ga bi ne biya, mo i'bë zi vo lö'bö lake ma alimanni mii gawo 'ba Liyida. ³³ Ani mo i'ja kora maako ru mo Anisi, mo na rakoo, koo madomowota mii sora o'bo dë zi lasi. ³⁴ Petero iya zi Anisi henye, "Yësu Korisito akojø yi ku! Ënyi riyë, ehe akoku agburuku 'beyi ne." Kandi mo o're riyë. ³⁵ Vidi biya mii Liyida ehe Sarono ongonni Anisi, ayinnü na vo lö'böwë ga Yere.

Petero inje Doroka tëmi koli

³⁶ Mi Jopa mbara vo lö'bö maako, edü ru mo Tabita. Ru mo ha Girigi aba Doroka. Mo edü 'duwë kö'du laka ko'do zi vidi ehe zi vo leriye. ³⁷ Mora mo alepi na koo ehe oli. Zë akakanni

ro mo, i'dinnü mo mii lokotoro. ³⁸ Jopa anza dë na kowö ta ra Liyida, ehe vo lö'böwë owonnü Petero edü ani. Zë utunni vidi kora riyö zi kiya zi mo, "Ako, ayi ze aba kandi ézë ato'bol!" ³⁹ Kandi Petero i'bënni zë eti. Vidi kora nee obanni Petero riyë mii lokotoro. Mbara lu'bë kayo edinnü ani akudu. Zë ayadannü zi mo bonge mati Doroka edü ako'do mo gba na didi.

⁴⁰ Tapëti Petero utu vidi ku biya yaga ta loko, odrö da omo nii akaño, amötu. Here ofo rë nii zi yoku 'ba Doroka ehe iya henye, "Tabita, ényi riyë!" Mbara ne ayéhu komo nii. Mati ongo Petero, mo alima riyë. ⁴¹ Petero iri mo kala nii aba akonyi mo da ndü mo. Petero ako'jo mbara lu'bë nee ehe kya 'ba vo lö'bö laka maakowe, ayada zi zë Doroka ényi ku na didi tëmi koli. ⁴² Vidi biya mii Jopa mati owonnü kö'du ma o'do rë nii ne, ma kayo tëmi zë omannü mii Yere. ⁴³ Petero alima mii Jopa ko'do kayo aba mii linjo 'ba kora maako ru mo Simona, vo wana ko'jo ra.

10

Petero Koronçliyö aba

¹ Mi Kasariya kora maako edü ani ru mo Koronçliyö, mo vo da kanya lamikölö 'ba Roma ako'jo "Gboko tëmi Italiya." ² Koronçliyö kora 'ba yëni ra, mati ere Wirë ehe vidi biya 'beni eti. Mo i'di kohi kyo zi vo leriye, ehe 'duwë amötu zi Wirë. ³ Kadra wota tapëti kadra kutë, Koronçliyö ongo rayada kazi Wirë. Mo ongo malayika kazi Wirë edü tayı zi mo, ehe ko'jo mo ru aba, "Koronçliyö."

⁴ Koronçliyö na rakaga, mati mo ongo bi da malayika. Here, mo ako'jo kö'du iya henye, "Yere, a'di ra kö'du nenye biya go mo?" Malayika aya'ba do mo iya henye, "Wirë owo mötu 'beyi ku, ehe ayolo waki'di 'beyi zi vo leriye ne

ku. ⁵ Yaanya aba utu vidi kora maakowe Jøpa, zi kora maako ru mo Simona Petero. ⁶ Mo edì alima kora maako aba vo liko ko'do ru mo Simona, mo alima mi linjo ma kara ha ranga.” ⁷ Tapeti kö'du nenyee kiya, malayika i'bë weni. Koronolìyö ako'jo riyö vo kalima 'béniyë ehe vo kanya kólö 'bénii ma edì Wiri mötu. ⁸ Mo iya ga kö'du ne biya zi zé, ehe utu zé Jøpa.

⁹ Kadra kutë mi ko'do ma ta go mo, mati kora nenyee edinni ku tayı kara Jøpa, Petero i'bë ku riyë komo lembe amötu. ¹⁰ Mati zé edinni wakonyo kö'jö, mo na o'bo, ombla zi wakonyo, mora mo ongo rayada kazi Wiri. ¹¹ Mo ongo komoriyë ayéhu rë ni, ehe wa maako ayi akanjo kaa mbili bongo kyedre bi golo'bö sowö eni aba. ¹² Mi mo dakyinë ngötü biya, ngotuwë 'ba linjo, watelee, ehe aliye. ¹³ Gu iya zi mo henye, “Petero, ényi riyë! Ofo nenyee, ehe onyo zé.”

¹⁴ Mora Petero iya henye, “Yere, mo'bö dë ko'do mo, gba monyo wa maako na ti'da, ehe anza dë na laka zi konyo.” ¹⁵ Gu ame'do zi mo löhü, “Ézé Wiri o'do wa maako ku njbala, iya dë henye, anza dë na laka zi konyo.” ¹⁶ Nenyе o'do rë ni da wota, gba kazi mbili bongo ne truku'du koba huléhu komoriyë.

¹⁷ Mati Petero gba sösu mi me'do nenyе a'di, kora ma Koronolìyö utu zé ne, ayi ɔrɔnni ha loko 'ba resi. I'jannì gérì linjo 'ba Simona ku, ¹⁸ ehe ako'jonnì kóðo here ne Simona Petero edì alima ani.

¹⁹ Mati Petero edì gba kö'du ma o'do rë ni ne sösu, Lawo iya zi mo henye, “Kora wota edinni kinye bi koma kö'du yi. ²⁰ Kandi i'bë akanjo, ehe i'bë zé eti. Asosu dë, ma ra mutu zé.” ²¹ Petero i'bë akanjo iya zi kora nee henye, “Ma ra ediyë akoma. Ayiye ga a'di?”

²² Zé aya'banni da me'do iyanni henye, “Vo da kanye Koronolìyö ra utu ze. Mo kora laka ra, mo amötu Wiri, ehe vidi biya 'ba Yuda ombanni mo. Malayika laka 'ba Wiri ra ayada zi Koronolìyö zi kutu litu zi yi, here mo ats'bö kowo a'di ra zi yi kiya.” ²³ Petero ako'jo zé zi ko'do ani. Mi ko'do vere, Petero ehe kya 'ba vo lö'böwë mi Jøpa i'benni kora mati ayinni kazi Koronolìyö ne eti.

²⁴ Mi ko'do vere aba zé ɔkoni mi Kasariya bi ma Koronolìyö edì bi zé kisi. Mo ako'jo karo 'béniyë ehe aboka ma kare. ²⁵ Mati Petero ɔko, Koronolìyö ametë mo, here mo alödrö burutu Petero, ehe ayeto mo yeto. ²⁶ Mora Petero inje mo, ehe iya henye, “Oro riyë! Ma anza dë ndra ta da vidi köndu.”

²⁷ Mati Petero ödu loko, mo edì gba me'do Koronolìyö aba, vidi kayo edinni ani. ²⁸ Petero iya zi zé henye, “Ayole ku laka, ze Yude kö'du ki'di 'beze ila ze dë zi wa maako ko'do vidi maako eti, mora Wiri ayada zi ma, mo asosu dë vidi maako edì na ti'da mandere anza na laka. ²⁹ Mati utuwë zi ma zi tayı kinye, mayi ku. Yaanya aba momba zi yolo kö'du a'di utu litu ga ma?”

³⁰ Koronolìyö aya'ba dö mo iya henye, “Ko'do sowö alaga edì kaa kadra wota 'ba hutaga, mëdi amötu linjo. Truku'du kora maako usu bongo kanyi orö da komo ma. ³¹ Mo iya henye, ‘Koronolìyö, Wiri owo mötu 'beyi ku ehe mo ayolo waki'di 'beyi zi vo leri ku. ³² Yaanya aba utu litu mi Jøpa zi Simona Petero. Mo edì na yingö mi linjo 'ba Simona vo liko ko'do, alima kara ha ranga.’ ³³ Mutu litu kandi gë yi, ehe edì da kö'du komba laka aba zi yi tayı ne. Ze biya dëdi kinye da komo Wiri zi kowo a'di akiya.”

Me'do 'ba Petero

³⁴ Petero ame'do henye, “Yaanya aba ma yolo ku Wiri o'do lovo vidi

biya kólö. ³⁵ Wíri na rakyenyi vidi ma ere nii, ehe o'do wa ma lake. ³⁶ Ayole kö'du kise mati Wíri i'di zi vidi 'ba Yiserele, mati mo utu Yésu Korisito, Yere 'ba vidi biya, zi rakyeyi ki'di zi zé. ³⁷ Ayole ku wa mati o'do rë nii, ta bi ne biya mi Yudiya. Ayeto biya mi Galilaya, tapeti Yowani ayada biya zi vidi bapatisi. ³⁸ Wíri i'di Lawo Laka ehe kyigo zi Yésu témii Nazereta. Mo édi Yésu aba, mati mo alasi toko kö'du laka ko'do, ehe vidi ko'jo aba, zé ma hu kyigo 'ba Satani. ³⁹ Ze biya dongo wa ma o'do 'dö mi Yuda ehe mi Yerusalem. I'di Yésu zi koli da taka, ⁴⁰ mora ko'do wota aba yaa, Wíri injé mo na didi, ehe o'do mo zi kongo. ⁴¹ Anza vidi biya ra ongo mo, ze ra nje dongo mo, wakonyo ehe wakuwé mo aba tapeti ténnyi 'bomo témii koli. Ze ra Wíri inzi zi yada kö'du mo zi vidi maakowe. ⁴² Wíri ayada zi ze zi yoyö zi vidi henye, Yésu ra inzi mo ku zi vuré 'ba didi yóku éti kiya. ⁴³ Nébi biya iyanni henye, vidi biya ma édinni koma aba mi Yésu, akila kö'du kyenyé 'bëzé ne mi ru mo."

Tu'dë irinni Lawo Laka

⁴⁴ Mati Petero édi gba ame'do, Lawo Laka ayi da vidi ma édi mbili nnii koze ne. ⁴⁵ Kya 'ba vo kome ma ñbete, mati ayinni Petero éti, zé na rakaga ga kö'du Lawo Laka i'di ku zi tu'dëe, ⁴⁶ ga kö'du zé owonnii tu'dë édinni ku me'do mi ha mënzsé maakowe Wíri yeto aba. Here Petero iya henye, ⁴⁷ "Tu'dë nenyee i'di Lawo Laka ku zi zé, kpa kaa dédi mo aba. Ma yolo ku vidi maako o'bó dë ze yata ta bi zé bapatisi." ⁴⁸ Petero i'di kö'du zi zé bapatisi mi ru 'ba Yésu Korisito. Here zé ako'joni hó mo zi lima rë nnii ko'do tisi aba.

11

Petero mi kutë vo lö'böwë mi Yerusalem

¹ Vo lituwë ehe vo lö'böwë mi Yudiya owonni henye tu'dëe ombannii da kö'du kise 'ba Wíri ku. ² Here mati Petero ayi Yerusalem, kya vo kome ñbete ayeto hé nnii wasa mo aba, ³ zé iyanni henye, "Yi alima na yingo mi linjø 'ba tu'dëe, ehe onyo wa kpa zé éti!"

⁴ Here Petero ayada kö'du ma o'do rë nii, iya henye, ⁵ "Médi mi gawo 'ba Jöpa ehe médi amötü, mati mongo rayada kazi Wíri. Mongo komoriyé ayéhu rë nii, ehe wa maako kaa mbili bongo kyedre iři ta bi golo'bó 'bomo sowó tayi akano zi ma. ⁶ Mati mongo bi mi mo, ngotuwé 'ba linjø, ngotu mökuwé, watelee, ehe aliye. ⁷ Mowo gu iya zi ma henye, 'Petero, ényi riyyé! Ofo nenyee, ehe onyo zé.' ⁸ Mora miya henye, 'Yere, mo'bó dë ko'do here, gba monyo wa maako mati édi na ti'da ehe mandere anza na laka zi konyo ne dë.'

⁹ Gu ta komoriyé ame'do zi ma lóhu, iya henye, 'Ezé Wíri o'do wa maako ku ñbala, iya dë henye, anza dë na laka zi konyo.' ¹⁰ Nenyee o'do rë nii da wota, gba kazi koba mo biya lóhu komoriyé. ¹¹ Truku'du kora wota témii Kasariya orónni komo loko mati médi alima 'dómo. ¹² Lawo Laka ayada zi ma ti'bë zé éti ehe kazi kö'du sösü. Here öndu mi Yésu modaka i'benni ma aba, ehe dödu mi loko 'ba kora nenyee. ¹³ Mo ayada zi ze malayika alaya zi nii, iya henye, 'Utu vidi maako Jöpa zi kora maako ru mo Simona Petero, ¹⁴ mo akayada zi ye hala yi ehe vidi biya mi linjø 'bëyi akayomo.'

¹⁵ "Tapeti ma yeto me'do, i'di Lawo Laka zi zé, kaa mati Lawo Laka i'di zi ze biyeto aba. ¹⁶ Ma sösü me'do 'ba Yere, iya henye, 'Yowani abapatisi wini aba, mora akabapatisiye Lawo Laka aba.'

¹⁷ Wiri i'di zi tu'de naniye kpa waki'di mati mo i'di zi ze, mati d'i'koma 'beze mi Yere Yesu Korisito. Hala ma kayata Wiri?"

¹⁸ Mati zë owonni Petero iya neny, oronni ta bi hë nnii wasa, ehe ayetonni Wiri yeto, iyanni henye, "Wiri yaanya aba o'do tu'deë ku dë nnii koto zi ni, ehe i'di didi ku kpa zi zë."

Kanisa mi Atiyoko

¹⁹ Kya 'ba vo lö'bö 'ba Yere maakowe apere rë nnii ga kö'du 'ba wayaza ma ayeto kofo 'ba Setifano aba. Zë i'bënni kowö kaa Ponisiya, Seyipurusu, ehe Atiyoko. Zë ayadanni kö'du kise ne nje zi Yude. ²⁰ Kya 'ba vo lö'bö maakowe tëmi Seyipurusu ehe Sirënë i'bënni Atiyoko ehe ayetonni yada zi viði 'ba Girigi kö'du yoyö laka ne ga kö'du 'ba Yere Yesu. ²¹ Kyigo 'ba Yere edü zë aba, ehe viði kayo oto dë nnii zi Yere, ehe omann mi mo.

²² Kö'du yoyö ma o'do rë ni ne, öko zi kanisa mi Yerusalem, ehe zë utunni Baranaba Atiyoko.

²³ Mati Baranaba öko ani, ehe ongo hala Wiri i'di kö'du lake ku zi zë. Mo na rakyenyi, ehe mo alenze zë zi limanni koma aba mi Yere biya di'di nnii aba.

²⁴ Baranaba mo kora laka 'ba koma kyedre aba, ehe oso mo ndo Lawo Laka aba. Viði kayo oto dë nnii zi Yere.

²⁵ Here Baranaba i'bë Tasisi Sawolo koma. ²⁶ Mati mo i'ja Sawolo, ika mo Atiyoko. Ani zë adrökoni rë nnii kanisa eti koo kölö, ehe ayandi viði kayo. Ani mi Atiyoko vo lö'böwë 'ba Yere dagba ako'jo Korisito 'ba.

²⁷ Mi kadra neny, kya 'ba nëbi maakowe ta Yerusalem ayinni Atiyoko. ²⁸ Ma kölö tëmi zë ru mo Agabusu. Wakonyi 'ba Lawo Laka aba, mo ayada kö'du iya henye, "Madöyi kyénye atëdi tëmi damöku ne biya." O'do rë ni mi kadra ma Kulidasi ra na

yere. ²⁹ Vo lö'bö ma edinni mi Atiyoko ombanni zi kutu wakonyi maako zë ato'bönni zi önduwé mi Korisito ma edinni mi Yudiya.

³⁰ Here zë inzinni Baranaba ehe Sawolo zi koba waki'di 'bënni zi vo dagbe 'ba vo lö'böwë mi Yerusalem.

12

Heroda ayaza vo kome

¹ Mi kadra nani, Yere Heroda ayaza kya viði 'ba kanisa. ² Mo i'di kö'du zi vo kanya zi da Yemisi öndu 'ba Yowani kikye kulu aba. ³ Mati Heroda ongo neny o'do viði 'ba Yude na rakyenyi, mo iri Petero mi kadra karama 'ba mangolo'bö kazi langa. ⁴ Mo i'di Petero mi kamba, ehe i'di kö'du zi vo kanya gboko sowö zi go mo kongo. Heroda o'do mala zi mo ki'di bi 'ba vurë, komo viði kayo tapeti karama 'ba laga 'ba koli. ⁵ Mati Petero edü na sesi mi kamba, viði 'ba kanisa oronni dë ta bi 'ba mötu zi Wiri ga kö'du mo.

Ayasi Petero na dangölö tëmi kamba

⁶ Gba ta komo yondo zi Petero ki'di bi 'ba vurë, mo edü ako'do, ehe ida mo nyori riyö aba mi kutë vo kanya riyö. Vo kanya riyö maakowe edinni ha loko ma ödu mi kamba ne kongo. ⁷ Truku'du malayika kazi Yere alaya, ehe bikanyi ayanyi bi toko mi kamba. Malayika ne isa Petero ta dakapa mo, ehe aliro mo riyë. Here mo iya henye, "Kandi! Ënyi riyë!" Nyori alëpinni ta kala mo, ⁸ ehe malayika ne iya zi mo henye, "Ënyi, usu bongo rë yi, ehe usu kamoka 'beyi." Petero o'do kö'du ma ayada zi ni. Here malayika iya henye, "Yaanya aba usu bongo alikölu 'beyi, ehe usu ga ma."

⁹ Petero i'bënni malayika aba, mora mo asosu kö'du ne wiri ra isi ni. ¹⁰ Zë i'bë alaganni gboko riyö 'ba vo kanya, ehe mati ayinni

ha resi 'ba kohi zi gawo kyedre, ayéhu rë nü na bi dë nü. Zë i'benni yaga, ehe mati edü t'i'benni ta da géri, kandi malayika alaya dë. ¹¹ Mati Petero ayolo kö'du ma o'do rë nü ne, mo iya henye, "Yaanya aba ma yolo ku Yere ra utu malayika éni zi yomö ma kazi Heroda, ehe kazi wa biya vo dagbe 'ba Yude asösunnii zi ko'do zi ma."

¹² Here Petero i'bë zi linjo 'ba Mariya, ma 'ba Yowani Marako. Vo lö'bowë 'ba Yere ayinni ga bi kölö ani, ehe edinni amötü. ¹³ Petero akökö ha resi, ehe vo kalima mbara maako ru mo Roda, ayi ha loko zi dö mo ya'ba. ¹⁴ Mati mo owo gu Petero, mo rakyenyi aba ndra, mo ayéhu ha resi dë. Mo aho huléhu loko, ehe iya zi viðiyë henye Petero edü atörö ani. ¹⁵ Mora viði biya ayadanni zi mo, iyanni henye, "Yi vo nökyi." Mora mo zo kiya henye, ne Petero ra. Here zë iyanni henye, "Ne malayika ömo ra."

¹⁶ Petero zo kökö, le mi ndundu mo zë ayéhunni ha resi. Zë ongönni mo ehe zë na rakaga. ¹⁷ Petero ame'do kala nü aba zi zë zi torönni ti. Mo ayada hala Yere ika nü yaga témü kamba. Mo iya kpa henye, "Ayade zi Yemisi ehe zi öndu maakowe kö'du ma o'do rë nü ne." Tapëti mo, mo ila bi nani ehe i'bë bi maako.

¹⁸ Mi damündö vere, vo kanya ma edinni bi kongo rasösu kyedre aba, ehe rakaga aba kö'du a'di okö zi Petero. ¹⁹ Heroda i'dü kö'du zi vo kanya 'bénnye zi mo koma, mora du i'jannü mo dë. Here mo ako'jo ha vo kanye, ehe i'dü zë zi kofo. Tapëti nenye, Heroda ila Yudiya i'bë zi lima mi Kasariya yaa.

Koli 'ba Heroda

²⁰ Heroda ehe viði 'ba Tiyere ehe Sidoni na kamo oka ma kölö maako aba. Here gboko témü zë i'benni Balatusu kongo, ma

kölö témü viði kyedre mi turu 'ba Heroda. Zë alélunnii da Balatusu henye nombanni zi rakyeyi ko'do mi kutë gawo 'bëzë ehe Heroda, ga kö'du dakanjo 'bëzë i'ja wakonyo 'bënii ta bi ma Heroda na vo do mo.

²¹ Mi kadra ma zë ombanni do mo, Heroda ayi usu rë nü mi bongo 'ba yere. Mo alima da kyiti 'ba vurë éni. ²² Vidi agbögö hë nnii iyanni henye, "Ame'do ndra kaa Wiri ta da vidi kora!" ²³ Kandi malayika kazi Yere ostra mo akanjo, ga kö'du mo oba wakoro 'ba Wiri. Kuruwë onyonni Heroda ehe oli.

²⁴ Kö'du kise 'ba Wiri zo rë nü pere. ²⁵ Tapëti Baranaba ehe Sawolo o'dönni lœ ma utu zë zi ko'do mo ne ku, a'banni Yerusalem, ehe obanni Yowani Marako kpa nnii aba.

13

Baranaba ehe Sawolo

¹ Mi kutë viði 'ba kanisa 'ba Atiyökö nëbi maakowe ehe vo komoyandiye edinni. Zë ra Baranaba, Simiyono aka'jo kpa Nigara, Lusiyosi témü Sirënë, Manani mo aboka 'ba yere Heroda ma kara, ehe Sawolo. ² Mati zë edinni Yere yeto ehe ha koro, Lawo Laka iya henye, "Inziye Baranaba ehe Sawolo zi lœ mati minzi zë zi ko'do." ³ Here tapëti ha koro ehe mötu, zë i'dünni kala nnii dë zë, ehe utunni zë da géri 'bënii.

Baranaba ehe Sawolo mi Seyipurusu

⁴ Lawo Laka utu Baranaba ehe Sawolo zi Selesiya, ehe ta ani zë i'benni da rutu 'ba Seyipurusu.

⁵ Zë okönni Salamisi, ayetonni kö'du kise 'ba Wiri yeti mi bi 'ba mötuwe 'ba Yude. Yowani Marako edü zë aba kaa vo wakonyi.

⁶ Baranaba ehe Sawolo umunni da rutu zi Papahösi. Ani zë i'janni kora maako témü Yude, ru mo wis 'ba Yesu. Mo vo móri ehe nëbi vo ndöndo. ⁷ Mo o'do lœ kpa zi

Serigisu Pawolosi, yere 'ba rutu ne.

Serigisu Pawolosi, vo kö'du yolo, omiba zi kowo kö'du kise 'ba Wiri, ehe mo utu lütu kö'du Baranaba ehe Sawolo.⁸ Mora Barayësu vo möri, ru mo maako Elimasi, awasa kö'du 'bëzë ne. Mo ayonzo zi yere sesi kazi koma mii Yësu.⁹ Here Sawolo, ru mo maako kpa Pawolo, oso ndo Lawo Laka aba, mo ongo bi mbiyi da Elimasi¹⁰ ehe iya henye, "Yi wisi 'ba Satani! Yi vo ndondo ehe vo wehe 'ba kö'du laka. Ndala aba, atoro ta bi me'do kyenyë kiya ra gëri tñyö 'ba Yere?"¹¹ Yere omiba ti'bë riti kï'di zi yi, yi ko'do yaa na vo komoköndu. J'bø dekpe zi bikanyi 'ba kadra kongo."

Kandi komo kora ne ayofu matutu köndu aba, ehe mo i'bë toko vidi maako koma zi ni gaga kala aba.¹² Mati yere ongo kö'du mati o'do rë ni ne, mo rakaga aba mii kö'du yandi ga kö'du 'ba Yere ne. Here mo oma mii Yere.

Pawolo ehe Baranaba mii Atiyoko Pisidiya

¹³ Pawolo ehe oka maakowe eti ilanni Papahosi ehe i'bënni zi Paga mi Pambaliya, mora Yowani Marako ila ze i'bë hulëhu mii Yerusalem. ¹⁴ Koso ze ne i'bënni dagba kazi Paga zi Atiyoko mii Pisidiya. Here mii ko'do 'ba ralawo aba ze i'bënni mii bi 'ba mötu ehe alimanni akaño. ¹⁵ Tapëti kö'du ko'jo tëmi kö'du kï'di ehe wayöruwë 'ba nëbiyë, vo dagbe utunni vidi maako zi yada zi Pawolo ehe Baranaba henye, "Aboka me, èzë édiyë kö'du maako aba zi kiya mati akakonyi vidi, iye."

¹⁶ Pawolo ènyi riÿe. Mo o'do kala ni, ehe ame'do, iya henye, "Vidi 'ba Yiserele, ehe vidi maako 'ba tu'dee kpa mati édinni mötu Wiri, oze mbili ye. ¹⁷ Wiri 'ba Yiserele inzi zutu 'bezee, ehe mo ila vidi 'bezee kaa vo leze mati édi alimanni Ezipeto. Ani mo o'do ze

na kyigo. Here kyigo gärrä 'bëni aba, mo ayasi zë yaga.¹⁸ Ko'o butësowo mo ongo gë zë mii da liipi. ¹⁹ Tapëti mo ayanja tu'dë madomoriyö mii Kanana, mo i'di dakanjo 'bëzë zi vidi 'bëniyë kaa drivu. ²⁰ Nenye o'do rë ni iri koo lamisowo 'butëmuyi."

"Tapëti kadra nani, Wiri i'di vidi 'bezee na vo vurëe le mii kadra 'ba nëbi Samowele.²¹ Here vidi ombanni yere. Wiri i'di zi zë Yere Sawolo, wisi 'ba Kisi ta dalinjø 'ba Benyimona. Mo iri koo 'butësowo.²² Tapëti Wiri iri Sawolo, i'di Dawidi na yere pëti mo. Wiri iya ga kö'du mo henye, 'Dawidi wisi 'ba Jese édi kyinë 'ba vidi ma o'do ma ndra na rakyenyi. Mo o'do wa biya, mati momba mo zi ko'do.'²³ Tëmi kozo 'ba kora nenye, Wiri ika vo wayomo Yësu zi Yiserele, kaa alömu."

²⁴ "Mora gba kazi Yësu ayi dë, Yowani édi ayada zi vidi biya mii Yiserele zi dë nnii koto hulëhu zi Wiri ehe baptasi kiri.²⁵ Mati loo 'ba Yowani édi ku kara zi rë ni kinde, mo iya henye, 'Asosu 'be ma èyi ra? Manza dë vidi mati édiyë bi mo kisi. Owowe mo édi tayi. Mo atayi 'da, ehe manza dë laka zi kamoka òmo kinga.'"

²⁶ "Öndu me, kozowe 'ba Abarayama, tu'dee biya mati édinni kinye Wiri mötu, kö'du kise 'ba wayomo nenye utu zi ze. ²⁷ Vidi 'ba Yerusalem ehe vo dagba 'bëzë ayolönni dë èyi ra Yësu. Mandere zë ayolönni kpa dë mii me'do 'ba nëbiyë mati édi ako'jonnii mii ko'do 'ba ralawo biya. Zë o'dönni me'do 'ba nëbiyë ayi ku tñyö vurë kikye aba ra Yësu.²⁸ Gbì le èzë i'ja kö'du maako dë le zi Yësu kï'di zi kofo, zë nduwë ha Pilato ko'jo zi mo kofo. ²⁹ Tapëti o'dönni wa mati nëbiyë ayörunni kö'du Yësu, oba mo akaño ta da taka ehe i'di mii ogo."

³⁰ “Mora Wiri injé mo témí koli.
³¹ Ko'do lakyi aba Yésu alaya zi
 vidi mati i'benni mo aba témí Galilaya zi Yerusalem. Yaanya
 aba édinni kö'du mo yada zi vidi
 'bezee. ³² Ze kinye zi yada zi ye
 kö'du yöyö. Wa mati Wiri alomu
 zi zutu 'bezee, ³³ na ko'do, yaanya
 aba mo o'do ku zi ze Yésu kinjé
 aba zi didi. Édi kaa Wayeto 'ba
 Dawidi ma riyyi iya henye,
 'Yi wisi ama ra,
 ndenye mayi ku na 'Bu yi.' ”

³⁴ “Wiri injé Yésu témí koli ehe
 ila ida rō mo dē zi teje. Édi kaa
 Wiri iya,

‘Ma ki'di zi yi wa laka mati ma
 lömu zi Dawidi.’
³⁵ Ehe mi Wayeto 'ba Dawidi
 maako iya henye,
 ‘Ila vidi laka 'beyi ne dē zi teje mi
 ogo.’

³⁶ Mati Dawidi édi gba na didi, mo
 oro Wiri. Here tapeti mo oli, usu
 mo mi ogo 'ba zutu 'bomowe, ehe
 ida rō mo enje. ³⁷ Mora vidi mati
 Wiri injé témí koli, ida rō mo enje
 dē.”

³⁸ “Aboka me, kö'du kise ne édi
 henye, Yésu akila kö'du kyenyé
 'be! ³⁹ Kö'du ki'di 'ba Mosa o'bō
 dē e ko'do tinyö témí kö'du kyenyé
 'be biya. Mora vidi ma édi koma
 aba mi Yésu, Wiri ako'do mo
 tinyö. ⁴⁰ Édiyé komokandi aba
 kazi, kö'du ma nəbi iyanni ne
 mo'do rē ni dē zi ye. Zé iyanni
 henye,

⁴¹ ‘E vidi ma o'de lasa ra Wiri,
 édi rakaga aba ehe akoli.

Ma ko'do wa maako mi kadra 'be,
 o'be dē zi koma,
 ézé vidi maako ayada le zi ye.’ ”

⁴² Mati Pawolo ehe Baranaba
 édinni ku bi 'ba mötu 'ba Yude
 kila, vidi alenzenni zé zi kiya
 kyo kö'du kölö nenyee ko'do 'ba
 ralawo vere aba. ⁴³ Tapeti mötu,
 Yude kayo ehe tu'de kayo ma
 édinni Wiri mötu ne, i'benni zé
 eti. Pawolo ehe Baranaba alenze

zé biya zi lima mi rakyeyi 'ba
 Wiri.

⁴⁴ Mi ko'do 'ba ralawo vere,
 vidi biya 'ba mi gawo ayinni zi
 kö'du kise 'ba Yere kowo. ⁴⁵ Mati
 Yude ongonni vidi kayo nee, zé
 na mukumbé. Zé alidinni Pawolo
 ehe ame'donni na kyenyé ra kö'du
 biya mati mo iya ne. ⁴⁶ Mora
 Pawolo ehe Baranaba kazi tere
 iyanni henye, “Domba zi yada
 kö'du kise 'ba Wiri zi ye, gba
 kazi yada zi vidi maakowe. Mora
 ombe kö'du kise ne dē! Nenye
 ayada henye, ombe didi ma njburu
 njburu ne dē. Yaanya aba dedit
 ti'bé zi tu'dé. ⁴⁷ Yere i'di kö'du
 zi ze henye, ‘Mi'di yi kinye kaa
 bikanyi zi tu'dé, zi koba wayomo
 'ba Wiri zi vidi mi dakanjo biya.’ ”

⁴⁸ Kö'du kise nenye o'do tu'dé
 na rakyenyi, ehe zé ayetonnii
 me'do 'ba Yere. Vidi biya ma inzi
 ku kö'du didi ma njburu njburu,
 here omannii mi Yere. ⁴⁹ Kö'du
 kise ga kö'du 'ba Yere apere rē ni
 biya mi dakanjo nenye. ⁵⁰ Mora
 Yude i'benni zi mbara kyigo ma
 erenni Wiri, ehe kora vo dagbe
 'ba gawo. Zé ofonni zé na kyenyé
 ra Pawolo ehe Baranaba, ehe
 ayetonnii zé yaza. Zé orenni zé
 yaga témí kapa 'ba dakanjo nenye.
⁵¹ Pawolo ehe Baranaba akyito
 durufu 'ba ga bi nani ta ndi nnii,
 ehe i'benni dagba zi Yikoniyyomu.
⁵² Mora vo lö'böwë 'ba ga ndi Yésu
 biya na rakyenyi, ehe osonni ndo
 Lawo Laka aba.

14

Pawolo ehe Baranaba mi
 Yikoniyyomu

¹ Pawolo ehe Baranaba
 ame'donni mi bi 'ba mötu mi
 Yikoniyyomu, ehe Yuda kayo
 ehe tu'de kayo omannii mi Yere.

² Mora Yude ma ombanni dē koma
 mi mo, o'donni tu'de maakowe
 na kamo ehe ofo rē nnii na vo
 wehe ra önduwë mi Korisito.

³ Pawolo ehe Baranaba alimanni
 ani kadra konda aba, me'do kö'du

'ba Yere kazi tere, ehe Yere i'di kyigo zi zë, zi kö'du koro ko'do ehe rakaga, mati akayada kö'du kise 'ba rakyéyi édi tñyö. ⁴ Vidi mì gawo 'ba Yikñiyömu ayolönni dë a'di zi sösu. Kya maakowe omanni mì gboko 'ba Yude ehe maakowe omanni mì vo lítuwë.

⁵ Ndundu mo aba, tu'dë maakowe ehe Yude, bi kölö vo dagba 'benni étü, ombannü mala ko'do zi ko'do zë na kyenyé ehe zë ku'du yitö aba brua. ⁶ Mati Pawolo ehe Baranaba ayolönni wa ma édi rë nì ko'do, zë ahonni mì dakanjo 'ba Lëyiköniya, ani mì gawo 'ba Liyisitra ehe Dëbë ehe bi ma kara dakapa dakanjo ne. ⁷ Ani zë nduwë kö'du yoyö laka ne yëti.

Pawolo ehe Baranaba mì Liyisitra

⁸ Mì Liyisitra, kora maako édi ani o'jo mo na ndü kene ehe o'bö dë zi lasi. ⁹ Kora ne édi mbili nì koze da me'do 'ba Pawolo. Mati Pawolo ongo mo édi koma aba mì Yësu zi ko'jo, ¹⁰ mo agbögbo hë nì iya henye, "Ényi riÿe!" Kora ne öfu riÿe ehe ayeto lasi toko. ¹¹ Mati vidi kayo ne ongönni wa ma Pawolo o'do ne, agbögbo hë nnì yaga mì ha 'ba Lëyiköniya, iyanni henye, "Wiriÿe ofönni rë nnì ku na vidi köndu ehe ayinni ku akaño zi ze!" ¹² Vidi i'dinni ru da Baranaba, Zeyusi, ehe i'dinni ru da Pawolo Hemoso, ga kö'du mo ra ame'do. ¹³ Yékelu 'ba Zeyusi édi kara ha bi tödu zi gawo kyedre. Vo karasa 'ba Zeyusi ika ise ehe döruwë ha resi 'ba gawo kyedre, ga kö'du mo ehe vidiyye ombannü zi ki'di wakumu zi zë.

¹⁴ Mati Pawolo ehe Baranaba ayolönni kö'du nenye, zë izanni bongö 'benni ahonni mì kutë vidi kayo ne hë nnì gbögbo aba henye, ¹⁵ "Ediyë kö'du nenye ko'do ga a'di? Ze vidi könduwë ra kaa e. Dika ze kö'du yoyö laka ra zi ye here zi ye kila wiri mbiya ma

kazi kö'du, ehe otö de zi Wiri ma didi, ma o'do komoriÿe, dakanjo, wini kyedre, ehe wa biya mì zë. ¹⁶ Mi kadra ma alaga, Wiri ila vidi ti'benni mì géri 'benni, ¹⁷ mora mo ayada mo édi ani témü wa laka mati mo o'do. Wiri utu mürë ta komoriÿe ehe o'do wa 'be mì yaka övu. Mo i'di wakonyo zi ye ehe o'do di'di ye na rakyenyi." ¹⁸ Gbi le tapëti Pawolo ehe Baranaba iyanni nenye biya, na kyigo zi zë yata vidi ta bi wakumu ki'di mo zi nnì.

¹⁹ Kya 'ba Yude témü Atiyökö ehe Yikñiyömu ayinni, ofönni vidi kayo ne na wehe ra Pawolo. Zë otrannü mo yitö aba ehe otönni mo yaga témü gawo kyedre. Asösunnü mo oli ku, ²⁰ mora mati vo lö'böwë atöto rë nnì toko ra Pawolo, mo oro riÿe ehe i'bë hulëhu mì gawo kyedre ne. Mì ko'do vere aba, mo ehe Baranaba i'benni zi Dëbë.

Pawolo ehe Baranaba a'bannü Atiyökö mì Siriya

²¹ Pawolo ehe Baranaba ayetünni kö'du yoyö laka ne mì Dëbë ehe vidi kayo ayinni na vo lö'böwë. Here zë i'benni hulëhu Liyisitra, Yikñiyömu, ehe Atiyökö. ²² Zë akyigönni vo lö'böwë ehe alenzenni zë zi limannü mì koma. Zë ayadannü zi zë henye, "Da tödu ze Damöku 'ba Wiri témü rayaza kyedre." ²³ Pawolo ehe Baranaba inzinni kyedree zi nnì mì kanisa biya na kölö kölö. Here zë oro hë nnì, amötunni, ehe i'dinni rënni zi Yere zi gë zë gaga, ma édinni koma aba mì Yere. ²⁴ Tapëti ti'bë kpuru Pisidiya, ze ayinni Pambaliya, ²⁵ ehe tapëti zë ayetünni kö'du mì Paga, here zë i'benni akaño zi Italiya.

²⁶ Ta Italiya i'benni zi Atiyökö mì Siriya. Ani vo lö'böwë kyere dagba i'dinni zë zi Wiri gë zë kongo, mati édinni loo ko'do, yaanya aba loo inde rë nì ku.

²⁷ Tapëti tsko mii Atiyoko, zë ako'jonnì kanisa bi kólö. Zë ayadannì zi vidi wa ma Wiri akonyi zë zi ko'do, ehe hala mo o'do zi tu'dëe zi koma. ²⁸ Here zë alimannì ani vo lõ'bö eti mii kadra konda.

15

Ratoto mii Yerusalem

¹ Vidi kora maakowe ayinni ta Yudiya zi Atiyoko ehe ayetonnì yandi önduwë 'ba Korisito, iyanni henye, "Ayomö zë dë nje ëzë anbete zë ku kaa Mosa ayandi." ² Pawolo ehe Baranaba awasa hë nnì zë eti. Here kanisa ombo zi kutu Pawolo ehe Baranaba ehe vidi maakowe zi ti'bëe Yerusalem zi me'do mii kö'du nenyi zi vo lituwë ehe kyedree mii Yerusalem. ³ Here kanisa utu zë. Mati zë edinni ati'bë, zë i'bënni kpuru Ponisiya ehe Samariya, ehe ayadannì hala tu'dëe oto dë nnì ku zi Wiri. Kö'du yoyö nenyi o'do önduwë biya na rakyenyi.

⁴ Mati kora ne okonnì mii Yerusalem, kanisa iri zë kalakydre aba, ehe vo lituwë kyedree eti. Pawolo, Baranaba ehe vidi ma ayinni zë eti, ayadannì biya zi zë wa ma Wiri o'do kpuru kazi zë. ⁵ Here kya 'ba vo koma maakowe mati zë kpa Farasiye, zë ɔrçonnì riyë iyanni henye, "Tu'dëe ma njbete zë, ehe moronni kö'du ki'di 'ba Mosa."

⁶ Vo lituwë ehe kyedree atots rë nnì me'do mii kö'du nenyi.

⁷ Ame'donni kadra konda aba. Here Petero ényi riyë ehe iya henye, "Önduwë, ayole ku henye, kyere mii kadra ma alaga, Wiri inzi ma tëmi kutëe henye tu'dëe akowonni ta dami'di ha ma kö'du yoyö laka ehe koma. ⁸ Wiri mati ayolo a'di ra édi mii di'di vidi biya, mo ayada mo ombo zë ku, Lawo Laka ki'di aba zi zë, kaa mo i'di zi ze. ⁹ Wiri o'do zë dë kutu ta re ze. Mo o'do di'di zë ɔnbalala koma aba. ¹⁰ Yaanya aba, kö'du

a'di ediyë yonzço Wiri, wa yeto ki'di gu vo lõ'bö nenyee? Wakinjë nenyi ayeto ndra le ze ehe zutu 'bezze o'bö dë kinjë. ¹¹ Mora doma henye, akayomo ze waki'di 'ba rakyeyi aba kazi Yere Yesu, kpa kaa tu'dëe."

¹² Vidi biya alimannì liwo mati ownoni Baranaba ehe Pawolo ayadannì hala Wiri o'do kö'du koro, kyinë kyigo 'beni, ehe rakaga zi tu'dëe kpuru kazi zë.

¹³ Tapëti zë indenni me'do ku, Yemisi iya henye, "Önduwë, oze mbili ye zi ma! ¹⁴ Simona ayada henye hala Wiri ayi mii kadra ma dagba zi tu'dëe, ehe o'do kya maakowe na vidi eni. ¹⁵ Me'do 'ba nébiyé ida ré ni ku kö'du kiya 'bama aba. Édi na yoru,

¹⁶ 'Ma kata'ba ehe kuvö lôhu loko 'ba Dawidi ma alepi.

Ma kuvö tëmi rayana 'bomo ehe ko'jo mo riyë lôhu,

¹⁷ here vidi ma ɔsonni ehe tu'dëe, mati ma ko'jo zi tédinni vidi 'bama,

akomannì Yere.

Ma Yere ra, miya wa nenyee.

¹⁸ Ma ayada zë mii kadra ma alaganni kyere.'

¹⁹ Here ma sôsu dë da ki'di wakinjë yeto da tu'dëe, ma edinni ku dë nnì kopi zi Wiri. ²⁰ Da yoru ehe nje yada zi zë, anza dë zi konyo wa maako ma i'di ku zi wiri mbiye, anza dë zi ndoro ko'do, anza dë zi konyo ida 'ba ngötü maakowe mati urü gu mo, ehe anza dë zi konyo yama. ²¹ Ga kö'du ki'di 'ba Mosa ayëti ku mii gawo biya mii koo lakyi, ehe ta ga ko'do 'ba ralawo biya édi ako'jo mii 'ba mötu 'beze.

Waraga zi tu'dë ma edinni koma aba mii Yere

²² Vo lituwë ehe kyedree, ehe biya vidi 'ba kanisa ombannì zi kutu kya kora 'bënni maakowe zi Atiyoko zi ti'bënni Pawolo ehe Baranaba eti. Zë inzinni Sila ehe

Yudasi, mati ako'jo kpa Barasaba, zë ra na vo dagbe 'ba önduwë.
²³ Zë ayörunnï waraga iya henye, "Ze vo lïtuwë, ehe kyedree, ze önduwë dutu wamëtë zi ye biya tu'dë mati vo lö'böwë 'ba Yere më Atiyoko, Siriya ehe Silisiya."

²⁴ "Dowo ze henye, vidi maakowe ta kinye, o'donnï yë rasösü aba, ga kö'du ma zë iyanni, mora dutu zë dë. ²⁵ Here da totò re ze ehe domba ku zi kinzi kya kora maakowe kutu zë zi ye, nï aboka laka 'beze Baranaba ehe Pawolo eti. ²⁶ Kora nenyee i'di didi nni ku kö'du 'ba Yere Yesu Korisito. ²⁷ Dëdi kpa kutu zi ye Yudasi ehe Sila, zë ra akayadannï zi ye hë nni aba, kpa kaa da yöru. ²⁸ Lawo Laka ayada zi ze henye, dï'di ze kya wakinjë maako dë ndra zi ye ta da ma nenyee: ²⁹ anza dë zi konyo wa maako ma i'di ku zi wirü mbiye, anza dë zi konyo yama, anza dë zi konyo ida 'ba ngötu maakowe mati urü gu mo, ehe anza dë zi ndoro ko'do. Ezë o'de kö'du nenyee, ako'de na laka. Dutu wamëtë 'beze zi ye."

³⁰ Kora sowo ne ilannï Yerusalem ehe i'benni Atiyoko. Here zë ako'jonnï vidi 'ba kanisa bi kölö ehe i'di waraga ne zi zë. ³¹ Mati waraga ne ako'jo, i'di rakyigö ehe rakyenyi kyedre zi zë. ³² Yudasi ehe Sila zë ku nébiyë, zë iyanni kö'du kayo mati i'di kyigo zi önduwë. ³³ Kora mati zë ta Yerusalem, tapëti alimannï kadra maako aba më Atiyoko, zë ényinni ta'ba zi vidi mati utunni zë. Önduwë iyanni zi zë henye, "I'bëe na rakyeyi." ³⁵ Mora Pawolo ehe Baranaba alimannï nduwë më Atiyoko. Ani zë ayandinni kö'du ehe ayëtinni me'do 'ba Yere, vidi kayo maakowe eti.

Pawolo inye rë nni Baranaba aba

³⁶ Kadra maako aba yaa, Pawolo iya zi Baranaba henye, "Di'bë ze huléhu ehe ti'bë kongo önduwë më Korisito më gawo biya mati da yëti me'do 'ba Yere më zë. Here da kayolo ze hala zë édinni ako'do."

³⁷ Baranaba ombo zi Yowan koba, ru mo vere Marako. ³⁸ Mora Pawolo ombo dë, ga kö'du mo ila zë më Pambaliya ehe mo orç ku ta bi loo ko'do zë eti. ³⁹ Pawolo ehe Baranaba awasa hë nni, ehe vidi kölö témii zë i'bë geri 'bënii kutu. Baranaba oba Marako ehe i'benni Seyipurusu, ⁴⁰ mora Pawolo inzi Sila ehe i'benni geri ma kutu. Önduwë më Korisito i'dinni zë ku da kala Wiri. ⁴¹ Pawolo i'bë kpuru Siriya ehe Silisiya vidi 'ba kanisa ko'do zi kyigo.

16

Timotiy o'do loo Pawolo aba ehe Sila

¹ Pawolo ehe Sila a'banni zi Dëbë ehe Liyisitra. Ani vo lö'bö maako alima ani, ru mo Timotiy. Ma mo Yuda ra ehe vo koma, mora 'bu mo témii Girigü.

² Önduwë më Korisito më Liyisitra ehe Yiköniyömu iyanni kö'du laka ra Timotiy, ³ ehe Pawolo ombo mo zi ti'benni eti. Mora Pawolo anbete mo dagba, ga kö'du vidi 'ba Yude biya toko ani, ayolönni henye 'bu 'ba Timotiy témii Girigü. ⁴ Mati zë i'benni témii gawo zi gawo agamo, zë ayadannii zi vidiyë a'di ra vo lïtuwë ehe kyedree më Yerusalem ombanni, ehe zi zë koro kö'du kira nenyee.

⁵ Kanise ayinni na kyigo më koma 'benni, ehe 'duwi vidi kayo i'di koma 'benni më Yere.

Rayada 'ba Pawolo më Trowasi

⁶ Pawolo aboka 'bënii eti 'benni kpuru témii Paragiya ehe Galatiya, ga kö'du Lawo Laka ila zë dë zi kö'du yëti më Asiya. ⁷ Tapëti zë okönni më Mayisiya, zë ayonzönni zi ti'bë më Bataniya, mora Lawo

Laka 'ba Yësu ila zë dë. ⁸ Here zë i'bënni dagba kpuru Mayisiya le ɔkɔnni zi Trowasi. ⁹ Yondɔ aba, Pawolo ongo rayada, vidi maako tëmi Mesedɔniya édi torɔ ani ehe lenze nü, iya henye, "Ayi Mesedɔniya zi kɔnyi zel!" ¹⁰ Tapëti Pawolo ongo rayada ne ku, da yeto gëri koma zi ti'bë Mesedɔniya. Da yɔlɔ ku Wirë ra ako'jo ze zi kö'du yöyö laka ne yëti ani.

Ludiya ayi na vo lö'bö 'ba Yere

¹¹ D'i'bë ze mbiyi tëmi Trowasi zi Samotresi baburu aba, ehe mii ko'do vere aba dɔkɔ ze mii Napolisi. ¹² Ta karani, d'i'bë ze mii Filipi, gawo mati dagba Roma iři mii Mesedɔniya. Do'do ze da kyo mii Filipi. ¹³ Mi ko'do 'ba ralawo, d'i'bë ze yaga ha resi 'ba gawo kyedre ne dakapa ranga, da sösü 'beze da ki'ja bi 'ba mötu ani. Da lima ze akano ehe da me'do zi mbara mati ayinni. ¹⁴ Ma kölö tëmi zë ra Ludiya, mo tëmi gawo kyedre 'ba Tayatira ehe mo vo bongo 'buluyë kogo dagba ra. Mo vo mötu 'ba Yere Wirë ra, ehe Yere ayëhu di'di mo zi kombaa da kö'du mati Pawolo édi kiya.

¹⁵ Here tapëti mo vo dakota 'bëni étii abapatisi zë, mo asesi zo ze lenze, "Ezé asösü ma tñyö mëdi koma aba mii Yere, ayi alima linjɔ 'bama." Ndundu mo aba, mo alélu de ze gbo.

Pawolo ehe Sila mii kamba

¹⁶ Mi ko'do kölö maako aba, ze da gëri 'beze zi ti'bë bi 'ba mötu, dandɔsi de ze wu'jë vo kalima aba. Mo édi dakyikyi aba mii nii here i'di kyigo zi mo zi yada kö'du ma gba ani. Tapëti kö'du nenyé ko'do, mo o'do kɔhi kyo zi kyedre 'bëniyë. ¹⁷ Wu'jë ne usu ga Pawolo, ehe kɔsi ze, ehe mo zo nduwë hë nii gbögbo, henye, "Kora nenyee vo kalima 'ba Wirë ma kyedre. Zë édinni ayada zi ye

hala zi yome." ¹⁸ Nenyé i'bë ko'do kayo aba. Ndundu mo aba, Pawolo ofɔ rë nii ehe iya zi dakyikyi na kamo, iya henye, "Mi ru 'ba Yësu Korisito, mii'di kö'du zi yi'kila wu'jë tisi nenyé!" Kandi dakyikyi ne ila mo.

¹⁹ Mati vo kyeti 'ba wu'jë vo kalima ne aylɔnni henye ga gëri 'ba kɔhi ko'do 'bëzë i'bë ku, zë irinni Pawolo ehe Sila ehe ikanni zë zi vo kalakonde mii bi 'ba wakogo. ²⁰ Zë ayadannii zi vo mü turu henye, "Yuda nenyee édinni ku gawo kyedre 'beze ne yanja! ²¹ Zë édinni ayada zi ze ko'do wa mati ze vidi 'ba Rome ila ze dë zi ko'do."

²² Vidi kayo alɔdrɔnni na radrɔko wehe aba da Pawolo ehe Sila. Here vidi 'ba mii turu iyanni zi vidiyë henye ote bongo 'bëzë, ehe i'dinni kö'du zi vidiyë zë ku'bö mɔvɔ aba. ²³ Tapëti waku'bö kyényë, i'di zë mii kamba, ehe ayada zi vo ga kamba kongo ne zi gë zë kongo laka kazi ahonnii. ²⁴ Vo ga kamba kongo ne o'do kaa mati ayada zi mo. Mo i'di zë mii kutë kamba ehe ida ndi zë nyɔri aba ra kulugbu yeto.

²⁵ Mi kutë yɔndo, Pawolo ehe Sila édinni amötu ehe ngala 'ba wayeto ya'bi aba zi Wirë, maboso maakowe édi 'bënni mbili nnii koze. ²⁶ Truku'du kinzikinzi kyigo ayi akohɔ kamba le hu mo aba. Ha loko ayëhu rë nni, ehe nyɔri alépi biya ta ndi mabosowe. ²⁷ Mati vo ga kamba kongo aliro ehe ongo ha loko ayëhu rë nii ku huwë, mo oba kulu 'bëni ehe ombla ku kara zi rë nii kofo, ga kö'du mo asösü 'bëni maboso ahonnii ku. ²⁸ Mora Pawolo agbögbo hë nii, "Ofo rë yi'dé! Vidi maako aho dë."

²⁹ Vo ga kamba kongo ako'jo kö'du wa'do ehe i'bë mii kamba. Mo alépi tese aba akano burutu Pawolo ehe Sila. ³⁰ Tapëti mo ayasi zë yaga tëmi kamba, mo

ako'jo hë zë iya henye, "A'di ra ma ko'do zi tɔmo?"

³¹ Zë aya'banni dö mo iyanni henye, "Oma mii Yere Yësu, ehe akayomoo yï. Nenye édi kpa tïnyö zi vïdï biya ma alima liñjö 'bëyi."

³² Here Pawolo ehe Sila ayadannü zi mo kö'du 'ba Yere, ehe kpa zi vïdï biya liñjö 'bomo. ³³ Mati gba na yɔndo, vo ga kamba kongo oba zë bi mati mo ato'bø kaka oñjo zë. Here mo biya vo dakota 'bëni éti abapatisi zë. ³⁴ Vo ga kamba kongo oba Pawolo ehe Sila liñjö 'bëni, i'di wa zi zë konyo. Mo na rakyenyi, ga kö'du mo i'di koma 'bëni ku mi Wiri ehe vo dakota 'bomewe kpa.

³⁵ Mi damündö vere aba, vo 'ba mi turuwë, utunni kya turu daköndu maakowe kö'du ki'di aba zi vo ga kamba kongo iya henye, "Ile Pawolo ehe Sila mi'bënni."

³⁶ Vo ga kamba kongo ayada zi Pawolo iya henye, "Vo mi turu i'dinni kö'du zi ye kinga yï Sila aba na dangölö. Yaanya aba i'bëe na rakyeyi."

³⁷ Mora Pawolo iya zi turu daköndu nee henye, "Ze vïdï 'ba Roma ehe turuwë 'ba Roma édi ze ku'bö ta da komo vïdï kayo, kazi vurë 'beze kiya. Zë u'dunnü ze mi kamba. Yaanya aba zë asosu 'bënni, zë ato'bønni ze kutu na liwo? E e, zë o'donnü dë! Zë ra mayinni kinye ehe ze yasi yaga."

³⁸ Mati turu daköndu ne ayada zi vo mi turu henye, Pawolo ehe Sila zë vïdï 'ba Roma, zë na tere. ³⁹ Zë i'bënni ako'joni hë zë kö'du 'ba wakila. Zë ayasinni zë yaga tëmi kamba ehe ako'joni hë zë, zi ti'bënni 'de tëmi gawo ne. ⁴⁰ Here

Pawolo ehe Sila i'bënni mbiyi liñjö 'ba Ludiya, ani zë ongonni önduwë, iyanni me'do 'ba rakyigo zi zë, ehe i'bënni gbo.

17

Riti mi Tasalanika

¹ Tapëti zë i'bënni kpuru Ambahipoli ehe Apoloniya, zë i'bënni dagba zi Tasalanika. Bi 'ba mötu 'ba Yude édi mi gawo kyedre nani. ² Here édi kaa 'duwi, Pawolo i'bë ani zi bi 'ba mötu, ehe mi ko'do 'ba ralawo wota mo ame'do zi vidiyé. Mo ame'do tëmi wayöruwë ³ zi yada zi zë henye, édi laka zi Korisito ki'ja riti, ehe édi laka mo ényi tëmi koli. Pawolo ayada kpa zi zë henye, "Yësu mati mëdi kö'du mo kiya, Korisito ra."

⁴ Kya maakowe tëmi zë omanni mi kö'du ma Pawolo iya, ehe ayinni na vo lö'bö kaa Pawolo ehe Sila. Tu'dë maakowe ehe mbara kayo mati vïdï ayolönni zë ndra omanni kpa mi kö'du kise ne.

⁵ Yuda maakowe, na mïkumbë ehe zë omanni vïdï 'ba kö'du kyényë ko'do maakowe mati alimanni toko ra bi 'ba wakogo zi yeto wehe ko'do mi gawo kyedre ne. Zé ombanni zi Pawolo kiri ehe Sila kika yaga zi vïdï kayo ne, ehe zë i'bënni zo mbiyi liñjö 'ba Jasono. ⁶ Mora mati zë i'janni zë dë ani, zë irinni Jasono ehe öndu maakowe éti. Zë obanni zë zi vo kalakonda 'ba gawo kyedre ehe hë nnï gbögbö aba henye, "Pawolo ehe Sila o'donnü kö'du kyényë ku ta bi ne biya. Yaanya aba, ayinni ku kinye ⁷ ehe Jasono iri zë kalakyedre aba liñjö 'bëni. Zë biya owenni kö'du ki'di 'ba Yere 'ba Roma ku, iyanni henye, vere maako ru mo Yësu, Yere ra." ⁸ Vo mi turu nenyee na rasösü, mati owonni nenyee. ⁹ Here zë o'donnü Jasono ehe maakowe éti zi kohi kopi dagba atehe 'da zë kila ati'bë.

Mi Beriya

¹⁰ Mi yɔndo kölö ne, önduwë utunni Pawolo ehe Sila zi Beriya, ehe tapëti zë okoni, i'bënni mi bi 'ba mötu 'ba Yude. ¹¹ Vidi 'ba

Beriya ndra na laka ta da viði 'ba Tasalanika, ga kö'du zë rakyenyi aba zi kö'du kise ne kiri, ehe ko'do ta ga ko'do, zë ayandinni wayöruwë, zi kongo özé kö'du nenyee tinyö. ¹² Kayo tëmi zë i'di koma 'bënni mi Yere, viði mbara Girigi mati viði ayçlonni zë ndra ehe viði kora kayo, ¹³ mora mati Yude mi Tasalanika owonnii Pawolo édi kö'du kise 'ba Wiri ne yëti mi Beriya, zë i'bënni ani ehe o'dönni viði kayo ne zi tédinni na vo wehe 'ba Pawolo. ¹⁴ Kandi önduwë utunni Pawolo akaño ha ranga, mora Sila ehe Timotiyö alima 'bënni mi Beriya. ¹⁵ Viði kora maakowe i'bënni na kowö Pawolo aba le kaa Atenisi, ehe a'banni kö'du aba zi Sila ehe Timotiyö zi tayinni kandi zi ni.

Mi Atenisi

¹⁶ Mati Pawolo édi bi Sila ehe Timotiyö kisi mi Atenisi, mo rasösü kyedre aba zi kongo wiri mbiya mi gawo kyedre ne. ¹⁷ Mo i'bë mi bi 'ba mötu 'ba Yude zi me'do zi Yude ehe zi viði 'ba Girigiyë ma erenni Wiri. Ko'do ta ga ko'do mo ame'do kpa zi viði mati mo i'ja bi 'ba wakogo. ¹⁸ Kya vo komoyandi Epikuriyöno maakowe ehe vo komoyandi Isitówkë maakowe awasa hë nnii kpa mo aba. Viði ako'jonnii kö'du henye, "A'di ra vo lumë nenyе ayonzo zi kiya?"

Maakowe iyannii henye, "Pawolo édi kö'du wiri 'ba vo leze ra yëti!" Zë iyannii here ga kö'du mo édi ame'do kö'du 'ba Yesu ehe ténry 'ba viði tëmi koli. ¹⁹ Zë ikannii Pawolo bi 'ba ratotö aka'jo Aropagusi, ehe iya henye, "Ayada zi ze, a'di ra kö'du yandi kyïyi 'beyi ne biya édi? ²⁰ Dowo ze ika kö'du rakaga maakowe da yolo zë dë mi me'do 'beyi ne a'di ra?" ²¹ Kpa ndra ta da wa maako, viði 'ba Atenisi ehe vo leze mati édi alimannii ani, ɔwɔ zi kowo ehe zi me'do kö'du wakyiyi maako.

²² Here Pawolo ɔro mi kutë bi 'ba Aropagusi iya henye, "Viði 'ba Atenisi, monge viði 'ba yëni ndra. ²³ Mati mëdi ti'bë kpuru bi kongo aba da wa mötuwë, mi'ja me'do da karasa: Zi wiri ma kazi yolo. Amötuwë wiri nenyе, mora tinyö ayole mo dë. Here momba zi yada kö'du mo zi ye."

²⁴ Wiri nenyе ra o'do damöku ehe wa biya mi mo. Mo Yere 'ba komoriyë ehe dakano ehe mo alima dë mi yekelu mati uvö kala viði köndu aba. ²⁵ Mo ombo wakonyi dë kazi viði maako. Mo i'di didi, lawo, ehe wa kpa biya zi viði. ²⁶ Tëmi viði kólö, Wiri o'do viði mati alimannii dakano, ehe mo o'do kadra ehe bi zi viði limannii d'omo. ²⁷ Wiri o'do nenyе biya, here zi ze ni koma, ehe tóko yaga, ehe ni ki'ja. Mora mo anza dë na kowö ta re ze, ²⁸ ehe mo i'di kyigö zi ze, zi lima, zi tehe, ehe zi tédë eyi 'bëni ze. "Ze gisi ɔmo," kaa vo ngala ya'bi 'be maakowe iyanni. ²⁹ Kyere ze gisi 'ba Wiri, da sösuwë dë henye, mo édi kaa wiri mbiya o'do yaga tëmi dahabo mandere manzede mandere yitö. Mo anza dë kaa wa mati viði köndu akasösü ehe ko'do. ³⁰ Koo mati alaga kyere naniye, Wiri ila nenyе biya ga kö'du viði ayçlonni dë a'di ra nedinni kö'do. Mora yaanya aba mo iya henye, viði biya ta bi ne moto dë nnii zi mo. ³¹ Mo ako'jö ko'do mo ku mati ako'do vurë viði 'ba damöku na laka. Ehe mo inzi kora ne, Yesu zi ko'do vurë. Wiri i'di yolo mo nenyе zi ze biya Yesu kinjë aba tëmi koli.

³² Kandi mati viði owonnii Pawolo iya, kora inje tëmi koli, kya zë maakowe ayetonni kogo. Maakowe iyannii henye, "Da kowo ze yi ame'do ga kö'du nenyе kadra maako aba löhu." ³³ Mati Pawolo ila bi 'ba ratotö ne ku, ³⁴ kya kora maakowe i'dönni koma 'bënni mi Yere ehe i'bënni Pawolo aba. Ma kólö tëmi viði 'ba ratotë ru mo

Danasiyösi, ehe mbara maako ru mo Damari ehe maakowe kpa kayo i'di koma 'benni mi Yere.

18

Pawolo mü Koriti

¹ Pawolo ila Atenisi i'bë Koriti, ² ani mo i'ja Akuwila, kora maako Yuda ra tëmi Poniyitusu. Anza na konda ta ga ma nenyé, Akuwila ayi ta Italia mbara 'bënì Pirisila aba, ga kö'du Yere Kulidasi i'di kö'du Yude biya zi Roma kila. Pawolo i'bë zi kongo Akuwila ehe Pirisila ³ ehe i'ja zë vo loko da'börö kuvowë ra. Pawolo kpa vo loko da'börö kuvö ra, here mo alima zë étì ehe o'donnii lōga bi kölö. ⁴ Mi ko'do 'ba ralawo biya, Pawolo i'bë bi 'ba mötu 'ba Yude. Mo ame'do zi Yude ehe tu'dë maakowe ehe ayonzo zi zë kopí.

⁵ Mora tapëti Sila ehe Timotiy ökonné ta Mesedoniya, mo ayanja kadra 'bënì biya zi yeti kö'du zi Yude Yësu mo Korisito ra. ⁶ Ndundu mo, zë ofo rë nnü dö mo alidinni mo. Here mo akohö durufu ta ra bongo 'bënì ehe iya zi zë henye, "Wa mati o'do rë nü zi ye, atëdi kö'du lïtë 'be ra! Ayanje ru ma dë. Yaanya aba ehe dagba ani mëdi ti'bë yeti zi tu'dë maakowe." ⁷ Pawolo idra rë nü linjö 'ba kora maako ru Tito Jusitusu mo vo mötu zi Wiri, ehe linjö 'bomo kara dakapa bi 'ba mötu. ⁸ Kurusipo ra vo dagba 'ba bi 'ba mötu ne. Mo ehe vidü biya mi dakota 'bomo i'di koma 'benni mi Yere. Ma kayo maakowe mi Koriti ownoni kö'du kise ne kpa, ehe vidü biya mati koma aba mi Yere abapatisi zë.

⁹ Yondo kölö maako aba, Yere ame'do zi Pawolo tëmi rayada iya henye, "Ere dë, zi sesi kö'du yeti nduwë dagba. Oro dë! ¹⁰ Ma yi aba, ehe vidü o'donnii wa maakowe dë zi yi. Vidü kayo mi gawo kyedre nenyé, 'bama ra.' ¹¹ Pawolo alima mi Koriti koo kölö ehe yehe

modaka, vidi yandi me'do 'ba Wiri aba.

¹² Mati Galikö Yere 'ba Akasiya, kya Yuda maakowe ayinni bi kölö ehe irinni Pawolo. Zë ikanni mo bi 'ba vurë ¹³ ehe iyanni henye, "Kora nenyé edü yonzo zi vidi 'beze ko'do zi mötu Wiri mi géri mati kö'du ki'di 'beze omba dë." ¹⁴ Gba kazi Pawolo me'do, Galikö iya henye, "Ëzë edü vurë kiya ra kora nenyé, na vo kö'du kyenyé kö'do mandere wa maako eme dë, ma kowo me'do 'beyi ne. ¹⁵ Mora kyere nje me'do 'ba ha, ru ehe kö'du ki'di 'be, onge go mo na bi de. Momba dë zi vurë ma here ne, kiya." ¹⁶ Here mo utu zë yaga bi 'ba vurë. ¹⁷ Vidi ne irinni Sositenisi, vo dagba bi 'ba mötu 'ba Yude, u'bönni mo komo bi 'ba vurë. Mora du kö'du ne ogó dë da Galikö.

Pawolo a'ba Atiyoko 'ba Siriya

¹⁸ Tapëti lima 'ba Pawolo yaa vo lö'bö 'ba Yere eti miü Koriti, mo iya zi zë alime gbo ehe i'bë Siriya, Akuwila aba ehe Pirisila. Mora gba mo i'bë dë, mo atetë dë nü bi 'ba Senesiriya ga kö'du mo o'do lömu zi Wiri. ¹⁹ Mati zë ökonné Efeso, Pawolo ila Pirisila ehe Akuwila. Mo i'bë bi 'ba mötu zi me'do zi Yude ani. ²⁰ Zë ako'jonne ho mo zi lima ani na konda, mora mo omba dë. ²¹ Mo ayada zi zë alime gbo, ehe iya henye, "Ëzë Wiri ila ma, ma tayi huléhu." Here mo ila Efeso.

²² Pawolo i'bë zi Kasariya, bi mati mo amëtë kanisa. Here mo i'bë dagba Atiyoko. ²³ Tapëti lima 'bomo tisi ani, mo ila ehe i'bë zi bi kayo mi Galatiya ehe Paragiya. Mo akonyi vo lö'böwë ani zi tayinni na kyigö mi koma benni.

Apolo mü Efeso

²⁴ Yuda maako ru mo Apolo ayi zi Efeso. Apolo o'jo mo mi gawo kyedre 'ba Alikazenderiya. Mo vo kö'du yolo 'ba wayoruwe 'ba

Wirī kayo. ²⁵ Mo ayɔ̄lɔ kö'du 'ba géri 'ba Yere kpa kayo, ehe mo ēdī ame'do mī mo, da kö'du kombə kyedre aba. Wa mati mo ayandi kö'du Yēsu ēdī tīnyō, mora mo ayɔ̄lɔ nje bapatisi 'ba Yowani. ²⁶ Apolo ayeto me'do kazi tere bi 'ba mötu. Mati Pirisila ehe Akuwila owonni mo, zé obanni mo liŋo 'benni ehe akonyinni mo zi yɔ̄lɔ kö'du 'ba Wirī na laka.

²⁷ Apolo om̄ba zi tī'bē zi Akasiya. Here önduwē ayörunn̄i waraga ayada zi vo lō'bōwē mati ēdinn̄i ani ne, zi mo kiri kalakyledre aba. Tapēti Apolo ok̄o mī Akasiya, mo na wakonyi kyedre zi vīdī biya mati i'dī koma 'benni mī Yere Yēsu ga kö'du wakū'dī 'ba rakyeyi 'ba Wirī. ²⁸ Mo alēpi mī ha wasa Yude ét̄i, ehe ta da komo vīdī kayo. Mo oba tēm̄i wayōruwē zi yada henye, Yēsu mo Korisito ra.

19

Pawolo mī Efeso

¹ Mati Apolo ēdī mī Koriti, Pawolo i'bē kyēt̄i dakan̄o, ehe ok̄o mī Efeso. Ani mo i'ja kya vo lō'bō 'ba Yere maakowe. ² Mo ako'jo hē zé iya henye, "Mati i'diyē koma 'be mī Yēsu, i'dī Lawo Laka ku zi ye?" Zé aya'bann̄i dō mo iyann̄i henye, "E e, gba dowo ze kö'du 'ba Lawo Laka dē."

³ Pawolo ako'jo hē zé iya henye, "Here, bapatisi 'ba a'di ra iřiyē?" Zé aya'bann̄i dō mo iyann̄i henye, "Bapatisi 'ba Yowani."

⁴ Pawolo aya'ba dō mo iya henye, "Yowani abapatisi vīdī, here zi dē nn̄i koto zi Wirī. Mora mo ayada kpa zi zé, vīdī maako ēdī tayi, ehe zé aki'dī koma 'benni mī mo. Yēsu ra vīdī mati Yowani ēdī ame'do kö'du mo."

⁵ Tapēti vīdī owonni Pawolo iya nenye, abapatisi zé mī ru 'ba Yere Yēsu. ⁶ Here, Pawolo i'dī kala nī dē zé. I'dī Lawo Laka ku zi zé ehe zé ame'donni ha kazi yɔ̄lɔ maako

aba, ehe kumē me'do. ⁷ Ani ēdī kaa kora 'butē dōmoriyō mī gboko nenye.

⁸ Yehe wota aba, Pawolo i'bē mī bi 'ba mötu 'ba Yude, ehe ame'do vīdī ét̄i kazi tere kö'du damöku 'ba Wirī. Mo ayonzo zi dē zé lēlu, ⁹ mora maakowe tēm̄i zé na vo kazi kö'du kowo, ehe ombanni dē zi koma. Ta da komo vīdī kayo, zé iyann̄i kö'du kyēnyē ra géri 'ba Wirī. Pawolo ila zé, ehe oba vo lō'bōwē nī aba zi loko yandi 'ba Tiyerenisi. ¹⁰ Mo ame'do ani 'duwī koo riyō, le Yude biya ehe tu'dē maakowe mī Asiya owonni kö'du kise 'ba Yere.

Gisi 'ba Seva

¹¹ Wiri i'dī kyigo zi Pawolo kö'du koro ko'do. ¹² Vīdī obanni mandil̄i ehe bōnḡo mati ise ida ra Pawolo, ehe zé injēnn̄i zé, zi vīdī biya mati na rakōo. Biya vīdī mati na rakōo ak̄o'jo, ehe dakyikyi i'benni yaga. ¹³ Kya kora Yude maakowe, i'benni tokō yōnzo zi kore dakyikyi yaga mī ru 'ba Yere Yēsu. Zé iyann̄i zi dakyikyi henye, "Ayi yaga mī ru kōlō 'ba Yēsu, mati Pawolo ēdī ayēti!" ¹⁴ Gisi kora madōmoriyō 'ba kyedre 'ba vo karase 'ba Yude, ru mo Seva gisi 'bōmo ēdinn̄i ko'do nenye.

¹⁵ Ko'do maako aba dakyikyi iya zi zé henye, "Ma yɔ̄lɔ Yēsu, ehe mowo kö'du Pawolo, mora yī 'bēyī éyī?"

¹⁶ Mora kora mati dakyikyi aba mī nī ne, öfu dē zé ehe u'bō zé. Zé ahonni yaga ta loko, na ga mbiya ehe ḷo'j̄o aba. ¹⁷ Mati Yude ehe tu'dē maakowe mī Efeso owonni kö'du nenye, zé tere aba, here zé ayetonni ru 'ba Yere Yēsu. ¹⁸ Yaanya aba vo lō'bō kayo odro hē nn̄i ga kö'du kyēnyē mati nēdinn̄i ak̄o'do. ¹⁹ Kya maakowe mati na vo möri ne, ikann̄i buku 'benni ehe o'bō zé komo vīdī kayo. Buku nenyee ogo kpuluku 'butēmuyi kohi ḷbiriri.

20 Here kö'du kise 'ba Yere apere
rē nī, ehe ayi ndra na kyigo.

Kö'du kï'di kowe mï Efeso

21 Tapëti kö'du nenye biya o'do
rē nī ku, Pawolo om̄ba zi tï'bë
Mesedoniya ehe Akasiya da géri
'bënï Yerusalem. Pawolo iya
henye, "Ta nani ma katï'bë gba zi
Roma." **22** Here mo utu vo konyi
'bënï riyö, Timotiyö ehe Eresito
zi Mesedoniya. Mora mo alima
nduwë tisi mï Asiya.

23 Mï kadra nani kö'du kyényë
o'do rē nī mï Efeso ga kö'du Géri
'ba Yere. **24** Vo toka 'ba manzede
kuku maako ru mo Demetrisi édi
lœ 'bënï aba, ko'do wîri mbiya
'ba Aratemisi témï manzede. Zë
mati o'donnï lœ zì mo, i'jannï kohi
kyo. **25** Demetrisi ika bi kôlô vîdï
mati mï lœ kôlô ne, ehe iya henye,
"Aboka me, ayole dëdï lima na
laka ga kö'du nenye. **26** Mora
tinyö onge ku, ehe kowo hala kora
nenye Pawolo édi vîdï kayo kofo,
anza dë nje mï Efeso, mora ta ga
bi ne biya mï Asiya. Mo iya henye,
wîri mati ze vîdï köndu dëdï ko'do
mo ne, anza wîri ma tinyö ra dë.
27 Vîdï biya akayeto kö'du kyényë
kiya ra lœ 'beze. Vîdï atörönnï ta
bi koro wîri kyedre 'ba Aratemisi,
mati édi mötu mï Asiya ehe biya
mï damöku ne."

28 Mati vîdï 'ba lœ owonni
nenye, ényinni na kamo ehe
ayetonni hë nnï gbögbö, "Kye-
dre ra Aratemisi, wîri 'ba Efeso."
29 Kandi gawo kyedre ne ku
ha gbögbö aba, ehe vîdï kora
maakowe irinnï Gayisu ehe Arisi-
tarisi, mati ayinni ta Mesedoniya
Pawolo aba. Here vîdï biya
ahonni bi 'ba ratoto 'ba gawo.
30 Pawolo na bi dë nï om̄ba tï'bë
komo vîdï kayo, vo kome ilanni
mo dë. **31** Kya 'ba vo kalakonda
maakowe mati na aboka 'bomowe
utunnï kö'du kise kpa zi mo, mo
lenze kazi tï'bë. **32** Vîdï kayo bi 'ba
ratoto ne, hë nnï gbögbö kö'du wa

maako, ehe agamowe kpa hë nnï
gbögbö ga kö'du maakowe. Da
vîdï biya na wîri wîri, ehe na kayo
témï zë ayolönni dë kö'du a'di
nayinni ḡo mo bi kôlô. **33** Vo dagba
'ba Yude adu'dunnï kora maako ru
mo Alekazende komo vîdï kayo,
ehe ayetonnï yada zi mo a'di ra
zi kiya. Mo ame'do kala nï aba zi
zë törö ti, ehe ayonzo zi mï kö'du
ne ya'ba, a'di ra édi tï'bë dagba.
34 Mora mati vîdï kayo ongönni
mo Yuda ra, zë biya agbögbö hë
nnï kadra riyö aba, "Kyedre ra
Aratemisi, wîri 'ba Efeso."

35 Ndundu mo aba vo mï turu
'ba gawo ne, o'do vîdï kayo zi
tëdi ti. Here mo iya henye, "Vîdï
'ba Efeso, vîdï biya mi damöku
ne ayolönni henye yékëlu édi mï
kutë gawo kyedre 'beze, ga kö'du
zi mötu kyedre wîri Aratemisi.
Éyi ra ayolö dë henye, kyinë mo,
mati alepi ta komoriyë, édi kinye?
36 Vîdï maako o'bo dë tandi ga
kö'du nenye. Here, alime ti, o'de
kö'du kyényë maako dë. **37** Ike
kora nenyee kinye, anza dë le, zë
ra olönni yékëlu mandere lidi wîri
'beze. **38** Ézé Demetrisi vo lœ 'bënï
ëti asusunni vîdï maako, dëdï ze
kalakonda aba, 'duwî bi 'ba vurë
édi na yéhu. Vurë akikye rë nï
da ani. **39** Ézé waako édi ndrä
ta da mati ombe, akakö'jo mï bi
'ba vurë. **40** Tapëti kö'du mati
o'do rë nï ndenyne, kyényë mo édi,
akasusu ze ra, na vo kö'du kï'di
pere. Wakila anza dë ga kö'du
biya 'ba kö'du kï'di pere ne, da
tö'be dë zi hu kö'du ma laka ne
kiya." **41** Tapëti kö'du nenye kiya,
mo apere ratoto ne, mo ayada zi
vîdï tï'bënni.

20

*Pawolo i'bë kpuru Mesedoniya
ehe Gürigi*

1 Tapëti ha gbögbö inde rë nï ku,
Pawolo ise kö'du zi vo lö'böwë ehe
ame'do me'do 'ba rakyigo zi zë.

Mo ila zë, ehe i'bë zi Mesedöniya.
² Kaa mati mo i'bë ta bi maako zi agamo, mo ame'do me'do 'ba rakyigö zi vo lö'böwë kö'du kise kayo aba. Ndundu mo, mo i'bë Girigö ³ ehe alima ani yehe wota. Pawolo ombo ku zi t'i'bë Siriya. Mora Yude o'dönni yere ro mo, here mo ombo zi t'i'bë hulëhu ta géri 'ba Mesedöniya. ⁴ Mo oba Sapatere wisi 'ba Piyasi ta Beriya, Arisitarisi, Sekandusu ta Tasalanika, Gayisu ta Dëbë, Timotiyö, ehe vidi riyo 'ba Asiya ru zë Tayihikasi ehe Trohimusu ni abo.
⁵ Zë i'benni dagba zi Trowasi, ehe isinni bi ze ani. ⁶ Tapëti karama 'ba mangolö'bö konyo kazi langa, dayi ze ta Filipi. Yaa ko'do da muyi' aba, di'ja zë mi' Trowasi, ehe da lima ani ko'do 'ba gima kölö.

Pawolo mü Trowasi

Mü dagba ko'do 'ba gima, da töö re ze wakonyo bi kölö. Pawolo ame'do zi vidi le mi' kute yöndö, ga kö'du mo ombo t'i'bë mündö aba. ⁸ Riyë mi' lokotorö bi ma dëdi re ze töö, ani lamba kayo edü. ⁹ Kora obi maako ru mo Yuteyusi edü alima mi' bingö 'ba loko. Mati Pawolo ame'do, ame'do na konda, Yuteyusi anano. Ndundu mo aba, mo i'bë ko'do ehe alepi' temi lokotorö ma wota 'ba riyë le dakajo. Mati injënni mo riyë, mo oli wëni ku. ¹⁰ Pawolo i'bë akanjo ehe idë rë ni da Yuteyusi. Mo iri mo mi' kanza ni ehe iya henye, "Asosuwë dë! Mo edü na didi." ¹¹ Tapëti Pawolo i'bë hulëhu riyë mi' lokotorö, mo owe mangolö'bö ehe onyo. Mo ame'do le ra bi kezi ehe i'bë. ¹² Here zë obanni kora obi ne linjö na didi, ehe zë rakyenyi aba.

Ta Trowasi zi Meletusu

Dëbë ze dagba zi baburu ehe dëbë baburu aba zi Asoso, ehe domba t'i'bë zi Pawolo koba mi' baburu. Mo ako'jo nenyé ga kö'du mo edü t'i'bë ani ndi' aba.

¹⁴ Mati mo i'ja ze mi' Asoso, mo ayi mi' baburu ehe dëbë zo dagba zi Mitiyilina. ¹⁵ Mi' ko'do vere, dayi zi bi maako kara ra Kiyosi ehe mi' ko'do vere doko Samoso. Tapëti ko'do ma nani, dëbë ze Meletusu. ¹⁶ Pawolo ombo zi t'i'bë dagba Efeso kopi, ga kö'du mo ombo dë zi kadra yanja mi' Asiya. Mo na körökörö ehe ombo zi tedi mi' Yerusalemë mi' ko'do karama 'ba wakumu ta yaka.

Pawolo iya alime laka zi kyedree 'ba kanisa 'ba Efeso.

¹⁷ Ta Meletusu Pawolo utu kö'du kise zi kyedree 'ba kanisa 'ba Efeso zi tayinni zi ni. ¹⁸ Mati zë okönni ani, mo iya henye, "Ayole wa mati mo'dö ku biya mi' kadra mëdë eti, mati mayi dagba zi Asiya. ¹⁹ Yuda maakowe o'dönni mala ra ma ehe o'do ma na rasösü ehe riti. Mora mëdë lög 'ba Yere ko'dö komo tolö aba ehe kazi rakisi. ²⁰ Mati ma yeti kö'du mi' vidi kayo, mandere yandi kö'du mi' linjö 'be, mëri wa maako dë hulëhu ta bi yada wa mati akakönyiye. ²¹ Ma yada zi Yude ehe tu'dë maakowe zi dë nnii kots zi Wiri temi kö'du kyenyë ko'dö 'benni ehe zi koma mi' Yere 'beze Yesu. ²² Ma yolo dë, a'di ra ako'dö re ni zi ma mi' Yerusalemë, mora ma koro Lawo Laka 'ba Wiri ehe t'i'bë ani. ²³ Mi' gawo kyedre biya mi'bë, Lawo Laka ayada zi ma henye, aki'di ma mi' kamba ehe ma tedi mi' riti. ²⁴ Mora ma sösu wa ma ako'dö re ni zi ma dë, momba nje zi taho zi kinde lög mati Yere Yesu i'di zi ma ko'dö. Loo nenyé zi yada kö'du yöyö laka 'ba Wiri, waki'di 'ba rakyeyi."

²⁵ "Mi'bë temi bi maako, zi bi maako, yeti zi ye kö'du 'ba damöku 'ba Wiri, mora yaanya aba ma yolo ku, vidi maako temi yë ongo ma dekpe löhu. ²⁶ Ma yada zi ye ndenyé, mo'dö wa kyenyë maako dë zi ye. ²⁷ Ma yada wa mati Wiri ombo zi ye yolo ne, ku biya. ²⁸ Ongo ga re, ehe vidi

biya Lawo Laka i'di ku kale ze zi
gë zë kongo. Ëdiyë na vo yako
'ba kanisa 'ba Wirë, kanisa mati
Wirë ogo yama 'ba wisi 'bënì aba.
²⁹ Ma yolo ku, tapëti ti'bë 'bama,
maakowe atayinni kaa wöliwöli
kyénye lëpi de kamo aba. ³⁰ Kya
'ba vidi 'be maakowe, akigann
mbëre zi vo lö'bö 'ba Yere ta'da.
³¹ Ëdiyë bi kida aba! Asosuwë
hala kadra ehe yondo aba koo
wota ma sesi yandi ye tolò aba
komo ma.

³² Yaanya aba, mi'di yë ku da
kala Wirë. Asosuwë kö'du kise 'ba
waki'di 'bomo 'ba rakyeyi. Kö'du
kise nenye, ato'bo konyi ye, ehe
aki'di zi ye drivu mi' kutë zë biya
mati o'do zë ñbala. ³³ Momba
kohi 'ba vidi maako dë, mandere
bong. ³⁴ Ayole ku hala mo'do loo
kala 'bama aba zi ko'do ma na didi
ehe aboka me. ³⁵ Mora wa biya
mati mo'do, yada hala ako'de zi
konyi vo leriye. Asosuwë, Yere
'beze Yësu iya henye, 'Ya'da ayi
kayo ta bi waki'di ndra ta da
wakirri.' "

³⁶ Tapëti Pawolo inde me'do
kiya ku, mo alomvö akanjo zë
ëti biya ehe amotunni. ³⁷ Vidi
biya udunni ehe onzonnii mo ehe
unzunnii ho mo. ³⁸ Zë na rasösü ga
kö'du Pawolo ayada zi zë henye,
"Onge ma dekpe löhu." Here zë
i'benni mo aba zi baburu.

21

Pawolo i'bë Yerusalem

¹ Tapëti kiya alime gbo, di'bë
mbiyi zi Kosi baburu aba. Mi
damindö mo aba dökö Rudasiya
ehe ta karani, di'bë zo Patara.
² Di'ja baburu edë ti'bë Ponisiya,
dödu ze mi' mo di'bë gbo. ³ Dayi
ze bi mati dongó ze Seyipurusu
ehe di'bë zo daaba 'bomo, bitoro
'ba baburu 'ba Tiyere mi' Siriya,
ani baburu omiba ku zi wakinjë
yasi témii ni. ⁴ Di'ja ze vo lö'böwë
'ba Yere ehe da lima zë eti gima

kölö. Here Lawo Laka ayada zi
zë, zi yada zi Pawolo mi'bë dë
Yerusalema. ⁵ Mora mati Gima
inde rë ni ku, da yeto ti'bë dagba
da géri 'beze löhu. Vidi kora
biya mbara 'benni eti ehe gisisi
alasinni ze aba témii gawo zi ha
ranga kyedre. Dodro domo ze
akanjo dagötü, damötü. ⁶ Tapëti
kiya alime gbo zi oka kölö maako,
dëkyi mi' baburu ehe zë i'benni
hulëhu liño.

⁷ Dii'bë ze ta Tiyere zi Potemasi,
ani da mëtë ze önduwë ehe da
lima zë eti ko'do kölö aba. ⁸ Mi
ko'do ma vere di'bë zi Kasariya
ehe da lima ze liño 'ba Pilipo vo
kö'du yëti. Mo kölö témii vidi
kora madomoriyö mati akonyinni
vo lö'böwë. ⁹ Mo edë gisi münzö
kazi koze aba sowo. Zë na vo
kumë kö'du.

¹⁰ Dëdi ze mi' Kasariya ko'do
kayo aba, mati nëbi ru mo
Agabusu ayi zi ze ta Yudiya.
¹¹ Mo irü kö'di ga Pawolo, ehe mo
ida kala ni ehe ndi ni mo aba.
Here mo ayada zi ze, iya nenye,
"Lawo Laka iya henye, Yude
mi' Yerusalem akidannii kora vo
kyeti 'ba kö'di nenye. Zë aki'dinni
mo kpa zi tu'dë maakowe."

¹² Tapëti Agabusu iya nenye,
ze ehe vidi ma edinni lima ani,
alenzenni Pawolo zi ti'bë dë zi
Yerusalem. ¹³ Mora Pawolo
aya'ba da me'do iya henye, "Kö'du
a'di, ediyë kudu ehe di'di ma
kowe? Manza dë nje nzo zi
kida, mora mëdi kpa nzo zi
coli ga kö'du 'ba Yere Yësu mi'
Yerusalem."

¹⁴ Kyere do'bö dë zi Pawolo
ko'do zi dë ni kopi, dila mo ehe
damötü, "Akö Yere, o'do zi ze wa
mati omiba zi rë ni ko'do."

¹⁵ Here ze nzo zi ti'bë
Yerusalem. ¹⁶ Kya 'ba vo lö'bö
maakowe témii Kasariya, i'benni
ze aba ehe obanni ze zi lima liño
'ba Manasöno. Mo ta Seyipurusu
ehe vo lö'bö ra biyeto aba.

Pawolo ehe Yemisi

¹⁷ Mati dokɔ mii Yerusalem, önduwë na rakyenyi iřinni ze kalakyedre aba. ¹⁸ Pawolo i'bë ze aba zi Yemisi kongo ko'do vere aba, ehe kyedree 'ba kanisa ēdinni biya ga bi mo. ¹⁹ Pawolo amëtë zë ehe ayada hala Wiri o'do nii zi konyi tu'dë maakowe. ²⁰ Vidi biya mati owonni nenyne ayetonni Wiri, ehe iyanni zi Pawolo henye, "Öndu ze, atɔ'bɔ kongo hala kpu-luku 'ba vidi 'beze Yude ayinni ku na vo lö'böwë! Ehe zë biya nzo zi koro kö'du kii'di 'ba Mosa. ²¹ Mora ayada zi zë henye, édi ayandi Yude mati ēdinni alima mii kutë tu'dë maakowe, kazi koro kö'du kii'di 'ba Mosa. Zë iyanni henye, ayada zi nni ɔnbete gisi kora 'benni dë mandere lö'bö ga dalëti 'beze. ²² A'di ra da ko'do yaanya aba, vidi owonni ku édi kinye? ²³ Akɔ, o'do wa ma da ko'jo kö'du mo. Vidi kora sowɔ 'beze maakowe o'donnī lömu ku zi Wiri. ²⁴ Oba kora nenyee o'do rë yi ɔnbala zë étì na kö'du kii'di 'ba Mosa, ehe opi waki'di 'bëzë here zë mohi dë nnii. Here zi vidi biya yolo henye, kö'du ako anza dë mii kö'du yada 'bëzë ne. Zë akayoloni orowe kö'du kii'di 'ba Mosa. ²⁵ Kadra ma alaga nani aba, da yada zi vo lö'böwë 'ba tu'dë maakowe, mati da söszi zë ko'do. Diya zi zë, monyonni wa mati i'di zi würi ma mbiya ne dë. Ayada zi zë, monyonni yama dë, mandere ida 'ba ngötü mati urü gu mo. Ayada kpa zi zë, mo'donnī kö'du kyénye 'ba ndoro dë."

²⁶ Mi ko'do vere aba, Pawolo oba kora sowɔ nii aba ehe akɔ'jo rë nnii nzo mii kadra kólö. Here mo i'bë mii yékelu ehe ayada ndala aba kadra 'ba ra ko'do ɔnbala ne akinde rë nii ehe ndala aba aki'i dí wakumu zi ma kólö témii zë.

Iri Pawolo mii yékelu

²⁷ Mati kadra 'ba ra ko'do ɔnbala ku kara zi rë nii kinde, kya 'ba Yuda maakowe témii Asiya ongɔnni Pawolo mii yékelu. Zë o'donnī vidi kayo na kamo Pawolo aba, ehe zë iřinni mo. ²⁸ Vidi kayo hë nnii gbögbö aba, iyanni henye, "Kora 'ba Yuda akonyi ye ze! Kora nenyne i'bë ta bi ne toko, kö'du kyénye kiya aba ra vidi 'ba Yiserele, ehe kö'du kii'di 'ba Mosa, ehe yékelu nenyne. Mo ika komokaya kpa zi yékelu laka nenyne, tu'dë maakowe kika mii mo." ²⁹ Kya zë maakowe asosunni henye Pawolo ika Tr̄himusu ta Efeso mii yékelu, ga kö'du zë ongɔnni zë 'dö riyö mii gawo kyedre ne.

³⁰ Mi gawo kyedre ne biya kpɔrɔ aba, ehe vidi ayinni taho aba. Zë iřinni Pawolo ehe ottonni mo yaga témii yékelu. Here ha loko biya isi rë nii. ³¹ Vidi ombanni ku kara zi Pawolo kofo, mati kyedre 'ba turu anjiya mii turu 'ba Roma owo henye biya Yerusalem ayeto ku zi kamo ko'do. ³² Kandi mo oba kya vo kanya maakowe ehe vo da kanye, ehe ahonni bi mati vidi kayo atoto rë nnii zi mo. Kandi mati vidi kayo ne ongɔnni vo kyélu ne, ehe vo hu kanye, zë orɔnni ta bi Pawolo ku'bö.

³³ Kyedre 'ba vo kyélu ne i'bë ehe iři mo, ehe ida mo nyori riyö aba. Here mo ayɔnzo zi yolo, eyi ra Pawolo ehe a'di ra mo o'do. ³⁴ Kya 'ba vidi kayo maakowe agbögbo hë nnii kö'du wa maako, ehe maakowe agbögbo hë nnii kö'du wa maako 'beri. Mora ēdinni ku ko'do kpɔrɔ kyo kyedre 'ba vo kyélu ɔ'bɔ dë zi wa maako ki'ja. Here mo i'di kö'du zi Pawolo koba bi 'ba vo kanye. ³⁵ Mati zë okoni ani, vidi kayo ayinni na kamo, here vo kanya iřinni Pawolo riyë ehe iŋjenni mo. ³⁶ Vidi kayo alö'bönni ga ndi zë ehe nduwë hë nnii gbögbö aba

henye, “Ofo mo! Ofo mo!”

Pawolo ame'do zi vidi kayo

³⁷ Mati ombannü ku zi Pawolo koba mii bi 'ba vo kanye, mo ako'jo ha kyedre 'ba vo kyelu ne, iya henye, “Ma tɔ'bɔ dë kiya kö'du maako zi yi?” Kyedre 'ba vo kyelu ne ako'jo hɔ mo iya henye, “Hala ayɔlo ha 'ba Giriği? ³⁸ Anza dë vidi 'ba Ezipeto mati ayeto kamo anza na kowɔ ehe alépi dagba zi vo wehe ko'do kpulukusowɔ yaga mi da lipi?”

³⁹ Pawolo aya'ba dɔ mo iya henye, “E e. Ma Yuda ra, ta Tasisi gawo kyedre laka mii Silisiya. Ako ila ma, ma me'do zi vidi kayo nee.”

⁴⁰ Kyedre 'ba vo kyelu ayada zi mo, mo atɔ'bɔ me'do. Here Pawolo ḥro riyē ame'do kala nii aba zi vidi. Mati dë zé ku liwo, mo ame'do zi zé ha 'ba Hibiru aba.

22

¹ “Önduwë ehe 'buwë, owowe kaa miya wa mati o'do rë nii.”

² Mati vidi kayo ne owonnii Pawolo ame'do zi nnii mii ha 'ba Hibiru, zé ayinni ndra liwo. Here Pawolo iya henye, ³ “Ma Yuda ra, o'jo ma mii gawo kyedre 'ba Tasisi mii Silisiya. Mora mövu kinye mii Yerusalem na vo kö'du ko'jo 'ba Gamalili, ehe ayandi ma zi kusu ga ndi kö'du kï'di 'ba zutu 'beze biya. Tinyö, ma kpa momba zi Wiri koro, kaa e biya mati ndenyen.”

⁴ “Ma yaza vidi mati usu Géri 'ba Yere, ehe mofo kya maakowe. Miri maakowe ehe mii'di mii kamba. Ma sösü dë, ezé zé kora mandere mbara. ⁵ Kyedre 'ba vo karase, ehe biya vidi mii magalesi akato'bɔ yadannü zi yi nenyne edü tinyö. Miri waraga kazi zé, zi öndu ze mii Damasika, here zi ma kiri vidi ehe zi kika zé mii Yerusalem zi yaza.”

Pawolo ayada kö'du ra kopibéni
(Loo 9:1-19, 26:12-18)

⁶ “Ko'do kólö maako aba, kaa kadra kutë, mëdi ku zi tɔkɔ kara Damasika, bikanyi ta komoriyë, kandi ayanyi bi toko ra ma. ⁷ Ma lëpi dakanjo ehe mowo gu edü ko'jo wa, ‘Sawolo, Sawolo, kö'du a'di edü yaza ma?’”

⁸ “Ma ya'ba dɔ mo henye, ‘Yi bëni eyi, Yere?’ Yere aya'ba dɔ mo iya henye, ‘Ma Yësu 'ba Nazereta! Ma ra, edü ayaza ne.’ ⁹ Vidi ma edinni ti'bë ma aba, ongonnii bikanyi ne, mora owonnii gu dë.”

¹⁰ “Ma ko'jo kö'du henye, ‘Yere, omba a'di zi ma ko'dɔ?’ Here mo ayada zi ma iya henye, ‘Enyi riyē ehe i'bë mii Damasika. Ezé ɔkɔ ani, a'di akayada zi yi ko'dɔ.’ ¹¹ Bikanyi kyedre ne ku ndra here mɔ'bɔ dë zi bi kongo. Oke ra irinni ma kala aba kika mii Damasika.”

¹² “Mi gawo kyedre nani, kora maako edü ru mo Ananiya, mo koma aba mii kö'du kï'di 'ba Mosa, ehe Yude biya mati alimanni ani, ombannü mo laka. ¹³ Mo ayi zi ma, ehe iya henye, ‘Sawolo, öndu ma, yaanya aba akongo bi löhu!’ Kandi mɔ'bɔ bi kongo. ¹⁴ Here Ananiyasi ayada zi ma iya henye, ‘Wiri mati zutu 'beze amötunni, inzi yi ku zi yɔlo wa mati mo omba o'do rë nii ku. Mo inzi yi zi kongo Mo Mati Tinyö, ehe zi gu mo kowo, ¹⁵ ga kö'du zi tedi na vo kiya 'ba wa mati ongo ehe owo. ¹⁶ A'di ra edü bi mo kisi? Enyi riyē! Iri batapati zi kö'du kyénye 'beyi kaka, mötu aba zi Yere.’”

Ako'jo Pawolo zi kö'du yëti zi tu'dë maakowe

¹⁷ “Tapëti ma nenyne ma'ba Yerusalem ehe mii'bë mii yékelu zi mötu. Ani mongo rayada ¹⁸ 'ba Yere. Mo iya zi ma henye, ‘Kandi, ila Yerusalem! Vidi ombannü dë kowo, wa mati edü akiya ga kö'du ma.’ ¹⁹ Ma ya'ba dɔ mo henye, ‘Yere, zé ayolnnii henye mii bi 'ba mötu kayo 'beze miri, ehe mu'bö vidi mati edinni koma aba mii

yii. ²⁰ Ofo Setifano ga kö'du mo ame'do kö'du yii. Mero ani, ehe hu kö'du ki'di nduwë. Here mongo ga bongo 'ba kora mati ofonnii mo.'

²¹ Mora Yere ayada zi ma ti'bë, ehe mo alömu zi kutu ma kowö zi tu'dë maakowe."

²² Vidi kayo ne owonni le Pawolo iya neny. Here zë ayetonnii hë nnii gbögbo. "Ofowe kora neny! Mo o'bo dë zi lima."

²³ Zë nduwë hë nnii gbögbo. Zë akohonni bongo 'benni toko ehe u'dunni durufu mi buluku.

²⁴ Kyedre 'ba vo kyelu mi turu 'ba Roma, i'di kö'du zi Pawolo koba bi 'ba vo kanye, ehe ku'bö so'da aba. Mo o'do neny zi yolo kö'du a'di vidi edü hë nnii gbögbo da Pawolo. ²⁵ Mati vo kanya edinni ku Pawolo kida zi ku'bö, mo ako'jo ha vo da kanye ma edü törö ani, "Edü na dangölö zi ku'bö vidi 'ba Roma dagba ayonzo mo dë komo vurë?" ²⁶ Mati vo da kanye owo neny, mo i'bë zi kyedre vo dë ni iya henye, "Edü a'di ko'do? Kora neny vi'di 'ba Roma ra!"

²⁷ Here, kyedre 'ba vo kyelu ne i'bë zi Pawolo ehe ako'jo ho mo, iya henye, "Ayada zi ma, yi vidi 'ba Roma ra?" Pawolo aya'ba do mo lézé aba iya henye, "O."

²⁸ Kyedre 'ba vo da kyelu iya henye, "Mopi kohi kyo zi tayi vidi 'ba Roma." Mora Pawolo aya'ba do mo iya henye, "O'jo ma vidi 'ba Roma." ²⁹ Zë mati ombanni zi ho mo ko'jo, ina re nnii kowö kandi ta ro mo. Kyedre 'ba vo da kyelu na bi dë ni na rakaga mati mo ayo'lo henye ni'di Pawolo, nida vidi 'ba Roma ku nyori aba.

Pawolo komo magalesi 'ba Yude

³⁰ Ko'do vere aba, kyedre 'ba da vo kyelu omiba ku zi yolo kö'du ma tñyö, kö'du a'di Yude asusunnii Pawolo go mo. Here mo inga nyori 'ba Pawolo 'de, ehe mo i'di kö'du zi kyedree 'ba vo karase ehe

vo dagbe 'ba Yude biya zi re nnii tötö. Here mo ika Pawolo loko ehe o'do mo törö komo zë.

23

¹ Pawolo ongo bi mbiyi da gboko 'ba magalesi ehe iya henye, "Öndu me, zi ko'do ndeny, ma lütu zi Wirü di'di njbala aba." ² Here Ananiya kyedre 'ba vo karase i'di kö'du zi kora mati edinni atörö kara, dakapa Pawolo zi ho mo kisa. ³ Pawolo opi komo ni zi kyedre vo karasa ehe iya henye, "Yi ta re yi yaga njbala kaa yiku kanyi, mora miyi ku na köndu kaa kalili. Wirü aku'bö yi. Alima nani zi vurë ko'do ra ma kö'du ki'di 'ba Mosa aba. Mora mi kadra kólone, i'di kö'du zi kora nee, zi kowe kö'du ki'di ma ku'bö."

⁴ Kora mati öronni kara dakapa Pawolo ako'joni kö'du iyanni henye, "Ayo'lo dë, edü kyedre 'ba vo karase 'ba Wirü ra lidi?" ⁵ Pawolo aya'ba do mo iya henye, "Ako öndu me! Ma yolo dë mo kyedre 'ba vo karase ra. Wayöruwë ayada zi ze, anza dë zi me'do kyénye kiya ra vidi vo dagba 'be."

⁶ Mati Pawolo ongo kya 'ba kyedre maakowe Sadeke, ehe maakowe Farasiye, mo agbögbo hë ni iya henye, "Öndu me, ma Farasi, ehe wisi 'ba Farasi ra. Ma kinye bi 'ba vurë ne, ga kö'du moma yoku atenyi na didi."

⁷ Kandi mati Pawolo iya neny, Farasiye ehe Sadekee ayetonnii mi ha wasa kyedre, ehe vo dagbe 'ba Yude ayetonnii kapa maako.

⁸ Sadekee omannii dë mi malayike, lawowe, mandere yoku atenyi na didi. Mora Farasiye omannii biya mi wa nenyee, ⁹ ehe here ani ha gbögbo kayo edü. Kya 'ba vo komoyandi 'ba kö'du ki'di 'ba Mosa mati edinni Farasiye, zë ayinni na kamo ehe iyanni henye, "D'ja waako dë na kyénye ra kora

neny. A'di ra ëzë lawo mandere malayika tñyö ame'do ku zi mo."

¹⁰ Ha wasa ne ayi ku na kyigo, kyedre 'ba vo da kanye ëdî na tere henye, vïdî akizanni Pawolo na nzoyi. Here mo i'dî kö'du zi vo kanye zi ti'bë loko ehe Pawolo yomo. Here, zë obannü mo hulëhu bi lima 'ba vo kanye.

¹¹ Yñndo nani aba, Yere oÑo dakapa Pawolo iya henye, "Akyigo rë yï! Te kaa mati ayada kö'du ma zi maakowe mi Ýerusalem, akayada kö'du ma kpa mi Roma."

Yere zi Pawolo kofo

¹² Mi damündö vere, Yuda maakowe atoto rë nnü ga bi kölö ehe alomunni, iyanni henye, nonyonni wa mandere uwënni wa maako dë, le ëzë nofonni Pawolo ku. ¹³ Zë mati o'donnü yere ne ndra ta da 'butësowö. ¹⁴ Here kya zë maakowe i'bënni zi kyedree 'ba vo karase ehe vo dagbe 'ba Yude ehe iyanni henye, "Da lömu Wîri henye, donyo wa maako dë, le ëzë dofo Pawolo ku. ¹⁵ E ehe biya magalesi i'bëë zi kyedre 'ba vo da kanye ehe rako'ba henye ombe yolo ndra vurë ma iya ra Pawolo. Ako'jowe kö'du mo zi kika komo vurë 'be. Here, da tëdi bi mo kisi, zi mo kofo gba kazi mo tåko ani."

¹⁶ Mati wisi 'ba émî 'ba Pawolo owo kö'du 'ba yere ne, mo i'bë bi lima 'ba vo kanye ehe ayada zi Pawolo. ¹⁷ Here Pawolo iya zi kyedre 'ba vo da kanya lamikölö maako henye, "Oba kora obi neny zi kyedre 'ba vo da kanye. Mo ëdî kö'du aba zi yada zi mo." ¹⁸ Kyedre 'ba vo da kanya lami ne oba mo zi kyedre 'ba vo da kanye iya henye, "Maboso ru mo Pawolo ako'jo ma zi kika kora obi neny zi yï, ga kö'du mo ëdî kö'du aba zi yada zi yï."

¹⁹ Kyedre 'ba vo kyëlu oba kora obi ne dakapa ehe ako'jo ho mo na liwo, "A'di ra omba yada zi ma?"

²⁰ Mo aya'ba dö mo iya henye, "Vidi kora maakowe ëdinni kö'du sösü aba zi hë yï ko'jo zi kika Pawolo akaño zi magalesi 'ba Yude mündö aba. Zë akiyanni, nombanni zi kö'du yolo ndra kö'du mo. ²¹ Mora ako, o'dö wa ma zë iyanni ne dë. Ndra ta da kora 'butësowö ombanni lôdrö da Pawolo. Zë o'donnü lömu anza dë zi konyo mandere kuwë wa maako le ëzë nofonni Pawolo ku. Yaanya aba ëdinni bi mo kisi zi kowo a'di ra akiya." ²² Kyedre 'ba vo kyëlu utu kora obi ne 'de tapëti mo iya zi mo henye, "Ila vïdî kölö maako dë yolo kö'du mati ayada zi ma neny."

Utu Pawolo zi Felekisi

²³ Kyedre 'ba vo da kanye ako'jo kyedre 'ba vo kanya lamiriëyo ehe ayada zi zë, "Kadra madomosowö yñndo aba, lamiriëyo vo kanya ma ndi mëdinni nzö zi ti'bë zi Kasariya. Oba 'butëmadomoriëyo kora da akakya ehe lamiriëyo vo kanya wehe aba. ²⁴ Ako'je akakya nzö kö'du Pawolo ehe aycle laka mo moko kazi kö'du maako kpuru zi vo dakaño Felekisi."

²⁵ Kyedre 'ba vo da kyëlu ne ayöru waraga iya henye,

²⁶ "Wamëtë kazi Kulidasi Layisisi, zi kyedre vo dakaño Felekisi. ²⁷ Yuda maakowe irënni kora neny ehe kara zi mo kofo. Mora mati ma yolo mo vïdî 'ba Roma, moba vo kanya maakowe ehe ayomoni mo. ²⁸ Momba zi yolo kö'du a'di ra ombanni mo dë. Here mika mo komo magalesi ²⁹ ehe ma yolo henye nje kö'du ki'dî 'ba yëni 'bëzë. Kora neny o'dö kö'du kyënyë maako dë zi mo koli mandere ki'dî mo mi kamba. ³⁰ Kandi mati ma yolo ëdî yere ko'dö rö mo, mutu mo zi yï ehe ma yada vo mo susuwë zi kika kö'du ko'dö kyënyë 'bomo ne mi bi vurë 'bëyi."

31 Vo kanya oronni kö'du kii'di 'ba kyedre 'ba vo da kanye ehe mi yondo kölö nani, zë obanni Pawolo zi gawo kyedre 'ba Antipatrisi. 32 Mi ko'do vere, vo kanye ndi aba, a'banni bi lima 'ba vo kanye, ehe ilanni vo kanye mati da akakyia nduwë ti'bë mo aba dagba. 33 Mati zë ayinni zi Kasariya, zë i'dinni waraga ne zi vo dakanjo ehe i'dinni Pawolo zi mo. 34 Vo dakanjo ako'jo waraga ne. Here mo ako'jo ha Pawolo, dakanjo vala ra mo ta 'dëmo. Mati mo ayolo mo ta Silisiya, 35 vo dakanjo iya henye, "Ma kowo kö'du 'beyi ne, ezë vidi ne ayinni, ikanni kö'du kyenyé mati ombanni yi dë go mo ne ku." Tapëti mo iya kö'du nenyee, mo i'di kö'du zi Pawolo sesi na maboso mi linj 'ba Yere Heroda.

24

Asusu Pawolo bi vurë 'ba Felekisi

1 Yaa ko'do muyi' aba, Ananiya kyedre 'ba vo karase, vo dagba 'benni eti ehe vo me'do mi bi 'ba vurë kö'du vidi maakowe ru mo Teretalusi, i'benni zi Felekisi zi yada kö'du kyenyé ma Pawolo o'do. 2 Here, ako'jo Pawolo loko ehe Teretalusi ayeto me'do, "Kyedre Felekisi, ika vidi 'bezee mi rakyeyi konda, ehe ga kö'du ko'do 'beyi, ga kö'du dakanjo 'beze, édi ndra na laka. 3 Ze biya 'duwi dëdi na rakyenyi ga kö'du wa mati o'do. 4 Momba dë zi yi yaza, mora ako, édi na mïkuku ze aba, ehe owo ha ma nje kadra tisi aba. 5 Di'ja kora nenyee na vo mïkile, mo ayeto kö'du kyenyé ko'do mi kutë Yude ehe biya temi damöku ne. Mo édi kpa na vo dagbe 'ba gboko maako ako'jo Nazarenesi. 6-7 Mati mo ayonzo zi komokaya kika ra yekelu ne, diri ze mo. 8 Ezë ako'jo ho mo, aki'ja na bi dë yi henye, me'do 'beze ne tonyo,

akayolo biya kazi mo wa mati da susu mo kö'du mo." 9 Yuda kayo ame'donn'i riyye ehe ombanni da kö'du mati Teretalusi iya.

Pawolo agaga gë ni komo Felekisi

10 Vo dakajo Felekisi o'do kala zi Pawolo zi me'do, ehe mo ayeto, kiya henye, "Ma yolo ku, o'do vurë 'ba vidi dakajo nenyee ku koo lakyi aba, ehe ma rakyenyi aba, zi ga ma gaga komo vurë 'beyi. 11 Anza dë ndra ta da ko'do 'butë dëmoriyö mati alaga, mi'bë zi mötu mi' Yerusalem. Ako'jo ha vidi maako ezë anza dë tonyo. 12 Gba Yude i'jann'i ma dë he ze wasa vidi maako aba mi yekelu, mo'do kö'du kyenyé maako dë mi bi 'ba mötuwe mandere mi gawo kyedre. 13 Géri maako anza dë ani, zë atobonni yada kö'du kyenyé nenyee, zë yaanya aba édinni kika ra ma. 14 Momba do mo nenyee zi ye, mëdi mötu Wiri 'ba zutu 'bezee. Géri nani kiri aba mati zë iyanni henye anza dë tonyo. Mora moma kpa mi wa biya mati ayoru mi kö'du kii'di 'ba Mosa ehe mi wayoruwe 'ba Nëbiyë. 15 Mëdi kpa kö'du sösü aba mi Wiri kaa vidi nenyee, henye Wiri akinjë vidi biya temi koli, ma laka mandere ma kyenyé. 16 Here ga kö'du tonyo ma yolo ku, mi'di ra ma zi tedi kö'du sösü ma di'di ybala aba, mi wa mati mo'do zi Wiri mandere zi vidi.

17 "Tapëti tedi 'bama na kowta ra Yerusalem koo lakyi aba, mi'bë ani zi kya 'ba kohi kiri zi vidi 'bame ehe zi wakumuwe kii'di. 18 Nenyee édi wa mati mëdi ko'do, mati zë i'jann'i ma mi yekelu, ma na ybala mi kö'du kii'di 'ba Mosa. Manza dë vidi kayo aba, ehe kö'du ko'do kyenyé maako anza dë. 19 Yuda maakowe temi Asiya édinni mi kadra nani, ehe ezë, zë édinni kö'du maako aba zi kiya ra ma, na kyenyé, zë atedinni kinye yaanya aba.

²⁰ Mandere ako'jo hë zë, zë mati édinni kinye ne. Zë akato'bō yadanní zi yi henye, zë i'janni ma dë kö'du kyényë maako aba, mati magalesi o'donní vurë le ra ma. ²¹ Nje kö'du kyényë kólö mati akikanní ra ma édi, ma gbögbo ha ma yaga bi 'ba vurë, mati miya henye, 'Ma ndenye bi 'ba vurë, ga kö'du moma henye, yóku atenyi na didi!'

²² Felekisi ayolo Géri 'ba Yere ndra. Mi ndundu mo, mo isi ha vurë, ehe iya henye, "Ma ko'do ndundu vurë 'bama tapëti tɔkɔ 'ba Layisisi, kyedre 'ba vo kyéluwë." ²³ Mo i'di kö'du zi vo da kanye zi Pawolo sesi na maboso, mora mo misi go mo dë, mandere zi yata aboka mowe ta bi mo konyi.

Asesi Pawolo na maboso

²⁴ Ko'do maakowe aba yaa, Felekisi ayinni mbara 'bënì Dorosila aba. Dorosila Yuda ra. Felekisi utu lítu kö'du Pawolo, ehe mo oze mbili ni mati Pawolo édi ame'do zi mo, zi tédi koma aba mi Yésu Korisito. ²⁵ Mora Felekisi na tere, mati Pawolo ayeto me'do zi mo, zi kö'du laka ko'do, asesi rë yi kazi kö'du kyényë, ehe vurë ma édi atayi. Here mo iya zi Pawolo henye, "O'bɔ ku, yaanya aba. I'bë. Mora ézé mëdi kadra aba, ma kutu lítu kö'du yi." ²⁶ Tapëti ma nenyi, Felekisi 'duwi lítu kutu kö'du Pawolo ehe me'do mo aba, ga kö'du mo asosu 'bënì Pawolo akogo komo ni.

²⁷ Koo riyö aba, Porosiyasi Fesitösi ayi na vo dakajo tapëti Felekisi. Mora Felekisi omiba zi ko'do vo dagbe 'ba Yude na rakyenyi, mo asesi Pawolo mi kamba.

25

Pawolo komo Fesitösi

¹ Ko'do wota aba tapëti Fesitösi ayi mi dakajo, mo i'bë ta

Kasariya zi Yerusalem. ² Ani kydree 'ba vo karase ehe vo dagba 'ba Yude maakowe ayadanní zi mo kö'du kyényë mati zë ongɔnni Pawolo o'do. ³ Zë ako'joni ha Fesitösi ézé mo akomba zi Pawolo kika Yerusalem. Zë alenzenni mo zi ko'do nenyi ga kö'du zë édinni ye're ko'do zi lɔdro da Pawolo ehe mo kofo ta da géri. ⁴ Mora Fesitösi ayada zi zë, "Akasesi Pawolo mi Kasariya, ehe kandi mëdi ati'bë ani na bi da ma. ⁵ Ezé mo o'do kö'du kyényë maako, vo dagba 'be mi'bënni ma aba ehe mikanní kö'du kyényë mati mo o'do ne ani."

⁶ Fesitösi alima mi Yerusalem ko'do madɔmowota mandere ko'do 'butë ndra gba kazi ti'bë Kasariya. Here ko'do vere aba, mo alima bi 'ba vurë, ehe ika Pawolo bi 'ba vurë. ⁷ Kandi mati Pawolo ayi loko, vo dagbe ta Yerusalem ɔrɔnni toko rɔ mo ehe iyanni henye, i'ja mo kö'du kyényë kayo maako aba. Mora zë o'bɔnni dë zi yada kö'du ne édi tñyö. ⁸ Here Pawolo ame'do gë ni gaga aba, "Mo'do kö'du kyényë maako dë ra kö'du k'i'di 'ba Yude ehe mo'do kö'du kyényë ako kpa dë ra yékèlu mandere ra Yere 'ba Roma."

⁹ Fesitösi omiba zi vo dagbe ko'do na rakyenyi. Here mo ako'jo ha Pawolo iya henye, "Omiba ku zi ti'bë Yerusalem, ehe zi ma vurë bëyi kiya ga kö'du nenyee?"

¹⁰ Pawolo aya'ba iya henye, "Ma mëdi mi bi 'ba vurë 'ba Yere 'ba Roma, ehe nani bi ma akikye vurë ra ma. Ayolo na laka mo'do kö'du kyényë ako dë zi Yude. ¹¹ Ezé mo'do kö'du maako na kyényë zi ma koli hɔ mo, mɔ'bɔ dë kiya henye, momba dë zi koli. Mora mo'do kö'du kyényë maako dë, ehe vidi maako anza dangölö aba zi ma k'i'di zi vidi nenyee. Yaanya aba ma ko'jo kö'du zi Yere 'ba Roma ra zi vurë 'bama kiya."

¹² Tapëti Fesitösi ame'do vo magalesi 'bënï ëti, mo ayada zi Pawolo iya henye, "Ako'jo kö'du zi Yere 'ba Roma ra vurë 'bëyi kiya, ehe zi Yere 'ba Roma akati'bë!"

Pawolo ame'do zi Agiriba ehe Berenisi

¹³ Ko'do maako aba yaa, Yere Agiriba ehe Berenisi ayinni Kasariya na yingo 'ba Fesitosi.

¹⁴ Alimanni ani ko'do lakyi aba, mati Fesitösi ayada zi yere kö'du 'ba Pawolo, mo iya henye, "Felekisi ila kora maako kinye mì kamba, ¹⁵ ehe mati mì'bë Yerusalem, kyedre 'ba vo karase ehe vo dagbe 'ba Yude ayinni ehe ayadanni zi ma kö'du kyényë ko'do 'bomo, ehe ako'joni ha ma zi vurë 'bomo kikye. ¹⁶ Ma yada zi zë, anza dë mì dalëti 'ba Roma zi vidi kora ki'di zi vidi mati ikanni kö'du kyényë rò mo, gba kazi mo i'ja géri maako dë zi gë nì gaga.

¹⁷ Here mati zë ayinni kinye ma aba, ma yaña kadra dë. Mì ko'do vere ne, mìri bi lima 'bama da kyiti 'ba vurë, ehe mì'di kö'du zi mo kika. ¹⁸ Mora mati kora nee örönni riÿë, zi kö'du kyényë 'bomo kiya, zë asusunnii mo ga kö'du kyényë ma anza dë mì kö'du sösü 'bama. ¹⁹ Zë awasa hë nnii mo aba kö'du koma yëni 'benni ehe kora mati oli ru mo Yësu, Pawolo iya mo èdï na dìdï.

²⁰ Ma yolo dë hala zi vurë 'bomo kiya tñyö ga kö'du nenye biya, ma ko'jo ha Pawolo èzë mo omba ku zi ti'bë Yerusalem, ehe zi vurë ko'do rò mo ani. ²¹ Mora Pawolo ako'jo kö'du zi sesinii mì kamba le Yere 'ba Roma ra ako'do kö'du ma nomba. Here, mì'di kö'du zi mo sesi kinye le ma kutu mo zi Yere 'ba Roma."

²² Agiriba iya zi Fesitösi henye, "Momba kpa zi kowo a'di kora nenye akiya." Fesitösi aya'ba do mo iya henye, "Akowo hɔ mo mündö aba."

²³ Ko'do ma vere aba, Agiriba ehe Berenisi aba o'donnii wayada kyedre mati zë ayinni mì loko 'ba ratotö. Vo kyéluwé 'ba anjiya ehe vidi ma dagbe 'ba gawo èdinni kpa ani. Fesitösi i'di kö'du zi Pawolo kika loko ²⁴ ehe iya henye, "Yere Agiriba ehe yinge, onge bi da kora nenye. Yude biya ta Yerusalem ehe Kasariya ayinni zi ma, iyanni henye, nombannii zi kofo mo. ²⁵ Mi'ja kö'du kyényë maako zi mo kofo dë. Mora ga kö'du mo ako'jo ku zi Yere 'ba Roma ra zi vurë 'bënï ko'do, momba ku zi mo kutu Roma. ²⁶ Ma kayöru kö'du tñyö maakowe ga kö'du kora nenye zi Yere 'ba Roma. Here, mika mo komo we biya, mora gogo komo yi, Yere Agiriba. Tapëti me'do 'beze ga kö'du 'bomo, ehe mëdi wa maako aba zi yoru. ²⁷ Anza dë na laka zi maboso kutu zi Yere 'ba Roma gba kazi yolo kö'du kyényë mati mo o'do."

26

Pawolo komo Agiriba

¹ Agiriba iya zi Pawolo henye, "Yi yaanya aba ame'do ga kö'du yi." Pawolo iza ga kala nì yaga ehe iya nenye,

² "Yere Agiriba, ma na rakyenyi ga kö'du nenye, zi me'do 'bama kiya komo yi ndenyne tëmii kö'du biya, mati Yude asusunnii ma gó mo. ³ Ayolà na kayo kö'du dalëti 'ba yëni 'beze ehe koma mati inye mì ze. Here ma ko'jo hë yi zi kowo mìkuku aba zi ma. ⁴ Yude biya ayolönnii ma ku kyere ma gba na wisi obi. Zë ayolönnii kyinë 'ba lima a'di mëdi mo aba, mì dakajo 'bama ehe mì Yerusalem. ⁵ Ehe èzë zë ombanni, zë atö'bönni yada zi yi ma Farasi ra, mì gboko mati oro kö'du kï'di ndra ta da maako.

⁶ Yaanya aba, mëdi ku komo vurë ga kö'du moma mì lömu mati Wiri o'do kyere zi vidi 'bezee. ⁷ Kadra

ehe yondo 'butë dōmoriyö tu'dë 'beze alitunni zi Wiri, kisi bi lömu ya'da ɔmo. Yere Agiriba, ga kö'du sösü nenyé, kya 'ba vo dagba 'beze maakowe ikanni wasusu maako ra ma. ⁸ Kö'du a'di e biya da jiji aba, Wiri iñjë yoku zi didi?"

⁹ "Ma kadra maako aba, ma sösü henye, ma ko'do wa maako biya ma tɔ'bɔ, zi wehe ko'do ra Yēsu 'ba Nazereta. ¹⁰ Mo'do nenyé dagba mii Yerusalema, ehe kalakonda 'ba kyedree 'ba vo karase mii'di vidi 'ba Wiri kayo mii kamba. Momba da kö'du zi zé kofo. ¹¹ Médi zé yaza 'duwî mii bi 'ba mötu 'beze, ehe ma yonzo ko'do zé, zi kö'du kyenyé kiya ra Wiri. Tinyö, ma na kamo zé éti, henye, mii'bë zé koma mii gawo kyedre 'ba vo leze maakowe."

Pawolo ayada kö'du ra kopi bëni

(Loo 9:1-19, 22:6-16)

¹² "Yere Agiriba, kadra maako aba, mëdï da géri 'bama zi Damasika kalakonda ehe dangölö aba kazi kyedree 'ba vo karase. ¹³ Kaa kadra kutë, mongo bikanyi, anyi ndra ta da kadra. Ayanyi bi da ma ta komoriyé ehe da vidi biya mati édinni t'il'bë ma aba. ¹⁴ Ze biya da lëpi dakano. Here mowo gu iya zi ma ha 'ba Hibiru aba henye, 'Sawolo, Sawolo, kö'du a'di édi yaza ma? Édi na lumë zi wehe ko'do ma aba!"

¹⁵ "Ma ko'jo kö'du henye, 'Yere, yi'bëyi éyi ra?"

"Yere aya'ba dō mo iya henye, 'Ma Yēsu ra! Ma ra édi ayaza. ¹⁶ Yaanya aba ɔro riyë da ndii yi. Ma yada ra ma zi yi, ga kö'du minzi yi ku zi tëdi na vo litu ama. Ayada zi maakowe wa ma ayolo kö'du ma ehe a'di ma kayada zi yi yaa.' ¹⁷ Yere iya kpa henye, 'Ma kagaga gë yi kazi vidi 'ba Yude ehe kazi tu'dë maakowe mati mëdï yi kutu zi zé, ¹⁸ zi komo zé yéhu here zi dë nnii koto tëmi biköndu zi

bikanyi ehe tëmi kyigo 'ba Satani zi Wiri. Here akila kö'du kyenyé bëzë ehe koma mii ma, zé ra vidi laka ma Wiri inzi.'"

Pawolo ayada kö'du loo bëni

¹⁹ "Yere Agiriba, moro rayada mati ta komoriyé zi ma nenyé. ²⁰ Dagba mo ma yëti kö'du zi vidi mii Damasika, ehe here mii'bë zi Yerusalema, ehe biya mii Yudiya. Ndundu mo, mii'bë zi tu'dë maakowe ehe miya henye, 'Ore ta bi kö'du kyenyé ko'do, ehe otó de zi Wiri! Here ayada wa ma o'de tëmi géri lima 'be.' ²¹ Ga kö'du nenyé ra kora maakowe irinni ma mii yékëlu ehe ayonzonni zi ma kofo. ²² Mora mii kadra nenyé biya Wiri akonyi ma, ehe ma yëti kö'du 'dö zi vo wadakayowe ehe zi vo leriye. Ma yada zi zé nje wa ma nëbiyé ehe Mosa iyanni ako'do rë ni. ²³ Ma yada zi zé hala Korisito ne akayaza ehe atëdi vo dagba zi tényi tëmi koli, here mo akika bikanyi zi vidi 'bëniyé ehe zi tu'dë maakowe."

²⁴ Gba kazi Pawolo inde gaga gë ni, Fesitosi ambere, "Pawolo! Yi vo lökyi ra. Kö'du yolo kyedre bëyi ne édi ku yi ko'do na lökyi."

²⁵ Mora Pawolo aya'ba dō mo iya henye, "Kyedre, Fesitosi, manza dë vo lökyi. Wa ma, mëdï akiya, édi tinyö, ehe me'do laka ra. ²⁶ Yere Agiriba, ma tɔ'bɔ me'do zi yi biya kazi tere ga kö'du ayolo kö'du nenyee ku. Ma yolo ku tinyö, Yere Agiriba, ayolo zé ku biya na kólö kólö ga kö'du wa nenyé o'do rë ni dë na koho na kowö mii ga bi golo'bɔ maako." ²⁷ Pawolo iya zi Yere Agiriba henye, "Oma ku mii nëbiyé? Ma yolo oma ku."

²⁸ Agiriba iya zi Pawolo henye, "Mii kadra kodo nenyé, asösü 'bëyiako'do ma Korisito 'ba?"

²⁹ Pawolo aya'ba dō mo iya henye, "Ézë iri kadra kodo mandere kadra konda, ma sösü yi

ehe viidü biya mati owonnü ma ndenyen atédinnü kaa ma kazi nyori nenyee."

³⁰ Here, Yere Agiriba, vo dakano Fesitosi, Berenisi ehe viidü biya

maakowe zë etü, ényinnü riÿë.

³¹ Mora gba zë i'bennü dë, zë iyannü henye, "Kora nenyen, i'ja mo

dë kö'du kyényë maako aba. Anza dë laka zi mo koli mandere mo

k'l'di mii kamba." ³² Agiriba ayada

zi Fesitosi henye, "Kora nenyen o'bô

zi kila na dangölö, ézë mo ako'jo

kö'du dë zi Yere 'ba Roma ra zi

vurë 'bëni kiya."

27

Pawolo i'bë Roma

¹ Mati öko ku kadra 'beze zi ze tü'bë Italiya, vo da kanye mi turu 'ba Roma, Juliyasi, mo vo da kanya lamikölö 'ba Yere 'ba Roma. I'di mo zi ga Pawolo kongo ehe maboso maakowe etü. ² D'i'bë ze yaga baburu 'ba Dramatiyumu, mati ku nzö zi tü'bë bi töro 'ba baburu maakowe, na ga konda ta ha föfö 'ba Asiya. Arisitarisi tëmi Tasalanika mi Mesedoniya, i'bë ze aba mi baburu. ³ Mi ko'do vere aba, dökç dagötü 'ba Sidoni. Juliyasi kö'du ko'do 'bomo na laka zi Pawolo. Mo ila mo kpa tü'bë oka niyë kongo, here zë o'bönnü ki'di zi mo wa ma mo ombo.

⁴ Mati dila Sidoni ku, buluku edü zo luku ki'di zi ze, ehe d'i'bë ze kara zi rutu 'ba Seyipurusu zi tömö kazi buluku. ⁵ Here d'i'bë ze dambaro 'ba Silisiya ehe Pambaliya le dayi ze, zi bi töro 'ba baburu 'ba Mayira mi Lasiya.

⁶ Ani vo kyëlu ne i'ja baburu ta Alikazenderiya mati edü ati'l'bë Italiya. Mo i'di kö'du zi ze tü'bë mi baburu nani.

⁷ D'i'bë ze na konda liyaa ko'do kayo aba ehe riti kyedre aba, tökö Sinodus. Buluku ila ze dë zi tü'bë kowö mi bi nani, here d'i'bë dopi Salamona, bi ma rutu 'ba Keriti akagaga ge ze kazi buluku

⁸ D'i'bë ze liyaa na konda ta ha föfö kyedre ehe ndundu mo aba dökö bi ma ako'jo Bitörö 'ba Wayomo, anza na kowö ta ra gawo 'ba Lasiya.

⁹ Yaanya aba da yaşa kadra ku na kayo, ehe da lima na konda, le Ko'do Kyedre 'ba Wakila alaga. Here anza dë na laka zi ze tü'bë. Here Pawolo ame'do zi vidü 'ba mi baburu, ¹⁰ "Kora nenyee, oze mbili ye zi ma. Ezë d'i'bë ze yaanya aba, baburu 'beze ehe söndu 'bomo akayaşa ré ni na kyényë, ehe vidü kayo akoli." ¹¹ Mora Juliyasi oze mbili ni da me'do 'ba vo baburu kopi ehe vo kyeti mo, anza kö'du Pawolo. ¹² Bitörö 'ba baburu anza dë na laka zi lima 'domo tona aba. Ga kö'du nenyen, vidü kayo idanni kö'du henye, da yonzo ze, zi tü'bë na konda ta ha föfö kyedre zi Fenekisi. Fenekisi edü bitörö 'ba baburu ra mi Keriti mati ayéhu zi dambaro-damirë ehe daabadamirë, ehe da tö'bö lima tona aba ani.

Buluku da föfö kyedre

¹³ Mati buluku liyaa ta dambaro ayeto luku, kora nee asösunnü zi mala 'bënnü ko'dö. Here zë otönnü mongo 'ba baburu, ehe d'i'bë na konda kara ta dagötü 'ba Keriti.

¹⁴ Mora kandi buluku kyigö mati ako'jo "Daaba-humirë" aluku zo

ki'di zi ze tëmi rutu. ¹⁵ Buluku otra baburu, ehe dö'bö dë zi tü'bë zi mo. Here dila buluku baburu kinjë. ¹⁶ D'i'bë ze na konda zi

rutu tisi 'ba Kawuda kapa mati buluku anza. Ze riti kyedre aba zi ga tönbö 'ba baburu kiri. Mora ndundu mo aba di'ja ze bi 'bomo. ¹⁷ Here vidü otönnü tönbö mi baburu ehe olonni ko'di njbirë toko ra baburu zi nda'ba ga bi

kölö. Ga kö'du zë na tere, henye akotra yayi dagötü 'ba Seyiritisi, zë obanni bongö 'ba baburu akanjo, ehe buluku injë baburu na konda. ¹⁸ Buluku ku na kyényë, ko'do vere aba, zë u'dunni kya söndu

'ba baburu maakowe yaga.¹⁹ Mii ko'do ma wota kala nnii aba, zë u'dunnii kya 'ba wa 'ba baburu maakowe yaga.²⁰ Ko'do kayo aba, do'bô dë kadra kongo mandere kyêluwë. Buluku kyigo zo nduwë luku, ehe ndundu mo aba, dila biya kö'du sôsu 'ba zi tomo.

²¹ Kyere vidi maako tëmi ze onyo wa maako dë ndi kadra konda aba, Pawolo oro riÿe ehe ayada zi kora nenyee, 'Èzë owowe ha ma, da lime mi Keriti, wa 'be nenyee ayaña rë ni dë ehe ölu kpa dë.²² Mora yaanya aba, ma lenzee, ere dë èdiyë rakyenyi aba ga kö'du akayomé. Nje baburu ra atölu.²³ Ma 'bama zi Wiri, ehe ma mötu mo. Yondo ma alaga ne, mo utu malayika²⁴ zi yada zi ma, iya henye, 'Pawolo ere dë! Akatoro mi vurë komo Yere 'ba Roma. Ehe ga kö'du yi, Wiri laka akayomó diidì 'ba vidi mi baburu biya.'²⁵ Èdiyë na rakyenyi. Ma yolo ku tñyö henye, Wiri ako'do te wa ma mo alömu.²⁶ Mora buluku akadrönyi ze zi rutu maako, ehe baburu akayaña rë ni."

²⁷ Ko'do 'butë domosowö ehe yondö, buluku 'ba wini kagba adrönyi ze toko ta ra Föfö Mediterina. Mora èdi kaa mi kutë yondö, vidi mati mi baburu ayolönni ze ku kara dakajo aba.²⁸ Zë ayerinni, ehe i'janni henye, wini ne èdi mitiri 'butësowö na yöndu. Yaa zë ayerinni löhu ehe i'janni èdi nje mitiri 'butëwota.²⁹ Vidi mi baburu na tere da kotra kya ri'di maakowe, here zë izannii akanjo mongo sowö ta kafo 'ba baburu. Here zë amötunni kö'du bikanyi 'ba kadra.³⁰ Vidi mati mi baburu ombanni zi taho. Here izannii töjbö mi wini, o'ba rë nnii nedinni kya 'ba mongo maakowe ra kiza akanjo ta komo dagba 'ba baburu.³¹ Mora Pawolo iya zi vo kyêlu Juliyasi ehe vo kanye henye, 'Èzë vidi nenyee alimanni dë da

baburu, anze dë gëri maako aba zi diidì yë yomo."³² Here, vo kanye ikyenni kö'di mati iri töjbö 'ba tomo ne, ehe ila lépi mi föfö.

³³ Gba kazi bikanyi 'ba kadra, Pawolo alenze vidiyë zi wakonyo. Mo ayada zi zë iya henye, "Ko'do 'butë domosowö aba èdiyë kö'du sôsu aba henye onyowe waako dë.³⁴ Ma lenzee zi wa maako konyo. Didi 'be oro do mo. O'de nenyе ehe vidi ma kólö maako tëmi yë aki'ja riti."³⁵ Tapëti Pawolo iya nenyе, mo oba nzoyi mangolöbô ehe i'di ówö'di zi Wiri. Here ta da komo vidi biya, mo owe mangolöbô ne ehe onyo kya mo.³⁶ Zë biya rakyenyi aba, ehe vidi biya tëmi zë onyo wa maako.³⁷ Vidi ma èdinni mi baburu ne, lamiriyö 'butëmadomoriyö domomodaka,³⁸ ehe tapëti vidi biya onyonnii wa ku, zë u'dunnii söndu 'ba wakonyo mi föfö zi baburu ko'do na pélë.

Baburu ayaña rë ni

³⁹ Damindö ayi, ehe vidi ma mi baburu ne ongönni foyi maako zë ayolönni dë. Mora zë ongönni yayi 'ba ha föfö. Here zë ombanni zi yonzo zi taho baburu aba dakajo da ha föfö.⁴⁰ Zë ikyenni mongo nee ehe ila zë alëndi mi föfö. Mi kadra kólö ne zë inganni kö'di mati èdi gëri yada zi baburu ne. Tapëti mo, zë injënni bongö ma dagba komo baburu ehe ila buluku ra zi baburu drönyi dagötü.⁴¹ Mora aho dakajo otra rë ni ra lumu 'ba yayi 'ba ha föfö. Kapa baburu ma dagba ne alaka mi yayi, ehe kapa mo, ma hulëhu allowe na nzoyi kazi kyigo 'ba wini kagba.

⁴² Vo kanye ombanni ku zi mabosowe kofo zi sesi zë ta bi tele ehe kazi ahonni.⁴³ Mora kyedre vo kyêlu ombo zi diidì 'ba Pawolo yomo, ehe mo ila vo kanye dë zi mala ma zë ombanni zi ko'do. Tapëti mo, mo i'di kö'du vidi biya

mati atɔ'bɔ tele zi töfu mii wini ehe dagba zi dagötü.⁴⁴ Here mo ayada zi maakowe mürinni nzoyi kaga 'ba baburu. Ndundu mo aba, vidi biya ɔko dagötü kazi kö'du maako.

28

Mi Malata

¹ Mati dayi ze dagötü, da yolo ze rutu ne ako'jo Malata. ² Vidi bi naniye na aboka, ehe zé irinni ze kalakyedre aba wa'do droko, ga kö'du mire ödi ata'di ehe bi na bikiyeyi. ³ Tapëti Pawolo atoto dawanya yeri, ehe i'di da wa'do, bikiyitu o'do wiri zi tele yaga ehe onyo kala mo. ⁴ Mati vidi bi naniye ongonni wiri ove rë ni ra kala Pawolo, iyanni zi oka ma kólö maako henye, "Kora nenyne vo wakofo ra! Mo aluyi dë mii föfö, mora kö'du laka ko'do akila mo dë zi lima." ⁵ Pawolo akohö wiri ne mii wa'do ehe o'do wa kyénye maako dë. ⁶ Vidi asesinni sösu henye kala Pawolo ne atö'bu riyë mandere kandi akalépi brua. Alimanni mo kongo kadra konda aba, ehe mati kö'du ako o'do rë ni dë zi mo, zé ofo kö'du sösu 'benni ehe iyanni henye, "Kora nenyne, wíri ra."

⁷ Vo dagba 'ba rutu ne ako'jo Pobiliyö, ehe mo ödi kajö maako aba ani na 'benni. Mo iiri ze kalakyedre aba liño 'benni ko'do wota aba. ⁸ 'Bu mo mii sora, na koo rakyitu aba, ehe mikoo kündri aba. Pawolo i'bë zi mo, ehe i'di kala ni dö mo, ehe akɔ'jɔ kora ne mötu aba. ⁹ Tapëti kö'du nenyne o'do rë ni, vidi biya da rutu ne ika vidi 'benni 'ba rakoo zi Pawolo, ehe akɔ'jɔ zé biya. ¹⁰ Vidi nee oronni ze, ehe mati di'bë, zé i'dinni zi ze wa biya ma domba.

Ta Malata zi Roma

¹¹ Yehe wota aba yaa, di'bë ze mii baburu mati alima mii Malata tonja aba. Baburu ne ta Alikazenderiya mii Ezipeto, ehe ödi na yolo henye, "Wíri loŋa." ¹² Dökö

ze mii Seyirakusi da lima ze ani ko'do wota aba. ¹³ Ta karani, di'bë ze zi Rahagimu. Ko'do vere aba, buluku 'ba dambaro ayeto luku, ehe ko'do riyö aba yaa, dökö ze Putali. ¹⁴ Ani di'ja ze öndu maakowe. Zé alenzenni ze zi lima rë nn̄i. Ko'do kólö 'ba gima aba yaa, di'bë gawo kyedre 'ba Roma. ¹⁵ Kya öndu maakowe mii Roma ownnni kö'du ze, ehe ayinni de ze kutrë Bi Wakogo 'ba Apiyusi ehe, Loko 'ba Yingɔ Wota. Mati Pawolo ongo zé, mo o'do öwö'di zi Wiri rakyenyi kyedre aba.

Mi Roma

¹⁶ Dökö ze mii Roma, ehe ila Pawolo zi lima mii loko na bi dë ni, vo kanya aba kólö zi go mo kongo. ¹⁷ Tapëti ko'do wota aba mati dökö ani, Pawolo ako'jo bi kólö kya 'ba vo dagbe 'ba Yude, ehe iya henye, "E öndu me, mo'do waako dë na kyénye zi vidi 'bezee, ehe mo'do waako kpa dë na kyénye ra dalëti 'ba zutu 'bezee. Mora mii Yerusalem i'di ma na maboso mii Roma. ¹⁸ Zé ongonni mii kö'du kyénye ma asusu ma go mo, ehe ombla zi ma kinga na dangölö. Zé i'janni mo'do kö'du ako dë na kyénye zi koli. ¹⁹ Vo dagba 'ba Yude ombannii da kö'du ne dë, here ma ko'jo kö'du zi Yere 'ba Roma zi vurë 'bama kiya. Mora manza dë kö'du kyénye maako aba zi kiya ra dakano 'bama. ²⁰ Ida ma nyɔri nenyee aba ga kö'du wa ma ze vidi 'ba Yiserele domba zi rë ni ko'do. Kö'du nenyne ra ma ko'jowe kinye zi me'do ga kö'du wa ma domba ze nenyne."

²¹ Vo dagbe aya'banni dö mo iyanni henye, "Vidi kólö maako témii Yudiya ayörü waraga dë zi ze ga kö'du yi. Ehe ma kólö témii zé ayi dë zi kö'du ko'do 'beyi yada mandere zi kö'du kyénye maako kiya rë yi. ²² Mora domba ze zi kowo wa ma akiya. Da yolo ze ku

henye, vidi biya ta bi ne ombanni
gboko kyiyi nenyen dë.”

²³ Here, zë i'dinni kadra 'ba
ko'do zi Pawolo, watiti kyedre
'bèzè ayinni mì kadra nani, bi
mati Pawolo èdi lima 'dòmo. Ta
damindö le yondo aba, mo ayada
zi zë kö'du kise 'ba Damòku 'ba
Wirri. Mo iri tèmi kö'du ki'di 'ba
Mosa ehe wayoruwe 'ba Nèbiyé zi
yonzo zi kika zë zi Yésu. ²⁴ Kya
vo dagba maakowe ombanni da
kö'du ma Pawolo iya ne, mora
maakowe ombanni dë. ²⁵ Kyere zë
ombanni da kö'du tèmi kutè nnì
dë, ayetonnì ti'bé wënni. Mora
Pawolo iya henye, “Lawo Laka
iya kö'du tñyö mati mo utu nëbi
Yisaya ²⁶ zi yada zi zutu 'bezee,
‘bë zi vidi nenyee ehe ayada zi
zë,

“Akowowe ehe akowowe, mora
ayole dë.

Akonge ehe akonge mora ayole
dë.”

²⁷ Ge biya èdiyé di'di kyényé aba.
Mbili ye owo kö'du dë ehe ko-
mowe ayofu ku.

Zë o'bønni dë zi bi kongo,
mandere kö'du kowo,
mandere kö'du yolo.

Ëzë ato'be, otø de zi ma, ehe ma
kako'je.”

²⁸⁻²⁹ Pawolo iya henye, “Momba
zi ye yolo henye, Wirri ombo zi
yomo tu'dëë, ehe zë akowonni.”

³⁰ Koo rïyö aba Pawolo alima mì
loko kopi ehe iri vidi biya ma èdi
tayi mo kongo ne kalakyedre aba.

³¹ Mo ayeti kö'du 'ba Damòku 'ba
Wirri kazi tere ehe yandi kö'du 'ba
Yere Yésu Korisito, ehe vidi maako
ayonzo dë zi mo yata.

Waraga kazi Yemisi

Koma kö'du yolo aba

¹ Kazi Yemisi, vo lütu 'ba Wirī ehe 'ba Yere Yēsu Korisito. Wamētē biya zi vidi a Wirī mati opere rē nnī mī damöku ne biya.

² Öndu ma'e ēmī ma etü, edī 'e na rakyenyi ëzë kyinē 'ba kö'du yonzo biya ayi le géri 'be'e, ³ ga kö'du ayolo 'e koma 'be'e yonzo, atëdi nduwē zi ye. ⁴ Ayolo 'e nduwē 'be'e,ako'do 'e ndo na kyigo. ⁵ Mora ëzë vidi maako tēmī 'e om̄ba kö'du yolo, mo ma mōtu zi Wirī, mati aki'di zi mo kyo ndra, kazi kö'du kyényē ki'ja mī mo.

⁶ Mora ëzë mo amōtu, mo moma kazi da jijiji. Vidi mati dō mo jijiji edī kaa kagba 'ba wini mī ranga mati edī kope ehe buluk ìnjé. ⁷ Vidi ma here ne'e ma asösunnī dē na kiriñni wa kazi Wirī. ⁸ Zë ɔrɔnnī dē da géri kólō.

Leri wa kyo aba

⁹ Öndu mati na vo leri, mo mēdi rakyenyi aba ga kö'du mo edī vo da wa kayo. ¹⁰ Mora vo da wa kayo, mo mēdi rakyenyi aba ga kö'du mo vo leri. Wa kayo 'bōmo akalaga kaa dōru 'ba wevo 'ba möku. ¹¹ Kadra asi nzere, bi kyitū o'bō weno ne, dōru mo alépi, ehe teme 'bōmo ne ayanja gbo. Mī géri kólō ne, vo wa kayo akayaña mī lo'ɔ 'bōmo.

¹² Vo rakyenyiye ra mati alimannī koma aba hu wa yonzo. Ëzë zë ɔrɔnnī na kyigo mī wa yonzo, akiriñni biriti 'ba dìdī mati Wirī alömu ku zi zë mati o'donnī lo'vɔ mo. ¹³ Ëzë ayonzo vidi, mo miya dē henye, "Wa yonzo nenyne ayi kazi Wirī." Ga kö'du Satani o'bō yonzo Wirī dē, ehe Wirī o'bō yonzo vidi maako dē. ¹⁴ Mora ayonzo vidiye, mati kö'du komba kyényē 'bëzë oto zë ku

'de, ehe kuyi zë akpa kö'du ko'do 'bëzë aba. ¹⁵ Here kö'du sösu kyényē 'bëzë ne ɔmo, ehe o'jo kö'du kyényē, ehe kö'du kyényē, mati ovu ku kyedre, o'jo koli.

¹⁶ Öndu ma'e ēmī ma etü, mo'ba 'e dē. ¹⁷ Wa ki'di biya laka ne, ehe waki'di biya ɔbala ne ayi ta komoriyē, ayi akanjo kazi Wirī 'Bu 'ba bi kanyi 'ba komoriyē. Mo ofo dē kaa galili. ¹⁸ Mi kö'du ko'do ɔmo, mo ika ze zi tēdi nenyne kpuru tēmī me'do 'ba tñyö, here zi ze tēdi na vo dagba mī kutē wa ko'do ɔmo'e biya.

Kowo ko'do aba

¹⁹ Öndu ma'e ēmī ma etü, asosu 'e kö'du nenyne. Vidi biya mē'di kandi zi me'do kowo, mora liya zi me'do ehe liya zi tayi na kamo. ²⁰ Kamo 'ba vidi köndu o'do kö'du laka dē, mati Wirī om̄ba. ²¹ Here ayanja 'e kö'du ko'do ma kyényē, ehe biya rasesi tēmī kö'du mati eme dē, mati kyo mī kutē 'e. Ra ki'di zi Wirī, ehe njé me'do mati mo iyī mī di'di 'e, mati ato'bō yom̄o 'e.

²² O'ba'e re 'e dē nje mbiliye koze aba da me'do ɔmo. Ta go mo, i'di 'e mī go mo yonzo. ²³ Vidi mati oze mbili nī da me'do, mora i'di dē mī go mo yonzo, edī kaa kora mati ongo bi mī ngana, ehe ongo rē nī kaa mati nēdi, ²⁴ ehe i'bë gbo 'de, kandi atölu tēmī mo wa mati mo ongo ne alaya kaa a'da. ²⁵ Mora kora mati ongo bi kara mī kö'du ki'di ma tñyö, mati inga vidi na da ngölö, ehe mo nduwē mbili nī koze go mo, anza dē nje kowo mo mora kpa ko'do mo, Wirī aki'di ya'da zi mo mī wa mati mo o'do.

²⁶ Ëzë vidi mati ongo rē nī 'ba yenii, ehe asesi ndende nī dē, mo edī rē nī ko'ba, ehe yenii 'bōmo ne o'do waako dē. ²⁷ Yenii mati Wirī 'Bu ze om̄ba edī ɔbala kazi ndondō edī henye: Zi ga gisiwala ehe ga mbara lu'bë kongo tēmī rití

'bëzë, ehe rasesi kazi wa kyënyë 'ba damöku ne.

2

Ko'do vidi 'e mi géri maako

¹ Öndu ma'e émi ma ëti, kaa vo koma'e mi Yere 'beze Yësu Korisito, Yere 'ba bikanyi, o'do 'e vidi 'e dë mi géri maako 'beri tara da laya 'bëzë ta yaga. ² Kaa kora vo wa aba kyø usu inzi 'ba dahabo ehe bongø ma laka ayi mi ratoto 'be'e ehe kora vo leri mi bongø liza ayi kpa. ³ Ezë, ayada wa towo ndra zi kora mati usu rë nü na laka ehe iya, henye zi mo, "Alima da bi lima makaka nenyen kinye. Mora iya zi kora vo leri henye, orø nani, mandere alima kinye dakanjo da ndi yi." ⁴ Here, o'do 'e kö'du kyënyë 'ba rakinye ku mi kutë 'e. Edi 'e na vo vurë 'ba kö'du sösü 'ba Satani aba.

⁵ Owo'e te, öndu ma'e émi ëti. Wiri inzi vidi leri 'ba damöku nenyen, zi tedi ndo koma aba ehe zi tedi damöku mati mo alömu ku zi zë, mati o'donnü lovo mo. ⁶ Mora alidi 'e vo leri. Anza dë vo wa aba kyø'e ra édinni 'e ko'do na kyënyë kika mo komo vo vurë'e? ⁷ Zë ra dë mati ame'donni mi kö'du kyënyë mi ru laka nani mati i'di zi ye ne?

⁸ Ako'do 'e kö'du ma laka, ezë oro 'e kö'du ki'di 'ba damöku mati i'ja mi kö'du yörü, "O'do lovo vo halinç oka, kaa o'do lovo yi." ⁹ Mora ezë o'do kö'du zi vidi 'e tada ra laya 'bëzë, o'do kö'du kyënyë ku, ehe kö'du ki'di aki'di yi mi kamba kaa vo kö'du ki'di kowe. ¹⁰ Vidi mati owe kö'du ki'di kólö o'do kö'du kyënyë ku zë kowe aba biya. ¹¹ Iya henye, "O'do ndoro dë." Iya kpa henye, "Ofo vidi dë." Ezë o'do ndoro dë, mora ofo vidi ku, ayi ku na vo kö'du ki'di kowe. ¹² Ame'do ehe o'do kaa vidi mati akiya vo vurë ro mo kö'du ki'di aba, mati akila 'e na dangölö. ¹³ Wiri ayada mikyëyi

'bëni dë, zi vidi mati ikye vurë kazi mikyëyi. Mikyëyi i'bë ndra tada vurë kiya!

Koma ko'do aba

¹⁴ Öndu ma'e émi ma ëti, ezë vidi maako iya noma, mora mo o'do kö'du laka, a'di ra édi na laka zi mo? Koma nani ato'bo mo yomo? ¹⁵ Ezë öndu maako'e émi maako'e ëti anzanni bongø aba ehe wakonyo, ¹⁶ a'di ra édi na laka mi kö'du kiya 'bëyi zi zë, "Wiri mi'di ya'da zi ye, asesi 'e na kyëtu, onyo 'e na laka," ezë i'di wa ma laka dë zi zë? ¹⁷ Here ezë koma édi kólö ehe o'do waako dë, anza koma laka ra dë.

¹⁸ Mora vidi maako akiya henye, "Vidi kólö maako édi koma aba, agamo édi 'ba ko'do mo." Kö'du ya'ba 'bama édi henye, "Ayada zi ma, hala vidi maako ato'bo tedi koma aba kazi ko'do mo, makayada koma 'bama zi mo kö'du ko'do aba." ¹⁹ Oma ku henye Wiri édi nje kólö? Laka. Dakyikyi esenni kpa tere aba komo Wiri. ²⁰ Yi kora vo lumë. Ombo yolo koma kazi ko'do mo, eme dë? ²¹ Anza dë zutu 'beze Abarayama ra komo Wiri na laka temi kö'du ko'do bomo, mati mo i'di wisi éni Yisika da bi 'ba wakumu? ²² O'bø e dë kongo? Koma omo kö'du ko'do omo aba o'donnü lo'c bi kolo. Koma omo édi ndo temi lo'c ko'do omo. ²³ Kö'du yörü ayi ku tinyö, mati iya henye, "Abarayama oma mi Wiri, Wiri iri mo na vo kö'du laka ko'do temi koma omo." Here aко'jo Abarayama na aboka a Wiri.

²⁴ Ongó te henye, édi lo'c ko'do 'ba vidi 'e ra i'di zë na laka Wiri aba, anza dë nje koma 'bëzë aba.

²⁵ Edi kpa te kaa vo ronyi Rahaba aba here, i'di mo na laka komo Wiri temi kö'du ko'do omo vo buluk'e 'ba Yiserele kiri kala kyedre aba, konyi tahonni ta géri 'beri maako. ²⁶ Here ida ra ma kazi lawo ne yoku ra. Kpa here koma ma kazi lo'c ko'do ne yoku.

3*Ndende*

¹ Öndu ma 'e ëmî ma ëtî, anza dë kyo tenu 'e zi tayinni na vo komo yandi 'e. Kaa ayolo 'e henye, ze vo komoyandi 'e akiya vurë kyedre kyigo re ze ndra tada oka'e. ² Ge ze biya 'duwî dëdî kö'du lîtë ko'do. Ëzë vidi o'do kö'du lîtë dë mî ko'do kiya 'bënî, mo ëdî tînyö laka, ato'bô kpa zi gë ni kongo laka. ³ Dî'dî ze ko'di ha akakya zi ko'do zi he ze kowo zi ko'do mo ti'bë bi mati domba ze. ⁴ Mandere akoba tönbö kyedre kaa ga kö'du yada, mati buluku kyigo adu'du, datɔ'bô kopi wa tisi 'ba dahu tönbö aba, mati domba ti'bë zi mo. ⁵ Here ëdî ndende aba. Tisi wa aba kaa ëdî, ato'bô me'do kö'du wa kyedre'e.

Asosu 'e te hala möku kyedre atɔ'bô kusu mo wa'do tisi aba. ⁶ Ndende ëdî kaa wa'do. Ëdî damöku 'ba kö'du kyenyë, i'ja bi 'bënî mida re ze ehe apere kö'du kyenyë kpuru têmi lima 'beze. Usu wa'do mî bi tînyö lima 'beze, wa'do mati ayi zi mo kazi gehena.

⁷ Vidi köndu ato'bô kopi wa wîdi maako'e biya, ngötü möku'e, aliye, watele'e, kyenze ëtî. ⁸ Vidi maako gba o'bô dë zi ndende kopi. Ëdî kö'du kyenyë ko'do, ëdî kyo waroso 'ba koli aba. ⁹ Dî'dî ze öwö'dî zi Yere ehe 'Bu ndende ze aba, ehe kpa zi vidi maako'e sénë mo aba, mati o'do zë kpa na kyinë 'ba Wiri. ¹⁰ Me'do 'ba öwö'dî ki'dî ehe wa sénë ope yaga têmi ha kólö ne. Öndu ma 'e ëmî ma ëtî, nenyé o'do rë nî dë here. ¹¹ Ku'ju 'ba wini ope yaga wini ma ndili ehe ope wini ma kata dë têmi bi hwérë kólö ne. ¹² Öndu ma 'e ëmî ma ëtî, kaga lijo o'bô dë tana manga, manga o'bô dë tana lijo. Ku'ju alöwu 'dö wini ma yo'do ehe wini ma ndili dë.

Kyinë 'ba kö'du yolo riyyö

¹³ Ëyî ra na vo kö'du yolo mî kuté 'e? Mo ma yada mî lima laka 'bënî, kö'du ko'do mati ayi kazi vo kö'du yolo. ¹⁴ Mora èzë yî na mïkumbë 'ba mïkata mî di'di yî, o'do dakumbë dë ehe iga ndondö dë ra kö'du tînyö. ¹⁵ Kyinë 'ba kö'du yolo nani ayi dë akaño ta komoriyë, ayi kazi dakyikyiye. ¹⁶ Bi ma mïkumbë mïkata aba 'dô mo, kpa kyinë 'ba kö'du ko'do kyinyë 'ba Satani aba biya. ¹⁷ Kö'du yolo 'ba riyyë ëdî biya na njbala, na rakyeyi, liya, akonyi aboka, mükyeyi ndo, kö'du ko'do laka aba. Ëdî vo tînyö, anza vo komokandi. ¹⁸ Vidi 'ba mükyeyi o'donnî kö'du laka.

4*I'dî re 'e zi Wiri*

¹ Kamo ralamo aba mî kuté 'e ne ayi ta kila? Ayinni têmi da kö'du komba 'ba mî di'di 'e, mati lifonni mî re 'e. ² Ombo 'e wa, mora i'ja 'e zë dë. 'E gbo nzô zi wakofo, ehe ombo'e wa'e, mora i'ja 'e zë dë. Alamo re 'e ehe u'bö re 'e. Anza dë wa mati ombo 'e, ga kö'du ako'jo 'e ha Wiri dë kö'du mo. ³ Ëzë ako'jo'e, irî 'e dë, ga kö'du ako'jo 'e kö'du wa zi ko'do mo mî da kö'du komba 'be'e.

⁴ Vidi kazi koma'e ra. Ayolo 'e dë henye ere, zi tedi na obaka 'ba damökü, ne ku vo wehe 'ba Wiri.

⁵ Asosu'e dë henye ere, kö'du tînyö anza dë mî kö'du yörü mati iya henye, "Lawo mati Wiri i'dî mî ze, oso ndo na kö'du komba."

⁶ Mora rakyeyi mati Wiri i'dî ëdî ndrë. Kaa wayörü iya henye, "Wiri ombo vo rakisiye dë, mora i'dî rakyeyi zi vo raya'ba'e."

⁷ Here, i'dî re 'e zi Wiri. Agaga ge 'e kazi Satani, ehe mo ataho 'de kazi 'e. ⁸ Ayiye kara zi Wiri, ehe mo atayi kara re 'e. Akaka kala 'e, 'e vo kö'du kyenyë ne'e. O'do di'di 'e njbala, 'e vo komokandi ne'e. ⁹ Ëdî 'e rasösü, kudu lu'bë

aba. Opi 'e kogo 'be'e mii kudu. Opi 'e rakyenyi mii da komo yaña. ¹⁰ Ala'ba re 'e di'di Yere, mo akinjé 'e riyyé.

¹¹ Öndu ma'e, émi ma éti, ame'do 'e dë na kyényé ra aboka maako. Ezé ame'do 'e na kyényé ra aboka maako, ame'do 'e na kyényé ra kö'du kí'di. Ezé ame'do 'e na kyényé ra kö'du kí'di, oro 'e kö'du kí'di dë, mora édi 'e vurë ra ko'do. ¹² Vo kö'du kí'di kólö, vo vurë kólö, mati ato'bó yomó ehe yaña. Yi éyi ra zi vurë 'ba aboka yi ko'do?

¹³ Yaanya aba owo'e ha ma, 'e mati iya 'e henye, "Ndenye mandere mündö aba dati'bë zi gawo kyedre maako, bi ma dakalima koo, ti'bë mii lo'o maako, kohi ko'do kyo." ¹⁴ Ayol o'e dë, a'di ra ako'do rë ni mündö aba. 'E kaa kyëtu 'ba wa'do, mati alaya mii kadra tisi, ehe inde rë ni gbo. ¹⁵ Wa mati akiya 'e édi henye, "EZé Yere ombo, dakalima ze da ko'do nenyne mandere nani." ¹⁶ Mora yaanya aba 'e na rakisi, ame'do 'e na rakisi. Rakisi ne biyaanza laka. ¹⁷ Here zé maako'e mati ayolonnii kö'du laka zi ko'do, mora zé o'donnii dë, zé o'donnii kö'du kyényé ku.

5

Kö'du zi vo wa kyo

¹ Yaanya aba, 'e viidü 'ba wa aba kyo, oze mbiliye zi ma. Udu 'e tolo aba, ga kö'du riti kyényé mati édi tayi de 'e ne. ² Wa da kayo 'be'e ne enje ku 'de, bongo 'be'e kuru onyo ku. ³ Dahabo 'be'e manzede aba ayöfö dö mo ku wa lëndré aba. Wa lëndré nenyne atëdi na vo kiya ma ra 'e, akonyo ida re 'e kaa wa'do. Ulu 'e ha wa ku kyo mii ko'do ma alaga neny'e. ⁴ I'di 'e biriti kpa dë zi zé mati o'donnii lo'o mii yaka 'be'e. Yere kyedre owo kudu 'bëzë ku. ⁵ Lima 'be'e ma dakanjo kinye ne, kyo na rakyenyi.

O'do re 'e ku nzo zi riti kí'di zi ye. ⁶ Asusu 'e viidü mbiya kofo mo, agaganni gë ni kpa dë kazi 'e.

Mikuku mötu aba

⁷ Öndu ma 'e émi ma éti, édi 'e mikuku aba le Yere 'boko. Ongó 'e te hala vo yaka uku mii ni, bi kaajo éni kisi zi tana wa kyo. Mo isi bi mo mikuku aba zi mire tayi. ⁸ Édi 'e kpa na mikuku. Asesi 'e kö'du sösü 'be'e ri yë, ga kö'du tayi 'ba Yere édi ku kara. ⁹ Öndu ma'e émi ma éti, ame'do 'e dë ra oka maako, kazi Wiri ikye vurë re 'e. Vo vurë kikye édi ku kara, nzo zi laya.

¹⁰ Öndu ma 'e émi ma éti, asosu 'e kö'du nébi mati ame'do nnii mii ru 'ba Yere. Oba zé kaa ga kö'du yada 'ba mikuku mii riti. ¹¹ Dako'jo zé na vo rakyenyi, ga kö'du zé nduwë kö'du laka ko'do. Owo 'e hala Yakoba nduwë kö'du laka ko'do, ayol 'e ku hala Wiri i'di zi mo mii ndundu mo. Kö'du Yere ndo na mikeyeyi ehe lovo.

¹² Ta da mo biya, öndu ma 'e émi ma éti, alömu 'e dë komoriyé aba, mandere dakanjo aba, mandere kpa wa maako aba. Iya 'e nje henye "oo," ezé ombo kiya oo, ehe "e'e" ezé ombo kiya 'e'e. Here ayi 'e dë mii vurë a Wiri.

¹³ Viidü maako témii 'e mii riti? Mo ma mötu. Viidü maako na rakyenyi? Mo ma ya'bi ngala 'ba wayeto. ¹⁴ Viidü maako témii 'e na ko'oo? Mo ma ko'jo viidü kyedre 'ba kanisa'e zi mötu dë ni yëni kulö ro mo mii ru 'ba Yere. ¹⁵ Mötu mati koma aba ne, ako'do viidü ko'oo ne na laka, Yere akinjé mo riyyé. Ezé mo o'do kö'du kyényé, akila mo. ¹⁶ Here ayasi kö'du kyényé 'bëyi zi oka ma kólö maako, ehe amötu kö'du oka ma kólö maako, here zi ko'jo na laka. Mötu 'ba viidü laka édi na kyigo.

¹⁷ Eliya mo kora kaa ze. Mo amötu henye mire a'di dë, ehe mire a'di dë dakanjo koo wota dëni aba. ¹⁸ Löhu mo amötu, ehe

komoriyë ï'di mürë, dakaŋç o'jo
wa tana 'bënï gbo.

19 Öndu ma 'e, ëzë vidi kölö
maako témii 'e awiri dë ni témii
kö'du tïnyö, ehe vidi maako mika
mo huléhu, 20 asosu 'e kö'du
nenye: Vidi mati opi da vo kö'du
kyënyë ko'do ku témii géri lité
'bomo, akayɔmɔ mo témii koli,
akayöfu da kö'du kënyë kayo ne'e
biya.

Dagba waraga 'ba Yowani

Me'do 'ba didi

¹ Dayöru zi ye kö'du me'do 'ba didi, mati édi kyere biyeto aba. Dowo ze ku, dongo ze ku komo ze aba. ɔɔ, dongo ze ku, kala ze ise rɔ mo ku. ² Mati didi nenyé alaya ku, dongo ze, here da me'do kö'du mo ehe yada zi ye kö'du 'ba didi ɔjburu ɔjburu mati 'Bu o'do na yɔlo zi ze. ³ Wa mati dongo kowo mo aba, dayoyö ze kpa zi ye, here zi ye re 'e drɔko ze aba mii mötu 'ba ga bi kólö mati dëdii mo aba, Wiri ehe Wisi ɔmo Yésu Korisito. ⁴ Dayöru ze henye zi rakyenyi 'beze kinde.

Wiri bikanyi ra

⁵ Yaanya aba kö'du kise mati dowo ze kazi Wisi ɔmo, ehe yoyö mo édi henye, Wiri bikanyi ra, biköndu ako anza dë mii mo. ⁶ Èzé diya ze henye, ze na radrɔko mo aba, mora mii kadra kólö ne zo lima mii biköndu, ze ne 'dö ndɔndo kiga mii me'do 'beze kpa kö'du ko'do 'beze aba. ⁷ Mora èzé dalima ze mii bikanyi, kaa mo édi mii bikanyi, here datëdii ze mii lima kólö oka maako aba, ehe yama 'ba Yésu, Wisi ɔmo o'do ze ku ɔjbalá témii kö'du kyenyé.

⁸ Èzé diya ze danza kö'du kyenyé aba, do'ba re ze ku, ani kö'du tñyö ako anza dë mii ze. ⁹ Mora èzé dayasi kö'du kyenyé 'beze zi Wiri, mo akasesi kö'du kii'di éni ako'do wa mati édi laka, mo akila ze témii kö'du kyenyé 'beze, manjbalá biya témii kö'du ko'do kyenyé 'beze. ¹⁰ Èzé diya ze henye, do'do kö'du kyenyé dë, do'do ze Wiri yada zi tëdii na vo ndɔndo, me'do 'bomo anza dë mii ze.

Korisito vo konyi 'beze

¹ Mëdi nenyé yörü zi ye, gisi ama'e, kazi o'do'e kö'du kyenyé, mora èzé vidi maako o'do kö'du kyenyé ku, dëdii maako aba mo akayata ge ze zi 'Bu, Yésu Korisito ra tñyö laka. ² Korisito ra na bi dë nii umu rë nii zi kö'du kyenyé 'beze kila, anza dë nje kö'du kyenyé 'beze, mora kpa kö'du kyenyé 'ba vidi biya.

³ Èzé dowo 'e kö'du kii'di a Wiri, ani tñyö dayɔlo mo ku.

⁴ Zé mati iyanni henye na yolonnii mo ku, mora owonni ko'du kii'di 'bomo dë, vo ndɔndo 'e ra, kö'du tñyö anza dë mii zé. ⁵ Zé biya mati owonni me'do 'bomo, lovo 'ba Wiri édi ndɔ mii mo. Nenyé édi hala dato'bɔ yɔlo henye, dëdii mii ra drɔko Wiri aba. ⁶ Zé mati iyanni henye, nedinnii ku na radrɔko Wiri aba, ma limannii te kaa Yésu Korisito o'do.

⁷ Aboka ma'e, kö'du kii'di nenyé mëdi ayöru zi ye anza na kyiyi, édi kö'du kii'di ko'ɔ ra, mati owo'e témii biyeto aba. Kö'du kii'di ko'ɔ ne édi kö'du kise mati owo'e ku nzo ne. ⁸ Here, kö'du kii'di mati yaanya aba mëdi ayöru zi ye ne, kö'du kii'di kyiyi ra. Nenyé kö'du tñyö ongo mii Yésu kpa mii ye, ga kö'du biköndu édi laga 'de, bikanyi ma tñyö édi ku nzo biyanyi.

⁹ Zé mati iyanni henye, nedinnii lima mii bikanyi, mora zë nduwë koyi öndu nnii 'e émi éti, édinnii mii biköndu mii kadra nenyé. ¹⁰ Zé mati o'donni lovo öndu nniiye, édinnii mii bikanyi, here waako anza dë mii zé zi vidi maako zi kö'du kyenyé ko'do. ¹¹ Mora zë mati oyi öndu nnii 'e émi éti, zë édinnii mii biköndu, zé édinnii alasi mii mo, ayolonnii dë kila nedinnii atibë, ga kö'du biköndu ne o'do zë ku na komo köndu. ¹² Mëdi ayöru zi ye gisi a ma 'e,

ga kö'du kyényë 'be 'e ila ku ga
kö'du 'ba Korisito.

¹³ Mëdi ayöru zi ye, 'bu 'e,
ga kö'du ayolo 'e mo ëdï kyere
biyeto aba.

Mëdi ayöru zi ye, vïdï mati zë gba
na ɔbi,

ga kö'du a'da 'e Satani ku.

Mëdi ayöru zi ye gisi ama 'e,
ga kö'du ayolo 'e 'bu ne ku.

¹⁴ Mëdi ayöru zi ye 'bu'e,
ga kö'du ayolo 'e mo ëdï kyere
biyeto aba.

Mëdi ayöru zi ye vïdï mati zë gba
na ɔbi,

ga kö'du 'e na kyigo,
me'do 'ba Wiri alima mï ye,
a'da'e Satani ku.

Lovɔ 'ba damöku

¹⁵ O'do 'e lovɔ damöku dë man-
dere wa mati ëdï na 'ba damöku
ne. Ezé o'do'e lovɔ damöku, o'do'e
lovɔ 'bu ne dë. ¹⁶ Wa mati biya
'ba damöku ne, wa mati ra 'ba
kö'du kyényë ombo ne, wa mati
vïdï ongɔ komba aba, wa biya mï
damöku nenyе mati vïdï ëdï rë
nni kisi kö'du mo, ma kölö témï
zë ayi dë kazi 'bu, ayi biya témï
damöku ne. ¹⁷ Damöku wa biya
mï mo aba mati vïdï ombo ëdï
alaga 'de, mora zë mati o'donnï da
kö'du komba 'ba Wiri, akalimannï
ŋburu.

Vo wehe 'ba Korisito

¹⁸ Gisi ama 'e, ndundu mo ëdï ku
kara. Ayada zi ye henye, vo wehe
'ba Korisito atayi, yaanya aba vo
wehe kayo 'ba Korisito alayannï
ku nzɔ, here dayolo ze ndundu mo
ëdï ku kara. ¹⁹ Vïdï nenyе' e anza
nni dë tïnyö mï gboko 'beze, kö'du
nere ra zë ilannï ze. Ezé ëdinnï mï
gboko 'beze, zë akalimannï ze aba.
Mora zë i'bë wënnï, here ëdï na
yolo henye ma kölö maako anza
dë témï gboko 'beze.

²⁰ Mora Lawo Kölö Laka aloko
yaga de 'e, here 'e biya ayolo'e
tïnyö ku. ²¹ Mëdi ayöru zi ye, anza
dë ga kö'du ayolo tïnyö dë, ëdï ga
kö'du ayolo 'e ku, ehe ayolo 'e kpa

henye, ndõndö ayi dë témï kö'du
tïnyö. ²² Ëyï ra ëdï na vo ndõndö
ne? Ëdï zë mati iyanni henye,
Yësu anza dë Korisito. Vïdï ma
here ne'e zë vo wehe 'ba Korisito,
zë ombanni 'bu dë 'dö Wisi aba.
²³ Kö'du zë mati biya ombanni
Wisi dë, kpa ombanni 'bu dë. Zë
mati ombanni Wisi, ombanni 'bu
kpa.

²⁴ Ayolo'e laka zi sesi kö'du kise
ne mï di'di 'e témï biyeto aba.
Ëzé asesiye kö'du kise nani, ëdiye
'duwï na radroko mï Wisi 'bu aba.
²⁵ Nenyе ëdï wa mati Korisito na
bi dëni alömu zi didï ŋburu kï'di
zi ze.

²⁶ Mëdi nenyе yöru zi ye kö'du
zë mati ëdinnï yonzɔ zi ye ko'ba.

²⁷ Mora kö'du 'e, Korisito ope
yaga Lawo Kölö Laka ënï de 'e.
Lawo Kölö Laka ɔmo ayandi kö'du
wa ku biya zi ye, wa mati mo
ayandi ëdï tïnyö anza ndõndö ra
dë. Oro'e wa yandi 'ba Lawo
Kölö Laka, alima'e na radroko mï
Korisito.

²⁸ ɔ, gisi ama'e, alima 'e na
radroko mo aba, here ëzé mo
alaya, datëdï ze kyigo aba, doho
re de kazi komokaya mï kadra
mati mo ayi. ²⁹ Ezé ayolo'e ku
mo ëdï laka, akayolo'e henye, vïdï
biya mati o'do wa mati na laka,
mo Wisi ɔmo ra.

3

Gisisi 'ba Wiri

¹ Ongɔ 'e te, hala 'bu o'do lovɔ
ze ndra. Lovɔ 'bomo ëdï kyedre
ne re ra ako'jo ze gisisi 'ba Wiri,
here tïnyö, dëdï ze. Kö'du ne re
ra damöku ayolo ze dë, ayolo Wiri
dë. ² Aboka ma'e, yaanya aba ze
gisisi a Wiri, mora anza dë gba
na yolo datayi ze na a'di. Mora
dayolo ze ku henye ëzé Korisito
alaya, datëdï ze kaa mo, ga kö'du
dakongo ze mo tïnyö kaa mati mo
ëdï. ³ Vïdï mati ëdï kö'du sösü
nenye aba mï Korisito, ma sesi rë

nii njbala, kpa te kaa Korisito édi njbala.

⁴ Vidi mati o'do kö'du kyényë, o'do kö'du kyényë ku kö'du ki'di 'ba Wiri kowe. ⁵ Ayolo'e ku henye, Korisito alaya zi kö'du kyényë koba 'de, ani kö'du kyényëanza dë mi mo. ⁶ Here, vidi mati alima na radroko Korisito aba,anza dë nduwë zi kö'du kyényë ko'do, mora mo mati zo nduwë zi kö'du kyényë ko'do, ongo mo dë mandere ayolo mo dë.

⁷ Vidi maako mo'ba 'e dë, gisi a ma. Vidi mati o'do wa ma laka, édi njbala, kpa te kaa Korisito édi njbala. ⁸ Vidi mati nduwë zi kö'du kyényë ko'do, 'ba Satani ra, ga kö'du Satani o'do kö'du kyényë akpa biyeto aba. Wisi 'ba Wiri alaya ga kö'du nenyé zi yaña wa mati Satani o'do. ⁹ Vidi mati zé na gisi 'ba da kö'du ko'do kombá 'ba Wiri édi mi di'di zé, ga kö'du Wiri 'bu zé, o'bónni dë nduwë zi kö'du kyényë ko'do. ¹⁰ Nenyé kö'du 'beri mi kutë gisi a Wiri gisi 'ba Satani aba. Zé mati biya o'do nnii wa ma laka dë mandere o'donnii lovo oka'e dëanza nnii dë gisi 'ba Wiri.

O'do lovo oka maako

¹¹ Kö'du kise mati owo'e biyeto aba édi henye do'do 'e lovo oka. ¹² Danza 'e dë kaa Kayina, mo 'ba Satani, ofo öndu ni Abele. Kö'du a'di Kayina ofo mo? Ga kö'du wa mati mo o'do biya na kyényë, mora wa mati öndu mo o'do biya na laka. ¹³ Here, re 'e maga dë, öndu ma'e émi étí. Ezé vidi 'ba damöku nenyé oyinni 'e. ¹⁴ Dayolo ze dila koli ku, dayi ku mi dë, dayolo ze here, ga kö'du do'do ze lovo öndu ze 'e émi ze étí. Vidi mati o'do lovo dë gba hu kyigo 'ba koli. ¹⁵ Zé biya mati na vo wa koyi 'e ne, zé vo wa kofo 'e ra, ayolo 'e ku henye, vo wa kofo 'e anzanni dë dëdij nburu nburu aba mi nnii.

¹⁶ Nenyé dayolo hala lovo édi, Korisito i'di dëdij ni kö'du ze. Ze

kpa zi dëdij ze ki'di kö'du öndu ze 'e émi ze étí. ¹⁷ Vidi mati zé wa aba kyo, ongo öndu mandere émi mati ombo wa maako, isi di'di nnii kazi zé, o'bó dë zi kiyanni henye, no'donnii lovo Wiri. ¹⁸ Gisi ama'e, lovo 'bezeanza dë nje me'do kiya, mëdij lovo ma tñyö, mati ayada rë ni mi lo'o ko'do.

Kyigo komo Wiri

¹⁹ Nenyé édi hala dakayolo henye ere, ze 'ba tñyö. Nenyé édi hala ²⁰ ezé dëdij ze o'do ze na komo kaya daiya ze ralawo tñyö a Wiri. Dayolo ku henye Wiri édi kyedre ndra tada kö'du ba mi di'di ze, ehe mo ayolo wa biya. ²¹ Aboka ma'e, ezé kö'du sösü mi di'di ze o'do ze dë na komokaya, dëdij ze kyigo aba mi komo Wiri. ²² Diri ze kazi mo wa mati da ko'jo, ga kö'du doro ze kö'du ki'di omo ehe ko'du wa mati o'do mo na rakyenyi. ²³ Wa mati mo i'di mi kö'du ki'di édi henye, doma ze mi Wisi eni Yesu Korisito ehe do'do ze lovo oka maako te kaa mati Korisito i'di kö'du mo zi ze. ²⁴ Zé mati oronni kö'du ki'di a Wiri alimannii na radroko Wiri aba, ehe Wiri alima mi radroko ze aba. Nenyé hala dayolo mo alima mi ze, dayolo ga kö'du mo i'di Lawo Kölö Laka zi ze.

4

Lawo ma tñyö ma ndondjaba

¹ Aboka ma'e, oma 'e dë mi lawo biya, mora ayonzo'e lawo ne'e ezé edinni kazi Wiri. Nébi vo ndondjaba kyo i'benni yaga taga bi ne biya. ² Nenyé édi hala akato'bó yolo'e Lawo Laka a Wiri: Vidi maako mati iya tñyö henye, Yesu Korisito ayi kaa vidi köndu, édi Lawo Laka mati ayi kazi Wiri aba. ³ Mora lawo maako mati andi kö'du 'ba Yesu,anza dë kazi Wiri. Lawo mati mo édi mo aba, édi vo wehe 'ba Korisito, owo'e henye, atayi ehe yaanya aba édi ku kinye mi damöku ne nzo.

⁴ Mora 'e 'ba Wiri ra, gisi ama 'e, a'da 'e da nëbii vo ndöndo 'e ku ga kö'du Lawo Laka mati édi mï ye ne, édi ndra na kyigo tada lawo mï zë mati 'ba damöku. ⁵ Nëbii vo ndöndo naniye ame'donni kö'du wa 'ba damöku, ehe damöku oze mbili dë zé ga kö'du zé 'ba damöku ne. ⁶ Mora ze 'ba Wiri ra. Vidi mati ayolo Wiri owo de ze, vidi mati anza dë 'ba Wiri, owo de ze dë. Nenyne édi hala daka to'bô yada wa mati 'beri mï kutë 'ba Lawo ma tñyö lawo ma anza dë tñyö aba.

Wiri édi lovo

⁷ Aboka'e, do'do 'e lovo oka maako, ga kö'du lovo ayi kazi Wiri. Vidi mati o'do lovo, mo Wisi 'ba Wiri ra, ayolo Wiri. ⁸ Vidi mati o'do lovo dë, ayolo Wiri dë, ga kö'du Wiri lovo ra. ⁹ Wiri ayada lovo éni zi ze Wisi kólö éni kutu mï damöku ne, ga kö'du zi ze tedi didi aba kpuru kazi mo. ¹⁰ Nenyne édi hala lovo édi. Anza dë henye do'do ze lovo Wiri, mora mo o'do lovo ze, ehe utu Wisi éni zi kumu rë ni zi kö'du kyényé 'beze kila.

¹¹ Aboka'e, ezé édi nenye hala Wiri o'do lovo ze, do'do lovo oka maako. ¹² Vidi maako gba ongo Wiri dë, mora ezé do'do lovo oka maako, Wiri alima mï radroko ze aba, lovo ɔmo édi ndo mï ze.

¹³ Dayolo ku henye, dalima mï radroko Wiri aba, here mo alima mï radroko ze aba, ga kö'du mo i'di Lawo Laka éni ku zi ze. ¹⁴ Dongo ze dayada zi zë maako'e henye, 'Bu utu Wisi éni zi tedi vo wa yomo 'ba damöku. ¹⁵ Ezé vidi mati iya henye Yesu Wisi 'ba Wiri ra, mo alima mï radroko Wiri aba, ehe Wiri alima mï radroko mo aba. ¹⁶ Ze na bi de ze dayolo, doma ku lovo mati Wiri édi mo aba kö'du ze.

Wiri lovo ra, zë mati alimanni mï lovo, alimanni mï radroko Wiri aba, ehe Wiri alima mï radroko zë aba. ¹⁷ Lovo o'do ndo mï ze, zi ze tedi ze na kyigo da kadra 'ba vurë,

ehe datëdi ze mo aba, ga ko'du didi 'beze mï damöku nenyne édi kpa te kaa 'ba Korisito. ¹⁸ Ani tere anza dë mï lovo, lovo ma laka ore tere biya yaga. Here, lovo o'do dë ndo mï vidi mati édi na tere, ga kö'du tere édi zi riti ko'do.

¹⁹ Do'do lovo ga kö'du Wiri o'do lovo ze dagba. ²⁰ Ezé diya do'do lovo Wiri, mora doyi öndu'e émi etü, ze vo ndöndo. Kö'du vidi ma o'do lovo öndu ni 'e dë, mati mo ongo, mo o'bô dë lovo Wiri, mati mo ongo dë ne ko'do. ²¹ Kö'du ki'di mati Korisito i'di zi ze édi nenye, zë biya mati o'dönni lovo Wiri, mo'dönni lovo öndu nnü mandere émi 'e kpa.

5

Da'da damöku ku

¹ Mo mati oma henye ere, Yesu ne Korisito ra, édi wisi 'ba Wiri ra, ehe mo mati o'do lovo 'Bu, o'do lovo Wisi kpa. ² Nenyne édi hala dayolo ze henye ere, do'do lovo gisi a Wiri, ezé do'do lovo Wiri, ehe doro kö'du ki'di ɔmo kpa. ³ Kö'du lovo Wiri ko'do 'beze édi henye, doro kö'du ki'di ɔmo. Kö'du ki'di ɔmo anza dë na kyigo kö'du ze, ⁴ ga kö'du gisi 'ba Wiri biya ato'bô ta'da damöku ne. Da'da ze damöku nenyne temi géri 'ba koma. ⁵ Eyi ra ato'bô ta'da damöku? Nje vidi mati oma henye, Yesu Korisito Wisi 'ba Wiri ra.

Hu kö'du doro ga kö'du Yesu Korisito

⁶ Yesu Korisito ra ayi wini 'ba bapatisi 'bëni aba, ehe yama 'ba koli 'bëmo. Mo ayi dë nje wini aba, mora 'dö wini yama aba. Lawo Kólö Laka ayada, ga kö'du mo édi tñyö. ⁷ Vo kiya édinni wota: ⁸ Lawo Kólö Laka, wini, yama. Zë wota ne ayadanní biya kpa te kö'du kólö ne. ⁹ Doma ze kö'du kiya 'ba vidi köndü, mora kö'du kiya a Wiri édi ndra na kyigo, mati mo iya kö'du Wisi

ënii. ¹⁰ Here zë biya mati omannii mii Wisi 'ba Wiri, édinnii kö'du yada nenyé aba mii di'di nni, mora zë mati omannii dë mii Wiri, o'donnii Wiri zi tèdi na vo ndondo. ¹¹ Kö'du yada ne édi: Wiri i'di zi ze didi ma ñburu ñburu, ehe didi nenyé édi Wisi ómo aba. ¹² Mo mati édi Wisi ne aba, édi didi nenyé aba. Mo mati anza dë Wisi 'ba Wiri aba, anza dë didi aba.

Didi ñburu ñburu

¹³ Mëdi nenyé yörü zi ye, zi ye yolo 'e édi 'e didi ñburu ñburu aba, ézë oma 'e mii Wisi 'ba Wiri. ¹⁴ Dakyigo re ze komo Wiri, ga kö'du dayolo ze henye, mo owo de ze ézë dako'jo ze hɔ mo kö'du wa maako'e kaa da komba 'bomo. ¹⁵ Mo owo de ze ézë da ko'jo ze hɔ mo, kyere dayolo ze nenyé édi tñyö. Dayolo kpa henye mo i'di zi ze wa mati dako'jo kö'du mo ku nzɔ.

¹⁶ Ézë öndu yï mandere émii o'do kö'du kyenyé, mati ika zë dë zi

koli, amötu zi Wiri mati aki'di didi zi zë. Nenyé zi zë mati kö'du kyenyé ika zë dë zi koli. Kö'du kyenyé maako ika koli. Damötu dë zi Wiri ga kö'du nani. ¹⁷ Biya wa ko'do mati eme dë, ne na kö'du kyenyé, mora ani kö'du kyenyé maako édi ika koli dë.

¹⁸ Dayolo ku henye, gisi a Wiri maako anza dë sesi nduwë kö'du kyenyé ko'do, ga kö'du Wisi 'ba Wiri asesi zë ne laka, ehe Satani o'bɔ dë zi zë ko'do na kyenyé. ¹⁹ Dayolo ku henye, ze gisi 'ba Wiri ra, ehe damoku ne édi mii kyigo 'ba Satani. ²⁰ Dayolo ku Wisi 'ba Wiri ayi i'di kö'du yolo ku zi ze, here zi ze yolo Wiri ma tñyö ne. Dalima mii radroko Wiri ma tñyö aba, kpa mii radroko Wisi ómo Yésu Korisito aba. Nenyé Wiri tñyö ra, ehe nenyé édi didi ma ñburu ñburu ra. ²¹ Gisi ama'e, asesi re 'e laka kazi wiri ndondo 'e.